M/Brunet - I - 466
Rey

R 15

~~Inc.~~
~~366~~

Inc
439

Queſtiones magiſtri Petri tatereti ſuper ſex libros ethicorum Ariſtotelis

¶Jodocus Badius aſcenſius Angleberto et Godefrido de marnef viris
optimis ⁊ librariorũ diligentiſſimis:amiciſqꝫ precipuis ſalutē plurimaꝫ eſt
Tametſi viri integerrimi/veſtram in imprimendis libris diligentiã ſtudio
ſiſſimo cuiqꝫ deoſculandam venerandãqꝫ compluribus de cauſis mortales
fateantur omnes: ea tñ ratione preter ceteros iſtius artis ſtudioſos obſer=
uandi cõprobamini ꝙ nõ ludicra:aut vana:aut delicioſis ac lubricis dum=
taxat auribꝰ accõmodata in lucē proditis:ſꝫ ea precipue que ad bonos mo
res:laudata inſtituta ac honeſtãvitã conferũt ꝗ̃plurimũ. Qualia (vt cetera
taceã) ſunt Ariſtotelis facile principis ethica. que prideꝫ a vobis terſiſſime
ĩpreſſa. nũc (vti accepimus) cũ doctiſſimi atqꝫ argutiſſimi viri magiſtri Pe
tri tatereti explanationibus coimprimēda conſtituiſtis. Ad quã rē quãtuꝫ
claſſicis noſtris valemus vos cohortamur:immo (ſi fas ē) compellimus. Nõ
enĩ dicto opus eſt que ſit Ariſtotelis:cũ in omni/tũ in morali phĩa auctori=
tas. Nec queq̃ꝗ̃ latet ꝗ̃ta ſit ĩ eiuſmodi rebus Tatereti nr̃i experiētia: quip
pe cuius ingeniĩ acumē:⁊ doctrine ĩtegritas toti Pariſiorũ gymnaſio iam
pridem ſunt notiſſima. Nobis aũt hinc ortũ eſt eiꝰ opis haud mediocre de
ſideriũ ꝙ ſane bonã partem his diebus perlegimus : in qua quidem parte
que prima miremur haud facile dixerimus. Nam preter ſententiaꝝ ponde
ra:explanatõnis diligentiã:textus Ariſtotelici annexionē: operis ab aucto
re ipſo caſtigatõeꝫ: etiã ſeriei exactam rationē demirari liceat. Singulis ei
queſtionibus binas annotationes ⁊ ſingulas concluſiones ſubiũxit. Acce=
det preterea (vti certo ſcimus) veſtra in imprimēdo ſolita accuratio atqꝫ vi=
gilantia:quibus de cauſis opus ipm̄ ꝗ̃plurimis carũ et gratũ:vobis etiam
lucroſum fore nihil moramur. Quid enĩ optatius aut cõmodius diuini ver
bi declamatoribus ⁊ honeſte vite predicatoribus cõtingere poſſit:ac ethico
rũ Ariſtotelis:cũ tã pſpicua moraliũ queſtionũ deciſiõe declaratio. De q̃ (ſi
quod ſentimus dicere licet) eã opinionē habemus:vt citra ſanctas litteras
nihil ad populũ erudiendũ:moreſqꝫ dirigēdos fecũdius aut accõmodatius
excogitari queat. Pergite itaqꝫ viri de bonis moribus ꝗ̃optĩe meriti: ⁊ ta=
tereti lucubrationes:quales eas ab ipo artifice ſuſcipietis ꝗ̃primũ ⁊ ꝗ̃cor=
rectiſſimas imprimite: Aſcenſiiqꝫ veſtri amicã nõ aſpernemini ſententiam.
Hec ſunt que vos monuiſſe volumus. Valete viri optimi. Raptiſſime Pa
riſiĳs ad idus martias. anni huius. M.CCCC.xcvi.

¶Eiuſdem aſcenſij tetraſtichon.

Quiſquis ariſtotelis moralia dogmata querit
Noſſe:ſed obſcuro pectore lucis eget:
Ad tateretinam curet properare lucernam:
Et ſibi phoebeã norit adeſſe facem.

BIBLIOTECA NACIONAL DE LISBOA

¶ Elegia exhortatiua in qua moralis philoſophia vniuerſos adoleſcentes viroſq3 iam etate maturos: ad ſui imitationē adhortans introducitur.

Quiſquis ad empireos tendis migrare triūphos:
Cunctaq3 perpenſis acta librare modis.
Quiſquis corporeos fixo vis limite ſenſus
Comprimere: et recto flectere calle vias:
Huc celerem conferre gradum ſecurus anheles.
Contemnas varie numina ceca dee.
Bella cruenta geram: virtutis et omnia vallo
Conſtringam. procul hinc torua libido vale.
Ne dubites boream: gelidos ſeptemq3 triones:
Carbaſa felici ſidere tuta veham.
Alta nimis fugere: mediumq3 tenere docebo.
Sunt etenim certis cuncta regenda modis.
Si tenebras refugis longa caligine merſus:
Excutiens tenebras ſidera lucis agam.
Lux micat hec per quam tutus quicunq3 viator
Pergit: et ad ſuperos euolat inde choros.
Hec lux philoſophis olim gratiſſima claris
Fulſit: ad ima ruunt lux quibus iſta deeſt.
Eya magnanimi iuuenes hanc querite lucem:
Et veteres vmbras pellite queſo procul.
Pegaſeos latices dabit hec ſitientibus: et qui
Eſuriunt / ſuccus nutriet ambroſius.

Queſtiones perutiles magiſtri Petri tatereti ſuper ſex libros ethicoꝝ Ariſtotelis cū textu eiuſdez ariſto. nouiter copulate: ac ꝑ eundē cū ſūma diligentia caſtigate.

Circa libroſ ethicorū ariſtotel' mouet' tal' q̄ſtio Utrū ꝟtutes morales ſint ī volūtate vel ī appetitu ſenſitiuo Arguit' p̄io ꝙ nō ſint in volūtate qꝛ volūtas ē determinata ad bonū. igr̄ nō īdiget hītu inclināte ad illō bonuꝫ. ¶ Ar̄ ſcđo ſic. volūtas ē libera ꝗ ex ſe pōt ſe determīare ad agēdū ꝗ in ip̄a non dꝫ poni aliq̄s hīt⁹ ad ip̄aꝫ deterīandū In oppoſitū ar̄ qꝛ volūtas hꝫ opationes ſuas ī ſua p̄tāte ⁊ ē illimitata ⁊ īdeterīata ad illas opatiōes. ꝗ indiget hītu deterīante ipſam ad ſic agendū. Pro ſolutōe hui⁹ q̄ſtionis.

¶ Sciendū eſt p̄rimo ꝙ bonū ſimpliciter pōt capi dupliciter Uno mō vt diſtīguit' cōtra bonū apparēs ⁊ ſic idē ē ꝙ verū bonū ⁊ tūc dico ꝙ nō pōt ītelligi ꝙ volūtas deteriet' ad bonū ſimpliciter tanꝙ ad obiectū: qꝛ ipſa nō poſſet velle aliq̄ꝺ bonuꝫ apparēs cū potētia nō poſſit in aliq̄ꝺ niſi in eo ſaluet' ratio ſui obiecti īmo ſi volūtas eſſꝫ deterīata ad bonū ſimpliciter ſeq̄ret' ꝙ nō poſſet peccare qꝛ nō poſſet niſi in veꝝ bonū Alio mō accipit' bonū ſimpliciter ꝓ bono ī vniuerſali. id ē ꝓ bono quod ē cōmune ad veꝝ bonū ⁊ bonū apparens. ⁊ tūc dico ꝙ ſcđm cōiter loquētes tale bonuꝫ ē obiectū appetitiue qꝛ q̄cq̄d appetit appetit ſub rōe bōi ſiue veri ſiue apparētis. Et ꝑ hoc ſoluit' p̄imū argumentū. Nā volūtas nō eſt deterīata ad bonū ſimpliciter id ē ad verū bonū licet forte ſit determīata ad bonū q̄ꝺ ē cōmune ad veꝝ bonū ⁊ ad bonū apparēs. Utrū aūt volūtas poſſit ferri in illō in q̄ nulla rō boni appet dubiū ē īter doctores

¶ Sciendū eſt ſecūdo ꝙ nichil dr̄ opari laudabilr̄ vl' vituperabilr̄ niſi hēat opatōnes ſuas in ſua p̄tāte. ex q̄ ſequit' ꝙ īaīata ⁊ agētia naturalia n̄ dicunt' agere laudabilr̄ vel vitupabilr̄. Et ſi q̄s dicat ꝗ ſcđꝫ appetitū ſenſitiuū ⁊ etiā ſcđꝫ intellectū hō nō diceret' opari neqꝫ laudabiliter neqꝫ vitupabilr̄ cū oīa illa videant' eſſe agētia naturalia. Rn̄det' ꝙ iſta nō ſūt pura agētia naturalia ſꝫ ſubiciunt' īperio volūtatis. Et dr̄ libera ꝑticipatiue ⁊ volūtas dr̄ libera eēntialr̄. ita ꝙ ſi volūtas diffiniret' libertas poneret' in ei⁹ diffinitōe ſicut dr̄a: ⁊ ſcđꝫ hoc opant' laudabilr̄ vel vitupabiliter. Et ſꝫ hoc pn̄t hr̄e habitus īclinātes ad ſic agendū. Et ſi dicas ſi ī volūtate ⁊ ītellectu ponerētur hīt⁹ ſeq̄ret' ꝙ nō eēnt potētie ꝑfecte qꝛ nō pn̄t ſe deterīare ad ſuas operatōes niſi mediātib⁹ ſuis hītib⁹ Rn̄det' ꝙ nō ponūt' ꝓpt' hoc ſꝫ ponūtur ꝓpt' illimitatōeꝫ q̄ arguit ꝑfectionē in actio ⁊ nō vt nēccio req̄rat' ad hoc ꝙ tl'es potētie exeāt ī actū ꝙ voluntas ſine hītu pōt ſe deterīare ad ſic agēdū: tn̄ ex actōe ſua acq̄rit ſibi hītū q̄ deterīat eā ⁊ īclinat eā ad ſic agēdū. ¶ Un̄ ē aduertēdū ꝙ ī hoīe ē appetit⁹ ſēſitiu⁹ q̄ ſꝑ īclinat' ad oppoſitū ꝯriū dictamini recte rōis ita ꝙ nō poſſem⁹ recte opari ſcđꝫ illud dictamē niſi cū tedio ⁊ labore niſi ꝑ ꝯſuetudinē acq̄rerem⁹ hītū aliquē ī nobis. ⁊ ꝑ iſtō pōt ſolui ſm argumē

tum ex quo ponit Concluſio rñſalis virtutes morales ponēde ſunt in volūtate licet in appetitib⁹ ſenſitiuis inueniant habitus inclinantes ad operationes cōformes recte rōni.

¶ Querit ſecūdo vtruz de virtutib⁹ ſit ſcia. Et ar primo ꝙ nō qr de ſola ꝯcluſiōe habet ſcia ſz virtutes nō ſunt ꝯcluſiōes igr. ¶ Scđo ſic ſcia ē eoꝝ q̄ ſūt ſp vel in plibus ſz virtutes nō ſunt in plibus qr hoīes vt in plibus ſunt mali. In oppoſituz ē ariſtoteles in textu. Pro cuius ſolutione.

¶ Sciendū eſt primo ꝙ de oī illo qđ hz aliquā diffinitionē et paſſionē pōt hri ſcia: ſz virt⁹ hz paſſionē ⁊ diffinitionē. Qr virtus ē q̄ hñtē pficit ⁊ eius opus bonū reddit. Qnđ diffinitio facit ſcire rē ſcđz noticiā incōplexā ⁊ ē mediū ad ſciendū rē ſcđz noticiā ꝯplexā. virt⁹ etiā hz paſſiōes ſcilz eē circa difficilia: eē moderatiua paſſionū. ḡ videt ꝙ de virtutibus poſſit hri ſcia tanꝙ ſupple de ſcibili remoto. Nā đ ſola ꝯcluſiōe habet ſcia tanꝙ de ſcibili ppinq̄ de q̄ alias i artibus viſuz ē. Et p hoc ſoluit pmuz argumētū ⁊ etiā ſm. Qñ qñ dr ꝙ ſcia eſt eoꝝ q̄ ſunt ſemp id ē eſt de ꝯcluſione neceſſario q̄ qñcūqz format ſemper ē vera. ¶ Aduerte ēt ꝙ virt⁹ dicit hre cauſas determiatas q̄ ſunt rō ſeu intellect⁹ diſtinguēs iter bonū ⁊ malum: volūtas eliciens bonū ⁊ fugiēs maluz. ⁊ aſſuefactio in bōis opibus.

¶ Sciēduz eſt ſecūdo ꝙ ſcia de virtutibus eſt neceſſaria homi non quidē neceſſaria ſimpliciter: ſic ꝙ hō nō poſſit bene eē ⁊ viuere ſine ipſa: ſed eſt neceſſaria ſcđm qđ puta ad acq̄rendū finē debitū homi qui ē ipſa felicitas que ꝯſiſtit in operatione pfecta hoīs. ſ. in viſiōe dei ⁊ ei⁹ dilectiōe: in quo aūt pricipaliter: dicitur ꝙ in volitiōe; licet aliqui oppoſitum teneāt. Qñ cognitio iſti⁹ finis ē homi neceſſaria: vñ ſicut ſagittator ñ recte ſagittaret ad ſignuz niſi cognoſceret ſignū: ita hō nō recte tēdet ad finē niſi recte cognoſcat finē. Itē virtutes ēt ſunt neceſſarie hoī quo ad ei⁹ pfectionē. hō enī nō dr pfect⁹ niſi hēat ſub lectionē viriū iferiorū i ordie ad rōez ⁊ hoc fit p virtutes. dicēs ſine virtutib⁹ hō bñ pt operari. nā ad bñ operandū ſufficit rō; q̄ diſtiguit inter bonū ⁊ malū ⁊ ſp ad optīa deprecat. Et volūtas pt elicere bonū ⁊ fugere malū ⁊ executio pōt eſſe p mēbra igr. Rñdet ꝙ in hoīe pter rōem eſt habit⁹ ſenſitiuus q̄ in plurimuz iclinat in ꝯriū illi⁹ qđ recta rō dictat ppter qđ eſt multuz difficile operari ſcđm ꝙ recta rō dictat ⁊ oīno tediosum ⁊ diſplicēs niſi p cōſuetudinē acq̄ſitus fuerit hitus virtuoſus moderās appetitū ſenſitiuuz ⁊ inclinās ad pcepta rōis. Et ex oībus iſtis ponit. ¶ Cōcluſio reſponſal. de virtutib⁹ moralib⁹ quas pauci hoīes hñt pōt eſſe vera ſcia. q̄ ꝯcluſio relinquit pbata in primo notabili.

¶ Oīs ars ⁊ oīs doctrīa ſimiliter aūt ⁊ actus ⁊ electio bonū quoddā appetere videt. Ideoqz bene enunciauerūt bonuz qđ oīa appetunt ⁊c.

Querit tertio circa primam propoſitionē libri ethicoꝝ vtrū ſit vera puta oīa bonū appetūt. Arguit primo ꝙ nō qr malū nō appetit bonuz cuz ſit ei⁹ ꝯriū igit. ¶ Arguit ſecūdo interficiētes ſe nō appetūt bonū. Itē appetitus ꝯrij in ꝯria ferunt igit nō ferunt ābo in bonū. ¶ In oppoſitū ē ariſtoteles i textu Pro cui⁹ ſolutōe.

¶ Sciendū eſt primo ꝙ

duplex eſt bonū.ſ. verū bonū ⁊ bonū
apparens. Vñ veꝝ bonū eſt qđ ī ſe hꝫ
rōeꝫ boni vt ꝟtutes: ſcie: q̄ hn̄t in ſe rō
nē bōi ita ꝙ pn̄t appeti ꝑꝑ ſe vt ly ꝑꝑ
dicit circūſtantiā formalē: ſꝫ nō vt dic̄
circūſtantiā finis ſaltē vltimi. ¶ Aliud
eſt bonū apparens qđ nō hꝫ in ſe rō-
nē boni apparet: tn̄ hr̄e rōem boni: vt
fornicari ⁊ alia hmōi vicia. Tunc dr̄
ꝙ ibi capit̄ bonū ī ſua gn̄alitate vt ſe
extendit ad verū bonū et ad bonū ap-
parēs. Et aduerte ꝙ drn̄a eſt īter iſtas
ꝓpōes oīa appetūt bonū ⁊ bonuꝫ oīa
appetūt. Nā ā appetūt facit terminū ſe
quentē appellare ſuā ꝓpriā rōnem ſꝫ
a ꝑte ante facit appellare ſuā ꝓpriaꝫ
rōem ſub diſiūctione ad oēm aliā. idō
dicūt aliq̄ ꝙ vna eſt vera ⁊ reliqua fl̄ſa
puta iſta: oīa appetūt bonū. qꝛ ſenſus
eſt oīa appetūt bonū ſub rōne bonita
tis. Dicūt etiā ꝙ iſta ē falſa bonū oīa
appetūt: qꝛ nullū bonū eſt qđ oīa ap-
petāt: ⁊ dicūt iſtā eſſe verā oīa bonuꝫ
appetūt. qꝛ ly bonū ſupponit confuſe
tm̄ ꝓpter ly oīa. Eſt tn̄ aduertendū ꝙ
dicunt aliqui ꝙ eſt aliquod bonū qđ
oīa appetūt ſcꝫ deus. deus enī primo
appetit ſe: qꝛ diligit ſe ⁊ entia vt entia
rōne appetūt illud bonū: qꝛ īmediate
ordinat̄ ad ipm̄ deū ⁊ ꝓpter ipꝫ fctā
ſunt. Sed alia nō vtentia rōne appe-
tunt deū nō tn̄ vt illud adipiſcant̄: ſed
qꝛ appetūt ſuā ꝓpriā ꝑfectionē: vel qꝛ
ordinant̄ ad illa q̄ deū appetunt.

¶ Sciendum eſt ſcđo ꝙ
duplex eſt appetitꝰ de q̄bus in primo
phiſicoꝝ ſufficiēter tractat̄. Vñ eſt ad
uertendū ꝙ volūtas ante actū volūta-
tis appetit naturali appetitu bonū. i.
īclinat̄ ad bonū: ſꝫ ꝑ actū ſuū actualr̄
tendit in bonū ⁊ hoc nō eſt īcōueniēs
¶ Eſt vlteriꝰ aduertendū ꝙ in malo
duo ſunt aduertenda ſeu malū pt̄ ca
pi duplr̄. Vno mō ꝓ ſignificato mate
riali: ⁊ ſic eſt ipm̄ ſubiectū ſeu res ha
bens maliciā vt hō ⁊ ſic nō eſt dubiū
quin malū appetat bonū. Alio modo
capit̄ ꝓ ſig̃to formali puta ꝓ malicia
q̄ nō eſt niſi carentia bonitatis vel re
ctitudinis q̄ deberet ineſſe actui ⁊ ſic
malū nō appetit bonū: qꝛ nihil eſt. Et
ꝑ hoc ſoluit̄ ꝓ̄mū argumentū malū ⁊
bonū ꝓ ſignificato formali opponūt̄
ꝑ̄uatiue. ¶ Alteriꝰ eſt aduertendū ꝙ
hō ī anxietate poſitꝰ appetit ab ea li-
berari: ⁊ ita appetit bonū. Et videt ꝙ
ab ea nō pōt liberari niſi ꝑ interfecti
onē ſuī ip̄iꝰ: idō eligit ſeipꝫ īterficere.
Vñ appetit ꝓ̄mo bonū ⁊ mediāte rōe
erronea illud qđ eſt ſimplr̄ malū ap-
paret ſibi bonū. idō nō appetit ſub rōe
materiali: ſꝫ ſub rōne boni. Et ꝑ hoc
ſoluit̄ ſcđm argumētū. ¶ Eſt vlteriꝰ
aduertendū ꝙ appetitꝰ ꝯrīj appetūt
ꝯria. ſꝫ nō ꝯria q̄ ſe habēt ſicut bonū ⁊
malū ſꝫ bene alia ꝯrietate vt ignis ap
petit moueri ſurſum: ⁊ aqua deorſū.
Et per hoc ſoluit̄ tertiū argumentū
Ex quibꝰ oībus ſequit̄ Concluſio re
ſponſalis. Omnia bonū apppetunt li
cet multi malum appetant.

**¶ Vnuſq̄ſqꜫ aūt iudicat
bn̄ q̄ cognoſcit ⁊ quorū ē
bonꝰ iudex. Scđm ergo
vnūquodqꜫ bn̄ iudicat ī
vnoquoqꜫ eruditus Silr̄
āt q̄ circa oīa eruditꝰ eſt.
Idcirco politice nō eſt ꝓ
prius auditor iuuenis.
Inexꝑtus eī eſt eorū qui
ſm̄ vitam ſunt actuū. ⁊c̄.**

Q Ueritur quarto vtrum ſcientia
moralis ſit vtilis iuuenibꝰ. Et
argr̄ prio ꝙ ſic. qꝛ iuuenes ꝓficiūt in
alijs ſciētijs ſpeculabilibꝰ. igr̄ in iſta
¶ Argr̄ ſcđo ſic. dicit enī Ariſtoteles

ſcdo hui⁹ ꝙ nō parꝝ refert iuuenē ſic vel ſic aſſueñeri. In oppoſitū eſt Ariſto. ī textu. Pro cui⁹ ſolutiōe qōnis

Sciendū eſt p̄rimo ꝙ iſta ſciā dr̄ eſſe vtil̄ iuuenib⁹: qꝛ ꝯſuetudo audiēdi aliq̄d ī puericia diſponit iuuenē ad audiēdū talia magis ꝙ̄ ad audiēdū extranea. Vñ dicit cōmētatoꝛ ꝙ cū q̄s aſſuet⁹ fuerit a puericia credere ſmōes falſos illa cōſuetudo īducet ad negādū veritatē. iđo multū ꝓdeſt puerꝭ ⁊ iuuenib⁹ bonos ſmōes ⁊ bonā doctrinā audire. Itē ſicut ſe hꝫ medicia ad corp⁹: ita iſta ſciā ad aīaꝫ: ſꝫ medicia ē p̄ſeruatiua corpis ab egritudīe. ģ iſta ſciā erit p̄ſuatiua aīe a pctō qđ ē egritudo aīe

Sꝫ dubiū ē vtꝝ iſta ſciā ſufficit ad faciēđ iuuenes bonos Ad qđ rñdet ꝙ ñ qꝛ rō mltū īpedit ī ipis pp opatōeꝫ potētie nutritiue ⁊ augm̄tatiue Vñ ī iuuenib⁹ nat̄a total̄r dirigit ⁊ īclinat iuuenes ad augmentū ⁊ nutrimētū pp qđ īpedit rō. iō iſti nō vtūt rōe q̄ ad illa q̄ ſūt ipis necc̄a. ad nutritōeꝫ vđo ſe hñt ſicut bruta aīalia. ⁊ ex hoc trahūt quādā ꝯſuetudinē a q̄ ñ pñt retrahi niſi q̄dā violētia. iō cū talis aſſuefactio trahit iuuenē nō pōt hec ſciā ſuū effectū hr̄e niſi monitōib⁹ parētū vel mgr̄oꝝ vel opprobriꝭs vicioꝝ/vel ꝯtumeliꝭs vel vberib⁹ cogāt. Vñ finis h⁹ ſcīe nō ē cognitio: ſꝫ eſt opatio act⁹ vtuoſi moderātis īpet⁹ illicitos. Vñ pueri pp īclinationē ad nutrimētū ⁊ augmētū ⁊ ad coitū ſūt ſecutores paſſionū. iō niſi coacti nolūt audire iſtā ſciāꝫ. iō dicebat Arꝭ. ꝙ hec ſciā nō ē vtilis iuuenib⁹.

Propter qđ oꝫ cōſuetudinib⁹ duci bñ đ bonis et iuſtis et totaliter ciuilib⁹ auditurū ſufficient̄ ⁊c̄.

Sciendū ē ſcdo ꝙ p̄ncipia hui⁹ ſcīe nō ſūt euidētia iuuenibus pp īexperiētiā actuū hūanē vite: ſꝫ ſolū forte ſunt credita ⁊ accepta auc̄te doctorū. Vñ dicit eſiod⁹ cōformiter ad ariſtotelē in textu ꝙ tria ſūt gn̄a hoīꝫ. aliq̄ ſūt q̄ p ſe faciēda ītelligūt ⁊ ītelligēda pficiūt ⁊ iſti ſūt optimi. Aliꝭ ſūt q̄ p ſe nō ītelligūt faciēda: ſꝫ ītelligētib⁹ obediūt ⁊ iſti ſunt boni. Aliꝭ ſūt q̄ nec p ſe ītelligūt faciēda: nec ītelligēti obediūt: ⁊ iſti ſūt male affecti ⁊ penitus īutiles. ⁊ ex iſtis ſe quūt̄ aliq̄ ꝓpōes. Pria. iuuenes nō ſūt ꝓpꝛiꝭ auditores h⁹ ſcīe pp hoc ꝙ nō ſūt expti de actib⁹ hūanis. Scđa ꝓpō. iuuenes ſunt bñ ydonei ad hñdā aliquā credulitatē de his q̄ ī iſta ſciā tractant̄ p auctoritatē doctorū. Tertia ꝓpō. iuuenes nō ſūt ꝓpꝛiꝭ auditores h⁹ ſcīe q̄ ad exercēdū actus vtuoſos niſi cōcurrēte correctiōe parentū vel mgr̄oꝝ. Ex quo ſeq̄t̄ ꝙ iſti exñtes ſub debito regimnie ſunt vtiles auditores h⁹ ſcīe. Sed dubiū eſt vtrū ꝓuecti ſint ſufficiētes auditores h⁹ ſcīe. Pro c⁹ declaratōe ē aduertēdū ꝙ triplices īueniunt̄ ꝓuecti. q̄dā ſūt deprauati iudiciꝭ ⁊ deprauate volūtatꝭ ⁊ iſti ñ ſūt vtiles auditores h⁹ ſcīe. tñ iſti poterīt fieri vtiles pp hoc ꝙ tādē vitā ſuā cogſcent turpē eē ⁊ vituꝑabilē. iō ad alios act⁹ ſe dirigent niſi oīno ſint deprauati. ⁊ iſti vocant̄ ab ariſtotele iuuenes nō etate ſꝫ vtute. qꝛ ñ ſūt morib⁹ ꝓuecti ſꝫ iuuenes Aliꝭ ſūt hñtes firmā volūtatē bñ agēdi ⁊ ī opib⁹ vtuoſis aſſueti ⁊ iſti ſūt p utiles auditores hui⁹ ſcīe. ⁊ iſti ſūt q̄ p̄ncipia ſine formidine acceptabūt. Aliꝭ ſūt q̄ hñt rectū iudiciū rōis ⁊ bonā volūtatē: alñ tñ ſupatā ⁊ trepidātē ex īpetib⁹ paſſionū ⁊ iſti ſūt ēt vtiles: qꝛ lꝫ īpet⁹ paſſionū nō poſſint refrenare: tñ p hāc ſciāꝫ iſtđ ſufficiēter pñt ponere. ⁊ p iſta ſoluūt̄ rōes. ſeq̄t̄

Cōcluſio rñſalis. iuuenes nō ſunt ꝑutiles auditores h⁹ ſcīe. Que concluſio relinquitur ꝓbata ex dictis.

¶ Nos aũt dicam⁹ vñ di
ſceſſim⁹. bonũ ei et felici
tatē nõ irrationabilit̃ vi=
dent̃ ex his q̃ huius vite
ſũt exiſtimare. Multi q̇=
dē ⁊ grauiſſimi volupta=
tē: ideo vitā diligũt volu
ptuoſam. Multi oĩno be
ſtiales vident̃ eſſe vitam
pecudũ eligentes adipi=
ſcunt̃ aũt rõnem: qꝛ mul=
ti eorũ q̇ in ptāte ſimilia
ſardinapalo. ⁊c̃.

QUerit̃ vtrũ felicitas ꝯſiſtat ĩ bo
nis exteriorib⁹ Et argr̃ pꝛĩo ꝙ
ſic: qꝛ ꝯſiſtit ĩ ſtatu ꝑfectiſſimo: qꝛ bti
tudo ē act⁹ oĩz bonoꝝ aggregatõe ꝑ
fect⁹. ſꝫ ꝑ diuitias hõ hꝫ illũ ſtatũ. qꝛ
hꝫ q̇cq̇d vlt. ¶ Argr̃ ſcd̃o ſic. ĩ illo cõ
ſiſtit felicitas qd̃ maxĩe ab hoĩe ap=
petit̃: ſꝫ diuitie ab hoĩe maxĩe appe=
tunt̃. igr̃. Jn oppm̃ eſt ariſtoteles in
textu. Pro cuius ſolutione

¶ Sciendũ eſt pꝛimo ꝙ
felicitas nõ ꝯſiſtit ĩ bõis exteriorib⁹
qd̃ ꝓbat̃ q̃drupl̃r ꝫ ꝙ q̃ttuoꝛ dñr cõ
uenire felicitati Pꝛĩo ꝓbr̃ ex ꝑte ap
pꝛop̃atõis ip̃i⁹ felicitatꝭ. vñ felicitas
dꝫ eē ꝓpꝛiũ bonũ hoĩ ⁊ ĩ ip̃o exñs. ſꝫ
bona exteriora nõ exiſtũt ip̃i hoĩ. qꝛ
iſta bona ext̃iora nõ ſũt nr̃a: ſꝫ magꝭ
bona fortune. vñ ſicut fortuna dedit
nob̃ tal̃r p̃t nob̃ auferre. Scd̃o ꝓbat̃
ex ꝑte acq̇ſitiõis. vñ bõa ext̃iora qñꝫ
acq̇rũt̃ ꝑ violētiā. qñqꝫ ꝑ fraudē. qñꝫ
ex parētib⁹: ſꝫ illa ñ ꝯueniũt felicita
ti. igr̃. Jtē bona ext̃iora cũ labore ac
q̇rũt̃ / cũ timore cuſtodiũt̃ / ⁊ cũ maxi
mo dolore relinquunt̃. ⁊ iſta felicitati
nõ ꝯueniũt. Tertio ꝓbr̃ ex ꝑte excel
lētie felicitatꝭ. nā felicitas ē ſummũ
bonorũ hũanoꝝ. ſꝫ bona exteriora ñ
ſũt ſũma bona. qꝛ ꝯtigit eis male vti
Quarto ꝓbat̃ ex ꝑte ſufficientie. nā
felicitas ⁊ bona felicitātia ſaciāt ap
petitũ hñtꝭ. qꝛ felicitas ē vltim⁹ finis
vltra quē nihil q̃rit̃: ſꝫ bona ext̃iora
nõ ſũt hmõi: imo appetit⁹ eoꝝ ē ĩfini
t⁹. i. ĩſaciabil̃ vl̃ ad ĩfinita tēdēs niſi
ſuꝑiori v̄tute regat̃ puta do vl̃ hĩtib⁹
v̄tuoſis ꝑ q̇s dirigit̃ hõ ad bñ agēd̃

¶ Sciendum eſt ſcd̃o ꝙ
felicitas nõ dr̃ cõſiſtere in honorib⁹
Qd̃ ꝓbr̃. qꝛ felicitas nõ cõſiſtit ĩ ptā
te alteri⁹. ſꝫ ꝙ hõ honoret̃ nõ ē ĩ ptā
te ſua. ſꝫ ĩ ptāte alt̃i⁹. igr̃. Jtē honoꝛ
nõ q̃rit̃ niſi tāq̃ ſignũ. g̃ magis v̄tu
tes q̃rũt̃. ꝯñā ē nota: ⁊ añs ꝓbat̃. qꝛ
honoꝛ ē exhibitio reuerētie in ſignũ
v̄tutis vel excellētie. Et ſi q̇s dicat a
liq̇ appetũt honores: ⁊ tñ ñ appetũt
v̄tutes. igr̃. Rñr ad hoc ꝙ appeten
tes honores q̇ nõ debent̃ ip̃is dñr vi
cioſi. ſ. ābicioſi. Dico vlteri⁹ ꝙ ſic ſũt
aliq̇ q̇ magis volũt videri ſapiētes q̃
eſſe ⁊ nõ videri: ita aliq̇ magis volunt
videri eſſe ſapiētes vel bonos q̃ eē ⁊
nõ videri. Sꝫ dubiũ ē vtrũ aliq̇s poſ
ſit licite honores appetē. Rñr ꝙ ſal=
tē ĩdirecte. qꝛ bonũ eſt diffuſiuũ ſui=
ip̃i⁹. iõ q̇s põt licite appetere reuerē
tiā vt faciētes reuerētiā efficiāt̃ meli
ores / aut ꝯfuent̃ ĩ bonitate hĩta. Sꝫ
dubiũ ē vtrũ ĩ nũmo ꝯſiſtat felicitas
⁊ videt̃ ꝙ ſic: qꝛ ꝑ nũmos hēmus q̇c
q̇d volum⁹ Rñr ꝙ poſſum⁹ hr̃e q̇cq̇d
volum⁹ ꝑ nũmos q̇ ad bona ext̃iora
ſꝫ nõ ĩteriora. Sꝫ ex iſto nõ ſeq̇t̃ ꝙ ĩ
ip̃o ꝯſiſtat felicitas: qꝛ nũm⁹ ñ amat̃
niſi ꝑꝑ aliõ ⁊ felicitas ꝑꝑ ſe. ⁊ ꝑ iſta
ſufficiēter ſoluũt̃ argumēta ¶ Dico
vlt̃i⁹ ꝙ ſi aliq̇s ĩ ĩfinitũ appetat hoc
nõ eſt niſi ꝑꝑ corruptõeꝫ appetitus ⁊
ei⁹ deprauatõeꝫ. ⁊ ex oĩb⁹ iſtis põit̃
Cõcl̃o rñſalis. felicitas hũana nõ cõ

ſiſtit in bonis exterioꝛib⁹. q̄ concluſio relinquit̄ ꝓbata in p̄mo notabili.

¶ Querit̄ vtrū felicitas ꝯſiſtat in voluptatib⁹. Et arḡr p̄mo ꝙ ſic: qꝛ qđ eſt ſūme appetibile hoc ē felicitas: ſꝫ voluptas ē hm̄oi. nā tā ſapiētes q̄ rōne carentes appetūt illud ¶ Arḡr ſcđo. felicitas ē qđ delectabiliſſimū ſꝫ nihil eſt delectabili⁹ q̄ illō qđ eſt ip̄a delectatio. iḡr. ¶ In oppm̄ eſt Ariſt. i textu. Pꝛo cui⁹ ſolutione

¶ Sciendū eſt pꝛimo ꝙ q̄ttuoꝛ dr̄ eſſe bona corpoꝛis. ſ. viuacitas ſenſuū cui corrn̄det i aīa prudētia. Scđm bonū corpoꝛis eſt pulcritudo: cui corrn̄det i aīa tēperātia. Tertiū ē robur cui in aīa corrn̄det foꝛtitudo. Quartū ē ſanitas cui corrn̄det iuſticia. Et ex iſtis ponit̄ talis ꝯclō ꝙ i nullo bono corpoꝛis ꝯſiſtit felicitas. q̄ ꝯclō p̄t ꝓbari. Pꝛimo. qꝛ felicitas nō eſt cōis hoīb9 ꝛ bꝛutis: ſꝫ iſta q̄ttuoꝛ bona ſūt ip̄is cōia. iḡr. Itē felicitas n̄ p̄bet occaſionē ad peccādū: ſꝫ iſta bona corpoꝛalia p̄bent occaſionē ad peccādū vt pꝫ p̄mo de pulcritudine q̄ ſepe trahit ad luxuriā ꝛ viuacitas ſenſuū ad ocioſitatē. robur āt ad ſubiectionē: robuſtos vt i plurimū ſubiectos videt̄ eſſe. Et ſic pꝫ ꝙ felicitas nō cōſiſtit in bonis corpoꝛis. pꝫ etiā ꝙ nō cōſiſtit i voluptatib⁹. Itē ſanitas magis eſt ſignū alicui⁹ turpis: vn̄ vt in plurimū ſanū corp̄e ꝯtigit eē fatuū ꝛ ip̄iū Et ꝑ hoc ſoluit̄ p̄mū argumētū. Frequētantes eni voluptates ſūt oīno beſtiales vitā pecudū eligētes. Et adūte ꝙ voluptas ꝓp̄e ē i cibo potu ꝛ coitu. q̄ maxie p̄bēt occaſionē delinquēdi ꝛ corp⁹ ip̄ꝫ totalr̄ corrūpēdi. Vn̄ di. Ariſto. ꝙ raro ifelices ſūt ſine voluptate

¶ Sciendū eſt ſecūdo ꝙ voluptas aliq̄ mō appetibilis ē hoc ē qꝛ eſt vite neceſſaria. Sꝫ cauēdū ē ne multū in ſe appetat̄: qꝛ ſtatus turpis vite adeſſet. Aduerte ꝙ triſticia magna de facto multū abhoꝛret̄ ꝛ maxie ab ill' q̄ nō ſūt ꝯfirmati i v̄tutib⁹ ꝛ val de aggrauat ſenſū. Aduerte etiā ꝙ lꝫ voluptas ſit delectatō nō tn̄ eſt ſūma delectatio. Nā delectatio q̄ ſequit̄ ad felicitatē puta ad clarā viſionē dei et eius ſummā dilectionē eſt ſūma delectatio. ideo nō ſequit̄ voluptas eſt delectatio. ḡ in ip̄ſa eſt felicitas. Et per hoc ſoluit̄ ſcđm argumentū. Et aduerte ꝙ lꝫ multi delectationē ꝓpter ſe deſiderent ꝛ rem delectabilē ꝓpter delectationē hoc nō eſt ẜm oꝛdinē nature. Natura oꝛdinauit vt delectatio ꝓpter rem delectabilē appeteret̄. Ex quo ſequit̄ ꝙ res delectabilis eſt ſimpl'r melioꝛ et appetibilioꝛ ip̄a delectatiōe. Viſū eſt eni quō felicitas cōſiſtit p̄ncipaliter in oꝑatiōe ꝛ nō in illo qđ ſequit̄ oꝑationē. Et ſi dicas remota voluptate remouet̄ felicitas. ꝛ nunq̄ appeteret̄. Rn̄det̄ ꝙ iſtud argumentū nihil cōcludit: qꝛ ſi cōcluderet: concluderet ꝙ media ad finē ſunt meliora ip̄o fine: qꝛ ip̄is remotis remouet̄ finis. Et ſi dicas ſumme fugibile eſt moꝛs. ḡ ſūme appetibile ē vita. Cōſequētia videt̄ eſſe nota: ꝛ añs ꝓbat̄. qꝛ oīꝫ terribiliū terribiliſſimū eſt moꝛs vt hꝫ Ariſto. quarto hui⁹. Rn̄det̄ ꝙ lꝫ illud qđ maxime fugit̄ appetitu ſenſitiuo eſt moꝛs: nō tn̄ ẜm rectā rōnē imo ẜm rectā rōnem eſt abhoꝛrendū plus viciis aīam deprauari q̄ animā a corpoꝛe ſeparari.

¶ Concluſio reſpōſalis lꝫ q̄lꝫ voluptas ſit delectatio. felicitas tn̄ neqꝫ i voluptate neqꝫ i delectatiōe ꝯſiſtit. Que ꝯ° relinq̄t̄ ꝓbata ex dictiſ

¶ Querit̄ vtrū felicitas cōſiſtit in operatione vel in virtute. ¶ Arguit̄ pꝛimo ꝙ non in oꝑatione: ſꝫ magis i v̄tute: qꝛ oꝑatio eſt laboꝛi-

oſa ⁊ ꝑ cõſequẽs nõ eſt delectabiliſſi
ma. ẜ in ea nõ eſt felicitas.

¶ Arguitur ſecundo ſic.
dirigẽs ē nobilius directo: ſꝫ virtus
dirigit ad oꝑandũ. igr̃. Jn oppoſituꝫ
videt̃ eē doctores. Pro cui⁹ ſolutõe

¶ Sciendũ eſt primo ꝙ
felicitas capit̃ duob⁹ mõis. Uno mõ
vt ē ſtatus oĩm bonoꝝ aggregatõe ꝑ
fectus: ⁊ ſic felicitas nõ eſt aliq̃d ꝑ ſe
vnũ ſꝫ ē aliq̃d aggregatũ ex oĩb⁹ bo
nis. Uñ felicitas iſto mõ oĩa ꝯtinet q̃
vir bonus habere mallet ꝙ̃ nõ habe
re: vt vir bon⁹ magis vellet habere
oēs ꝟtutes ſcias ⁊ eoꝝ opatiões ⁊ ali
as ꝑfectiones. ⁊ de hac felicitate loq̃
tur ariſtoteles in multis paſſibus. A
lio mõ capit̃ ꝑ vno ſimplici bono qδ
eſt melius et ꝑfectius inter cetera q̃
hoi cõuenire põt. iõ q̃rere vtrũ felici
tas cõſiſtat in opatiõe vl̃ ꝟtute nihil
alid ē q̃rere ꝙ̃ qδ illoꝝ ē ꝑfecti⁹. Uñ
de nũero actuũ quidã ſunt trãſeũtes
Aliĳ imanẽtes: immanẽtes ſunt ſim-
pliciter ꝑfectiores trãſeũtibus. iõ in
ipſis trãſeũtibus nõ oꝫ ponere felici
tatẽ. Sꝫ de actibus imanẽtibus poni
tur talis ꝯcluſio cũ ariſtotele ꝙ act⁹
ꝟtutis ē melior/nobilior/honorabili
or ipã ꝟtute: qꝛ per actus hõ magis
laudat̃ ꝙ̃ ꝑ ꝟtutes: qꝛ ꝑ ipſos magis
attigit̃ obiectũ ꝙ̃ ꝑ ꝟtutes. Sequit̃
ergo ꝙ poſtꝙ̃ act⁹ ſunt ꝑfectiores et
nobiliores ꝙ̃ habitus vel ꝟtutes ꝙ
in ipſis eſt ponẽda felicitas ⁊ nõ i vir
tutibus vel habitibus.

¶ Sciendũ eſt ſecũdo ꝙ
ꝓ ſolutõne rõnũ dr̃ ꝙ opatio in qua
cõſiſtit felicitas non ē ex ſe laborioſa
immo ē ſumme delectabilis. Sꝫ ſi di
cat̃ laborioſa hoc ē ex pte corpis ⁊ vir
tutũ ſenſitiuaꝝ. opatiões eñi potẽtia
rum nõ organicaꝝ puta ĩtellectus et
volũtatis ñ ſunt laborioſe niſi ꝓpter
indiſpoſitionẽ virtutũ ſenſitiuaꝝ. Uñ
aduerte ꝙ opatio i q̃ ꝯſiſtit felicitas
eſt tã delectabilis ꝙ oēꝫ triſticiã ⁊ do
lorẽ extiguit. Aduerte et̃ ꝙ lꝫ virt⁹ ⁊
q̃libet hĩtus iclinet ad cõſiles actus
q̃bus ē genitus: tñ rõ pñcipaliter re
gulat opatões nr̃as ⁊ volũtas eas im
perat. ⁊ virt⁹ minus pñcipaliter. Et
ꝑ hoc ſoluit̃ ſcδꝫ argumẽtũ. Et ſi di-
cas ſi felicitas cõſiſteret in opatione
ſequeret̃ ꝙ dormiẽs ⁊ nõ operãs eēt
infelix ⁊ miſer: ſꝫ hoc ē fl̃ꝫ. igr̃. Rñde
tur ꝙ miſeria ⁊ eē miſeꝝ opponit̃ fe
licitati dupl̃r ſcꝫ ꝯrie ⁊ priuatie. ſi cõ
trarie tũc eē miſeꝝ ē eē imbutũ mali
cĳs cautelis ⁊ malis opatõibus. ⁊ ſic
nõ oꝫ ꝙ dormiẽs ſit miſer iſto mõ. Si
aũt capiat̃ priuatie tũc ē carẽtia feli-
citatꝭ in ſubiecto apto nato q̃ñ ⁊ q̃mo
do natũ eſt eã habere. et ſic dormiẽs
vel alia neceſſitate impedit⁹ nõ dicit̃
miſer ſicut dormiẽs vel exiſtẽs i tene
bris nõ dr̃ cecus. qꝛ tal̃r nõ eſt aptus
nat⁹ videre. Sil̃r dormiẽs taliter nõ
eſt natus habere opationẽ. nec ꝑ con
ſequẽs felicitatẽ. Dico vlterius ꝙ ad
hoc ꝙ aliq̃s ſit felix nõ opꝫ ꝙ ſp actu
operur: ſꝫ requirit̃ ⁊ ſufficit ꝙ ſit i ha
bitu potẽtia vel diſpoſitõe ꝓpinqua
ad opandũ: ex q̃bus ſequitur.

¶ Concluſio reſpõſalis
felicitas nõ cõſiſtit in bonis exteriori
bus neqꝫ in ꝟtute: ſꝫ in opatione vir
tuoſa que eſt diligere deũ ſuper om
nia et propter ſeipſum.

¶ Quod aũt vniuerſale
melius forte pſcrutari ē
⁊ querere qualiter dicit̃.
Et ſi obuia tali queſtiõe
facta propter amicos vi
ros itroducere ydeas vi
debit̃ aũt vtiqꝫ meli⁹ eſſe
forſitã ⁊ oportere et pro

ſalute veritatis et famili aria deſtruere ſpāliterqȝ philozophos exiſtētes. ambobus eniȝ exiſtētib⁹ amicis ſanctū eſt prehonorare veritatē ⁊c.

Queritur vtrū ſi amicus ⁊ veritas diſſentiāt Utrū veritas ſit p̄ferenda amicitie. ¶ Arḡ prīo ꝙ nō qr illō ē faciendū ꝑ qō politica ꝯmunicatio magis ꝯſeruat. ſȝ ipſa magis cōſeruat preferēdo amicitiaȝ v̄itati q̄ ecōtra. igr̄. Maior ē nota ⁊ minor ꝓbat. qr quātū ē īter ciues de politica ꝯmunitate īter eos opȝ eē de amicitia. ¶ Arḡ ſcdō ſic. Amicitia eſt p̄ferēda iuſticie ꝙ veritati. ꝯſequētia ē nota cū iuſticia ſit excellētior virt⁹ añs ꝓbat qr illō ē meli⁹ qō ē magis ꝑ ſe ſufficiēs. ſȝ amicitia eſt hmōi reſpectu iuſticie. ptȝ qr minus indigemus iuſticia q̄ amicitia: ptȝ qr amici non indigēt iuſticia ⁊ tñ iuſti indigēt amicitia. igr̄. Pro cui⁹ ſolutiōe.

¶ Sciendū eſt primo ꝙ triplex ē amicitia. ſ. ꝓpt̄ vtile/ ꝓpt̄ delectabile/ ⁊ ꝓpt̄ honeſtū. Due aūt prīe pn̄t qn̄qȝ eē praue. iō de illis nō ē mirandū ſi veritas talib⁹ amicitijs ſit preferēda. Tertia aūt amicitia ē q̄ ſola ē amicitia q̄ ē bona nec pōt eſſe mala. vt videbit̄ in octauo. et de iſta q̄rit q̄ſtio. ¶ Aduerte ꝙ veritas vt de ea loq̄mur eſt cōformitas nr̄e cognitiōis aut etiā nr̄i ſermonis ad rē ⁊ hec veritas ē ꝑfectio ⁊ bonū nr̄i intellectus. ideo ītellectus ſemꝑ deficit a cōplemento ſue ꝑfectionis q̄diu ē in opinionibus falſis: et tñ nō ē ymaginādū ꝙ falſitas ſit peccatuȝ in nobis qr nō ꝓuenit ex culpa nr̄a ſȝ ex debilitate nature. Un̄ notuȝ eſt ꝙ amatores veritatis ⁊ ipſius ꝓfundi ſcrutatores incurrunt ſepe falſas opiniones. ideo videt̄ ꝙ falſitas nō eſt peccatū in nobis.

¶ Sciendū eſt ſecūdo ꝙ amicitia ē virtus aut nō eſt ſine virtute ſic ꝙ ī neutrū amicoꝝ ſtare pōt cū vicio. Ex q̄ ſequit̄ ꝙ nl̄lus amicorū vellet ſuſtīere fl̄m aliqō ſciēter: īmo vellet docere oē verū ⁊ relinq̄re oēs falſas opiniōes. Ex q̄ ſequit̄ ꝙ ſi veritas ⁊ amic⁹ diſſonēt veritas ē ſemꝑ p̄ferēda amico. ita ꝙ magis ē ſuſtinēda q̄ amici falſa opinio qr bonū magis ſꝑ ē faciēdū q̄ malū. igr̄. Eſt etiaȝ aduertēdū ꝙ deſtructio amicitie ē corruptio ꝯmunitatꝭ. ita ꝙ diſſentire amico ī velle aut nolle eſt corrūꝑe amicitiā. Dico vlteri⁹ ꝙ preferre veritatē amico. i. opīoni falſe amici nō ē diſſentire amico: ſȝ ē diſſētire opīoni aīci et nō volūtati amici cū ip̄e velit doceri oēȝ veritatē. Et ſi dicas volo ꝙ amico placeāt tm̄ opiniones fl̄e tūc offendet̄ ī reprobationib⁹ eoꝝ: q̄d tūc faciēdū. R̄ñdet̄ ꝙ in hoc ille eēt vicioſus ⁊ nō amicus ⁊ ꝑ hoc ſoluit̄ prīa rō. Notū ē ꝙ corruptio aīcitie ē deſtructio ꝯmunitatis ciuilis. Dr̄ ēt ꝙ diſſentire ī velle vl̄ nolle aīci ē deſtruere amicitiā: ſȝ n̄ diſſētire opiniōi falſe. ¶ Ad ſcdāȝ dr̄ ꝙ qn̄ dicit ariſtoteles ꝙ iuſticia ē preclariſſima v̄tutū. ītelligit de iuſticia legali ⁊ cōi q̄ videt̄ eē oīs virtus de q̄ in quīto tractabit̄ ⁊ nō de iuſticia ꝑticulari. Et ꝑ hoc ponit̄ Cōcluſio rn̄ſalis. nō ſolū amico ſed amicitie veritas eſt preferēda. i. veritas ē p̄ferenda opinioni falſe amici. Que cōcluſio reliquitur ꝓbata ex dictis.

¶ Si eni et eſt vnū quid cōiter p̄dicatū bonū vel ſeparabile quid ſm ſeipſuȝ manifeſtū ꝙ nō vtiqȝ

erit operatũ neqꝫ poſſeſ-
ſum homini. Nunc autẽ
tale aliquid queritur ⁊c.

Q Ueritur vtrũ felicitas cõſiſtat in bono ſepato. ¶ Arguit̃ primo ꝙ ſic. qꝛ ꝯſiſtit in deo cũ de⁹ ſit finis oĩꝫ ⁊ de⁹ bonũ ſeparatũ. igitur. ¶ Scđo ſic. bonũ magis ꝯſiſtit ĩ fine gr̃a cuius ꝙ̃ in fine quo: qꝛ finis q̇ ẽ ꝓpt̃ finẽ cuius. igr̃. ⁊ talis finis gr̃a cuius nõ ẽ niſi bonũ ſeparatũ. igit̃. ¶ In oppoſitũ ẽ ariſtoteles ĩ textu Pro cuius declaratione.

¶ Sciendũ eſt primo ꝙ difficultas huius q̃ſtionis eſt ꝓpter equocationẽ hui⁹ qđ ẽ bonũ ſepatũ Uñ ſi p bonũ ſepatũ ĩtelligat quãdã ꝗditatẽ vl' naturã ſepatã ⁊ diſtictã a ſingularib⁹ ⁊ ẽ de eẽntia illoꝝ ſingulariũ a q̃ tñ ſinglaria depẽdẽt eẽntialit̃ ſm ip̃aꝫ pmanẽs. ⁊ predicat̃ de bõiſ queãdmodũ videt̃ ꝙ plato imaginat⁹ fuit. tũc nullũ ẽ tale ponẽdũ: nec p ꝯñs felicitas ꝯſiſtit ĩ illo bono cũ nullũ ſit tale. Dico etiã ꝙ dato ꝙ eẽt aliqđ tale iſtud nõ eẽt bonũ poſſeſſum ⁊ opatũ ab hoĩe: ⁊ tñ nos hic q̃rimus tale bonũ. iđ nõ põt dici felicitas hominũ saltẽ in rõne poſſeſſi neqꝫ rõne exempli: vt patet in textu Alio mõ p bonũ ſepatũ poſſum⁹ intelligere bonũ qđ eſt finis oĩm aliorum bonoꝝ: ⁊ gratia cui⁹ cetera operant̃ ⁊ oĩa ab eo eẽntialr̃ dependẽt et eſt oĩꝫ creator. ⁊ ſic capiẽdo bonũ ſepatũ notũ eſt ꝙ felicitas nr̃a cõſiſtit ĩ illo. qꝛ tl'e nõ ẽ niſi de⁹ gl'ioſus.

¶ Sciendum eſt ſecũdo ꝙ felicitas nr̃a nõ ꝯſiſtit ĩ deo ſubiectiue qꝛ tũc p eã nõ eẽmus formalr̃ felices. de⁹ etiã nulli⁹ p̃t eẽ ſubiectũ Dico ḡ ꝙ felicitas nr̃a ꝯſiſtit ĩ deo vl' bono ſepato obiectiue. i. de⁹ eſt illđ qđ p opatõeꝫ noſtrã ĩ qua ꝯſiſtit felicitas nr̃a attigit̃: iđ dr̃ felicitas nr̃a cõſiſtere ĩ deo obiectiue. Notũ eſt etiã ꝙ felicitas hũana nihil aliđ ẽ ꝙ̃ opatio hoĩs ſm ṽtutẽ pfectiſſimã q̃ ſm theologos ẽ ip̃a caritas. ſꝫ ſm phos videt̃ eſſe ſapientia. Iđ ponit̃ ¶ Cõcluſio reſpõſalis. felicitas noſtra nõ conſiſtit in tali bono ſeparato quale plato videt̃ poſuiſſe. Que concluſio relinquit̃ ſatis ꝓbata in ṗmo notabili in q̇ etiã ſufficiẽter ſoluũt̃ rõnes

¶ Rurſuꝫ aũt redeam⁹
ad q̃ſituꝫ bonũ. q̇d vtiqꝫ
ſit videt̃ quidē aliud in
alia opatione ⁊ arte. Ali
ud enim in medicinali et
militari et reliq̇s ſilr̃.
Quid igr̃ vnicuiqꝫ bonũ
aut gr̃a cui⁹ reliqua ope-
rata ſunt: hoc autẽ in me
dicinali quidem ſanitas
in militari vero victoria
In edificatiua aũt dom⁹
In alio vero aliud. In oĩ
aũt electione et operati-
one finis hui⁹ eni gr̃a re
liqua operant̃ omẽs ⁊c.

Q Uerit̃ vtrũ qđ eſt appetibile ꝓpter ſe tm̃ ſit pfecti⁹ ꝙ̃ illđ qđ eſt appetibile pp ſe ⁊ pp aliud. ¶ Arguit̃ ṗmo ꝙ nõ. qꝛ meli⁹ eſt qđ ẽ tm̃ ⁊ ãpli⁹. ſꝫ eligibile pp ſe ⁊ pp alterũ eſt hmõi ¶ Argr̃ ſcđo ſic. ſummũ bonũ qđ eſt de⁹ nõ ſolũ pp ſe: ſꝫ ꝓpter aliud eſt eligibile: qꝛ illđ qđ eſt gr̃a alteri⁹ eſt eligibile ꝓpter aliud. ſed de⁹ eſt hmõi. igit̃ ¶ In oppm̃ eſt ariſtote. in textu. Pro cuius ſolutione

¶ Sciendũ eſt primo q̃ aliq̃d eligit̃ pp aliõ dupl̃r. Uno mõ p̃ma ĩtentõe. Scõo mõ ſcõa ĩtentiõe Uñ illud pp q̃d appetit̃ p̃ma ĩtentõe eſt nobili⁹. ⁊ ſic dicimus q̃ oĩa appetunt̃ ꝓpter deũ p̃ma ĩtentiõe. ſ; illõ q̃d appetit̃ ſcõa intentiõe eſt ꝑfecti⁹ altero queãdmodũ dicimus q̃ deu; appetim⁹ pp iſta ĩferiora ſcõa ĩtentione. hoc eſt q̃ deus põt diligi ꝓpter alterũ min⁹ tñ dilectũ vel itez illud in deũ referẽdo. Ex q̃ ſequit̃ q̃ finis ſp̃ eſt nobilior his q̃ ꝓpter ip̃m ſm p̃mã intentionẽ ⁊ alia nõ dñr bona niſi ꝓpter ip̃m. ⁊ ſic dr̃ q̃ ſp̃ deteri⁹ eſt gr̃a melioris. et hoc eſt q̃d cõiter dr̃ q̃ duplex eſt finis. ſ. ſm p̃mã ĩtentõem ⁊ ſm ſcõam ĩtentõnem. Finis ſm primã eſt ſp̃ melior his q̃ ſunt ꝓpter ip̃m et ex eius bonitate alia dicunt̃ eſſe bona. Finis ſm ſcõa; intẽtionem eſt res inferioris ordinis ordinata ad finem principalẽ ſeu ad finem primũ primaria intentione.

¶ Sciendũ eſt ſecũdo q̃ aliq̃d dr̃ appeti ꝓpter alterũ dupl̃r p̃ma ĩtentiõe. Uno mõ ſm appetitũ naturalẽ ſine recta rõne regulatum Alio mõ ſm appetitũ diſtortũ ⁊ naturalẽ: ⁊ ſm iſtũ appetitũ cõtingit p̃ma ĩtentiõe appetere meli⁹ pp pei⁹ Uñ auar⁹ p̃ncipal̃r poſuit ĩtentionẽ in pecunia: vñ nõ obedit deo nec deſiderat ſciã; nec hr̃e niſi pp pecuniã ⁊ de iſtis nõ o; q̃ ſimpl̃r ſint meliora niſi ſolũ ſm falſam opinionẽ appetẽtis. Ex q̃ infert̃ q̃ illud q̃d eſt eligibile ꝓpter ſe eſt meli⁹ eo q̃d eſt eligibilius ꝓpter alterũ tm̃. Unde illud dr̃ eligibile ꝓpter ſe q̃d h; rõem bonitatis vtputa q2 de ſe perficit nos vel decorat nos. et illud dr̃ appetibile ꝓpter alterũ tm̃ quod nõ h; de ſe rõnem bonitatis: ſed ſolũ in relatione ad alteru;: vt pecunia vel medicina amara. modo illud eſt meli⁹ ſimpl̃r q̃d h; ĩ ſe rõe; bonitatis q̃ q̃d nõ h; Et loq̃t̃ hic de bono nob̃ nõ ſ; vniuſcuiuſq; nãm: q2 ſic om̃e ens haberet de ſe formal̃r aliquã rõe; bonitatis Tũc dr̃ q̃ illud q̃d eſt eligibili⁹ ꝓpt̃ ſe tm̃ eſt ꝑfecti⁹ q̃ illud q̃d eſt eligibili⁹ pp ſe ⁊ ꝓpter alterũ: q2 illõ eſt ſp̃ vltim⁹ finis. Dico vlteri⁹ q̃ illud q̃d eſt eligibile ꝓpter ſe et ꝓpter aliud nõ diminuit̃ a ſua bonitate propter hoc q̃ eſt eligibile pp aliõ. Et p̃ hoc ſoluunt̃ rõnes. Et ponitur ¶ Concluſio rñſalis. illud q̃d eſt appetibile ꝓpter ſe tm̃ appetitu recto eſt eligibili⁹ illo q̃d ꝓpter ſe et ꝓpter aliud appetit̃: q2 q̃d eſt appetibile pp ſe ⁊ nũq̃ pp aliud ſiue hoc ſit ſimpliciter ſiue in aliquo genere eſt vltimus finis qui nihil exigit ipſo melius. ſed quod eſt appetibile ꝓpter aliud dato etiam q̃ ſit appetibile propter ſe eſt vltimus finis.

¶ Sed forte felicitatem quidẽ et optimu; dicere confeſſum quid videt̃ deſiderat̃ aũt manifeſtius q̃d eſt adhuc dici. Forte vtiq; fiet hoc ſi ſumatur opus hominis ⁊c̃.

Q Ueritur vtrũ felicitas ſit quid ſufficiẽtiſſimũ. ¶ Arguit̃ p̃rio q̃ ñ. q2 p̃ ſe ſufficiẽtiſſimũ facit vitã ſufficiẽtẽ ⁊ nllo indigẽtẽ: ſ; felicitas ñ ẽ hmõi. igr̃. ¶ Ar̃ ſcõo. Felicitas cũ vno mĩmo bono ẽ ꝑfectior ſeipſa ſola. igr̃ ñ ẽ q̃d ſufficiẽtiſſimũ. ¶ In oppoſitũ ẽ Ar̃ſ. ĩ textu. ꝓ c⁹ ſolutõe

¶ Sciendũ eſt primo q̃ felicitas põt capi dupl̃r vt iã ſupius viſum eſt. ⁊ tũc dico q̃ felicitas p̃rio mõ puta pro ſtatu oĩm bonoru; ⁊c̃.

eſt pfectior ꝙ felicitas ſcdo mō puta ꝓ vno ſimplici bono qđ hō poſſit hr̄e Scđo dico ꝙ ipſa cū alio bono eſt ꝑfectior ſeipā ſine illo bono ſumpta .i. aggregatū eſt meli⁹ ꝙ vnū illorū bonorū: qꝛ plura bona ſunt ſp eligibiliora paucioꝛib⁹ bonis dūmodo in illis plurib⁹ includant̄ illa pauciora. ¶ Sꝫ dubiū eſt vtrū pecunie proſint aliquo mō ad vitā felicē. Rn̄r ꝙ bonū qđ eſt gr̄a melioris boni ē ſemꝑ eligibile ꝙdiu ꝓdeſt illi bono/ſꝫ qn̄ nocet nō plus eſt eligibile queādmodū pecunie in ſupabūdantia: ſꝫ ī aliquo termīo ꝓſunt. Et ſi dicas ſi pecunie ꝓſint felicitati: ſequeret̄ ꝙ felicitas nō eſſet ꝑ ſe ſufficiens bonum. Reſpōdet̄ ꝙ in pͥma ītentiōe ipā eſt ꝑ ſe ſufficiēs qꝛ eſt vltim⁹ finis ⁊ tm̄ ꝓpter ſe: ſed in ſcđa ītentōe indiget multis: ⁊ ſic nō eſt ſufficiens. Un̄ felicitatꝭ eſt ſubuenire īdigentib⁹ parētibus liberis et toti cōitati: ſed iſtud nō pōt fieri ſine pecunia ſiue amicis Et per hoc ſoluuntur argumenta.

¶ Sciendum eſt ſcđo ꝙ ipi⁹ felicitatis multe ſunt ꝓpͥetates Prima eſt ꝙ ipſa eſt vltim⁹ finis. qđ nō eſt ītelligendū ſimplr̄ qꝛ deus eſt vltim⁹ finis: ſꝫ dꝫ ītelligi inter bona hūana: ita ꝙ īter bona hūana ſeu inter bona q̄ hoī poſſunt cōuenire felicitas eſt meli⁹. Et ſi dicas felicitas hoīs eſt accn̄s: qꝛ nō ē niſi opatio ꝑ quā attingimus deū. ğ videt̄ ꝙ hō q̇ eſt pfectior ſua opatiōe ſit magis finis felicitatis ꝙ eꝫ. ¶ Notandū eſt ꝙ qn̄cūqꝫ ſūt aliqua bona ordinata adīuicē meli⁹ ſemꝑ dr̄ finis reſpectu aliorū. Unde īter oīa bona homī appoſita felicitas ē meli⁹ bonū: cū hoc tn̄ ſtat ꝙ hō eſt finis felicitatis. Felicitatē eī diligim⁹ ꝓpter noſmetipſos vt ipā pficiamur. Scđa ꝙ ipſa ē ꝓpter ſeipām eligibilis: qꝛ ipſa ē ex ſeipā pfectio nobilis. Tertia ꝙ ipſa nō eſt ꝓpter aliud eligibilis. qđ dꝫ ītelligi pͥma ītentiōe ⁊ īter bona hūana. Quarta ꝙ oīa alia bona hūana id ē hoī appoſita ſūt ꝑꝑ ipſā eligibilia. Quīta ꝙ ipā eſt q̇d pfectiſſimū. qꝛ a nullo hꝫ excellentiam. Sexta ꝙ ipā eſt q̇d delectabiliſſimū: qꝛ perfectiſſima delectatio ſeq̇t̄ ipāꝫ felicitatē: qꝛ ipā opatio q̄ dr̄ felicitas eſt de obiecto nobis cōuenientiſſimo puta de ipō deo. Un̄ de felicitate pͥmo mō capta notū ē ꝙ nō ē bonū ſufficiētiſſimū: ſꝫ ſcđo mō capta dr̄ bonū ſufficiētiſſimū: qꝛ īter oīa bona hoī appoſita ipā ē ſufficiētiſſima. Et ꝑ hoc ſoluūt̄ argumēta. Iō ponit̄ ¶ Concluſio rn̄ſalis Felicitas ē q̇d ſufficiētiſſimū qꝛ ad reddēdū hoīeꝫ bonū ⁊ optimū ipā ſufficit: ēt ꝑ ipāꝫ tm̄ bonū oñdit̄ ꝙ hō nichil oīno reputat alia bona.

¶ Eſt aūt et vita ipſorū ſꝫm ſeipſam delectabilis delectari quidē eī aīaliū eſt vnicuiqꝫ autē eſt delectabile ad qđ eſt amicus taliū vt puta equus q̇dē equū: ſpectaculū autē amanti ſpectaculū. Eodē aūt modo et iuſta amāti iuſtū. Et oīno q̄ ſꝫm virtutē amāti virtutē. Multis quidem igit̄ delectabilia aduerſant̄ adinuicem qꝛ nō naturalia ſunt. ⁊c̄.

Q Ueritur vtꝝ delectatōes multoꝝ ſint ſibi īuicē ꝯrie. ¶ Argr̄ pͥo ꝙ nō: qꝛ oīs delectatio ē q̇ddā bonū ſꝫ bonū nō ꝯriat̄ bono. igit̄. ¶ Argr̄ ſcđo ſic. delectatio eſt ꝯria triſticie. ğ

nō delectationi.pꝫ qꝛ vni tm̄ eſt vnū ꝯͤriū. ¶ In oppm̄ arguit auctorita=te ariſt.in textu. Pro cuiꝰ ſplutōne

¶ Sciendū eſt primo ꝙ

paſſiōes ſicut gaudiū/delectatio/triſticia/dolor/ſolū īueniūt in entibus cognitiuis ⁊ nō ī rebꝰ nō cognitiuis. Ūn̄ delectatio cōſequit adeptionez cōueniētis ⁊ eiꝰ apphenſionē ⁊ triſticia vel dolor ꝯſequit fugā alicuiꝰ qȯ tm̄ euenit/vel deſideriū alicuiꝰ qȯ nō euenit. Dico vlteriꝰ ꝙ ꝓpȇ īueniunt ī appetitibꝰ ¶ Pro cuiꝰ declaratōe eſt aduertendū ꝙ triplex eſt appeti=tus.ſ.rōnalis q̇ nō eſt aliud ꝙ voluntas. Aliꝰ eſt ſenſitiuꝰ/⁊ aliꝰ natural Ūn̄ appetitꝰ ſenſitiuꝰ p̄t capi tripl'r. Uno modo vt eſt derelictus ſue ꝓpȇ nature:⁊ ſic ē ſil'is appetitui brutoꝝ Alio modo vt eſt regulatꝰ rōne:⁊ ſic nūꝙ̄ obuiat rationi. Alio modo vt ē vicioſe deprauatus. Unde appetitꝰ deprauatus ſemꝑ obuiat recte rōni iō illud qȯ eſt delectabile appetitui ſenſitiuo deprauato vicio eſt ꝯͤriū/vl' ſaltē diſcōueniens recte rōni. et hoc eſt qȯ volebat dicere ariſtot. ꝙ multorū delectatiōes ſunt ꝯͤrie. Et q n̄ dr̄ bonū nō cōtrariat bono. Dico ꝙ bona in ordine ad ea quorū ſunt bona nō ꝯͤriant:ſꝫ ſ'ꝫ ſuas nat'as bn̄ ꝯͤriāt ⁊ per hoc ſoluit primū argumentū.

¶ Sciendum eſt ſcd̄o ꝙ

delectabilia vicioſis multotiēs ſūt ꝯͤria:vt auaro ꝯmutatio pecunie ē delectabilis/⁊ ꝓdigo ꝯſūptio pecunie eſt ſibi delectabilis:⁊ ſic delectatōes eorū ſūt ꝯͤrie ſaltē originaliter:qꝛ vicia eoꝝ ſūt ꝯͤria. Et ꝑ hoc ſoluit ſcd̄ꝫ argumentū. Lꝫ eſ delectatio formaliter ꝯͤriet triſticie:tm̄ vna delectatio originaliter p̄t ꝯͤriari alteri. ¶ Ulteriꝰ eſt aduertendū ꝙ diuerſorū idez pōt eſſe delectabile ⁊ triſtabile:vt aliq̇d p̄t eſſe delectabile guſtui iſtius ⁊ triſtabile guſtui alteriꝰ ⁊ hoc ē ꝑꝑ diſpōes ꝯͤrias illorū ſenſuū. ¶ Eſt vlteriꝰ aduertendū ꝙ in ꝓlimū illud qȯ appetit rō recta refugit appetitꝰ ſenſitiuꝰ.rō eī ſꝑ ad optīa depcat:ſed ī hoībꝰ aliq̇d puta ſenſualitas ſꝑ ſibi aduerſat. ¶ Etiā eſt aduertendū ꝙ virtuoſis pn̄t eſſe delectabilia ꝯͤria vt īdigenti delectabile eſt acquirere pecuniā ⁊ eā ſeruare:ſed habūdanti delectabile eſt pecuniā indigentibꝰ diſtribuere ¶ Ex iſtis ponit talis cōcluſio. Multorū ſepe delectabiliū delectatōnes multe ſunt ꝯͤrie. Que cōcluſio relinquit ꝓbata ex dictis.

¶ Videtur aūt eoꝝ que exterius ſunt bonorū indigens queadmoduz diximus īpoſſibile eniz vel nō facile bona operari ī potentē tribuere exp̄tez.

Querit vtrū vſus ſeu opus vtutis requiratur ad felicitatem. ¶ Argr̄ primo ꝙ nō:qꝛ tunc ſeq̄ret ꝙ nullus diceret felix niſi hēret opꝰ virtutis:ſꝫ hoc eſt falſum.igr̄. ¶ Ar ſcd̄o ſic.quis pōt habere felicitatem dato ꝙ nullā habeat virtutē.igr̄. In oppm̄ eſt ariſto. Pro cuiꝰ ſolutione

¶ Sciendū eſt primo ꝙ

duplices ſūt virtutes.ſ.ītellectuales puta q̄ ſūt in ītellectu vt ſapīa/prudētia/ſcīa/⁊ ars Et de iſtis dr̄ ꝙ opꝰ finale ſapīe qȯ q̇dē opꝰ ē ſpeculatio cāꝝ altiſſimarū ⁊ final'r circa deū deſeruit felicitati. Scd̄o opꝰ ſcīe deſeruit ſapīe.qꝛ ſapīa ē circa ꝓimas cās q̄ nō cognoſcunt niſi ꝑ ſuos effectꝰ. Tertio opus ītellectꝰ deſeruit ſcīe ⁊ ſapīe:qꝛ cognitio principiorū ad noticiā cōcluſiōis hn̄dam dr̄ ordinari. Quarto prudētia ⁊ eius opꝰ ſequūt īmediate illa tria et p̄cedit virtutes

moꝛales ſicut regl'a pꝛecedit regula
tũ: iõ poſt prudẽtiã ſũt ꝟtutes moꝛa
les q̃ reſcindũt ab ĩpetitib⁹ irrõalib⁹
paſſionũ q̃ impetus impediũt hoïez
ab acq̃ſitione ſcie ſapiẽtie: et ꝯñr vir
tutũ. ğ iſte ꝟtutes moꝛales ſunt ne=
ceſſarie ipſi felicitati tanq̃ remotiua
ꝓhibentia ⁊ tãq̃ diſpoſitiões ad trã
quillitatẽ huius rationis.

¶ Sciendum eſt ſecũdo
q bona coꝛpis requirunt etiã ad fe=
licitatẽ ⁊ hoc ſupple quo ad ſcðaz in
tentionẽ. Nã q̃ bñ diſpoſitus ẽ coꝛpe
bñ diſpoſit⁹ ẽ ad acq̃ſitionẽ virtutuz
et etiã ad acq̃ſitionẽ eaꝝ operatõnũ
Itẽ ſanitas cũ qua ſtat liber vſus rõ
nis eſt diſpõ neceſſaria ad acq̃ſitionẽ
ſapiẽtie ⁊ exercitiũ eius opatõis in q̃
ꝯſiſtit felicitas. Item foꝛtitudo ⁊ pul
chꝛitudo felicẽ decoꝛãt ⁊ reddũt euz
gratioꝛẽ aliis ꝓpter qð alij magis et
amicabili⁹ ſibi obediũt ⁊ magis ſuis
documẽtis ⁊ p̃ceptis ⁊ ãmonitõibus
⁊ oĩa iſta deſeruiũt ad felicitatẽ. Eſt
etiã aduertendũ q alia bona exterio
ra requirunt ad felicitatẽ. pꝛimo ci=
bus et potus q̃ requirunt ad vitam
ſeruandã ſine qua nõ põt acquiri fe
licitas. et iſta haberi nõ poſſunt ſine
aliquibus diuitiis: licet natura pau=
cis contenta ſit: ideo tales diuitie ſũt
neceſſarie ad felicitatis acquiſitiõez
Item diuitie pꝛoles fecunda: ⁊ bona
parentũ ingenioſitas honoꝛes copia
amicoꝝ decoꝛãt felicitatẽ. ğ ad felici
tatẽ dicunt pertiñere. Et ꝑ hoc ſoluũ
tur argumẽta. Unde aliquis põt di=
ci felix ſine hoc q tunc habeat actuz
virtutis: nõ tñ põt faciliter dici felix
niſi habeat vel habuerit actũ ꝟtutis
¶ Et ſit ꝯcluſio rñſalis. Uirtutes et
opus ꝟtutis deſeruiũt ipĩ felicitati.

¶ Determinatis autem
his ſcrutemur de felicita
te vtrũ laudabiliuz ẽ vel
magis honoꝛabiliũ ma=
nifeſtũ enĩ qm̃ potẽtiarũ
nõ eſt. Uidet aũt oẽ lau=
dabile in quale quid eſſe
et ad aliquid ⁊c.

Queritur vtruz felicitas ſit de nu
mero laudabiliũ ⁊ honoꝛabiliũ
¶ Ar pꝛĩo q ſit de nũero laudabiliũ
qꝛ felicitas ẽ opatio ꝟtutis: ſꝫ ꝟtutes
laudam⁹ ꝓpter op⁹. igr. ¶ Ar ſcðo ſic.
ſi felicitas nõ eſſet laudabilis maxie
eẽt qꝛ eſt q̃d optimũ ſꝫ hoc nõ: qꝛ deũ
q̃ ẽ optimus laudam⁹. In oppoſitũ
eſt ariſtoteles dicẽs q optimoꝝ non
eſt laus. Pꝛo cuius ſolutione.

¶ Sciendũ eſt pꝛimo q
laus pꝛopꝛie eſt cõfeſſio alicuius bo=
ni: immo bꝛeuiter oĩs cõfeſſio alicu=
ius boni dr̃ eẽ laus: et cũ felicitas ſit
bonũ videt q poſſit laudari: ⁊ ſic erit
de numero laudabiliuz: iõ laudabili
oꝛ oĩ humano bono. Et dico q ſcðm
q aliqua ſunt magis vel minus bõa
ſic ſunt magis vel min⁹ laudabilia
Eſt tñ aduertẽdũ q laus qñq capit
ſtricte vt eſt ꝯfeſſio bonoꝝ q̃ ad bona
opera ſeu melioꝛa oꝛdinantur: ⁊ iſto
mõ felicitas nõ eẽt laudabilis cũ nõ
oꝛdinet ad maius bonũ: ſed eſt q̃d di
uinius ⁊ melius. ¶ Alteri⁹ eſt aduer
tẽdũ q laus infimis bonis attribuit
vnde nõ ſolũ hõ eſt laudãdus: ſꝫ etiã
bos et lapides: ⁊ ꝑ hoc differt ab ho=
noꝛe. qꝛ honoꝛ nõ debet aĩe/niſi rõne
bonoꝝ excellẽtiũ. Uñ honoꝛ eſt exhi
bitio reuerẽtie in ſignuz virtutis ex=
cellẽtie vel dignitatis. abſurdũ enim
eẽt exhibere reuerentiã equis ⁊ lapi
dibus etiã hoïb⁹ fatuis ⁊ ſtultis. Ex
quo põt poni dĩa inter laudabile et
honoꝛabile: qꝛ laudabile oꝛdiatur ad

mellus:ſʒ honorabilia ſunt que ſcðʒ ſe ſunt bona.iſtud etiā patet nā laus ⁊ vituperiū ꝯriant.Nā vituperiū eſt de malo vt a malis retrahat.ſʒ laus dʒ eē de bono vt ad meli⁹ excitet.Uir aūt optimus nō īdiget vt excitet ad melius iō illi nō ſūt laudabiles.Et ꝑ hoc ſoluūt argumēta.Notū eſt ꝙ felicitas et etiā deus ſūt bene laudabilia capiēdo laudabile large: ſʒ nō capiendo laudabile ꝓprie ⁊ ſtricte.

¶ Teſtat aūt ſermoni et qð nūc q̄ſitū ē circa nihil ei ſic exiſtit hūanoꝝ operū cōſtātia vt circa opationes q̄ ſunt ſcðʒ virtutē ꝑmanētiores enī diſciplinis he videntur ⁊c.

¶ Sciēduʒ eſt ſecūdo ꝙ circa textū incidit vna difficultas qð iſtoꝝ ē ꝑmanētius puta ꝟtutes vl diſciplīne ſeu ſciētie.Ad quā reſpōdet breuiter ꝙ ꝟtutes ſunt ꝑmanētiores q꞉ ꝑ obliuionē nō pñt deleri quin de ipſis ꝑ ea q̄ ī vita occurrūt habeam⁹ cōtinuū exercitiū: ſʒ hitus ꝑ obliuionē ⁊ ꝑ īterruptionē act⁹ ꝑdi pñt. Uidemus etiā iſtud ꝑ experiētiā.Nā antiq actus ꝟtutū magis ⁊ prōpti⁹ pñt exerceri q̄ actus habituū ſpeculabiliū.Et ſi dicas ſi hoc eēt verū: vl hoc eēt ex pte ſubi vl ex pte hitus:ſʒ nullū illoꝝ ē dicēdū. igr.rñdet ꝙ nō ē ex pte ſubiecti ſʒ ex pte fantaſmatis vl ſpēi ītelligibilis.vt a fantaſmate depēdet.Uñ dr ꝓbabiliter ꝙ ſicut act⁹ intelligēdi depēdet ab actu fantaſiādi ⁊ ſentiēdi in eē ⁊ cōſeruari:ita hit⁹ depēdet in eē ⁊ cōſeruari ab hitu fantaſie: iō ad corruptionē illi⁹ corrūpit hitus in ītellectu. Et ſi q̄s iteꝝ dicat actus ſpeculatiōis ſaltē circa diuina nos magis trahūt q̄ act⁹ ꝟtutū.igr. Rñdet ꝙ lʒ nos magis trahāt ñ tñ ſequit ꝙ ꝓpt̄ hoc ſint ꝑmanētiores q꞉ ī actib⁹ ꝟtutū ſūt alie cāe ꝑmanētie fortiores.Ex oib⁹ iſtis ponit.Cōcluſio rñſal.Capiēdo laudē large felicitas ē laudabilis: ſʒ ñ capiēdo ſtricte.

¶ Uidet vtiqʒ et alia q̄dā natura aīe irrōalis eē ꝑticipās q̄dēʒ aliq̄ ī rōe incōueniēs ei ⁊ cōtinētis rōeʒ habens laudamus recte eni ⁊ ad optima deprecatur ratio. Uidetur autē in ipis aliud q̄d preter rōnē innatum qð aduerſat ⁊ obiiciat rōni ⁊c.

Queritur vtrū appetitus ſenſitiu⁹ aduerſet ſeu obuiet rōni.¶ Ar prīo ꝙ nō. q꞉ illud qð ē obedibile rationi nō aduerſat rōi:ſʒ appetit⁹ ſenſitiuus eſt obedibilis rōni.igr.¶ Arguit ſcðo ſic. Illud qð ordinat ad alterū nō aduerſatur illi alteri:ſʒ appetitus ſenſitiuus ordinat ad rōeʒ.igr. In opp^m ē Ari.ī textu.pro c⁹ ſolutōe.

¶ Sciendū eſt primo ꝙ intellectus ſeu ratio dñat appetitui ſenſitiuo dominio politicali ⁊ regali mō notū eſt ꝙ ſubditus in tali principatu vel dominio nō obedit niſi libere domino iō nō ſemꝑ ſibi obedit ſʒ aliqñ ſibi aduerſat ⁊ aliquando non ſic eſt de appetitu ſenſitiuo ꝙ ſolum libere videtur obedire ītellectui ſeu rōni ideo ſibi aliqñ obedit et iſta pñt declarari.Nā incōtinēs hʒ rōeʒ rectā ſʒ hoc eſt īhoneſtū facere ⁊ qð ipm ē fugiendū tñ appetitus ad hoc fortiꝰ inclinat⁹ mouet ad hoc faciēdū. Uñ incōtinēs vult ſeipʒ reſcidē ab appe

titu irrõnali ſʒ vicere nõ p̄t. Itē rõ ſꝑ ad optima dep̄cat ⁊ appetitus ſꝑ ſibi adūſat. Eſt tñ aduertēdū ꝙ illō ñ ē verū niſi in hoībꝰ deprauatis. Nā praua cõſuetudo intātū obfuſcat rõnē ꝙ oīno ꝑuertit iudiciū rõis. Dices ſi hoc eēt verū ſeq̄ret ꝙ hõ ſꝑ male operetur. Rñdet negādo ꝯñaʒ qꝛ rõ alñ vicit illū appetitū vt pʒ in cõtinētibꝰ. Vñ nõ ꝓprie diceret q̄s cõtinēs: ſʒ tēperatꝰ niſi hēret cõcupiſcētias prauas et tñ cõtinens detētus rõne nõ ſequit eas

¶ Sciendum eſt ſcdo ꝙ nihil dr̄ icliari ad oppoſita īmediate ⁊ ꝑꝑ ſe tñ bñ ad vnū īmediate ⁊ ꝑꝑ ſe ⁊ ad aliō gr̄a alterius vt ī ꝯtinēte appetitꝰ ſenſitiuꝰ īmediate ⁊ ꝑꝑ ſe īcliat ad voluptuoſū: ſʒ gr̄a alterius puta volūtatis ⁊ rõis īclinat ad fugā: vt canis vidēs cibū īcliat ꝑꝑ ſe ad cibū: ſʒ ꝑꝑ timorē dñi īcliat ad fugiēdū. Sʒ dubiū eſt vtꝝ volūtas poſſit adūſari rõi. Ad qō dr̄ ꝙ ſic. Pro cuiꝰ declaratõe ē aduertēdū ꝙ volūtas ſe hʒ ad appetitū ſicut dñs ad ſubditū. dñs aūt natꝰ ē diligere ſubditū ⁊ ſibi ꝯpati. iō ſepe cū appetitꝰ ſenſitiuꝰ fortit tēdit ad voluptuoſū volūtas ꝯſentit ei lʒ rõ dictet oppm̄. Sʒ q̄d de vegetatiua. Rñr ꝙ talis nõ eſt nata obedire rõi. nā accepto cibo ⁊ potu volumꝰ nolumꝰ / ip̄a opat. Etiā in ſūmo verū ē. ꝙ rõ ⁊ volūtas hñt dñiuʒ ſupra vegetatiuā q̄ ad miſtrādū obm puta cibū ⁊ ī hoc p̄t deficere volūtas. Finalr ē aduertendū ꝙ aīa ſm̄ p̄dictas potētias puta itellectū ⁊ volūtatē p̄ncipat corpori p̄ncipatu diſpoſito. opʒ ei corpꝰ aīe obedire / ⁊ ip̄m duci ſm̄ exigētiā potētiarū aīe ſi nõ fuerit īpediēs. ⁊ ꝑ iſta ſoluūt rões. Vñ lʒ appetitꝰ ſenſitiuꝰ ordiet ad rõem tñ cū hoc ſtat ꝙ p̄t ſibi adūſari vt viſū ē. iō põit

¶ Concluſio reſpõſalis

Niſi in oībus oīno deprauatis ratio ſemper ad optima deprecatur.

¶ Et ſic eſt finis libri primi

Iſte eſt ſecundus liber ethicorū Ariſtotelis

¶ Querit vtrū ſit aliqua virtus q̄ inclinet ad ſupremū appetibile. ¶ Et argr̄ primo ꝙ non qꝛ nullū eſt ſupremū appetibile. igit. añs cedēs ꝓbat. qꝛ quocūq̧ appetibili dato dabile eſt maius. igit ¶ Argr̄ ſcdo. ſicut ſunt diuerſi appetitus ita diuerſa ſūt appetibilia. igit nullum eſt ſupremū appetibile. ¶ In oppoſitū arguit. nõ eſt ꝓceſſus in īfinitū in appetibilibꝰ ꝗ deueniendū eſt ad vnū ſupremū appetibile. Pro ſolutione huiꝰ q̄ſtiõis

¶ Sciendū eſt primo ꝙ appetibile volibile et amabile idē ſūt ita ꝙ qñ dr̄ vtrū ſit aliqō ſupremū appetibile / ſenſus eſt. vtrum ſit aliquod ſupremū diligibile. ¶ Pro cuiꝰ declaratiõe ponunt alique ꝓpões. Pria Inter appetibilia nature intellectualis eſt vnū ſupremū appetibile qō dr̄ eſſe īfinitū. Probat qꝛ natura ītellectualis nata eſt vltimate ꝑfici in aliq̄ vel ꝗ illud eſt finitū vel īfinitū. nõ finitū. qꝛ quodlʒ tale aliquid hʒ iꝑfectionis. ꝗ in illo nõ eſt nata vltimate ꝑfici Probat. qꝛ natura intellectualis nata eſt ꝑfici in illo qō ꝑꝑ ſe eſt volendū ⁊ illō dr̄ eſſe ſupremū appetibile. igr Ex quo ſequit ꝙ natura ītellectual nõ ꝑficit vltimate et cõplete niſi hēat illud ſupremū appetibile īmo illo nõ habito natura intellectualis ſꝑ manet iꝑfecta ⁊ inq̄eta. Illud etiā ꝓbat qꝛ in habentibus appetitū ſiue naturalē ſiue aīalem nõ habet vltima ꝑfectio niſi habeat illud qō tali appetitu ꝓpter ſe appetitur. Et per hoc ſoluūtur ſufficienter argumenta. Et ſi q̄s querat quomodo poteſt haberi illud ſupremū appetibile. Reſpondetur ꝙ nõ põt haberi niſi attingendo eū. Et ſi dicas quō põt attingi. Reſpõdet ꝙ attingit per operationē puta vidēdo

et eū diligēdo ſup oīa. Et ſi qs dicat qd ē iſtud ſup̄mū appetibile. dico ꝙ eſt illud qd ꝑꝑ ſe eſt appetibile vt ſūmus de⁹. Vñ illd dr ꝑꝑ ſe appetibile cui ex nakā ſua repugnat ꝑꝑ alid eē volendū. Vñ nulli alteri a ſup̄movolibili repugnat ꝙ ꝑpter alid appetat

¶ Sciendum eſt ſcdo ꝙ duplex dr eſſe ꝑfectio. ſ. pma et ſcda. Vñ illud dr eſſe ꝑfectū ꝑfectione prima qd hꝫ oīa ꝑtinentia ad primū eē rei. vt ille hō dr eſſe ꝑfectus ꝑfectiōe pma qui hꝫ oīa reqſita ad eſſe ipſius hoīs. Sed illud dr eſſe ꝑfectū ꝑfectione ſcda qd hꝫ oīa ptinentia ad ſcdm eſſe ſeu ad eſſe accidentale. Et eſt duplex ꝑfectio ſcda. ſ. extrinſeca ⁊ itrinſeca q̄ recipit in ꝑfectibili. ſed perfectio extrinſeca eſt q̄ non recipit in ꝑfectibili ſed bene attingitur ꝑ operationē ab ipſo ꝑfectibili. Et ſic homo poſſet ſic ꝑfici obiecto qd ab ipſo cognoſcit ⁊ ſic ꝑficeret deo. Et iſto mō ignobiliora ꝑficiunt ignobilioribus ñ ꝙ ſint illa realiter nec habēdo illa formaliter ꝑ inherentiā ſꝫ attingēdo illa. Ex quo ſequit ꝙ ſi appetitus alicuius eſt reſpectu ignobilioris ꝙ ſit illud cuius eſt appetitus nō ꝑficit niſi ſm quid. ¶ Sequit vlteri⁹ ꝙ ſi aliq̄ natura attingat aliquid nobilius ea qd nō eſt ſupremū appetibile nō ꝑficit cōplete ⁊ vltimate ideo oꝫ dare ſupremū in quo vltimate ꝑficiat. Et ſi dicas vtrū ſm ordinem naturarum oporteat eſſe perfectiua extrinſeca cōpletiue perficientia. dico ꝙ non. ſed ſufficit ꝙ perfectiones intrinſece et ſecūde correſpondeant gradibus perfectionū primarū. Unde differentia ē inter voluntatē et alios appetitus: nā alij appetitus nō appetūt aliquid extrinſecū niſi ꝑpter naturā cuius ſunt appetit⁹. Uolūtas aūt amat aliquid nobilius ſe et pluſꝙ naturā cui⁹ eſt. Ex omnibus iſtis patet quid ſit dicēdum ad rationes. Ideo ponitur.

¶ Concluſio reſpōſalis

Aliqua eſt virtus q̄ inclinat ad ſupremū appetibile: qꝛ eſt aliqua virtus q̄ inclinat ad ſumme diligendum deū qui eſt ſupremū appetibile.

¶ Duplici āt virtute exiſtente hac qͥdem ītellectuali hac aūt morali. Ea qͥdem q̄ intellectualis plurimū ex doctrina hꝫ ⁊ generatione et augmentū. Ideo experimento indiget et tp̄e. Moralis vero ex more fit. Vñ ⁊ nomen habuit parū declinans a more. Ex quo ⁊ manifeſtū qm̄ neqꝫ vna moraliū virtutū natura nobis inſit nullū enim natura exiſtentium aliter aſſueſcit puta lapis deorſum lat⁹ non vtiqꝫ aſſueſcit ſurſū ferri. ⁊c̄.

Queritur vtrū virtutes generentur ex operationib⁹. Et arguit primo ꝙ non. qꝛ ex vna opatione pōt generari. ꝫ nō ex opationib⁹ generat ¶ Argr ſcdo ſic. vel gn̄atur ex prima vel ex ſcda: ſꝫ nullū iſtoꝝ eſt dicendū qꝛ nō videt eſſe maior ratio de vna ꝙ de alia. ¶ In oppoſitū eſt Ariſtote. in textu. Pro cuius ſolutione

¶ Sciendū eſt primo ꝙ ſicut alij habitus qui ſūt ſpeculatiui

generantur ex oꝑationibus ita habi
tus practici ſicut virtutes morales.
Videmus etiā ꝙ ex cōtrarijs oꝑatio
nibus generant̄ contrariū hītus qḋ
nō eēt niſi ille oꝑatiōes gn̄arēt habi-
tū. ¶ Aduerte vlterius ꝙ qn̄ dicim⁹
ꝟtutes fieri vel generari ex oꝑatiōi
bus. ly ex pōt dicere habitudinē cāe
efficiētis/ita ꝙ ē ſenſus. ꝟtutes fiūt
ex oꝑatiōibus tanꝙ a cauſis efficien
tibus:⁊ iſtud cōiter tenetur. vel ly ex
pōt dicere habitudinē cauſe materi-
alis. ſic ꝙ ſit ſenſus. operatiōes ſunt
materia ipoꝝ habituū ⁊ ſic nō tenet̄
vel pōt dicere ordinē quēadmodū di
cimus ꝙ ex mane fit meridies. i. poſt
mane fit meridies ⁊ hoc pt̄ teneri im
mo mlt̄i doctores hoc dicūt:ſ; pm̄us
modus ē magis cōis. ¶ S; dubiū ē a
q̄ cauſant̄ iſte oꝑatōes. Rn̄det̄ breui
ter ꝙ cauſant̄ ab ipſa potētia ſicut a
volūtate ſi ſint oꝑatiōes voluntatis.
Vn̄ volūtas nō ſolū paſſiue ſe habet
ad recipiēdū actū ſ; etiā actiē. Volū-
tas eni ſeipſa; determiat ad agēdū qḋ
nō faciūt alia agētia. Vn̄ volūtatem
ſeipſa; determinare nō eſt aliḋ ꝙ ip
ſam habere volitionē. ¶ Scḋo dubi
tatur quō virtutes ſe habeant ad ſu
as oꝑationes. Rn̄det̄ breuiter ꝙ vir
tutes inclinant ad cōſimiles oꝑatio-
nibus illis quibus generate ſūt. Et
hec cōditio ꝟa ē de oib⁹ hītibus ſiue
ſint infuſi ſiue acq̄ſiti. Scḋo dico ꝙ
ēt ꝟtutes ſaltē acq̄ſite actiē ⁊ effectiē
ſe hn̄t ad illas oꝑatiōes ſic v; ꝙ ptia
lit̄ cānt illas oꝑatōnes. iō videt̄ ibi eē
q̄dā circulatio de q̄ nō ē incōueniēs
Ex oꝑatiōib⁹ gn̄ant̄ hītus. ⁊ ex hītu
oꝑatiōes cōcurrēte tn̄ potentia.

¶ Sciēdu; eſt ſecūdo ꝙ
dubiu; eſt a q̄bus oꝑatōibus gn̄ant̄
ꝟtutes. Utrū ſolū ex oꝑatōibus ꝯme
ſuratis ꝟm rectā rōem. Rn̄det̄ breuit̄
ꝙ ſic. Nā virtus eſt habitus bon⁹. ꝙ
gn̄at̄ ex oꝑatiōib⁹ bōis:ſ; nō ſūt oꝑa
tiones bone niſi fiāt ꝟm ꝙ recta rō di
ctat. Dicūt tn̄ aliq̄ ꝙ hoc nō ē veꝝ q:
pn̄t eē oꝑa bona q̄ nō fiūt ſ; rectā rō
nē. iō ꝓ declaratiōe eſt aduertēdū ꝙ
quadruplices ſunt oꝑatiōes virtutū
quedā ſūt imanētes in volūtate. q̄dā
in appetitu ſenſitiuo. q̄dā i mēbris. q̄
dā trāſeūtes ex̄ nos. vt i actu liberali
tati/ q̄ eſt dare bonū poſtꝙ rō dictauit
ꝙ dādū ē donū. volūtas vult dare iō
iperat alijs potētijs hoc ē dādū. ſcḋo
appetit⁹ ſenſitiu⁹ cōſentiēs ipi volū
tati appetit illḋ idē facē iō monet mē
bra corꝑalia ad hoc faciēdu;. Tertio
illa mēbra corꝑalia motū recipiūt ab
appetitu ſenſitiuo. Quarto poſſibile
ē ꝙ tales motus a mēbris facti i res
ex̄ recipiāt̄ vt̄ trāſeāt. Et adūte ꝙ ta
les oꝑationes dicūt̄ bone: q: ſūt ꝯmē
ſurate ꝟm rectā rōnē: hoc eſt tales q̄-
les recta rō decreuit. Et adūte ꝙ iſte
oꝑatōes nō neceſſario ſe cōſequunt̄
in bonitate ⁊ malicia. ſ; aliq̄ pn̄t eſſe
bone ⁊ ꝯmēſurate ꝟm rectā rōnē vbi
alie erūt male ⁊ volūtas pt̄ hr̄e actu;
cōſonū rōni ⁊ appetit⁹ ꝑpt̄ paſſione;
vel laborē vl̄ difficultatē rebellat ſibi
Et ſi ex toto n̄ poſſit ſibi rebellare tn̄
nō obedit ſibi niſi cū dolore. Etiā da
to ꝙ volūtas ⁊ appetit⁹ cōſonēt rōni
tn̄ forte mēbra ꝑpt̄ incōſuetudinē nō
erūt ad exequēdū actū ad ex̄. Eō poſ
ſibile ē ꝙ opus i volūtate erit valde
malū: ⁊ opus ex̄ erit valde bonū vt p;
in ypocritis vbi opus volūtati ē ma
lū: q: volūt facē ꝑpt̄ vanā gl̄ia; ⁊ tn̄
opus ex̄ erit valde bonū q: erit tale q̄
le fuiſſet ab optīa rōe. ⁊ ſic p; ꝙ ex di
ctis ſatis ſoluūt̄ rōnes. Vn̄ actus pt̄
eē ita intēſus ꝙ gn̄abit virtutē ſed ſi
nō ſit ſufficiēter intēſus pt̄ tūc hītus
gn̄ari ex plurib⁹ actib⁹ vt poſtea vide
bitur. ideo ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis

¶ Uirtutes morales gn̄ant̄ ex oꝑatō
nib⁹ nō oībus. ſ; ex oꝑationib⁹ cōmē

ſuratis ſcḋ; rectā rōe;. Que ↄcluſio relinquit̄ ꝓbata ex dictis.

Q Ueritur vtrū opatiōes p̄cedētes ꝟtutē ex qb⁹ gn̄at̄ virt⁹ ⁊ ſequē tes ꝟtutē ſint eiuſdē ſpēi. ¶ Ar̄ p̄io ꝙ nō. q2 opatōes ꝟtuoſe ⁊ nō ꝟtuoſe nō ſūt eiuſdē ſpēi ſ3 opatōes p̄ceden tes ꝟtutē nō ſūt ꝟtuoſe ⁊ ſeq̄ntes ſūt ꝟtuoſe. igr̄. ¶ Ar̄ ſcḋo ſic. bonū ⁊ nō bonū n̄ ſūt eiuſdē ſpēi moris ſ3 opus ſequēs ꝟtutē ē bonū ⁊ p̄cedēs nō. igr̄. ¶ In opp^m arguit̄ q2 actus p̄cedētes ꝟtutē ⁊ ſequētes ſūt de eodē obiecto ğ ſunt eedē. Pro cuius ſolutione

¶ Sciendū eſt p̄rimo ꝙ aliq̄ opatiōes dicūt̄ eē eiuſdē ſpēi du pl'r. vno° ſm nām ⁊ entitatē ⁊ ſic nul li ē dubiū qui tales opatiōes nō ſint eiuſdē ſpēi. alio mō i gn̄e moris ⁊ tūc dico ꝙ iſte opatōes ſunt eiuſdē ſpēi. Uñ ille opatōes dicunt̄ eē eiuſdē ſpe ciei ſm naturā3 q̄ h̄nt ordo ſit eobie ctū. Exēplū. volo dare elemoſinā pe tro: ⁊ volo dar̄ elemoſinā iohi. vbi o3 ⁊c. notū ē ꝙ ſūt eiuſdē ſpēi moris: ſ3 nō ſm naturā. q2 nō ſūt de eodē obie cto. Sed reſtat dubiū vtrū opationes p̄cedētes dicāt̄ ꝟtuoſe. Ad quā rn̄de tur ꝙ aliq̄ opatio d̄r virtuoſa tripl'r. Uno° q2 elicit̄ ſm ꝟtutē ⁊ ſic opatio nes p̄cedētes nō dicūt̄ ꝟtuoſe. Alio° q2 ſūt gn̄atiue ꝟtutis ⁊ ſic p̄cedētes dicunt̄ virtuoſe. Tertio mō q2 ſiūt cō formiter ad dictamē recte rōnis ⁊ ſic etiā p̄cedētes dn̄r ꝟtuoſe. Eſt tn̄ adū tendū ꝙ opatōes q̄ ſequunt̄ virtutē ſūt i plurimū ꝑfectiores q̄ ille q̄ p̄ce dūt. q2 eliciūt̄ a duob⁹ ⁊ ꝑ hoc ſoluū tur rōnes. Eſt tn̄ vlterius aduertēdū ꝙ cuiuſlibet ꝟtutis ſūt q̄ttuor grad⁹ Prim⁹ vocat̄ gradus incipiēdi q̄ q̄s reſiſtit paſſionibus tn̄ cū triſticia pro pter paſſiones nō ſedatas. Scḋs vo cat̄ gdus ꝓficiēdi q̄ q̄s reſiſtit paſſio nibus tn̄ cū aliq̄li labore. Tertius vo cat̄ gdus ꝑficiēdi q̄ q̄s reſiſtit paſſio nibus p̄ōpte delectabil'r expedite fa cilit̄ ⁊ ſine labore. Quartus vocatur gradus heroicus q̄ q̄s reſiſtit paſſio nibus p̄ōpte expedite delectabiliter ſine labore ⁊ cū excellentia.

¶ Sciendū eſt ſecūdo ꝙ adhuc eſt bonū dubiū Utrū in nobis poſſint gn̄ari ꝟtutes ſine opatōibus exterioribus. ¶ Pro cuius ſolutione eſt aduertēdū ꝙ ꝟtutes in volūtate p̄nt gn̄ari ſine opationibus exteriori bus. vt ex multis velle dādi elemoſi nā ꝓp̄t deū dato ꝙ nulla ſit datio vel opatio ex̄ pōt gn̄ari virtus in volūta te ⁊ hoc qn̄ eſt impedimētū in opatio nib⁹ exteriorib⁹. Uñ dicūt aliq̄ ꝙ nō exn̄te impedimēto extrīſeco nō ē poſ ſibile ꝟtutē in nobis ſine opatiōib⁹ exteriorib⁹ acq̄ri: q2 electio volūtatis nunq̄ ē recta/ſ3 defectuoſa ſi nō mo neat ad opus exterius qn̄ op3 ⁊ ſicut op3. ⁊ ſic de alijs. Et hoc qn̄ nullū eſt impedimētū. vtputa a n̄alī neceſſita te puta q2 op3 comedere. aut ex defe ctu obiecti q2 nō occurrit obiectū cir ca qḋ dēo exercere illū actū vel iſtru mēti vl' aliq̄ alio obuiāte ⁊ p̄t dari ex emplū de paupe q̄ h3 velle dandi ele moſinā ſi tn̄ h̄eret vn̄. Et ꝑ hoc pōt̄

¶ Concluſio reſpōſalis

Opationes ex q̄bus gignunt̄ virtu tes ⁊ opationes elicite a talib⁹ ꝟtuti bus ſunt eiuſdē ſpēi. Que ↄcluſio re linquit̄ probata ex dictis.

Q Ueritur vtrū ex vnica opatōe poſ ſit gn̄ari virtus. ¶ Et argr̄ p̄io ꝙ ſic. q2 vel gn̄at̄ ex p̄ia vel nō. ſi ex p̄ia tūc ſeq̄t̄ ꝙ ex alijs ſequētib⁹ nō gn̄atur. ſi nō ex p̄ia: vl' ğ ex ſcḋa ⁊ ſic habeo intētū. vel tertia ⁊ ſic habeo ēt intētū. ¶ Argr̄ ſcḋo ſic. Uirtus vnita fortior ē ſeipſa diſperſa. ğ ſi ex m'tis opationib⁹ poſſit gn̄ari ğ etiā ex vna intenſa. ¶ In opp^m argr̄ q2 dicit ari ſtoteles ꝙ ꝟtutes iſūt nobis ꝑ aſſue

factionē. Iſt̄ videt̄ ↄcordare in p̄lo vbi dr̄ ꝙ vna yrūdo nō facit ver: nec vna dies annū. nec vna opatio facit hoīez btm̄ ⁊ felicē. Pro ſolutōe q̄ōis

¶ Sciendū eſt primo ꝙ iſta q̄ſtio prouenit ex vno dubio: puta vtrū virtutes poſſint augeri. i. itendi. ¶ Pro cui⁹ ſolōne ſupponit̄ ꝙ capiendo v̄tutē vt eſt hītus moralis laudabilis/q̄ ſciēter/eligibiliter/firmiter ⁊ laudabiliter opamur: ſic virtus non ↄſiſtit in idiuiſibili. alioqn vnus non diceret̄ virtuoſior a ltero: qḋ falſuz ē. Vn̄ ſicut ſanitas dr̄ ſe hr̄e ad corpus: ita virt⁹ ad aīam. ſ3 vn⁹ hō dr̄ ſanior alio: q2 h3 ↄuenientiorē ꝓportionez quattuor qualitatū ⁊ humorū: ita aliq̄s dr̄ virtuoſior: q2 habitū virtuoſu3 h3 intenſiorē: ⁊ ſic virt⁹ h3 latitudinē. ¶ Et ſi dicas quāta eſt illa latitudo? Rn̄det ariſtoteles ꝙ difficile eſt hanc dicere. Ponit exemplū. Non ſolū bn̄ ſagittat qui ſignū attingit: ſed etiā q̄ ꝓpe. Vn̄ ſicut dicim⁹ aliquē eſſe factū bonū ſagittatorem per hoc ꝙ ſepe ſignū vel ꝓpe ſignū attingit: ita poſſibile eſt ꝑ frequēs exercitiū hoīem effici meliorē ⁊ magis v̄tuoſū. ⁊ ꝑ ↄn̄s virtus p̄t intendi. Vn̄ ꝓprie latitudo virtutis eſt ipſa virt⁹ citra ſummū. Vel (vt dicūt alij) citra terminū. Notū eſt ei ꝙ l3 calidū itendat̄: tn̄ calidiſſimū nō itendit̄. Q2 ſi aliqd remoueat̄: iā plus non erit calidiſſimū: ⁊ ſi aliquid poſſit addi: nō erit calidiſſimū ¶ Sed de corruptiōe virtutū dico ꝙ poſſunt diminui: vtputa a remotiōe ſui ↄſuātis. Vn̄ ↄſeruās v̄tutis dr̄ cē ſilis opatio illis q̄bus gn̄abat̄. Dico ēt ꝙ p̄nt diminui ꝑ act⁹ malos illis opatiōib⁹ v̄tuoſis oppoſitos vel ꝑ opatōnes diſpoſitas q̄ ſunt gn̄atiue hītuū malorū. Et iſte mod⁹ di..ēdi vr̄ eēverior: ſ3 mlt̄i ſint alij mōi. Et ꝓ maiori ↄclaratōe

¶ Sciendum eſt ſcḋo ꝙ tenēdo iſtū modū/p̄t poni mod⁹ gn̄atiōis v̄tutis. Vn̄ ſicut cādela incenſa aerem illuiat: ⁊ alia addita magis illumiat. ita vna opatio v̄tutis aliquā virtutē gn̄at. ⁊ alia aliqd vn̄ ſit maior virt⁹ q̄ ante. Et ſicut ex corpore multū lumioſo gn̄at̄ mai⁹ lumen: ita ex opatōe magis itenſa gn̄at̄ maior virtus. Et iſta opinio videt̄ eſſe ꝓbabilior: q2 vel ſm̄ primā opationē aliquid relinquit̄ vel nō. ſi ſic habeo intantū. ſi nō: ḡ hō non ſe melius h3 poſt opationē primā q̄ ante: qḋ falſum eſt. Q2 nō videt̄ ratio quare poſt primā magis eſſet diſpoſitus ad ſcḋam operationē. Itē ſi per primā operationē virtuoſa3 nihil relinqueret̄: nō videt̄ quare magis per ſcḋam vel tertiā. cū contingat illas aliqn̄ eſſe minus intenſas. Et ſic p3 ꝙ per vnā operationē p̄ōt generari vnus habitus virtuoſus: imo p̄ōt vna operatio eſſe ita intenſa ꝙ habitū perfectiorem generabit q̄ multe alie minus intenſe. Et iſtud ꝓbant argumēta ante oppoſitū q̄ ſunt ꝓ parte vera. ¶ Aduerte tn̄ ꝙ difficile eſt aliqn̄ habere iſtas opationes. Vnde aliqui ſūt multū in potentia remota: vt ſunt iuuenes qui ſunt paſſionū ſecutores. Et etiam illi qui ſunt malicijs habituati. Aliqui ſunt in potentia propinqua in quibus iā paſſiones ſunt cedate: ⁊ qui iā ſunt virtutibus habituati. Et per iſta p3 ꝙ aliud eſt in ſpeculatiuis ⁊ virtutib⁹. q2 intellectus in ſpeculatiuis non habet potentiā recalcitrantem ſeu peruertentem iudicium rationis. ideo per vnicā demonſtrationem poterit aliquis habere firmam adheſionem. ſed voluntas ſepe habet appetitū ſenſitiuū rebellentem et ſubuertentem ſecundum quem appetitū ſenſitiuū voluntas nata eſt ↄdelectari ⁊ compati ſicut dominus ſeruo. ¶ Ad rōnem poſt oppoſitū ↄceditur ꝙ virtus acquirit̄ ꝑ aſſuefactionē; ſed

tñ ex hoc nõ ſeqꝫ qn ꝑ vnã opationez aliqd ꝟtutis vel ipa virt⁹ poſſit gñari.

¶ Concluſio reſpõſalis

¶ Virtutes gñanꝫ ꝑ opationes ſic ꝙ aliquid virtutis per quãlibet operatione generaꝫ. Que concluſio relinquitur ꝓbata in ſcđo notabili.

¶ Signũ aũt opꝫ facere habituũ ſupereminentẽ voluptatem vel triſticiã operibus: qui quidẽ eniz recedit a voluptatib⁹ corporalibus: ꝛ hoc ipo gaudet temperatus: qui autem triſtatur intemperatus eſt. Et qui quid ſuſtinet terribilia pericula: vl' gaudet: vel non triſtatur fortis. ꝛc̃.

Queriꝫ vtrũ ꝟtus moralis eſt circa delectatiões ꝛ triſticias ¶ Et arguꝫ pmo ꝙ nõ: qꝛ delectatões nõ ſũt obiecta ꝟtutũ. igꝫ ꝟtutes ñ ſũt circa illa ¶ Arguꝫ ſcđo ſic. Virtutes nõ diſtiguũꝫ ꝑ delectatões ꝛ triſticias: ſꝫ per obiecta. igiꝫ nõ ſũt circa delectatões ꝛ triſticias. ¶ In oppm̃ eſt ariſtote. i textu. Pro cui⁹ qõnis ſolutione

¶ Sciendũ eſt primo ꝙ iſte paſſiões. ſ. delectatõ ꝛ triſticia ſeu dolor ſꝑ ſũt in appetitu rõnali ſicut i volũtate vel ſenſitiuo. Vñ delectatio cauſaꝫ i appetitu ex pñtia obiecti apphenſi ſub rõe cõuenientis vel ex abſentia obiecti apphenſi ſub rõe diſcõuenietis. Et triſticia 3rio mõ cauſaꝫ: puta ex pñtia obiecti apphẽſi ſub rõne diſcõuenietis. vel abſentia obiecti apphenſi ſub rõe cõuenietis. ¶ Et eſt aduertendũ ꝙ ſenſus vt viſũ eſt in pmo in plurimũ aduerſaꝫ rõni: qꝛ nõ põt ſufficiẽter cõ ferre inter obm̃ ſibi pñtatuz: ꝛ illud qđ ſequiꝫ illud obm: vel iter pñs et futurũ. qđ tñ rõ põt. iõ ſenſus illud qđ ſibi de pñti conuenit acceptat: ꝛ iõ delectaꝫ ꝗuis illud ſit ſibi ĩhoneſtũ: vel ꝗuis noceat in futuro intellectus aũt oĩa illa ꝯſiderãs: fugit illud ꝑꝑ mala ſeqñtia. Vñ ꝓuenit aliqñ ꝙ appetitus ſenſitiu⁹ ꝑꝑ malã cõſuetudinẽ: ſicut i malis: nullo modo obedit iudicio rõis: imo (qđ pei⁹ eſt) ꝑuertit rõez: ꝛ iudiciũ rõis trahit ad iudiciũ ſenſus. Et ꝑ oppm̃ eſt i virtuoſis: appetit⁹ ſenſitiu⁹ obedit rõni. et trahiꝫ ad rõem ſic ꝙ nõ ſiſtit in iudicio ſenſus: ſed expectat iudiciũ rõis: ꝛ inſequiꝫ ipm̃ dimittẽs ſenſuz. ¶ Ex iſtis pꝫ ꝙ virtus moralis triplicẽ hꝫ effectũ ſuper appetitũ ſenſitiuũ. Primo refrenat ipꝫ ne nimis cito ſequatur iudiciũ ſenſus. ſed expectet iudiciũ rõnis. Scđo determinat ipm̃ ad obediendũ iudicio rõis ꝗuis iudicio ſenſus repugnet. Tertio ordinat ꝛ tẽperat delectatiões ꝛ triſticias ſenſuales: vt ipetus eorũ nũꝗ trahat appetitũ ꝯtra iudiciũ rõnis. Viciũ aũt ſeu habitus vicioſus ecõtrario facit.

¶ Sciendũ eſt ſecũdo ꝙ ꝓ ſolutõe qõnis ponunꝫ alique ꝯcłones. ¶ Prima. Virtutes ſũt circa delectatiões ꝛ triſticias ꝑ modũ ſeqle. i. delectatio vel triſticia ſeqꝫ ſꝑ ad actũ ꝟtutis: qꝛ ꝟtuoſus in oĩ ope ꝟtutis delectaꝫ. qꝛ ſꝑ hñs iudiciũ apphẽdit ipm̃ opus ꝟtuoſũ ſub rõe cõuenietis ꝛ bõi ſimpłr. ꝛ ipedimẽto ꝟtutiſ triſtaꝫ in ope vicioſo ꝛ apphẽdit ipꝫ ſub rõe diſcõuenietis ꝛ mali ſimpłr. ¶ Scđa cõcluſio. virt⁹ ſupple q̃ ad actũ elicitiuũ ſeu q̃ ad alimoniã actuũ: eſt magiſ circa delectationes ꝗ circa triſticias qꝛ maiorẽ hĩtudinez hꝫ ad actũ ꝟtutiſ ad quẽ ſequiꝫ delectatio: ꝗ ad ipedi-

mentū virtutis: vel ipſius opus vicio ſum in alio ad qd̄ ſequit̄ triſticia: lȝ q̄ ad moderatiōeȝ magis ſe hȝ circa triſticias: q̄ circa delectationes. ¶ Tertia ɔcl'o eſt. virtus ſe hȝ circa delectationes ⁊ triſticias ſenſuales tanq̄ circa obiecta: q: vt dictū eſt v̄tus moderat paſſiones ſenſuū: vt ipetus earū nunq̄ poſſit trahere iudiciuȝ rōnis. Pro cui⁹ declaratōe eſt aduertendū q̄ duplex eſt obm̄ v̄tutis. ſ. exteri⁹ et īteri⁹. Exteri⁹ ē res exteri⁹ circa quā opat̄. vt ſūt cibus/potus/pecunia. ⁊c̄. Interi⁹ ſūt delectatiōes ⁊ triſticie q̄s res extra inferūt appetitui ſenſitiuo. Et iſtā ɔcl'onem videt̄ itendere ariſt. ⁊ ſue rōnes vident̄ eā pbare. Una ei dic̄ q̄ pp voluptates mala opamur: ⁊ propter triſticias a bonis recedim⁹ ¶ Quarta ɔ°. Alique v̄tutes magis ſunt circa delectatiōes: ⁊ alique magis circa triſticias. Uñ ille ſūt magis circa delectatiōes: quarū obiecta magis nata ſūt ex pñtia ſua cāre delectatiōnes. Et ille ſūt magis circa triſticias: quarū obiecta ſūt magis nata cāre timorē vel triſticiā: ſicut eſt fortitudo. Et aduerte finalr̄ q̄ paſſio q̄ moderat̄ a virtute eſt duplex. ſ. inexiſtēs ⁊ illa dȝ moderari duplr̄. vno mō. ſ. minuendo eā. ſcd̄o referendo eam in deū. Futura etiam duplr̄ moderat̄. ſ. fugiēdo obiectū qd̄ natū eſt delectari ſcd̄o accipiēdo obiecta ſola q̄ ſunt nata moderate delectari. Et p hoc ſoluunt̄ rōes. Uñ dato q̄ virtutes nō diſtinguant̄ p paſſiones. tñ ppter hoc nō ſequit̄ qn virtutes ſint circa ipas.

¶ Concluſio reſpōſalis

Uirtutes morales non ſolū per modum ſequele: ſed tanq̄ circa obiecta ſunt circa delectationes et triſticias.

¶ Ideoq̄ deterīnant virtutes ipatientes quaſdā ⁊ quietes. Non bene aūt oīa ſimpliciter dicūt: ſed non vt oportet: ⁊ quō nō oportet: et quecunq̄ alia opponuntur. Supponit̄ ergo virtus eſſe talis circa voluptates ⁊ triſticias optimorū operatiua. ⁊c̄.

Q Uerit̄ vtrū virtutes excludāt in habēte paſſiones. ¶ Et argr̄ p̄mo q̄ ſic: q: v̄tutes ſunt ɔ̄rie paſſiōibus. ꝰ oȝ q̄ reprimant̄ p v̄tutes ¶ Argr̄ ſcd̄o. ſi paſſiones ſuperāt virtutes ſequit̄ q̄ iſte non eſt virtuoſus. igit̄. ¶ In oppm̄ eſt ariſtot. i textu. Pro iſtius aūt queſtionis ſolutione

¶ Sciendū eſt primo q̄ virtus moralis nō excludit oēm paſſionē: q: nō excludit ſuū ppriū actū. ꝰ neq̄ paſſiones. pȝ ɔñā: q: ad actū virtutis ſequunt̄ paſſiōes puta delectationes. Itē virtus operat̄ circa paſſiones mitigando ⁊ refrenando eas. Item virtus nō excludit illud qd̄ recta ratio dictat: ſȝ recta rō dictat amico dolenti eſſe cōpatiendū et congaudendū de bono ipſi⁹. igit̄. Sed dubiū eſt vtrū excludat oēm paſſionē malā. Pro cui⁹ declaratōe eſt aduertendū q̄ duplex eſt malū. ſ. pene qd̄ non eſt aliud q̄ dolor ⁊ triſticia ⁊ malū culpe Tunc ponit̄ talis cōcluſio. Uirtus a virtuoſo non excludit malū pene: q: virtuoſus per infortunia pōt a tyrānis capi et pati ſcd̄m ſenſum. habet enī multā diſplicentiā de malicia eorū: ⁊ de ſua paſſione iniuſta: ⁊ de hoc q̄ ipedit̄ a multis operationib⁹ virtuoſis. Unde in p̄mo huius dictū eſt q̄ infortunia beatū tribulant: ⁊ triſticie ipediunt a multis operationibus

Sed de malo culpe dr̄ ꝓbabiliter ꝙ excludunt malū culpe.i.vicia et malos actus.qꝛ virtuoſus appetitū ſenſitiuū tenet ſub ratione:ꝛ obedit rōni perfecte:ſic ꝙ virtuoſus nunꝗ̄ dimittit apetitū ſenſitiuū niſi ſub regimine rōnis. Dicunt tñ aliqui ꝙ ſtat virtuoſum male agere.pꝫ:qꝛ tēptatiões fiunt in optimis viris:ꝛ hoc nō eſt niſi qꝛ patiunt̄ ſcd̄m ſenſum mala paſſione īclinante eos ad operationē malam.igitur.ꝛc̄. Sed pro maiori predictorum declaratione

¶ Sciendum eſt ſcd̄o ꝙ in hoībus inuenit̄ quītuplex ſtatus. Primus eſt aīalis anteꝗ̄ vtat̄ rōne. Scd̄s eſt incōtinentie:in quo hō non vtitur ratiōe ſꝫ appetitus ſenſitiuus rebellat rōni ꝛ vincit eā. Tertius eſt ſtatus malicie:vbi appetitus ſenſitiuus ꝓpter aſſuefactionem ita trahit rōnem ꝙ oīa deprauat ꝛ peruertit penitus. Incōtinens ergo operat̄ ſcd̄m iudiciū ſenſus:ꝛ cōtra iudiciū rōnis. Prauus aūt operat̄ ſcd̄m ſenſum ꝛ ſcd̄ꝫ iudiciū deprauate rōis. Quart⁹ eſt ſtatus cōtinentie vbi ratio vincit ſenſum rebellantem ei. Quintus eſt vbi appetitus ſenſitiuus trahitur ad rōem:ꝛ in oī operatōne ſua expectat iudiciū rōis. Ex quo ſequit̄ ꝙ virtuoſus nō patit̄ paſſione corrūpente iudiciū rōnis:neqꝫ etiā electionē voluntatis:qꝛ tunc eſſet malus ſimpliciter/ nec paſſione ſuꝑueniente:qꝛ tūc eſſꝫ malus ſimpliciter:vel paſſione rebellante:qꝛ tunc nō tranſcenderet ſtatū cōtinentie.nec paſſione ſoli ſenſitiuo derelicta;qꝛ hic eſſet ſtatus aīalis. Et ſi dicas virtuoſus pōt pati tēptatōes Reſpondetur ꝙ temptationes fiunt ꝑ preſentatiōnē et applicationem rerū que nate ſunt inordinate trahere appetitū ſenſitiuū contra rectū iudiciū rōnis:ꝛ iſte poſſunt bene accidere virtuoſis: ſed in eis nullū impetū inordinatū faciūt. Et per hoc ſoluūt̄ rōnes.vñ in virtuoſo paſſiones non ſuꝑant virtutes:ſed ſi inſurgant paſſiones moderantur mediantibus virtutibus:ſic ꝙ non vincunt rationem Quapropter ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis

Virtutes excludūt paſſiones malas ſic ꝙ non poſſunt vincere rationem/ ſed ei obediunt. Que concluſio relinquitur probata ex dictis.

¶ Tribus ei exiſtentib⁹ que circa electiões:ꝛ tribus q̄ in fugis bono cōferente delectabili:et trib⁹ contrariis malo nociuo triſti: circa hec quidem omia bonus directiuus eſt:malus autē peccans. maxime autem circa delectationem:cōmunia et eīn hec animab⁹ et omnibus que ſub electione aſſequuntur.ꝛc̄.

Queritur vtrū eligibile bene diuidatur in bonū delectabile et honeſtum. ¶ Arguitur primo ꝙ nō. quia delectabile eſt vtile.igitur ¶ Itē bonum honeſtum eſt delectio.igitur iſta diuiſio eſt mala. ¶ In oppoſituꝫ eſt ariſtot.in tertu. Pro cui⁹ ſolone

¶ Sciendū eſt primo ꝙ eligibile capitur dupliciter.vno modo ꝓprie ꝛ ſtricte:ꝛ ſic ſolum illa que ſunt ad finem ſūt eligibilia. Alio mō capitur large.et ſic omne appetibile dicitur eligibile. Aduerte vlterius ꝙ ſicut ſanū capitur multipliciter ſcilꝫ

formaliter/ſignatiue/et effectiue. Si militer honeſtũ põt capi multipliciter. Uno mõ formaliter. ⁊ ſic dr̃ ꝙ ho neſtũ ⁊ qd̃ ſua vt nos trahit: ⁊ ſua di gnitate nos allicit. Et iſtud ꝓprie nõ eſt niſi ipſa felicitas quã oẽs tã boni ꝙ̃ mali naturalr̃ deſiderãt ⁊ ad quã vel ad eius ſimilitudinẽ tam boni ꝙ̃ mali dirigũt ſuas opatões. Alio mõ capir̃ ſimplicir̃ ⁊ ſic dico ꝙ oĩa q̃ dicunr̃ pficere aĩam dicunr̃ honeſta: ſi cut ſcie virtutes ⁊ actus virtutũ. Et licet felicitas ſola ſit primũ ⁊ principaliter honeſtũ: tamen virtutes etiã morales ⁊ earuꝫ operationes dicunr̃ honeſte ſcd̃m ſeipſas. ⁊ hoc tã ꝓpter ꝓpinquitatẽ quã habent ad felicitatem: ꝙ̃ ꝓpter hoc ꝙ pficiunt aĩam ⁊ ipſam reddũt ſimpliciter bonã. licet forte nõ optimã. ⁊ etiã q̃ ſcd̃ꝫ ſeipſas ſunt eligibiles. ¶ Et ſi q̃ras vtrũ vir tutes ſint appetibiles ꝓpter ſe. Dico ꝙ virtutes hñt in ſe rõem boni. ⁊ ſic dico ꝙ ſi ly ꝓpter dicat habitudineꝫ cauſe formalis: ſunt ꝓpter ſe appeti biles: ſi aũt ſi dicat habitudinẽ finis non ſunt ꝓpter ſe appetibiles. ¶ Ad uerte vlterius ꝙ aliqua etiã dicunr̃ honeſta p attributionẽ: puta qñ habent habitudinẽ ad virtutes vel ad operatiões virtutũ: non quidẽ diſcõ uenientie ſed conuenientie: ſicut oẽs operationes exteriores vel exterius opata que ſcd̃ꝫ virtutem procedũt: ⁊ ſigna virtutũ ſicut ſunt honores: nõ quidẽ honores propter pecunias ſed propter virtutes: et etiaꝫ oĩa illa qui bus virtutes vtunr̃ in ſuis operatio nibus: ſicut ſunt amici. ⁊ ꝟr̃iter omia bona corporis ẜm quod ordinanr̃ ad ꝟtutes. Et iſto modo paupertates: l turie paſſe propter virtutes dicuntur eſſe honeſta. Et per contrariũ: illa di cuntur eſſe turpia q̃ animã interius deturpant: ſicut vicia ⁊ eorum opera ⁊ illa que habent habitudinẽ ad ipſa ſicut ſunt oĩa exterius operata ſecũdum vicia.

¶ Sciẽduꝫ eſt ſecũdo ꝙ duplices pñt eſſe fines ĩ humana vita quidã ſunt veri fines: q̇ vere ſunt boni et optimi in hũana vita. Uñ de rõe finis eſt ꝙ ſit bonũ ꝙ̃ optimũ. Et iſti fines ſunt ꝟtutes vel opationes virtutum: ⁊ iſtis hõ dr̃ ſimpliciter bo nus et optimus. Aliĩ ſunt fines falſi ſtatuti nobis ſecundũ corruptã rõem et puerſam electioneꝫ: et iſtos fines ſtatuũt ſibi vicioſi ⁊ puerſi: ⁊ varianr̃ ſcd̃ꝫ exigẽtiã viciorũ. Silr̃ vtile dicir̃ dupliciter. vno modo ſimpliciter qd̃ eſt ad bonum finem. alio modo ſecũ dum quid quod eſt ad malum fineꝫ. queadmodum dicimus ꝙ nox obſcu ra eſt vtilis latroni. et tale vtile ẽ val de nociuũ. vñ illud dicir̃ eſſe nociuũ per quod michi plus mali ꝙ̃ boni ac quiritur. vnde inter bona aĩme aliĩs nullo modo ſunt ꝯparabilia. Ex quo ſequitur correlarium ꝙ nichil habꝫ rationeꝫ vtilis ſimpliciter niſi quod ordinar̃ ad virtutẽ. ¶ Iſtis ſuppoſitis ponunr̃ quattuor cõcluſiões de appe tibili. Prima ratio boni ſumir̃ ex eo ꝙ aliquid dicir̃ eſſe pfecte appetibile Scd̃a. illud non dicir̃ appetibile ſim pliciter: q2 eſt appetibile prauis: ſed q2 appetibile appetitui recto. Tertia Appetitus dicir̃ rectus eo ꝙ eſt cõſo nus rõi recte. Quarta ratio recta ni chil iudicat eſſe appetibile quod nõ ſit bonũ ⁊ cõueniẽs ipſi appetitui ſeu appetẽti. Et ex omnibus his ponir̃

¶ Concluſio reſpõſalis

Diuiſio appetibilis ẽ ſufficiẽter poſi ta. et vnũ mẽbruꝫ non dicitur de alio mediãte iſto aduerbio formaliter qd̃ ſufficit ad bonã diuiſionẽ. Et per hoc ſoluũtur rões. Uñ notũ eſt ꝙ vnũ bo num vt puta honeſtũ: põt dici bonũ delectabile ⁊ vtile. tamen vnũ nõ eſt

aliud formaliter:qꝛ vnuꝫ non predicatur de alio mediāte iſto aduerbio formaliter.

¶ Adhuc difficilius voluptati pugnare ꝙ ire:quē admodum ait eraclitus Circa difficilius aūt ⁊ ars fit et virtus ⁊c.

Queritur vtrū difficilius ſit pugnare voluptati ꝙ ire. ¶ Arguitur primo ꝙ non:qꝛ ira eſt ſꝫ fortiorē ipetū. igitur ¶ Arguitur ſcđo.ꝗ pugnat paſſiōi ſeu voluptati pugnat ſēſui tm̄: ꝗ aūt pugnat ire pugnat ſenſui ⁊ rōni ſimul. Dicit enī ariſtoteles ꝙ ira conſequitur aliqualiter rationē:ꝯcupiſcentia aūt nō. In oppoſitū eſt ariſtoteles ī textu Pro cuius queſtionis ſolutione

¶ Sciendū eſt primo ꝙ

pugnare in ꝓpoſito nō eſt aliud ꝙ extiguere vel moderare paſſionē vt nō trahat appetitū ſēſitiuū ꝯtra iudiciū recte rōis. Vn̄ mlte ſunt cāe difficultatis pugnādi paſſiōibus. Vna ē ex eo ꝙ ipetus paſſiōis ē vehemētior: ⁊ ſic pugnare ſeu moderare irā ē difficilimū.qꝛ ip̄a ira ē ipetuoſiſſima.ꝑpter ebullitionē ſanguis. Scđa cā.qꝛ illa paſſio ē magis appetitui naturali cō naturalis ⁊ cōueniēs.⁊ ſic difficilius ē pugnare voluptati. qꝛ voluptas ꝗ ē ſenſualis delectatio cauſatur ex cōueniētia ſenſibilis ad ſenſuꝫ ira aūt triſticiā hꝫ annexā:ꝗ cauſatur ex diſcōueniētia ſenſibilis ad ſenſuꝫ. Tertia cā ē frequētatio opis ad qđ paſſio inclinat.ꝓpter qđ dicit arſ. ꝙ difficile ē pugnare ꝯ paſſionē in ꝗ multū ꝗs hituatur. Dicit ēt ꝙ magis difficile ē pugnare ꝯtra illđ qđ occulte euēit ſicut ira:ꝙ ꝯ illđ qđ notorie euēit. Aduerte etiā ꝙ dicit arſ ꝙ ira aliq̄liter conſequitur rōeꝫ. idō difficile ē cōtra eā pugnare ſꝫ cum iratus voluerit redire ad rōeꝫ:cito erit peccatum ſibi notū. Ex quo ſequitur ꝙ aliud ē pugnare cōtra voluptatē ⁊ extiguere voluptatē Vn̄ aliq̄ voluptas vtputa ardor carnis dicitur extingui qn̄ ex lōga caſtigatione carnis corrupte ſunt male qualitates inclinātes ad cōcupiſcendū libidinoſe. etiā qn̄ diminuta eſt materia ad libidinem incitans:⁊ etiaꝫ per frequentes actus caſtitatis corrupti ſunt mali habitus ⁊c.

¶ Sciendum eſt ſecūdo

ꝙ alia difficultas ē Vtrū ars ⁊ virtus ſemꝑ ſint circa difficilia. Pro cuius ſolutiōe ē aduertendū ꝙ in actibus hūanis:de ꝗbus ad pn̄s intēdimus: difficultas aliqn̄ ꝓuenit ex ꝑte materie circa quā operamur qꝛ opationi reſiſtit. vt difficile ē ſcindere lapidem durū. Aliqn̄ ꝓuenit difficultas ex ꝑte noſtri: ⁊ hoc tripliciter ſcꝫ ꝙ per tria operamur. Prīo ex ꝑte appetit9 quia non inclinatur ad illam operationem. vel quia habet inclinationē ad operationem oppoſitaꝫ. vt difficile ē intemperato a voluptate recedere. Secundo prouenit ex parte intellectus: puta quando non habemus ſcientiam de modo faciendi/ vel propter difficultatem acquirendi illam ſcientiam. Tertio prouenit ex parte membrorum corporaliuꝫ:qꝛ talia mēbra exercitio laſſantur: vel quia non ſunt aſſueta in tali operatione. Ex ꝗ ſequitur correlarium ꝙ omnes operationes pertinētes ad artem vel virtuteꝫ ſunt nobis difficiles niſi haberimus artem vel virtutem. Sequitur ſecūdo ꝙ facilitas efficitur in nobis per artem et virtutem. Ex omnibus iſtis:⁊ maxime que dicta ſunt in prīo notabili:pꝫ ꝗd ſit dicēdū ad rōeſ prius factas. Ideo ponitur

¶ Cōcluſio reſponſalis

¶ Aliqualiter difficile ē pugnare ire: ⁊ etiā pugnare voluptati. Que conclusio relinquit̄ ꝓbata ex dictis.

¶ Opȝ āt nō ſolū ſic dicere qm̄ hitus ſedet qualis q̄dem. Dicenduȝ igit̄ qm̄ virtus oīs cuꝰ vtiqȝ fuerit virtus: et id bene habens perficit: et opus eius bonuȝ reddit: puta oculi virtus ⁊ oculum facit ſtudioſum ⁊ opus eiꝰ bonum. Oculi eni virtute bene videmus. ⁊c̄.

Queritur vtrū virtꝰ ꝯſiſtat ī medio ¶ Argr̄ p̄mo ꝙ n̄: qꝛ eſt aliqua virtus q̄ inclinat ad extrema. vt magnanimitas iclinat ad magnos honores: ⁊ magnificētia ad magnos ſūptus ⁊ nō ad mediocres. igit̄. ¶ Argr̄ ſcđo. dicit Ariſt. ꝙ quedā ſunt opationes q̄ ſunt ſic male ꝑm ſe ꝙ in eis n̄ cōuenit dirigere ſed ſp peccare q̄tūcūqȝ habeamus nos ad eas ſiue intē ſiue ſiue remiſſiue ſiue mediocriter. igr̄ in ip̄is virtꝰ nō cōſiſtit ī medio: ſȝ in oīmoda fuga. In oppm̄ eſt ariſtot. in textu. ¶ Pro cuius ſolutione

¶ Sciendū eſt primo ꝙ mediū vt hic ſumit̄ eſt illud qđ eſt inter defectū ⁊ ſupabūdantiā: ſic videlȝ ꝙ nec excedit nec deficit. Unde eſt aduertēdū ꝙ bonitas attribuit̄ habitui morali rōne cōformitatis ipſius vel ſue opatiōis ad rectā rōeȝ. ⁊ malicia ex difformitate. Et ſic pȝ ꝙ bonitas ⁊ malicia attribuunt̄ virtuti ab extrinſeco. ¶ Iſtis ſuppoſitis pōnunt̄ aliq̄ ꝓpōnes. Prima. virtus rōne bonitatis ſibi attribute nō cōſiſtit in medio: ſed in extremo. pȝ: qꝛ rōne bonitatis et malicie optimū nō opponit̄ malo ꝑm mediū: ſed ꝑm extremū: ſed virtꝰ eſt habituū moraliū optimus. igitur Unde ſi virtus rōne bonitatis ſibi attribute cōſiſteret in medio: ſequeret̄ ꝙ extrema aliquid bonitatis haberent: quod falſum eſt. Secunda propoſitio. Uirtꝰ nō eſt mediū paſſionū vel operationū ꝑm eius ſubſtantiam quia mediū ſic acceptū eſt de genere extremorū. Notū eſt eni ꝙ moderate ſe habere circa cibū et exceſſiue ſunt eiuſdem rōis quo ad ſubſtantiā. Tertia propō. Uirtus eſt mediū paſſionū vel operationū obiectiue ſic itelligendo ꝙ ipſa eſt circa paſſiones vel opationes medias. i. moderatas. qꝛ vna malicia q̄ ad ſubſtantiā cōtinet ſubſtantiā virtutis: ⁊ cū hoc plus et alia minus. iō videt̄ eſſe in medio duarū maliciarū acceptarū ꝑm ſuas ſubſtātias. pȝ: qꝛ virtus eſt circa paſſiōes vel opationes in q̄bꝰ habemus nos bn̄ vel male. Qui eni iraſcitur plus vel minus iraſcit̄: qui plus vel minꝰ dat male dat. Quarta ꝓpō. virtus accepta ꝑm ſuā ſubſtantiā eſt mediū duarū maliciarū: qꝛ ſicut operationes ad opatōnes: ita habitus ad habitus: ſȝ operationes virtutis ſunt medie īter operationes maliciarū acceptarum ꝑm ſuas ſubſtantias. igitur.

¶ Sciendum eſt ſcđo ꝙ difficultas eſt vtrum virtus cōſiſtat ī medio quo ad nos: an ꝑm rē. ¶ Pro cuius ſolutiōe eſt aduertendū ꝙ ariſtoteles ponit duplicē drīam īter mediū rei ⁊ mediū quo ad nos. Prima eſt qꝛ mediū rei ſumit̄ ꝑm equidiſtātiam ab extremis: vt ſi extrema ponātur duo ⁊ decem: tunc mediū erit ſex. Sed mediū quo ad nos ē qđ nec erit minus debitum nec magis debitum

Scōa differentia eſt qꝛ mediū rei eſt idem apud oms:ſed mediū ꝙ ad nos nō eſt idē quo ad oms:qꝛ giganti comedere aucā eſſet mediū qꝛ neqꝫ nimis neqꝫ parū. Gnano āt eſſet nimis Vn̄ ꝓprie mediū quo ad nos eſt debite ꝓportionatū noſtre diſpōni. Tunc ponit talis ꝓpō. Virtus ꝯſiſtit in medio quo ad nos ⁊ nō in medio rei:niſi forte acciderit mediū rei cū medio ꝙ ad nos. Probat. qꝛ ſicut ſanitas corporis nō cōſiſtit in medio rei ſed quo ad nos:aliter ei oīa eſſent equaliter ſana qꝺ falſū eſt:ita virtus dꝫ cōſiſtere ī medio quo ad nos. Item mediū rei eſt idē apud oms:ſꝫ opus virtutis nō eſt idē apud oms. Nā ſi debilis aggrederet illud qꝺ robuſtus:tranſiret methas fortitudinis. ⁊ ſi robuſtus nō aggrediat illud qꝺ debilis:dicet eſſe timidꝰ. Ex oībꝰ iſtis iā dictis ſequit

¶ Concluſio reſpōſalis

Virtus cōſiſtit in medio ſm ſubām ⁊ nō in rōe boni ⁊ mali. Que ꝯº relinquitur ꝓbata in ꝑmo notabili ¶ Ad rōes Ad primā dr ꝙ magnanimus nō appetit magnos honores:nec eos ꝓſequitur pluſꝙ oꝫ vel minus:ſꝫ quō opꝫ ⁊ qn̄ ⁊ vbi. vn̄ opus magnifici eſt extremū ſm ſubām ī magnitudine:ſed ſꝫ habitudinē ad rōeꝫ eſt mediū. ¶ Ad ſcḋam dico ꝙ circa tales operatōnes non eſt virtus ſed ſolū circa fugam ī qua fuga eſt virtus ⁊ mediū:et talis oportet fugere ſm ꝙ oportet

¶ Tribus autem diſpoſitionibꝰ exiſtentibꝰ duabus quidēꝫ maliciis:hac quidem ſcḋm ſuperabūdantiam:hac autem ſm defectum:vna autem virtute mediate:omnes oībus aliqualiter:extreme quidem eni et medie adīuicem cōtrarie ſunt:media autem extremis. ⁊c̄.

Queritur vltimo. vtrū vitia magis opponant īter ſe ꝙ ꝟtuti. ¶ Arḡr ꝑmo ꝙ ſic:qꝛ extrema plus diſtant īter ſe ꝙ a ꝟtute. igr̄. ¶ Arḡr ſcḋo ſic. Facilꝰ eſt ab extremis ī mediū venire ꝙ ab extremo in extremū. igitur. ¶ In oppm̄ eſt ariſtot. in pn̄ti textu Pro huius aūt queſtionis ſolutione

¶ Sciendū eſt primo ꝙ virtus viciīs opponit extreme ⁊ hoc in rōne bonitatis ⁊ malicie. pꝫ:qꝛ virtus eſt ꝗd optimū:⁊ extremū eſt viciū igr̄. Dico ſcḋo ꝙ extrema n̄ opponūt adiuicem ſm rōem gn̄alem bonitatꝭ ⁊ malicie. pꝫ:qꝛ ābo extrema ſūt vicia ⁊ mala. igr̄. Tertio dico ꝙ vitia cōſiderata ſm ſpāles rōnes ſuarū maliciarū opponūt adinuicē extreme:qꝛ difformitas in deficiendo ⁊ in ſupabundando. ¶ Sed dubiū eſt vtrū virtus et vicia opponant ꝯtrarie vel quomō opponant. Reſpondetur ꝙ viciū pōt capi tripliciter. Vno modo vt dicit priuationē bonitatis:⁊ ſic opponitur bonitati priuatiue. Alio modo vt dicit ſimpliciter negationem virtutis:⁊ ſic opponitur cōtradictorie virtuti. Tertio modo ꝯrie vt dicit habitū ꝯtrium virtuti ⁊ ſic opponit virtuti cōtrarie. ¶ Sed dubiū eſt vtrū extrema opponantur quo ad ſubſtantiā. Reſpōdet ꝙ ſic. ⁊ dico ꝙ extreme opponūt ⁊ mediū puta ꝟtus medio mō opponitur ipſis. ¶ Aduerte tn̄ ꝙ virtus ſemper magis opponitur vni extremo ꝙ alteri. Et iſtud pōt videri accipiendo ꝑfectum opus virtutis.

¶ Sciendum eſt ſcḋo ꝙ cū aliquis eſt vicioſus et vult venire

ad mediū puta ad virtutē: prius recedere dʒ a vitio qđ magis opponitᷣ virtuti. ¶ Et ſi dicas. nos nō poſſumꝰ illud mediū cognoſcere. Rñdetᷣ ꝙ nullus ē vtēs rōe q̄ nō poſſit cognoſcere in gn̄ali extrema ⁊ mediū ꝟtutis. Ex quo ſequitᷣ ꝙ cū iuuenes ducūtᷣ paſſionibus ꝑ ſeipſos nō fiūt ꝟtuoſi: ſʒ indigēt caſtigatore ⁊ inſtructore. Inſtructoꝛ em̄ magis videt q̄d ī diſcipulo magis contrariatᷣ ꝟtuti. ¶ Aduerte vlteriꝰ ꝙ nulli ſunt ita bn̄ nati q̄n appetitus ſenſitiuus ſi eēt ſibi derelictꝰ duceret ad malū: tn̄ aliq̄ ſunt magis inclinati ad malū q̄ ad bonū: ⁊ illos vocat ariſtoteles male natos. Aliqui minus ſunt incliati ad malū ⁊ illos vocat Ariſtoteles bn̄ natos. Et aduerte ꝙ iſta dn̄t ſemꝑ accipi q̄ ad nos. Vn̄ lʒ auaritia ſcđʒ ſe magis opponatᷣ liberalitati q̄ ꝓdigalitas: tn̄ in illo q̄ natus eēt ad ꝓdigalitatē ecōtra eēt. iō requiritᷣ magna induſtria ad inueniendū mediū. Et ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis

¶ Virtꝰ magis opponitᷣ extremis in rōe bōi ⁊ mali q̄ extrema opponantᷣ inter ſe. ¶ Ad rōnes pʒ ſufficiēter q̄d ſit dicendū in pˀo notabili.

¶ Et ſic eſt finis. ſcđi huius.

Circa tertiū librū ethicorū. ¶ Queritᷣ vtrū volūtas poſſit ſic diſpōi ꝙ neceſſario velit aliquid? ¶ Arᷣ pˀo ꝙ ſic: qꝛ dicimꝰ ꝙ hō pōt cogi ad aliq̄d faciendū. ꝫ volūtas ſic vult aliq̄d ꝙ nō pt velle oppoſitū. ¶ Arguitᷣ ſecūdo. Deus vult aliqua neceſſario: ergo ⁊ volūtas noſtra. ¶ In oppoſitū ſunt articuli pariſiēſes. auctoritates ⁊ rōnes Pro cuius declaratione.

¶ Sciendū ēſt primo ꝙ volūtas nr̄a ē libera triplici libertate .ſ. ꝯrietatis. ꝯtradictōis ⁊ diſparatōis Cōtrarietatis. qꝛ ad actus ꝯtrarios: puta velle ⁊ nolle: niſi circa duo puta deū ⁊ miſeriā. Vn̄ nō pōt volūtas nolle deū: qꝛ deus nō eſt natus eē ob iectū nolitiōis: nec miſeria ē nata eē obiectū volitōis. Vn̄ circa deū volūtas nr̄a nō pōt hr̄e niſi vnū actū puta velle ſeu diligere. Dico tn̄ ꝙ illū nō hʒ neceſſario circa deū: imo mere libere ⁊ cōtingēter. Vn̄ dato ꝙ btitudo vel deꝰ oñdatᷣ volūtati: etiā ſub rōne cuiuſlibet boni: adhuc in ptāte volūtatis ē elicere actū ſuū vel ſuſpēdere actū ſuū. i. n̄ elicere. Ex q̄ ſequitᷣ vnū correlariū ꝙ volūtas dᷣ eē libera circa qđcūqȝ obiectū ſibi oñſuʒ: ſaltē libertate ꝯtradictionis. Et ſi q̄s dicat: verū ē ꝙ volūtas q̄tū ē de ſe ē libera tn̄ bn̄ pōt neceſſitari ꝑ aliquā cauſaʒ Rñdetᷣ. cā ſupioꝛ nō pōt neceſſitari a cā inferioꝛi qꝛ cauſa inferioꝛ nō p̄t determiare moduʒ agēdi cauſe ſupioꝛis. ¶ Ex q̄ ſequitᷣ ꝙ ſi aliqua cauſa ſupioꝛ neceſſario agat: hoc hʒ ꝑ aliqđ intrinſecū ⁊ ꝑ ꝓpꝛiaʒ naturā. ¶ Et ſi dicas. Vn̄ ꝫ ꝯuenit ꝙ volūtas vt in plurimū appetit btitudinē cū ſit ſumme libera? Rñdetᷣ ꝙ iō eſt qꝛ appetitus liber ꝯmunius inſequitᷣ inclinationē appetitus naturalis. Vnde impoſſibile eſt volūtatē habituari ꝑ aliquē hītuʒ ad aliquid tm̄ q̄tū ꝑ naturalē inclinationē. Ex q̄ ſequitᷣ correlariū. ꝙ dato ꝙ iuſtus habeat mlᷓos hītꝰ ꝑ q̄s poſſit habituari ad ſuſcipiēdū mortē: tn̄ magis ꝑ nālē inclinatiōnē inclinatᷣ ad fugiēdū mortē: q̄ per illos habitus ad ſuſcipiēdū mortem

¶ Sciendū eſt ſecūdo ꝙ ex dictis ſequūtᷣ aliq̄ pulchꝛa: ꝙ ſtāte dictamīe recto in intellectu volūtas pt ī oppᵐ. vt dato ꝙ ītellectꝰ dictet ꝙ

pauperi dāda eſt elemoſina: volūtas pōt oppoſitū velle. Scđo ſeqtur ꝙ ſtāte dictamine recto volūtas pōt nō elicere actū. Et ſi dicas. quō ꝑ volūtas dr̄ excecare itellectū? Rūdet ꝙ dupliciter volūtas pōt excecare intellectū ſcʒ priuatiue ⁊ poſitiue. Priuatiue: qꝛ volūtas pōt auertere intellectuʒ a cōſideratōne recta. Ūn volūtas eliciens oppoſitū alicuius recti dictaminis: nō ꝑmittit intellectū diu ꝑmanere ī illo dictamie ſʒ auertit ipʒ ⁊ ꝯuertit ipʒ ad cōſiderādū rōes ꝓ oppoſito Scđo mō excecat poſitiue. Ūn ſicut volūtas recte eliciēs finē: ꝑcipit intellectui cōſiderare illa q̄ ſunt neceſſaria ad illū finē: ita volūtas eliciens ſibi malū finē precipit intellectui iuenire media ad illū malū finē. ¶ Et aduerte ꝙ volūtas deprauata nō inſeqtur iuſticiā nec regulā rōis: ſʒ ꝯiuncta alicui appetitui ſenſitiuo ipſa appetit aliqd qđ eſt ſumme delectabile ipi appetitui. ¶ Et eſt aduertendū ꝙ in hoībus ſʒ diuerſitatē cōplexionū ē dominiū appetituū ſenſitiuoꝝ. Ūn volūtas marie inclinat ad actū eius ſm dominiū appetitus ſenſitiui. Et tn̄ eſt ꝙ eoꝝ q̄ ſequunt primā inclinationē ſine regula iuſticie quidā prio inclinant ad luxuriaʒ: qdam prīo ad ſuperbiā. Ūn ſi volūtas eēt ſeꝑata ab appetitu ſenſitiuo/ ⁊ a regula iuſticie ſequeret abſolutā inclinationē volūtatis. vnde volūtas ē puta ſuū marie cōuenientēs. Ex his pʒ quid ſit dicendū ad rōes. Ideo ponitur.

¶ Concluſio reſpōſalis

Volūtas nunꝗ neceſſario elicit actū ſuū circa aliquod obiectū quātūcūqʒ fuerit ſibi pn̄tatū. Et iſta cōcluſio relinquitur ꝓbata ex dictis.

¶ Queritur ſecūdo. vtrū

voluntas ſit cā totalis ſui act⁹. Et ar prio ꝙ ſic. qꝛ aliē volūtas nō eēt cā libera: ſʒ illđ eſt fl̄m. igr̄. ¶ Ar ſcđo ſic. qꝛ ſi nō eēt cā totalis ſequeret ꝙ nō poſſet peccare: ſʒ hoc ē fl̄m. igr̄. ¶ In oppoſitum arguit qꝛ nulla cā creata pōt aliqd cauſare niſi mediāte cauſa prima. Pro ſolutione.

¶ Sciendū eſt primo ꝙ

impoſſibile eſt aliquā cām ſcđaʒ ſeu creatā producere aliqd cuiuſcūqʒ etiam ſit potētie niſi cā pria ꝯcurrente. Ex q̄ ſequit ꝙ deus q̄ eſt pria cā ē cā actus ipſius volūtatis. Et ſi qs dicat quō ꝑ actus dr̄ malus cuʒ ꝓducat a deo? Rūdet ponēdo vnā regulā. Ūn ad vnū effectū cōcurrūt due cauſe ꝑt eē defectus in actu ex ꝑte vnius ⁊ nō ex ꝑte alterius. iō dato ꝙ ad velle cōcurrat deus ⁊ volūtas creata: tn̄ pōt eē defectus ex ꝑte volūtatis create: ⁊ nō ipi⁹ volūtatis dei. Et ſi dicas quō pōt iſtud fieri? Dico ꝙ ſic fit: qꝛ qn̄ volūtas creata nō dat rectitudinē actui quā pōt ſibi dare ⁊ tenet dare: tūc eſt defectus ex parte talis cauſe. ¶ Ūnđ aduerte ꝙ voluntas diuina nō tenet dare alicui actui rectitudinē: tn̄ ꝗtū eſt de ſe daret rectitudinē actui ſi voluntas creata cooꝑaret. Unde regl'a eſt. Quicqd dat de⁹ antecedēter dat ꝯñter ꝗtū eſt de ſe niſi eēt impedimētū. Ex quo ſequit ꝙ defectus in actu nō eſt propter defectū cāe ſupioris ſʒ inferioris. Ex iſtis etiā ſequit ꝙ volitio ſeu actus volūtatis cauſat a volūtate ⁊ non a revolita. Et ſi dicas: Cōtra. appetibile mouet appetitū: ergo volibile mouet volūtatē. Dico ꝙ verū eſt mediate: qꝛ cauſat ſuā cognitionē in intellectu mediāte qua voluntas elicit actū ſuū. res tn̄ immediate non cauſat volitionem.

¶ Sciēduʒ eſt ſecūdo ꝙ

de ipa volūtate incidūt alique difficultates. Prima: vtrū actū volūtatis precedat ali⁹ actus. vtputa qn̄ volun

tas vult aliquid: vtrū illud velle precedat aliđ velle. Et videt̄ ꝙ ſic: qꝛ oē velle ipſius volūtatis p̄cedit deteriatio ipſius volūtatis q̄ deteriat ſe ad illud obiectū: puta ad volendū illud ⁊ ad nolendū aliđ. Rn̄det̄ ꝙ volūtatē deteriare ſe nō ē aliud q̄ͥ ex libertate ſua velle vnū ⁊ nō reliquū: ⁊ ſeipſa ſeipſaꝫ deteriat obiecto ſibi p̄ntato: ⁊ hoc ꝓpter ꝑfectionē ⁊ libertatē eius Ex q̄ ſequit̄ ꝙ volūtas nō appetit ꝑ modū nat̄e mere libere qꝛ tūc nō poſſet ſeipſam deteriare. Ex q̄ ſequit̄ ꝙ magna differētia eſt inter cām naturalem indeteriatā ⁊ cauſaꝫ liberā: qꝛ cauſa īdeterminata libera ſicut volūtas determinat ſeipſaꝫ: ſꝫ naturalis nō deteriat ſeipſaꝫ ſed ab alio determinat̄. ſed cauſa libera ſeipſaꝫ determinat. qđ nō eſt aliud q̄ͥ a ſeip̄a habere actū ſuū. Et ſic patet q̄d ſit dicēdum ad rōnes. Jdeo ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis

volūtas ē cā totalis ſui act⁹. ſic vꝫ ꝙ actus ei⁹ nō cauſat̄ a re volita. Que cōcluſio relinquit̄ ꝓbata ex dictis.

¶ Querit̄ tertio vtrum

poſitis duobus bonis volūtati quoꝝ vnū eſt maius ⁊ aliud minus ⁊ incōpoſſibilib⁹: volūtas poſſit velle min⁹ bonū dimiſſo maiore bono. Et arguitur p̄io ꝙ ſic: qꝛ aliter voluntas non eēt libera neqꝫ dn̄a ſui act⁹. ¶ Arguitur ſcđo ſic. Si illud maius bonū eēt ſibi p̄ntatū abſqꝫ miore bono: poſſet volūtas illud maius bonū n̄ velle. ꝫ ¶ Jn oppoſituꝫ ē ariſtoteles in textu dicit eni ꝙ eligim⁹ q̄ ſcimus maxie bona exn̄tia. Dicit etiā ꝙ mal⁹ ignorat q̄ oportet oꝑari: ⁊ a quib⁹ fugiendū eſt. Pro ſolutione queſtionis.

¶ Sciendū eſt p̄imo ꝙ

aliquid p̄ntari volūtati nihil aliud ē q̄ͥ illud ab itellectu actualiter vel habitualit̄ itelligi. Un̄ dicunt aliqui ꝙ p̄ntatis duob⁹ bōis ipi volūtati incōpoſſibilibus ⁊ ſtāte iudicio rōnis taꝫ in vniuerſali q̄ͥ i particulari: puta ꝙ vnuꝫ eſt altero maius bonū: volūtas pōt tunc et pro tunc velle ⁊ acceptare minus bonū ⁊ dimittere mai⁹ bonū Et aduerte ꝙ iudiciū in vl'i ē q̄ iudicamus vnuꝫ eſſe ſimpl'r mai⁹ altero Et iudiciū in particulari voco illud quo iudicamus ſꝫ oēs circūſtantias appentes vnū eē ꝓ tūc magis bonū altero. ⁊ iſtud pōt ꝓbari. Nam dictū eſt ſuperius ꝙ ſi volūtati p̄ntet̄ ſuuꝫ bonū i q̄ nō appet aliqua rō malicie volūtas p̄t nō elicere actuꝫ circa illđ ¶ Sꝫ dubiū eſt vtꝝ volūtas poſſit ꝓſeq̄ vel fugere aliq̄d qđ nō ē tn̄ iudicatū ab itellectu eſſe ꝓſequendū vel fugiēdū. Rn̄det̄ breuit̄ ꝙ ſic. pōt eniꝫ aliq̄d volūtas ꝯponere qđ itellectus nunq̄ ꝯpoſuit: ſufficit ei ꝙ extrema ſint ſibi p̄ntata. ¶ Eſt tn̄ adūtenduꝫ ꝙ dicūt aliqui ꝙ volūtas non pōt velle min⁹ bonū p̄ntato ſibi maiore bono: qꝛ min⁹ bonū rōe maioris boni habꝫ rōem mali. modo malū ſub rōe mali non pōt velle a voluntate.

¶ Sciēduꝫ eſt ſecūdo ꝙ

ꝓ ſolutōe qōnis ponunt̄ aliq̄ ꝯcluſiones. P̄ria ſtāte caſu poſito volūtas tūc ⁊ ꝓ tūc nō p̄t velle min⁹ bonū. Et dr̄ notāter ꝓ tūc: qꝛ tūc pōt velle minus bonū: ſꝫ nō ꝓ tūc ſꝫ ꝓ alio tp̄e in q̄ nō plus ſtabit illud iudiciū q̄ intellectus iudicat illđ eē mai⁹ bonū. Et ē in ptāte volūtatis impare itellectui vt deſiſtat a cōſiderātōe talis bōi maioris ⁊ tūc pōt acceptare min⁹ bonū. Scđa ꝯcluſio. illo caſu poſito: voluntas n̄ neceſſario fert̄ i ꝓſecutōeꝫ maioris boni: imo pōt differre actū volēdi vt fiat inq̄ſitio maior de his omībus q̄ cōcomitari p̄nt vel inſeq̄ illud maius bonū. Tertia ꝯcluſio. Si volūtas debeat elicere eliciet maius bonū: qꝛ vel maius vel minus. nō min⁹

ꝓ tūc. igr. Et ſi dicas q̄re ē ꝙ oꝫ ꝙ eliciat actū circa mai⁹ bonuꝫ. Rñdeᵗ ꝙ rō ē: qꝛ tūc min⁹ bonū pn̄taᵗ ſub rōe mali. Añ lꝫ volūtas nō neceſſario feraᵗ i bonū ſibi pn̄tatū ſub rōe tñ maioris boni: nō tñ oꝫ ꝙ feraᵗ in maluꝫ ſub rōe mali. Et ꝑ hoc ſoluunᵗ rōes q̄ōnis. Añ illi q̄ dicūt ꝙ volūtas nō pōt in malū ſub rōe mali: dicūt ꝙ libertas iō data ē volūtati vt poſſit nō ferri in bonū ſibi oñſum ſub rōe boni ꝛ nō vt poſſit ferri in malū ſub ratione mali. Ponitur igitur

¶ Concluſio reſpōſalis

pn̄tatis duob⁹ bōis volūtati incōpoſſibilib⁹ volūtas nō p̄t tūc ꝛ ꝓ tūc ferri in minus bonum.

¶ Queritur quarto vtrū

volūtas poſſit velle aliq̄d p̄ter iudiciū rōis vel cōtra iudiciū rōis. ¶ Arḡ p̄rio ꝙ ſic: qꝛ aſr ñ eēt libera. ¶ Arḡ ſecūdo qꝛ appetit⁹ ſenſitiu⁹ p̄t adūſari rōi. ḡ ꝛ volūtas. ¶ In opp^m^ ē ariſtoteles in textu dicēs ꝙ oīs malus ignorat q̄ oꝫ opari ꝛ a q̄bus fugiēdū ē. qð nō eſſet ſi volūtas poſſet eē obliqua exñte recto iudicio. Et dicit ēt. Qualiſcūqꝫ vnuſquiſqꝫ talis finis ei videᵗ Pro ſolutione huius queſtionis.

¶ Sciendū eſt primo ꝙ

appetitus ſenſitiuus ꝛ intellectus dicunᵗ cognoſcitiui: non qꝛ cognoſcūt ſꝫ qꝛ nō pñt hr̄e actū niſi circa cognitū. Et ꝑ hoc dr̄ñt ab appetitu naturali q̄ feraᵗ in obiectū abſqꝫ p̄uia cognitōe obiecti. ¶ Et aduerte ꝙ q̄libet potētia añ ſuū actū iclinaᵗ ad ſuū actū tanq̄ ad ei⁹ ꝑfectōeꝫ. ꝛ ſi q̄s dicat ꝙ volētes aliquē finē volūt media ad illū finē ꝓpᵗ q̄ ꝯſilianᵗ: ergo tūc volūt ignotū: qꝛ illa media nō ſunt ip̄is cognita: qꝛ tūc nō ꝯſiliarenᵗ de ip̄is medijs. Itē volūtas mouet intellectū ad cōſiderandū obiectū: tūc quero. vel ḡ illð obiectū ē notū vł ignotū. ſi ignotum habeo intentū. ſi notū: ḡ nō mouet ad ꝯſiderandū illud. Rñdeᵗ ꝙ ipſa volūtas mouet intellectū ad cōſiderandū vt inueniat mediū valēs ad attingēdū ſuū volitū qð nō eſt niſi mediante intellectu q̄ pn̄tat ſibi ſub rōe boni hoc qð ē cōſiliari ad tale mediū inueniēduꝫ: queadmodū intellectus iudicat hoc eē bonū. Añ ſicut intellectus nō cognoſcit deteriate illud mediū qð inuenit: etiaꝫ volūtas nō ferᵗ deteriate ad illud: ſꝫ ferᵗ in cōſiliatiuum ad attingendū illð mediū ꝛ hoc cognoſcit itellectus ꝛ iudicat eē bonū cū aūt intellectus īuenit hoc deteriatum mediū ꝛ iudicat eē bonū: tūc voluntas poterit deteriate velle ip̄m ꝛ nō ante. Dico etiaꝫ ꝙ volūtas nunq̄ mouet intellectū ad cōſiderandū aliquid niſi itellectus primo dictauerit ꝙ cōſiderare illud obiectū eſt bonū.

¶ Sciendū eſt ſecūdo ꝙ

pro ſolutione queſtionis ponunᵗ alique propōes que tam altas fere oēs teriate ſunt. Prima ꝙ voluntas pōt illud nō velle quod ꝑ intellectū iudicatur eſſe bonū. Unde volūtas poteſt differre actū volēdi vt fiat inq̄ſitio ſi volūtati appareat ꝙ ſit aliqua malicia annexa. pōt etiā volūtas illud nō velle ꝓpter annexā triſticiā. ¶ Scđa propoſitio. ·oluntas pōt non velle illud in quo nulla appet ratio malicie et pōt nō nolle illud in quo nulla rō apparet bonitatis: qꝛ in iſtis ſuſpēdere pōt actū ſuū: et differre actuꝫ ſuuꝫ ¶ Tertia ꝓpoſitio. volūtas pōt aliq̄ modo velle illud qð ſibi preſentatuꝫ ē ſub rōe mali: ꝛ p̄t nolle illð qð ſibi pn̄tatū ē ſub rōe boni ꝛ hoc ē: qꝛ illð pōt habere rōeꝫ boni ꝛ mali. vt adulteriū hꝫ rōeꝫ mali: qꝛ inhoneſtū. ꝛ ratione boni: qꝛ delectabile. ¶ Sꝫ reſtat paruū dubium. quomodo voluntas aliq̄ñ aliq̄d vult: ꝛ appetitus ſenſitiuus aduerſaᵗ rationi. Reſpondetur

ꝙ ideo ē:qꝛ appetitꝰītellectꝰ īſequit̄ iudiciū rōis:⁊ appetitꝰſenſitiuꝰ inſeq̄tur iudiciū ſenſus.Et iſta iudicia vt ī plurimū ſunt oppoſita.igit̄.Et ꝑ hoc ſoluūt̄ ſufficiēter rōnes.Unde ponit̄

¶ Concluſio reſpōſalis

Uolūtas ꝑtvelle aliq̄d ꝯ iudiciū rōis

¶ Uirtute itaqꝫ circa paſſiones et operatōnes exiſtente:⁊ īvolūtariis q̄dez laudibꝰ et vituperiis factis.In īuolūtariis autē venia:qn̄qꝫ autez et mīa.

Q Ueritˀ vtrū volūtas poſſit mouere potentias īferiores.¶ Argˀ pmo ꝙ nō:qꝛ volūtas nō pōt cauſare aliquid ī aliis potētiis.igˀ volūtas nō pōt mouere alias potētias¶ Arguit̄ ſcōo ſic:qꝛ ſi voluntas poſſet mouere potētias inferiores ſequeret̄ ꝙ non poſſem ſibi reſiſtere:ſꝫ hoc eſt falſum igit̄.¶ In oppoſitū videnˀ eſſe oīs morales.Pro cuius ſolutione

¶ Sciendū eſt primo ꝙ

tam intellectus ꝙ volūtas ſine habitu p̄cedente poſſunt in ſuos actus tā cōplexos ꝙ incōplexos:vt intellectꝰ ī rectū iudiciū ⁊ volūtas in actū bonū cōformē dictamini recto. Uñ ꝑ recta iudicia ī ītellectu gn̄at̄ prudentia ⁊ ēt ꝑ actus cōſonos illis dictaminibꝰ ſeu ꝑ rectas volitiōes cōſonas illis dictaminibꝰ generat̄ ī volūtate hītus vtuoſus.¶ Et aduerte vlteriꝰ ꝙ volūtas pmo nāl'r vult aliq̄d ī ſe ꝙ īpet ſenſui. Et aduerte ꝙ volūtas pōt imꝑare appetitui ſenſitiuo moderādo paſſionez eiꝰ vel ꝓſecutionē vel fugā. Ex quo ſeq̄t̄ ꝙ volūtas nō dr̄ mouere potētiā īferiorē:eo ꝙ cauſet aliq̄d in potētia inferiori:ſed qꝛ imꝑat potētie īferiori Uolūtatē aūt ꝓpe imꝑare potentiis inferioribꝰ nō eſt aliud ꝙ voluntatez illud velle actual'r ⁊ efficacit̄.vt voluntatē imꝑare potētie portatiue vt portet lapidē:nō eſt aliō ꝙ volūtatē actual'r ⁊ efficaciter velle portare lapidez Dicūt tñ aliqui ſatis ꝓbabiliter ꝙ volūtas ꝑ actū volendi p̄t agere ī alias potētias ⁊ in corpus:⁊ mediāte corpe ī res extra:nō q̄dē ꝙ agat actū volēdi extra ſe:ſꝫ aliū actū ſicut ītelligentia ꝑ actū volendi cauſat motū in orbe.

¶ Sciendum eſt ſcōo ꝙ

reſtat vna difficultas.vtrū oꝑationes violente ſint inuolūtarie.Pro cuius declaratione eſt aduertendū ꝙ nulla potētia dr̄ violētari reſpectu ſue ꝓꝑe oꝑatiōis:qꝛ quelꝫ potētia inclinatur ad ſuā ꝓpriā operationē.Ideo videndū eſt quō alique oꝑationes dicātur violēte. Uñ aliqua operatio pōt dici violenta paſſo:qñ paſſum mouet̄ cōtra eiꝰ īclinationē.vt qñ lapis mouet̄ ſurſum.⁊ etiā qñ eliqua potentia mouet̄ ꝯ eiꝰ inclinationē ex imꝑio volūtatis dr̄ moueri violenter.Etiā pōt dici oꝑatio violēta ipſi agēti qñ mouet̄ in oppoſitū ſue oꝑationis. vt ſi petrꝰ traheret nauē ad vnā ꝑtē et vnde mouerent eam ad aliam ꝑtem.Et ſic pꝫ ꝙ pōt dici ꝙ operationes voluntatis pn̄t dici violente dupliciter.ſ.ex parte paſſi ⁊ ex ꝑte agentis.Prima non dr̄ inuoluntaria:ſed bene ſecūda. Ex q̄ ſeq̄tur ꝙ oīe illud qō cōuenit nobis ex imperio volūtatis p̄t dici nobis naturale.⁊ oīe illud qō ꝯuenit nobis ꝯ īperiū volūtatis dr̄ violentū.Et ſic pꝫ q̄liter dꝫ intelligi diffinitio violēti vbi dr̄.Uiolentū eſt cuiꝰ pncipiū ex̄.⁊c.Dꝫ enī ſic ītelligi:illud dr̄ moueri violēter qō mouet̄ cōtra eius naturalē inclinationē.Uel vt dicūt aliqui in ꝓpoſito ꝙ illud mouet̄ violenter qō mouet̄ cōtra imperiū voluntatis. Et ex omnibus iſtis patet quid ſit dicendū ad rationes.Ideo ponitur

¶ Concluſio reſpõſalis
Volũtas põt mouere potẽtias inferiores. Que concluſio relinquitur pbata in primo articulo ſeu notabili.

¶ Quecunqȝ igitur propter timorem malorum operata ſunt: vel propter bonũ aliquod. puta ſi tyrãnus pcipiat turpe operari: dñs exiſtẽs parentũ et natorũ: et faciente quidem ſaluabuntur: non faciẽte aũt morientur. rc̃.

Queritur vtrũ opatões q̃ pp metũ fiũt dicãtur inuolũtarie. ¶ Et argr̃ pmo ꝙ ſic: qꝛ dicit ariſt. ꝙ nullus volũtariꝰ eligit aliqd p eiꝰ ſalute. ¶ Arguitur ſcḋo ſic. dicit ariſt. ꝙ nullus ſm ſe eligeret talia. igit̃ ſunt inuoluntarie ¶ In oppm̃ eſt ariſt. q̃ dicit ꝙ i volũtariis laudes ⁊ vituperia ſũt: ſȝ i inuolũtariis venia ⁊ mĩa. ¶ Pro ſolutione

¶ Sciendũ eſt primo ꝙ nulla volitio dr̃ eſſe inuolũtaria necȝ violẽta. Vñ breuiter volũtas nullo mõ põt cogi vel violentari reſpectu alicꝰ eiꝰ opationis: cũ iclinet̃ ad quãlȝ eiꝰ opationẽ. Dico tñ ꝙ hõ ſuo volũtatẽ põt cogi ad aliquã paſſionẽ/puta ligatus hic manere: vel etiã ad aliquã opationẽ inſtrumẽtalẽ vt ſi q̃s manu pcutiat ſe: ſȝ q̃ ad opationẽ volũtatis ſuã elicitã ſiue iperatã nõ pt cogi niſi ſm qd. ſ. metu maioris mali q̃ ſit ille actus. et eſt iſta coactio in hoĩe virtuoſo: ⁊ hoc qñ nõ leui exiſtimatiõe ſȝ certitudinaliter ſaltẽ certitudine ſufficiẽte in actibꝰ hũanis hoc facit. Et ſi dicas/qd de pijciẽte merces in mare? Rñdet̃ ſm Scotũ. libro. iij. diſtin. xv. ꝙ proijciens ſimpl'r vult pijcere: ⁊ non vult pijcere ſm qd: puta ſi poſſet effugere plculũ: ſȝ illud nolle ẽ cõditionatũ. qꝛ q̃tũ in ſe eſt nollet: ſimpl'r tñ vult pijcere. Et ſi dicas ꝙ nõ vult ſimpl'r pijcere qꝛ triſtat̃ de illa piectõe. Dico ꝙ non triſtat̃ de illa piectõe: ſȝ de nolle cõditionato qḋ hȝ de nolẽdo plculũ triſtatur ⁊ tñ non cogitur inuitus pijcere

¶ Sciendũ eſt ſecũdo ꝙ iciditvna difficultas vtrũ iperatões q̃ fiũt pp timorẽ ſint laudabiles vel vitupabiles. Rñdet̃ ꝙ timor põt nos inducere ad opationẽ ſm ſe bonã: ⁊ tũc dico ꝙ obedire timori ẽ laudabile: vt fugere fornicationẽ pp timorẽ pene: tñ magis laudaret̃ ſi ſine timore ⁊ pp deũ hoc faceret. Et poſſȝ dari exemplũ de pueris q̃ vadũt ad ſcholas pp metum verberũ. Per ↄ̃riũ poſſȝ dici de vicioſis q̃ pp quecũqȝ timorẽ nolũt operari bonũ ſicut obſtinati: ſȝ q̃ cederẽt timori illi eſſent magis reducibiles ad v̾tutẽ: et iõ de hoc poſſent laudari quodã mõ ⁊ nõ ſimpl'r. Si aũt timor inducat ad malũ: tũc vl' ille timor eſt ex parua cã ita ꝙ nõ caderet in cõſtantẽ virũ et ſic vituperabile eſt ⁊ nõ laudabile. Vicioſi em̃ ⁊ incõtinentis eſt ex parua cã cõmittere turpe. vel timor cadit in cõſtantẽ virũ: vel ẽ malũ in qḋ cadit eſt pauce tu. pitudinis: et ſic non ſolũ locũ hȝ venia/ſed ⁊ mĩa: vel mediocris turpitudinis: et tunc hȝ locũ venia et nõ mĩa: vel excellentis turpitudinis: vt occidere patrẽ vel negare pprĩã fidem: tũc cedere timori eſt vitupabile ⁊ nõ hȝ locũ venia necȝ mĩa. vñ ſp laudabile eſt pponere honeſtũ pene ſcilȝ plus diligere honeſtũ q̃ timere penã ¶ Ex quibꝰ põt inferri differẽtia inter cõſtantiã et ptinaciã. Nã cõſtantia eſt q̃ tenet aĩm imobilem p ſalute virtutis: ſȝ ptinacia tenet aĩm imobilem p victoria proprie voluntatis. Ideo ſequit̃ ꝙ pati turpe nõ ordinatũ ad aliquod bonũ eſt vituperabile. Et p hoc

ptʒ q̃d ſit dicendū ad rões. lõ ponitur
¶ Concluſio reſpõſalis
Licet volitiones facte ex timore ſcõʒ quid poſſint dici inuolūtarie: tñ ſimpliciter dicunt̃ volūtarie.

¶ Quod autẽ ꝓpt̃ ignorantiã nõ voluntariuʒ quidẽ omne eſt: iuolūtariuʒ aũt qḋ triſte ꝛ in penitudine. Qui eniʒ ꝓpt̃ ignorãtiã opatur qḋcũqʒ nihil triſtatus in opatione volẽs quideʒ nõ opatus eſt quod non ſciuit: neqʒ rurſum nolens ꝛc.

Querit̃ vtrũ opatões aĩe q̃ fiũt p ignorãtiã dicãt̃ inuolūtarie: ¶ Argr̃ pmo ꝙ nõ: qꝛ de operatiõib⁹ inuolūtariis non punimur ſʒ de illis q̃ fiũt p ignorãtiã punimur. ¶ Argr̃ ſcḋo ſic. qꝛ tũc ſeq̃ret̃ ꝙ oẽ ignotũ eẽt inuoluntarium. et omne notum voluntariũ. quod falſum ẽ. igit̃ ꝛc. ¶ In opp^m ẽ Ariſt. i tertu. Pro c⁹ ſolutõe

¶ Sciendũ eſt primo ꝙ ſm morales drĩa ẽ int̃ iuolūtariũ ꝛ ñ volũtariũ. qꝛ iuolūtariũ ẽ act⁹ oppoſitus actui volẽdi. ſ. nolle. Sʒ nõ volũtariũ ẽ negatio vel puatio cuiuſcũqʒ act⁹ volẽdi. ¶ Adũte vlteri⁹ ꝙ aliq̃d dr̃ volũtariũ dupl̃r. vno mõ foꝛalit̃: qꝛ act⁹ volũtatis directe fert̃ i illḋ. vt ſi dicã volo comedere comeſtio ibi dr̃ volũtaria foꝛãlit̃. Alio° aliq̃d dr̃ volũtariũ ꝟtualit̃: nõ qꝛ act⁹ volũtatis directe ferat̃ i illḋ: ſʒ fit mediãte aliq̃ i qḋ volũtas ferebat actũ ſuũ. vt actus q̃ fit ab ebrio: iebriatõ ẽ volũtaria virtualiter qꝛ nata ẽ ſeq̃ ad bibere: qḋ bibere erat volitũ foꝛmal̃r. Sil̃r poſſemus dare exẽplũ de omiſſiõe vtputa poſt cenaʒ voluiſti ludere: ꝛ dormiẽs forti ſõno nõ vadis ad matutinas: nõ ire ad matutĩas ẽ vna omiſſio: ꝛ ẽ volũtaria ꝟtualit̃. Aliq̃d tñ dr̃ volũtarium foꝛãlit̃ dupl̃r. vno mõ qꝛ act⁹ volẽdi directe fert̃ in ipʒ dũ aliḋ fit. Alio mõ qꝛ qñ fit: ñ vult qꝛ neſcit illud ſʒ poſtq̃ factũ ẽ vult. vt, iuẽtio theſauri. ¶ Ex iſtis pʒ ꝙ dupl̃r poſſum⁹ hr̃e ignorãtiã de aliq̃. ſ. foꝛmal̃r ꝛ ꝟtual̃r ꝛ q̃litercũqʒ eſt volũtaria foꝛãlit̃ vt ſi dicerẽ. noli mihi aliq̃d dicẽ de hoc qꝛ nihil volo ſcire. Virtual̃r tripl̃r. Primo qñ volum⁹ aliqḋ opus ad qḋ ſeq̃tur ĩpedimẽtũ vſus rõis. Scḋo qñ volumus aliquã aliã opatõeʒ exercere q̃ lʒ nõ tollat vſuʒ rõis: tñ ĩpedit a cõſideratione illius qḋ debem⁹ ſcire. vt ſi q̃s velit ludere dũ dʒ ſcire aliquid. Tertio ſi deſides ꝛ ocioſi eẽ volum⁹ ad q̃ ſeq̃t̃ nihil nos ſcire ꝓpt̃ nõ cõſiderare. Vñ ignorãtia foꝛmalis dr̃ affectata: ſʒ ꝟtualis dr̃ craſſa ꝛ ſupina. Alia ẽ q̃ nullo iſtoꝝ modoꝝ dr̃ volũtaria: et iſta dr̃ inuicibilis vtputa qñ q̃s ponit diligentiã tantã quãtã põt ad ſciendũ aliq̃d qḋ tñ nõ põt ſcire.

¶ Sciẽduʒ eſt ſecũdo ꝙ p ſolutõe queſtiõis ponunt̃ aliq̃ cõcluſiones. ¶ Pria. nulla opatio q̃ fit p ignorantiã dr̃ eẽ volũtaria formaliter dũ fit. pʒ: qꝛ nihil dr̃ eẽ volũtariũ formaliter niſi volũtas directe ferat actũ ſuũ in illḋ: ſʒ circa ignotũ nõ pt̃ directe ferre actũ ſuũ. igit̃. Et dr̃ nõ dũ ſtãter fit. qꝛ poſtq̃ factũ ẽ põt placere. ¶ Scḋa ꝯcluſio. Oĩs opatio facta p ignorantiã affectatã vel ſupinã dr̃ eẽ volũtaria virtualiter: qꝛ talis fit vl̃ ſequit̃ ad aliqḋ volitum formaliter. Eſt tñ poſſibile ꝙ poſtq̃ factuʒ eſt ſit inuolũtarium formaliter. vt ſi ebrius hoĩem interficiat multũ ſibi diſplicebit cum redierit in vſum rationis.

¶ Tertia concluſio. operatio facta p

ignorātiā inuicibilē nō eſt voluntaria xtualr. cū nō ſequat ad aliqđ voluntariū: nec etiā formalr: cū in illud n ferat volūtas. ¶ Ex q̄ ſequit ꝙ ad operationē inuolūtariā ſimplr duo reqrunt. ſ. ꝙ nullo iſtorū modorū dicat eſſe volūtaria: qꝛ inuolūtariū ſimplr oivolūtario opponit. Scđo reqrit ꝙ ſit nolita poſitiue poſt factū: eē: qꝛ cū nō poſſit eē nolita poſitie i facto nec añ factū: qꝛ tūc ignorat. pꝫ ꝙ ꝙ ſi nō ē nolita poſt factū ꝙ n opponeret volūtario poſitie ſꝫ ſolū negatie vel priuatiue. ¶ Ex q̄ ſequit ꝙ ſolū illa operatio dr iuolūtaria ſimplr q̄ fit p ignorātiā inuicibilē. ¶ Et nota ꝙ drīa ē iter facere ignorāter ꝛ ꝓpt ignorātiā. Naꝫ facere ignorāter ē qñ faciēs nō hꝫ oino rectū vſuꝫ rōis. Sꝫ facē ꝓpt ignorantiā eſt qñ ignorātia eſt cauſa principalis: ſic ꝙ ſi ipa nō eſſet hoc nō fieret. Et ſic pꝫ qđ ſit dicendū ad rōnes Et etiā ſatis pꝫ cōcluſio rñſalis.

Queritur vtrū operationes q̄ fiūt propter irā vel cōcupiſcentiaꝫ dicātur voluntarie. ¶ Et arguit primo ꝙ nō: qꝛ illud nō ē volūtariū qđ fit a pncipio non volūtario: ſed ira nō eſt volūtaria. igit. ¶ Arguit ſcđo ſic: qꝛ incōtinēs vult ſe reſcindere ab irrōabili ipetu ꝛ non pōt. igit. ¶ In oppm videt eſſe ariſtoteles. Pro ſolutione

¶ Sciendū eſt primo ꝙ mens Arſ. fuit ꝙ operationes q̄ fiūt ꝓpter irā dicunt eſſe volūtarie. Et hoc ꝓbat multis rōibus. Primo qꝛ tunc ſeqretur ꝙ pueri nichil agerēt volūtarie cū oia agāt ꝓpter irā vel concupiſcentiā. ¶ Pro cui⁹ declaratōe ſupponit ꝙ hoim quidā ſunt q̄ ante aduentū paſſionis hñt vl pñt hr̄e vſuꝫ rōnis. ꝛ in illis opatōes que fiunt ꝓpter irā vel ꝯcupiſcentiā pñt laudari vel vituperari. qꝛ lꝫ ira ꝛ cōcupiſcentia multū turbēt ꝛ ligēt vſuꝫ rōis: nō tñ tollūt illū totalr nec totū dominiū hois quin poſſit impetū ire vel cōcupiſcentie reprīere. Scđo: qꝛ hō añ aduentū paſſiōis potēs erat moderare paſſionē aduenientē ꝛ ei⁹ ipetū refrenare: ꝛ eā ſꝫ ducere rōe: ſicut fortē videmus vſqꝫ ad mortē ꝛ hr̄e plenū vſū rōnis: q̄ tñ nō bellat ſine paſſiōe. iō ſi tales opatōes laudent vel vituperēt nō ē ex eo ꝙ fiāt ꝓpt paſſionē: ſꝫ ex eo ꝙ volūtas ꝛ rō poterāt rebellare ꝛ n rebellāt: vel ſi aliqualr rebellāt n tñ oino q̄tū pñt ꝛ q̄tū deberēt vt in incōtinētib⁹. Alij ſunt q̄ añ aduētū paſſionis nō hñt vſuꝫ rōis ſicut puri maniaci. i. mēte alienati. Et i iſtis opatōnes q̄ fiūt ꝓpt irā nō laudant: neqꝫ ꝓprie vitupant. Itē ꝯſonū ē aliqñ opari ſm irā ꝛ iraſci: vt i bello ꝯtra īimicos Nā dicit Arſ. xtutē imitte furorē ꝛ furorē erige. ſ. i bellis. Itē cōſonū ē cōcupiſcere aliqua: vt ſanitatē/virtutē/et ſic de alijs. ꝛ ſm ꝯcupiſcētiā hāc opari ad⁹ ꝓſequēdū. ¶ Sed dubiū ē an inuolūtaria ſint triſtia. Dicit Arſ. ꝙ ſic. qꝛ fiūt in penitudine. Uñ illa q̄ fiūt p ꝯcupiſcētiā vident eſſe delectabilia. ¶ Sꝫ vtrū illa q̄ fiūt p irā ſint delectabilia: cū ira videat eſſe cū triſticia. Dico ꝙ lꝫ ira ſit cū triſticia ꝓpt apparētē puipenſionē eorū q̄ ſunt in ipm: tñ in ope facto ſm irā magna ē delectatio ꝓpter ſpem punitionis.

¶ Sciendū eſt ſecūdo ꝙ incidit vna difficultas vtrum operationes q̄ fiunt ꝓpter irā vel cōcupiſcentiā principaliter fiāt a paſſione: vel a rōne et voluntate. Rñdetur ꝙ tales operationes in habente vſum rōnis ꝓcedunt principaliter ꝛ originaliter a ratione et volūtate. Et poteſt poni exemplum de aliquo rege qui habet poteſtatē ſubijciendi ſibi ſubditos tñ propter deſidiā vel amorē dimittit tātum potentiā eoruꝫ iualeſcere ꝙ nō poteſt eam poſtmodū reprimere: ſed regnū accipiunt. De igitur inordina

tiones nõ dñr pñcipaliter a ſubditis emanare ⁊ originaliter. ſ₃ a rege ſaltē virtualr: q₂ voluit aliq̃d ad quod ſecute ſũt ille inordinationes. ¶ Et ſi dicas iſte paſſiones non ſunt in ptāte nr̃a. ḡ opationes q̃ fiũt ꝓpter illas nõ erunt volũtarie. Reſpondeŕ ꝙ paſſiões iſte ſunt in ptāte noſtra saltē quo ad moderationē ipſarũ: ⁊ earũ ipetus refrenationē: ſed forte quo ad anullationē oĩno earũ nõ ſunt in ptāte noſtra: ꝓp qȯ aliqñ nõ ſponte timemus vel iraſcimur: tñ ſponte timemus vel iraſcimur mediate vł imediate. Poſſum⁹ etiã totaliter euitare paſſionē vt alias viſum eſt. ideo voluntas aliquo mõ eſt cã opationis: puta poſitiue ſi ↄſentiat appetitui ſenſitiuo: aut priuatiue ſi nõ regat eum. Et dicimus nautam eſſe cauſam ſubmerſionis nauis per eius abſentiã. ¶ Et nota pro iſta materia ꝙ appetit⁹ ſenſitiuus nõ eſt ita potens vt poſſit in contrariũ voluntati operanti ſcđm eius totum conatũ poteſt tamen per fortē tractũ paſſiõis contra conatum debilem voluntatis Unde in continētibus voluntas trahit ad oppoſitum paſſionis: ſed nõ ſecundũ totum ſuum conatum: ideo ꝑmittit ſe vinci. i. permittit conatũ paſſionis ſuperare conatum ipſius voluntatis. Et per hec omnia ſoluũtur rationes. Ideo ponitur

¶ Concluſio reſpõſalis

Operationes que fiunt propter paſſionem ſunt voluntarie.

Queritur vtrũ homo poſſit peccare mortaliter illo tp̃e quo₃ nõ poteſt vti ratiõe. ¶ Arguitur primo ꝙ non: q₂ tunc non poteſt deliberare igitur. ¶ Secundo ſic arguiŕ: q₂ tũc non eſt dñs ſuorũ actuũ. igitur. ¶ In oppoſitũ videŕ eſſe Ariſtot. in textu dicit ei Ari. ꝙ ebrio debeŕ duplex increpatio: vna q₂ iebriat ſe. ſcđa de illo actu quē cõmittit durante ebrietate: vt ſi occiderit. Itē volo ꝙ ſeruitor teneaŕ aliqȯ opus facere hora p̄ma et non poſſit facere niſi illa hora iebrieŕ nõne peccat pctõ omiſſiõis. ꝓ ſołone

¶ Sciendũ eſt primo ꝙ

q̃ſtio iſta querit de duplici pctõ . ſ. cõmiſſionis ⁊ omiſſionis. Uñ duplex eſt ebrius: quidã eſt ĩ quo remanet aliq̃d de vſu rõis. ⁊ de iſto nõ eſt dubiũ. Notũ eſt eĩ ꝙ talis põt peccare. Alius eſt in quo nihil remanet de vſu rationis pluſq̃ in fatuo. Et de iſto ſunt diuerſe opiniones. Una dicit ꝙ talis ebri⁹ nõ peccat mortaliter: q₂ nõ videtur q̃ peccato. Item ſi peccaret mortaliter hoc maxime eſſet q₂ fuit cã ſue ebrietatis. ſ₃ hoc eſt falſum: q₂ tunc ſequereŕ ꝙ ille qui fuit cauſa egritudinis ꝓpter quã efficitur maniacus. i. mēte alienatus ꝙ etiã peccaret mortaliter qȯ non eſt dicendũ: q₂ legiſlatores punirent eum. ¶ Pro ſolutione eſt aduertendũ ꝙ ex exceſſiuo potu ſequiŕ alienatio mētis quadrupliciter. Uno mõ ſic ꝙ ipſe neſciat. nec pro tunc ſcire teneatur potũ illũ eſſe exceſſiuũ: ⁊ cauſare ebrietatem: vt cũ ſit ex ignorantia ſm genus ſicut Noe qui ignorabat vinũ eſſe iebriatiuũ. vel ex ignorantia ſcđm ſpeciem: aut ſm quantitatem: aut ſm virtutē. vt ſi quis ignorat vinũ dulce: aut muſtũ eſſe inebriatiuũ: aut in tanta quantitate ꝙ vinu₃ vnius patrie eſſet inebriatiuũ. Et de iſto dicũt aliqui: ꝙ ſic ſe inebriare adhuc eſt peccatũ: ſed non imputabile. ¶ Secundo qñ talis ſcit potum eſſe ĩmoderatum: ſed neſcit ipſum ſe inebriare poſſe. Et ſic dicunt aliqui ꝙ eſt peccatũ imputabile: q₂ omnis intemperãtia nullo modo excuſata eſt peccatũ imputabile. ¶ Tertio cũ aliq̃s neſcit: ſed tñ ſcire teneŕ. ita ꝙ hoc ipm̃ qȯ neſcit ꝓueniret ex ignorãtia

craſſa vel affectata. Et tũc ẽt eſt pecca
tũ iputabile. qꝛ ignorantia eiꝰ eſt craſſa
aut affectata q̄ nõ excuſat. igitur. Quar
to mõ cũ q̄s ſcit potũ eſſe imoderatũ
ꝛ iebriare potãtẽ: ꝛ nihilominꝰ vult bi
bere: tale ꝛ tm̃ magis eligẽs bibere ta
le ꝛ tm̃ ꝛ iebriari ꝙ abſtinere a tali ꝛ tã
to ꝛ nõ iebriari ꝛ tũc eſt peccatũ. Nota
tñ ꝙ nõ oĩs vſus vini iebriãtis q̄ ſcit
eſſe talis eſt peccatũ: qꝛ nõ omis talis
vſus eſt imoderatꝰ ꝛ exceſſiuꝰ: vt patꝫ
de vſu vini inebriãte q̄ ideo p̄ciſe fit
vt per hoc natura ꝓuocet ad vomitũ
ꝛ purget. ¶ Et aduerte ꝙ nõ omnis
ebrietas eſt peccatũ mortale: ſed ſi ſit
peccatũ mortale hoc ſibi cõuenit ſm
ꝙ vſus volũtariꝰ vini eſt imoderatus

¶ Sciendum eſt ſecũdo

ꝙ controuerſia eſt inter doctores: an
peccatũ factũ ab ebrio ſit vere pctm̃ ꝛ
ꝓ nunc dico breuiter ꝙ ſic. Et ſi dicas
oĩe pctm̃ eſt voluntariũ: ſꝫ ebrietas ꝛ
illa q̄ fiunt i ebrietate nõ ſunt volũta-
ria. igr. Dico ꝙ aliq̄d dr̃ volitũ dupl'r
Uno mõ ſimpl'r. Alio mõ ꝓpter hoc.
Dico g̃ ꝙ alienatio mẽtis nõ ẽ volita
ſimpl'r: qꝛ ſi ſola pñtaret volũtati vo-
lũtas nõ vellet. Eſt g̃ volita volitione
ꝓꝓ hoc. qꝛ pñtato potu volũtati ꝛ alie
natõe mẽtis ne deſerat p̄mũ vult ſcðꝫ
Dico etiã ꝙ illa q̄ fiunt ab ebrio ſunt
volũtaria virtual'r qð ſufficit ad hoc
ꝙ tales actꝰ ſint mali. Uñ qñ ebrius q̄
ex culpa ſua eſt ebrius iterficit alium
tunc p̄mo peccat peccato homicidij
qꝛ lꝫ illud non ſit voluntariũ formal'r
eſt tñ volũtariũ virtual'r. ¶ Sꝫ dubiũ
eſt vtrũ illi q̄ inuitant alios ad potuꝫ
quo inebriant peccẽt. Dico ꝙ ſic ſi in
uitans ſciat vel ꝓbabil'r credat potũ
illũ eſſe iebriantẽ reſpectu illius quẽ
iuitat. Et ſi dicas ille ebriꝰ qñ occidit
caret vſu rõis. g̃ nõ videt peccare. Di
co ꝙ nõ valꝫ ꝯña. Dico ẽt ꝙ ebriꝰ non
carẽt oĩmode vſu rõis. cũ iter multa
diſcernãt. Uñ de iſta materia videndi

ſunt doctores cũ multũ diſcrepẽt abi
uicẽ. Et per iſta ſufficiẽter poſſunt ſol
ui rationes. Ideo ponitur

¶ Concluſio reſpõſalis

Homo p̄t mortaliter peccare illo tp̄e
quo nõ põt vti rõne. Et hoc maxime
qñ hoc ꝓuenit ſibi ex culpa ſua. Actꝰ
eni qui fiunt ab ebrio ſunt volũtarij i
cã. qꝛ cã eoꝝ puta ebriatio fuit volita.

Querit vtrũ oꝑatio hũana q̄ fit
cũ deliberatõe vl' q̄ eſt volũtaria
dicat eſſe bona ex circũſtãtijs. ¶ Argr
p̄mo ꝙ nõ. qꝛ circũſtantie nõ ſũt alie
ab actu. igit. ¶ Argr ſcðo ſic. Actꝰ nõ
hꝫ entitatẽ ex circũſtãtijs. g̃ neqꝫ boni
tatẽ. In oppm̃ ẽ ar̄. Pro cuiꝰ dclaratõe

¶ Sciendũ eſt primo ꝙ

cõiter ar̄. videt aſſignare ſeptẽ circũ-
ſtantias ad oꝑationẽ bonã. Uñ oꝑatõ
dr̃ bona qñ eſt cõformis dictamini re
cto. Ita ꝙ iſta cõformitas eſt ꝓp̄e re-
ſpectus extriſecus ꝛ fũdat i oꝑatione
illa tanꝙ i fũdamẽto remoto. ꝛ i oꝑa-
tõe illa veſtita illis circũſtantijs tanꝙ
in fũdamẽto ꝓpinq̄. Ex q̄ ſeq̄tur ꝙ ſi
iſte circũſtãtie deſint, deeſt rõ fũdamẽ
talis iſtiꝰ cõformitatis ꝛ ꝑ ꝯñs nõ eſt
iſta cõformitas. Uñ p̄ma circũſtantia
eſt q̄s. oꝫ ei ꝙ ſit habẽs libertatẽ. ideo
bruta nõ pñt bene agere. Videt tñ ꝙ
ꝑ ly q̄s nõ ſolũ itelligat ariſtoteles ꝙ
ſit hõ ſꝫ qualis homo. vt vtrũ vxoratꝰ
vel preſbiter. ꝛ ſic de alijs. Secũda eſt
cui. Tertia cur. i. ꝓpter quem finem.
Quarta quõ vel qualiter. Quinta
quãdo. Sexta vbi. Septima quo. ſup
ple inſtrumento vel quibus auxilijs.
Et addũt aliq̄ octauã. ſ. quid. Uñ iſte
circũſtãtie dicũtur q̄dã ꝯditiones ac-
cidẽtales ipſi oꝑationi. ita ꝙ remotis
illis circũſtantijs adhuc tota entitas
oꝑatõnis remanet. Dicũt tñ ꝙ ille re
q̄runt ad hoc ꝙ illa oꝑatio dicat bo-
na ſed nõ vt dicat bona bonitate na-
ture imo iſte circũſtantie lꝫ nõ ſint de

eſſentia opatōis:tn̄ videnᷣ eſſe de cēn
tia opatōis ꝟtuoſe:q꞉ ſine eis nō erit
opatio ꝟtuoſa:iō neceſſario reqrunᷣ
ad opationē ꝟtuoſā:iđo vr̄ ſimplr̄ ꝙ
circūſtantia eſt q̄dā ꝯditio ꝯcurrens
ad hūanā opationē.Sꝫ circunſtantia
mobilis eſt q̄cūqꝫ ꝯditio accn̄talis ad
opatōeꝫ hūanā ꝑ quā opatio p̄t reddi
bōa moꝛalr̄ vl̄ mala vl̄ melioꝛ vl̄ peioꝛ

¶ Sciendum eſt ſcđo ꝙ
difficultas eſt:vtꝝ ad hoc ꝙ act⁹ dicaᷣ
bonus moꝛaliter opoꝛteat ꝙ actualiᷣ
referaᷣ in deū.Pꝛo cui⁹ ſolutiōe po
niᷣ vna diffinitio ſm̄ mētē ſcoti libꝛo
ſcđo diſtin.q̄dtrageſimap̄ma ꝙ actus
p̄t referri in finē.i.ī deū tripl̄r.ſ.actu=
aliᷣ:ſicut cogitās actualr̄ de fine ⁊ di=
ligit illū ⁊ vult aliq̄d ꝓpter eū. Alio°
virtualiᷣ:ſicut qn̄ aliq̄s icipiēdo actū
intēdit facere ꝑꝑ deū tn̄ poſtea ꝯtinuā
do actū nō plus actualiter cōſiderat
de deo:q꞉ difficile eſt ſꝑ actualiᷣ cōſi=
derare de deo q̄diu hō opaᷣ:tūc cōti
nuando illum actum ille actus refer
tur virtualiter ī deū.Tertio° habitu=
aliter qn̄ q̄s exiſtēs ī caritate facit ali
quē actū:ille act⁹ habitualiter referᷣ
in deū:q꞉ eſt cū caritate q̄ eſt p̄ncipiū
referendi. Et ꝑ oppoſitū actus dr̄ nō
referri tripl̄r.ſ. negatiue. puta qn̄ nō
referᷣ neqꝫ actualiter neqꝫ virtualiᷣ:
licet bene habitualiter q꞉ faciens eſt
in caritate.Et de iſto eſt dubiū vtrum
talis actus ſit malus.puta q̄ nec actu
aliter nec virtualiter referᷣ in deū.Et
rn̄det ſcotus ibidē ꝙ nō opꝫ ꝙ ſit ma
lus:ſed dr̄ actus indifferēs.Un̄ nō vi=
deᷣ ꝙ habens caritatē teneaᷣ neqꝫ tē
tione neceſſaria cōtra quā eſt peccatū
moꝛtale/neqꝫ tentōe vtili cōtra quam
eſt peccatū veniale ad referendū oēs
act⁹ q̄s facit actualiter vel virtualiter
ī deū.iō nō videᷣ ibi eſſe aliq̄ ratio q̄
ſufficiat ad rōnem pcti neqꝫ moꝛtalis
neqꝫ venialis.ſed ex talibus actibus
gn̄atur habitus qui inclinat ad tales
actus q̄ ſunt indifferentes. Ex quo ſe
q̄tur ꝙ bonitas et malicia non ſunt p̄
uatiue oppoſita circa actū bonū mo=
raliter vel meritoꝛie.iō act⁹ nō dr̄ ma
lus eo ꝙ careat tali bonitate:ſꝫ q꞉ nō
hꝫ bonitatē quā dꝫ habere mō nō oīs
act⁹ q̄diu ſit dr̄ debere habere talem
bonitatē.Scđo dr̄ nō referri p̄uatiue
q꞉ nō eſt natus referri ī deū ſicut pec=
catū veniale.Tertio cōtrarie:q꞉ tollit
p̄ncipiū referendi puta gr̄am ſicut eſt
peccatū moꝛtale ⁊ per iſta et per illa q̄
dicta ſūt in p̄mo notabili ptꝫ quid ſit
dicendū ad rōnes.ideo ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis
ad hoc ꝙ actus dicaᷣ bonus moꝛaliᷣ
requirunᷣ circūſtantie q̄ enumerate
ſunt in pꝛimo notabili.

¶ Determiatis āt volūta=
rio ⁊ īuolūtario de electi
one ſeq̄ᷣ ꝑtrāſire. Maxie
eī ꝓpꝛiū videᷣ virtuti eſſe
⁊ magis moꝛes indicare
electione q̄ꝫ operibus.
Electio vtiqꝫ voluntariū
eſſe videtur.⁊c̄.

Querͥᷣ vtrū electio ſit ipius finis
vel medioꝛū ad finē.Et videᷣ ꝙ
ſit ipſius finis.q꞉ eligim⁹ qđ non eſt
ꝓpter alterū eligibile ſicut meli⁹ īter
duo bona meli⁹ eligerem⁹ q̄uis non
eſſet referibile ad aliud. ¶ Scđo ſic
ſi eligam⁹ media ꝑꝑ finē ſeq̄ᷣ ꝙ ma=
gis eligimus finē:q꞉ ꝓpter qđ vnum
quodqꝫ tale ⁊ illđ magis.¶ In oppm̄
eſt ar̄ſ.in textu.Pꝛo cuius ſolutione

¶ Sciendū eſt pꝛimo ꝙ
electio ſe hꝫ ad volitionē ſicut inferi⁹
ad ſuperius:ita ꝙ oīs electio eſt voli
tio:ſꝫ nō ecōtra.Un̄ eligibile ē bonū
vel apparens bonū.Eligim⁹ eñi que

maxīe ſcim⁹ bona. Uñ nota ꝙ electō
mľtiplr differt a volitōe. Pͥmo eī ele
ctio capiť ꝓ acceptatōe alic⁹ boni de
nūero aliq̈ꝝ bonoꝝ ⁊ ſic req̄rit pľa eē
bona ꝓpoſita ⁊ tūc acceptatio vnı⁹ il
loꝝ vocať electio. Uolitio xͦo nō req̄
rit pľa bōa: iō oꝫ ꝙ illa bona īter q̄ ē
electio hēant ī ſe quādā īcōpoſſibili
tatē: alr vtrūq; accipem⁹ ⁊ ſic īter ıp̄a
nulla eēt electō. Ex q̄ ſeq̄ť ꝙ eligibi
le ē bonū ꝓpoſitū īcōpoſſibľe cū alio
bono. Differt ēt a volitōe: qꝛ voli⁹ eſt
tā poſſibiliū ꝙ̄ īpoſſibiliū vellem⁹ eī
ꝑpetuo eē: ſꝫ eligim⁹ qd̄ credim⁹ eē
poſſibile ⁊ ꝑ nos opabile ¶ Aduṫe tñ
ꝙ dicūt aliq̄ ꝙ electio alñ ſꝫ raro eſt
īpoſſibiliū. vt aliq̄ elegeŕt aſcēdē ce
lū ⁊ turres ad hoc faciēdū ꝯſtruxeŕt
¶ Aduṫe ēt ꝙ electio req̄rit p̄mā ꝯſi
deratiōnē ⁊ ꝺliberatiōnē. vtputa qd̄
bonoꝝ ē meli⁹ ⁊ magı ꝓſeq̄bľe. iō q̄ ꝑ
trā fiūt cū repēte fiāt ñ dñr fieri ꝑ ele
ctōēꝫ. Et iſta ꝯſiliatio vel collatio dŕ
ꝯſiliū. iō qd̄ ē actu eligibile dꝫ eſſe p̄
cōſiliatū. iō dicit Arı. ꝙ ꝯſiliabile ⁊ eli
gibile id̄ ſūt. Ex q̄b⁹ pꝫ ꝙ eligibile ē
bonū poſſibile opabile ꝑ nos ꝓpoͫ
cū alio poſſibili bono ꝯſiliatū ſ̄ꝫ ꝙ ī
eı⁹ ꝓſecutōꝫ nat⁹ ē fieri appetit⁹: ⁊ ſic
pꝫ ꝙ electio ē deſideriū tēdēs ī ꝓſecu
tōēꝫ talis boni vel fugā alicui⁹ mali.
Eligim⁹ eī alñ min⁹ malū. ſupple fu
giēdo mai⁹ malū. Uñ nota ꝙ electio
nō ē ꝯclō ꝯſilii ſꝫ ē deſideriū illi⁹ q̄ qd̄
ꝑ iudicē ꝯcluſū ē. ita. ſ. ꝙ ꝯſiliū cōclu
dit hoc eē faciendū ⁊ volitio q̄ aliq̄s
vult hoc facē eſt electio. Dico vlteri⁹
ꝙ electio nō ē finis ſꝫ ordīatoꝝ ad fi
nē: qꝛ electio ē p̄cōſiliati: ſꝫ nō cōſilia
mur de fine: ſꝫ de his q̄ ſūt ad fineꝫ.
Etiā eligibile ē bonū īcōpoſſibile al
teri: ſꝫ finis ſaltē vltim⁹ nľli ē īcōpoſ
ſibıľ: lꝫ fines nō vltimi poſſint bñ eē
īcōpoſſibiles vt fines diuerſaꝝ artiū

¶ Sciendum eſt ſcd̄o ꝙ

īcidit vna difficultas vtrū ꝯſiliabile
⁊ eligibile idē ſint? Pro cui⁹ declara
tōe ē aduṫēdū ꝙ ꝯſiliabile ē ꝯtingēs
hūanū opabile ꝑ nos dubiū magnū
⁊ q̄ſitū ꝓꝑ finē. dŕ ꝯtigēs qꝛ de neceſ-
ſariis ⁊ īpoſſibilib⁹ nō q̄rim⁹ cōſiliū
ſi ſupple q̄rēs ꝯſiliū reputet illd̄ eſſe
īpoſſibile. ꝑ hoc ſoluiť argumētū de
q̄rētib⁹ ꝯſiliū de ꝯſtruēdo turres tā-
gētes celū. illi eī nō credideŕt illa eē
īpoſſibilia. iō dꝫ ſic gloſari ꝯſiliabile
eſt ꝯtingēs ſupple ſ̄ꝫ opīoneꝫ q̄rētis
ꝯſiliū. dŕ notāť hūanū iō de ꝯtingēti
b⁹ nālib⁹ nō q̄rim⁹ ꝯſiliū vt de pluē/
ningē/tonare ꝓꝑ ꝯſiliū nŕꝫ nō eueni
ret alr. Querim⁹ tñ alñ ſi aliq̄ nālia
euenīēt tp̄e q̄ volum⁹ nr̄as opatiōēs
facē. ⁊ tūc ꝯſiliamur ſi ſit bonū tūc fa
cē. dŕ notāť opabile ꝑ nos. i. ꝑ illos q̄
q̄rūt ꝯſiliū. Et ſi dicas q̄rim⁹ alñ cōſi
liū ꝓ amicis. Rñr ꝙ illa q̄ ꝓ amicis
fiūt ꝑ nos aliq̄lr fiūt. Dŕ notāter du
biū qꝛ ſi q̄s ſciret q̄d ſit factur⁹ ⁊ q̄ñ ⁊
quō. ⁊c̄. nō q̄reret ꝯſiliū. iō dīc arı. ꝙ
ꝯſiliū ē q̄ſtio. Alñ tñ de his q̄ ſcim⁹ q̄
rim⁹ ꝯſiliū ab amicis vt ip̄i credāt eē
ꝑticipes nr̄e opatōīs. Dŕ notanť ma
gnū. i. notabilľ bonitatis vel malicie
qꝛ de illo qd̄ nulli⁹ ē bōitatis vel ma
licie nō q̄rim⁹ ꝯſiliū. Dŕ notāť q̄ſitū
ꝓꝑ finē: qꝛ null⁹ q̄rit ꝯſiliū de fine: ſꝫ
ſꝑ ſtatuēs ſibľ finē q̄rit q̄lr meli⁹ poſſit
aſſeq̄ illū. et hoc de fine vltīo. qꝛ p̄t eē
bñ de aliis finib⁹ Dico vlteri⁹ ꝙ de fi
ne tāꝙ̄ de q̄ gr̄a c⁹ q̄rim⁹ ꝯſiliū poſ-
ſum⁹ cōſiliari. Et ꝑ iſta ⁊ illa q̄ dicta
ſūt in pͥo notabili p̄t ſatı videri q̄d
ſit dicēd̄ ad rōēs. Uñ ſi ī aliq̄ paſſu ī-
ueniať ꝙ electō ſit ip̄i⁹ finis. dicēd̄ ē
ꝙ capiť hic electio large ¶ Ad ſcd̄aꝫ
alr̄s viſū ē ī artib⁹ q̄d ſit dicēd̄. iō pōiť

¶ Concluſio reſpōſalis

Electio nō ē vltimi finis: ſꝫ ordīatoꝝ
ad finē ¶ Seq̄ť de xͦtutib⁹ ī ꝑticulari
⁊ pͥo. de illa xͦtute q̄ vocať fortitudo

¶ Mñ igr̄ medietas eſt

circa timores et audacias iã ⁊ prius dictũ eſt Timemus aũt ꝑribilia: hec autẽ ſunt vt ſimplr̃ ſic dicere mala ꝓpter qđ ⁊ timorẽ determĩat expectationem mali.

Q Ueritur vtrũ fortitudo ſit ꝟt⁹ ſpecialis ab alijs diſticta. Et argr̃ ꝙ nõ: q: fortitudo cõſiſtit in ꝓportõe neruo⁊ ⁊ oſſiũ. igiꝛ. Jtẽ qlz ꝟt⁹ dz eẽ pfectio aie: ſz fortitudo nõ eſt hmõi. igiꝛ. ¶ Jn oppo^m eſt Ariſt. in textu. Pro cuius ſolutione

¶ Sciendũ eſt primo ꝙ fortitudo qttuor modis accipiꝛ. vno° pro robore corporis ⁊ ſic nõ ẽ ꝟt⁹. vñ robur eſt potẽtia mouẽdi alte⁊ attrahẽtẽ aut pellẽtẽ. Eſt tñ adũtẽdũ ꝙ in ſubeũdis piculis belli robur ẽ aſpiciendũ. nã ſm robur decz aliđ ⁊ aliđ. ſecũdo mõ accipiꝛ ꝓ firmitate animi i oĩ bono rõis hñte difficultatẽ. et ſic ñ eſt ꝟt⁹ ſpãlis. nã difficꝛtas i bono rõnis eſt cõis cuilz ꝟtuti. ¶ Vñ ad hoc ꝙ aliqs ꝟtuoſe opeꝛ opz ꝙ ſit ſciens eliciẽs ⁊ elciẽs ꝓpꝛ hoc: ⁊ ꝙ firmiter ⁊ imobiliꝛ opeꝛ. iõ ad hoc ꝙ aliq ꝟt⁹ ſit ꝟtuoſe elicita reqriꝛ ꝙ tã imobiliꝛ ⁊ firmiꝛ iudicio fiat vt operãs velit nꝛlo mõ dimittẽ eã, ꝑ qcũqꝫ ſm rectã rõnẽ ñ dz dimitti neqꝫ ẽt ꝑ morte ſi hoc recta rõ dictet. tertio mõ accipiꝛ ꝑ firmitate aĩ in reb⁹ guib⁹ difficilib⁹ ⁊ picꝛoſis ſiue ſit ibi ꝯpugñio ſicut i bellis ſiue ñ. ⁊ ſic ẽ ꝟt⁹ cõis magnĩmitati ⁊ fortitudi q: vtriqꝫ cõuenit ſubire magna laborioſa ⁊ picꝛoſa ꝓpꝛ honeſtatẽ opis. quarto mõ accipiꝛ ꝑ firmitate aĩ rõne relata in his picuꝛin qbus ẽ ꝯpugnatio quẽadmodũ picꝛa mortꝭ. Et iſto mõ eſt ꝟt⁹ ſpãlis: q: in ſubeũdo picꝛa bello⁊ cõueit alñ ſup abũdare aggrediẽdo: aut ea q̃ nõ oꝫ. vt ſi decẽ aggrederẽꝛ mille ⁊ cẽt alia via ſalutꝭ. aut ñ ſꝫ ꝙ oꝫ. vt ſi loco vel tpe ñ oportunis fieret aggreſſio. ñ ꝑpter qđ oꝫ vt ſi ꝓpꝛ inferẽdã iniuriã ⁊ ñ ad repellẽdũ eã. aut ſi ꝑ cupiditate ꝓpã ⁊ ñ ꝑ ſalute cõi ẽt ꝯtigit deficere: vt ſi qs nollet ſubire aliq picꝛa: ꝙ ſi cõtingat i iſtꝭ errare ꝯuenit hꝛe hĩtũ q inclinemur ad ſubeundũ picula in bello cũ debitis circunſtantijs.

¶ Sciendũ eſt ſecũdo ꝙ ex dictꝭ ſeqꝛ ꝙ fortitudo ẽ ꝟt⁹ ñ ꝙ tollat ipedimñtũ q ipedikret rõ i opatõibus ſuis: ſꝫ q: poit rctitudinẽ i opib⁹ hũanis. iõ male dicunt illi q dicũt ꝙ fortitudo ẽ ꝟt⁹ q: tollit ipedimñtũ q ipediꝛ ne recta rõ ponaꝛ i opib⁹ hũanis ꝓpꝛ aliqđ difficile qđ icũbit. Et dices vt⁊ ſit ꝟt⁹ ſpãlis ab alijs. dico ꝙ ſic q: hꝫ ſpãlẽ mãꝫ ⁊ act⁹ ſpãles ab alijs ꝟtutib⁹. vñ mã et⁹ ẽ piculũ ꝯtingẽs i bello. Act⁹ ei⁹ ſũt ſubire vꝛ ñ ſꝛre hmõi picꝛa cõformiꝛ ad dictamẽ rctẽ rõis. Sꝫ dubiũ ẽ vt⁊ ſit vna ꝟt⁹ vꝛ plures. Et videꝛ ꝙ ñ ſit vna. q: ibi ſũt plures oppõnes extreme. ſ. audacie: ⁊ coardie. Et ex alia pte timiditatis ⁊ itimidatꝭ. ꝙ erũt pꝛes hĩtus medũ. ¶ Pro ſolutõe ſuppõiꝛ ꝙ ñ oꝫ ſꝑ hĩtuꝫ mediũ tm̃ hꝛe duo extrẽa imo pt hꝛe iſinita. ſ. tot qt ſꝛ circũſtãtie ob ſuãde q: ſꝫ cuiuſlꝫ obſuatõem cõtingit peccare: vꝛ i mai⁹ vꝛ i minus. Aduerte vlꝛi⁹ ꝙ ſi ꝑ audaciã itelligam⁹ hĩtũ iclinãtẽ ad exceſſuꝫ in audẽdo: ⁊ ꝑ timiditatẽ hĩtũ iclinãtẽ ad exceſſũ i timẽdo tũc opponũꝛ ⁊ ſiꝛ ſtare nõ pñt q: multa noĩa ꝟtutũ ⁊ vicio⁊ deficiunt. iõ nõ põt hõ bñ loq ſine ſpecificatione. Vñ ꝑ audaciã debem⁹ itelligere exceſſuꝫ i aggreſſu. Et ꝑ coardiaꝫ defectum in aggreſſu. Et per timiditatẽ exceſſum in fuga vel defectũ in expectatõne. ꝑ intimiditatẽ defectũ i fuga vꝛ exceſſuꝫ i expectatõe. Et tũc audacia ꝓpe ñ opponiꝛ timiditati ſꝫ coardie: ⁊ intimiditas timiditati. Et qñ tu dicis ꝙ iſta⁊ oppõnũ erũt diuiſi

habitus mediȷ̄. dico ꝙ nõ qꝛ ille opa
tiões ſꝫ diuſe ꝓpꝫ hꝰ ꝙ attẽdũt ẜ diu
ſas circũſtãtias q̄s oẽs ſilꝫ vna ꝟtꝰ dꝫ
obſuarꝫ. Et iõ ñ oꝫ qñ extrẽa vniꝰ ꝟtu
tis opponũtꝫ ꝙ ñ ſꝑ ſint ẜ eãdẽ circũ=
ſtãtiã vt itimiditas ꝛ coardia ſꝫ extrẽa
vniꝰ ꝟtutꝭ ꝛ tñ ñ opponũtꝫ. Et ex iſtꝭ
pꝫ q̄d ſit dicẽdũ ad rões. vñ ãbe rões
ꝓcedũt ꝺ̃ fortitudĩe corꝑali q̄ ꝯſiſtit ĩ
ꝺ̃bita ꝓportõe neruoꝝ ꝛ oſſiũ. iõ põtꝫ

¶ Concluſio reſpõſalis

fortitudo eſt virtus moralis ſpãlis ꝛ
ab aliȷ̄s diſtincta. q̄ cõcluſio ſatis pꝫ
in ſcðo notabili.

Q Ueritꝫ vtrũ fortitudo ſit virtus
cardĩalis? Et argꝫ ꝙ nõ. qꝛ ma
gnanimitas ñ ẽ ꝟtꝰ cardinalꝫ. ergo neqꝫ
fortitudo. Pꝫ ꝯña. qꝛ magnimitas ẽ
melior et principalior q̄ꝫ fortitudo. di
cit enĩ Ariſtꝭ. ꝙ magñimꝰ eſt optimꝰ
ꝛ maxĩe dignꝰ. Itẽ ꝟtutes dicũtꝫ car=
dĩales qꝛ circa eas ꝟſatꝫ tota hũana
ꝯuerſaᵒ: ſꝫ circa fortitudinẽ nõ ꝟſatꝫ
tota hũana ꝯuerſaᵒ. qꝛ fortitudo ẽ ſo
lũ circa terribilia ĩ bello. In oppoᵐ
eſt ariſtꝭ. in textu. Pro cuius ſolutõe

¶ Sciendũ eſt primo ꝙ

cõiter ponũtꝫ q̄ttuor ꝟtutes cardina
les. ſ. prudẽtia: tẽperãtia: fortitudo: ꝛ
iuſticia. ꝛ dicũt aliq̄ ꝙ vocãtꝫ cardina
les qꝛ ĩ ipĩs voluitꝫ tota hũana ꝯuer
ſatio ſicut ĩ cardinibꝰ voluitꝫ ianua.
Et p̄t rõabilꝫr ꝯcedi ꝙ hec ſit rõ nõis
. ſ. vñ ꝟtutes cardĩales nom̄ cardĩala
tus ſũpſertꝫ. Dicũt aliȷ̄ ꝙ ille ꝟtutes
vocate ſũt cardĩales qꝛ ipĩs hĩtis da
to ꝙ nllꝫ alie hẽrentꝫ: hõ diceretꝫ ſim
plicitꝫ ꝛ moralꝫr bonꝰ ꝛ vna deficiente
hõ ñ dꝫ ſimplꝫr bonꝰ moralꝫr. iõ dicũt
ꝙ vocãtꝫ cardĩales qꝛ circa ipãs vol=
uitꝫ tota moralis bõitas hũana. Et di
cũt ꝙ alie ꝟtutes bñ ſũt de ꝯgruita
te ꝛ de decore bonitatꝭ hũane ſꝫ ñ de
eiꝰ nccĩtate. Et nota ꝙ oĩs ꝟtꝰ videtꝫ
ꝟſari aut circa vtile delectabile aut
honeſtũ. Sꝫ circa vtile hᵒ p̄t eẽ triplꝫr
. ſ. ꝯſumẽdo ſeu diſtribuẽdo: aggreditꝫ
do ſeu accipiẽdo. retinẽdo ſeu ẜuãdo
Et q̄ðlꝫ iſtoꝝ p̄t ſumi duplꝫr. puta cõ
ſumẽdo ſuũ vꝫ alienũ. Primꝰ modꝰ
ꝑtiet ad liberalitatẽ: magnificẽtiã: ꝓ
digalitatẽ: vanoſiã: illiberalitatẽ vꝫ ꝑ
uificẽtiã. ſcðs modꝰ ꝑtiet ad iuſticiã
vꝫ iiuſticiã. nã ꝓprio dño reddẽ alienũ
iuſtũ ẽ. Aliȷ̄ aũt diſtribuẽ ẽ iniuſtũ.
Si aũt ꝟtus moralꝫ fuerit circa dele
ctablꝫe ãt triſtablꝫe ꝯtigit duplꝫr. vnoᵒ
largiẽdo. ꝛ iſte modꝰ ñ facit hoĩeꝫ ſim
plicitꝫ bonũ aut malũ niſi forte ꝑ iiu=
ſticiã aut itẽperãtiã largiretꝫ delecta=
tionẽ vꝫ triſticiã. alioᵒ ĩ ſuſtinẽdo ꝛ hᵒ
iteꝝ duplꝫr. Uno mõ circa delectabile
p̄ncipalitꝫ ꝛ circa triſtabile ſcðaᵒ. Alio
mõ econuerſo. vñ vſus ꝛ exceſſiua ſu
ſceptio delectatõnũ reddit hoĩem be
ſtialẽ ꝛ vitã ad egritudĩes ꝛ ꝯſũptõeꝫ
corꝑis ĩmo ad oẽꝫ p̄uationẽ oĩꝫ bono
rũ aĩe. Si ꝟo ꝟtꝰ moralꝫ fuerit circa
honeſtũ. hoc ẽ duplꝫr. Unoᵒ ẜm ꝙ ho
neſtũ ꝑtiet ad ꝟtutẽ cog̃ſcitiuã ſpãlꝫr
cmõi hĩtꝰ itellectuales. Alioᵒ vt ꝑtiet
ſpãlꝫr ad ꝟtutẽ ĩꝑ̄tatiuã cmõi ẽ ꝟitas
in colloq̄ȷ̄s ĩ hũano ꝯuictu circa quẽ
ẽ ꝟtꝰ moralis quã vocat Ariꝭ. ꝟitatẽ

¶ Sciendũ eſt ſecũdo ꝙ

aliq̄ dicũt ꝙ iſte ꝟtutes dñr cardĩales
qꝛ hñs eas hꝫ potiſſimos hĩtꝰ ꝟtutũ
qꝛ hꝫ hĩtus ĩclinãtes ad actꝰ oĩꝫ alia
rũ ꝟtutuꝫ. Et adũte ꝙ p̄t illa q̄ dicta
ſũt de fortitudĩe ꝙ fortitudo ẜm qð ẽ
ꝟtꝰ ſpãlis nõ ẽ ꝟtꝰ cardinalꝫ. ſꝫ forti
tudo vt ẽ cõis ad magñimitatẽ ꝛ forti
tudinẽ ꝓpe dictã. Et nota ꝙ lꝫ fortitu
do ſit circa extremũ qꝛ circa maxĩa ꝑi
cula ĩ bello tã q̄ꝫ circa mãm ſui actus
nõ tñ ẽ circa extremũ tã q̄ꝫ circa actũ
ſuũ. Nota vlteriꝰ ꝙ iſte ꝟtutes dicũtꝫ
cardĩales ꝓpꝫ excellẽtiã quã hñt ſuꝑ
alias ꝟtutes. Et iſta cõſiſtit ĩ tribꝰ cõ
ditõibꝰ. Pria ẽ qꝛ ſũt potiores ĩ regi
mĩe mẽtꝭ. ſcða qꝛ ĩclinãt ĩ actus aliaꝝ
ꝟtutũ ꝛ facilitãt eos. tria qꝛ limitant
actꝰ ꝛ opa aliaꝝ ꝟtutũ. pria ſatis pꝫ. ꝛ
ſcða ꝓbatꝫ. nã q̄ ẽ iuſtꝰ ꝑfcẽ ꝛ hꝫ hĩtũ

prudentie facile acq̃rit ſibi māſuetu=
dinē.nā iuſtus facile aſſueſcit ad tollē
dam iracūdiā p̲ quā inferꝭ iniuria al
teri.Similiter qui eſt iuſtus perfecte
ꝛ faciliter vitat oīa vicia oppoſita ꝟtu
tibꝰ hūane cōicationis.Siĺr q̄ eſt for=
tis et magnanimus faciliter fit libe=
ralis pp̲ ꝯtēptū pecuniarū quē hꝫ.Et
q̄ eſt magnanimꝰ faciliter eſt magni=
ficus.Siĺr q̄ eſt tp̲atus faciliter exit ī
actꝰ aliarū ꝟtutū.nā tp̲atꝰ paucioribꝰ
īdiget q̄ꝫ intemperatꝰ.Et ꝙ ſint limi=
tatiue actuū ꝛ op̲ationū aliarū ꝟtutū
pꝫ:qꝛ agere ſm̄ aliquā aliarū ꝟtutū ꝛ
ꝑpter circūſtantias occurrētes neceſ=
ſe eſt deſerere illud opus vel ꝯ aliquā
harū virtutū peccare:vt puta ſi ſit ſuc
currendū pauperi ꝛ recta rō dictet ꝙ
ego nō poſſū ſuccurrē ſibi niſi detinē
do alienū aut alteri iniuriā faciendo
teneoꝛ nulli īiuriā facere. Et ſi aliter
nō poſſū ſubuenire pauperi dicoꝛ ſuc
curſū illū liberalē deſerere.Et p̲ iſta ꝛ
illa q̄ dicta ſūt pꝫ q̄d ſit dicendū ad rō
nes.¶ Ad p̄mā dr̄ ꝙ bn̄ ꝓbaꝭ ꝙ forti=
tudo ſpālr̄ capta nō ē ꝟtꝰ cardinalis.
¶ Ad ſcd̄aꝫ pꝫ q̄d ſit dicēdū. Jō poniꝭ

¶ Concluſio reſpōſalis

Fortitudo large capta vt ē cōis ad for
titudinē ꝓp̄e captā/ſpāliter captā ꝛ ad
magnanītatē eſt virtꝰ cardinalis.Que
cōcluſio relinqꝭ ꝓbata ī ſcd̄o notabili

¶ Circa qualia igitur ter ribilium fortem:vel circa maxima:nullus eniꝫ ma= gis ſuſtiet pericula q̄ꝫ for tis. Terribiliſſimum autē mors: terminus enī ꝛ nihil adhuc mortuus videꝭ bo nū aut malū eſſe.ꝛc̄.

Q Ueriꝭ vtꝝ fortitudo ſit ſolū ꝯ pe
ricula mortis ī bello:¶ Argr̄ p̄=
mo ꝙ non:qꝛ q̄s pōt aggredi magnū
bellū vbi nō erit periculū:qꝛ eſt fortis
corpore.igr̄.¶ Jtē fortitudo poniꝭ vir
tus cardinalis:ſꝫ virtꝰ cardinalis eſt
de integritate bonitatis moralis.mō
fuerūt multi boni viri q̄ nūq̄ꝫ exercue
rūt actū fortitudis¶ Jn oppm̄ eſt ari=
ſtoteles in textu.¶ Pro cuiꝰ ſolutiōe

¶ Sciendū eſt primo ꝙ

tota difficultas videꝭ ſolui p̲ diſtinctiō
nē fortitudinis vbi viſū eſt quō forti=
tudo quadrupĺr capiꝭ.Et dico ꝙ forti
tudo ſm̄ ꝙ eſt cōis magnanimitati et
fortitudini ꝓp̄e dicte dr̄ eſſe virtꝰ cardi
nalis.Et iſtud fuit dictū in q̄ōne p̄ce=
denti.Uñ oēs q̄ tractauerunt de mo
ralibꝰ/noīauerūt ꝛ acceperūt fortitu=
dinē ꝛ magnanimitatē ꝓ vna virtute.
Uideꝭ tñ ꝙ Buridanus dicat oppoᵐ
videꝭ ei dicere ꝙ fortitudo ſpālr̄ dicta
dr̄ ꝟtꝰ cardinalis ꝛ in hoc male dicit
vt viſū eſt p̲ cōditiōes virtutis cardia
lis.ꝛ notat ipſe buridanus ꝙ ſicut tri
plex eſt bonū circa qđ verſaꝭ oīs ꝟtꝰ
ita triplex eſt malū.ſ.ihoneſtū/nociuū
ꝛ triſte:vñ notū ē ꝙ nullus dr̄ ſimpĺr
bonus niſi p̄ferat bonū honeſtū.i.bo=
nū ꝟtutis/bono vtili ꝛ delectabili.Uñ
iuſticia p̄fert bonū honeſtū bono vtili
et temperantiā bono delectabili.nul=
la eſt ei virtus q̄ p̄ferat bonū ſuū bo=
no honeſto:fortitudo ei firmat hoīeꝫ
ne ꝓpter triſticias corporales ī pericu
lū eminētes amittat bonū ꝟtutis.i.bo
nū ꝟtutis.iō videꝭ dicere ꝙ fortitudo
ſpālr̄ capta dicaꝭ ꝟtus cardinalis qđ
nō ē verū qꝛ alia rōe aliq̄ virtꝰ dr̄ car=
dinalis vt viſū eſt.¶ Et ē aduertēdū ꝙ
ꝟtutes cardinales ſūt talis cōditōnis
adinicē ꝙ q̄lꝫ ſeip̄am ꝛ alias tres de=
fendit/ne p̲ vicia oppoſita aut paſſio=
nes p̲ ipſas moderabiles corrūpatur.
Et p̄t poni exēplū buridani de mulie
re que pōt tentari per verba blandia
ꝛ laſciuias ꝛ alias delectatōes.ꝛ ſic tē
perantia defendit ſeip̄am, ſecundo p̲

timores/puta ꝙ niſi ſic fecerit verberabit᷑:ꝛ tūc ꝑ tēperantiā defendit᷑ fortitudo.tertio ꝑ ꝓmiſſiones et dona/et tūc defendit iuſticia:qꝛ talis venditio eſſꝫ iiuſta.quarto ꝑ falſas blandicias vt dr̄ qui frangit fidem lꝫ vt frangat᷑ eidē:ſꝫ maritus frangit ter fideꝫ.igit᷑ debes ſibi frāgere. Et iſta fere oīa pn̄t trahi a queſtione precedenti.

¶ Sciendum eſt ſcḋo ꝙ ꝓ ſolutōe q̄ſtionis ponunt᷑ aliqne cōcluſiones. Pria.fortitudo eſt tm̄ circa malū tanq̄ circa obiectū qꝛ eſt circa terribilia mortis in bello.pꝫ etiā ꝙ fortitudo eſt tm̄ circa illud circa qḋ p̄t eſſe timor ꝛ audacia:qꝛ virtus ꝛ habitus oppoſiti vident᷑ eſſe circa eandeꝫ materiā:ſꝫ timor ꝛ audacia nata ſunt tātū eſſe circa mala:puta circa terribilia mortis in bello.nam fortitudo eſt medietas inter timorē ꝛ audaciā:capiendo timorē vt īcludit cohardiā ꝛ timiditatē:ꝛ capiendo audaciā vt includit ipam audaciā ꝓpe dictā ꝛ cū hoc intimiditatē.Ex quo ſequit᷑ ꝙ nō eſt fortitudo vbi nō eſt timor neq̄ audacia.i. circa illud circa qḋ nō pōt eſſe neq̄ timor neq̄ audacia.Scḋa ꝯcluſio. fortitudo nō eſt circa infamiā .i. fortitudo nō hꝫ infamiā ꝓ circūſtantia obiecti. qꝛ circa infamiā cadit timor tm̄:nā timere īfamiā bonū eſt:ſed aggredi eā malū eſt.Tertia cōcluſio.circa inopiā egritudinē/iiuriā/īuidiam/circa pueros/vel vxorē/ſiue cruciatū nō cōſiſtit fortitudo.pꝫ:qꝛ vel illa poſſumus vitare vel nō/ſi nō:ergo circa illa nō cadit timor. Si ſic:aut ꝙ ſubimus illa ꝑ opus virtutis ſicut inopiā: ꝛ tūc circa ea nō cadit timor.ergo neq̄ fortitudo Aut ſubimus ꝑ opus vicij aut ꝓpter negligentiā ꝛ tūc nō eſt fortitudo. Et ſi tale nō poſſumus vitare ꝑ pacientiā toleranda ſunt. Quarta cōcluſio.fortitudo eſt circa pericula mortis qꝛ fortitudo eſt circa maxīa pericula:ſꝫ mors eſt terribiliſſimū periculū:qꝛ mortuis nil boni videt᷑ eſſe ſed exn̄tibꝰ in miſeria videt᷑ eſſe aliqḋ bonū: qꝛ adhuc habent eſſe:ſꝫ mortuis nō videt᷑ ineſſe aliqḋ bonū.igit᷑.¶ Alia ꝯclo. fortitudo nō eſt circa oīa ꝑicula mortis. pꝫ: qꝛ nō eſt circa ꝑicula mortis in mari vel egritudinibꝰ qꝛ nō ſūt ī ꝑtāte nr̄a mō virtꝰ eſt circa illa q̄ nō ſūt in ꝑtāte nr̄a in faciēdo fugiēdo aut ꝓſequendo.cū hoc tn̄ pōt ſtare ꝙ virtus eſt circa illa quo ſupple ad aliquē gradum que excedunt cōem facultatē hoīm ſicut eſt virtus heroica.¶ Alia cōcluſio fortitudo eſt tm̄ circa pericula mortis in bello.pꝫ:qꝛ fortitudo eſt.circa maxima pericula:ſꝫ talia ſunt pericula in bello:qꝛ in talibus homines maxime honorant᷑ a ciuibus et regibus.Ex q̄ patet ꝙ pericula in bello non dicunt᷑ maxima pericula eo ꝙ circa ipa magis emineat mors:ſꝫ qꝛ in ſubeūdo talia pericula maxime laudāt᷑ a ciuibꝰ ꝛ regibꝰ.Et ſi q̄s dicat mulier pudica cui cōminat᷑ mors niſi fornicet᷑ ſi reſiſtat fortiter agit:ꝛ tn̄ nō eſt ī bello.igr̄ Reſpondet᷑ ꝙ ille actus nō dr̄ vltꝰ fortitudinis:ſed tēperātie.Et ſi dicas cōtra.qꝛ tēperantia nō eſt niſi circa tactū et guſtū etiam nō eſt circa mortē Dicitur ꝙ licet temperantia ſimplex non ſit circa mortem:tn̄ bene temperantia in gradu heroico.Et ſi q̄s vlterius dicat martyriū ꝑtinet ad fortitudinē ꝛ tn̄ nō eſt circa pericula mortis in bello.Rn̄det᷑ ꝙ nō ꝑtinet ad fortitudinē:ſꝫ ad aliā virtutē de qua alias videbitur.¶ Et aduerte ꝙ ſi ſint aliqua pericula mortis in rebus humanis ſine ꝯpugnatiōe illa nō ꝑtinēt ad fortitudinē ſtricte captā:ſꝫ ad magnanimitatē vel aliā virtutē. Vn̄ omnes actus recti ꝛ ordinati circa ꝑpeſſionē mortis aut grauiſſimorū periculorūꝫ ſine bello dicunt᷑ ꝑtinere ad magnanimitatē aut tanq̄ ad virtutē elicientē

aut tanq̄ ad virtutē adiuuantez: aut tanq̄ ad v̄tutē indegenitaz mediate vel īmediate. Et ꝑ ɔ̄ñs illi modi ptinēt ad fortitudinē gn̄alit captā. Et ꝑ hoc soluunt rōes. ¶ Ad p̄ria rō satis oñdit q̄ mediū v̄tutis ñ attendit ſm mediū rei: ſʒ ſm mediū q̄ ad nos. Et ad ſcd̄az pʒ q̄ fortitudo q̄ ē v̄tus ſpecialis nō ē virtus cardinalis vt prius viſum eſt. Ideo ponitur.

¶ Concluſio reſpōſalis

Fortitudo ſtricte capta ſolū eſt circa pericula mortis in bello. iō non ē virtus cardīalis: ſʒ ſolū fortitudo large capta. Que concluſio relinquit ꝓbata ex dictis.

¶ Circa audaciā autem et timores fortitudo exiſtens non ſimiliter circa ambo eſt: ſed magis circa terribilia. In his eniʒ et imperturbatus: et circa vt oportet habēs fortis magis q̄ circa audacias ꝛc.

Queritur q̄s actus fortitudīs dicatur eē p̄cipalit̄: vtrū expectare aggredi vel fugere. Et ar̄ p̄io q̄ aggredi: q̄ꝛ vti melius ē q̄ poſſidere ſʒ aggredi ē vti viribus ſuis: ſʒ expectare nō videt niſi poſſidere vires ſuas. igr̄. ¶ Ar̄ ſcd̄o. bñ facere melius ē q̄ bñ pati ſʒ aggredi videt eē idē qđ bñ agere: ꝛ expectare bñ pati. igitur. ¶ In oppo^m^ videt eē Ariſtoteles in textu vbi videtur dicere q̄ ſiſtere eſt actus principalior fortitudinis.

¶ Pro ſolutione

¶ Sciendū eſt p̄mo q̄ ſex videntur eſſe actus fortitudinis ſcʒ fugere: cūctari: expectare: aggredi: ſuſtinere: et inferre. Quid eñ ſit fugere ſatis viſuʒ ē. Cūctari ē ꝓ tp̄e ſe a dimicatōe ſubtrahere vt attenuetur exercitus ꝛ tandē facilius ſuperetur. Expectare ē ſe ad pugnā paratā immobiliter ſe habere. Aggredi ē in hoſtē. Suſtiere ē vulnera dolores ab aduerſariis in aciē ꝑdurare. Inferre eſt hmōi vulnera aduerſario infligere. ¶ Et adūte q̄ fugere aliqñ ē actus fortitudinis: q̄ꝛ aliqñ recta rō dictat nō eē aggrediendū ſʒ fugiendū. igr̄. immo in aliq̄ caſu nō fugere ē actus temeritatꝭ ꝛ audacie. dico tñ q̄ fuga lʒ ſit actus fortitudinis: ē tñ act⁹ minus p̄ricipalis ꝛ min⁹ difficilis vt notū eſt. ¶ Sʒ cūctari ē actus fortitudīs excellētior fuga ꝛ min⁹ excellēs aliis tribus. ¶ Dico vlterius q̄ expectare eſt actus minus p̄ricipalis q̄ aggredi: hoc ē iuadi ē act⁹ minus p̄ricipalis q̄ iuadere. Notū ē eī q̄ iuadere ē magꝭ difficilis q̄ iuadi. illi eī q̄ expectāt melius pñt ſeruare ordinē diſcipline militaris q̄ q̄ iuadūt. ¶ Sʒ de ſuſtinētia ponit talis ꝓpō. ſuſtinere ē actus fortitudis difficilior q̄ iferre. Probat q̄ꝛ bñ pati malū ē v̄tuoſius q̄ bñ facere malū: ſʒ ſuſtinere ē bene pati maluʒ. igr̄. Et adūte q̄ alñ Ariſ. cepit ſpectare ꝓ ſuſtinere. puta qñ videt dicere in textu q̄ expectare ē melius q̄ aggredi. Notū ē eñ q̄ qui ſuſtinet vtit maioribus viribus añie ceteris parib⁹ q̄ q̄ infert. Et ꝑ hoc ſoluit p̄ria rō. Dico ſcd̄o q̄ q̄ ſuſtiet vtitur viribus corpalibus in repellēdo et tuendo ſe a nocumentis. et ꝑ hoc ſoluit ſcd̄a rō. vnde ex oībus pōt videri q̄ duo ſunt act⁹ p̄ncipales fortitudinis. ſcʒ ſuſtinere / et aggredi.

¶ Sciendū eſt ſecūdo q̄ circa textum incidit talis difficultas Utruʒ forti liceat ſe interficere ne veniat in poteſtatē inimici. ¶ Pro cui⁹ ſolutione ponunt aliq̄ concluſiones

Prīa ꝓ nullo malo pene fugiēdo lꝫ ſe īterficere. ꝓbatur. qꝛ nullū maluꝫ pene ē tā malū quantū ē ꝑuatio vite qꝛ inter quecūqꝫ mala pene pōt habe ri vita plena ꝟtutibus ⁊ pōt vir ſim plicíter bonus haberi Jtē hō minus ptātē hꝫ ſupra vitā ſuā ꝙ̄ ſupra vitaꝫ alterius ſꝫ aucte ꝓpria nullā ptātem hꝫ ſupra vitā alteri⁹. ꝗ̄ neqꝫ ſupra vi tā ꝓpriā. Scđa cōcluſio. nulli lꝫ ſeipꝫ interficere ad vitādū aliqđ malū cul pe: ꝓbaꝶ: qꝛ odire ſe ⁊ ſeipꝫ īterficere eſt maximū pctm̄. Nā ſicut poſt deuꝫ qs dꝫ ſe magis diligere: ita poſt odiū dei maximū pctm̄ eſt odiū ſui ⁊ ſeipꝫ interficere. Ex q̄ ſequitur ꝙ virgo ꝓ ꝟginitate ſeruāda nō dꝫ ſeipſaꝫ inte rimere. Tertia ꝯcluſio. hō dꝫ magis velle mori (nō ꝙ ipſe interficiat ſe: ſꝫ ꝙ ab alio īterficiaꝶ) ꝙ̄ cōmittere pec catū mortale. iſta cōcluſio ꝓbaꝶ qñcū qꝫ aliqs duabus regulis obligaꝶ ſcꝫ ſupiori ⁊ inferiori magis ē obediēdū ſupiori ꝙ̄ īferiori. ſꝫ ibi ſūt due regu le ſcꝫ diuīa ꝑ quā ꝓhibeꝶ nobis face re malū culpe ſeu peccatuꝫ mortale. Et ē regula naturalis per quā incli namur ad eſſe. melius eſt ergo ſerua re regulā ſupioris. i. dei ꝙ̄ inferioris id eſt nature. Jteꝫ virtuoſo meli⁹ eſt mori ꝙ̄ cōmittere aliquod turpe: ⁊ in hoc cōuenerūt oēs philoſophi tam pagani ꝙ̄ chriſtiani. Et ꝑ iſta ſufficiē ter pōt ſolui dubitatio

Cōcluſio reſponſalis

Aggredi eſt pricipalior actus ꝙ̄ expe ctare ſꝫ ſuſtinere ē ſimpl'r pncipalior

Finis autem omis vir tuoſi eſt qui ſecundū ha bitū et forti autem forti tudo bono talis auteꝫ fi nis determinatur auteꝫ vnūquodqꝫ fine.

Querit quid ſit finis fortitudīs ¶ Ar prio ꝙ finis fortitudinis ſit eius operatio. Nā videtur dicere ariſtoteles ꝙ fortitudo eſt bonū forti tudinis. ¶ Scđo ſic ar. Actus videꝶ ſꝫ eē finis ſui hītus: ꝗ̄ operatio forti tudinis videꝶ eſſe finis ipſius fortitu dinis. Jn oppoſitū autem videꝶ eſſe ariſtoteles. Pro cuius ſolutione

Sciendū eſt primo ꝙ

alicuius hītus duplex videꝶ eē finis Unus ē ꝯnaturalis. ⁊ iſte nihil aliud ē ꝙ̄ actus ipius fortitudis. Notū ē ꝙ hītus ē ꝓpter actū tanꝙ̄ ꝓpter fineꝫ cōnaturalē. Alius ē finis ꝑſtitutus q̄ nō ē aliđ ꝓ nūc ꝙ̄ finis intētus. ⁊ iſte ē duplex q̄daꝫ fit ſine cōformitate ad rectā rōeꝫ ſicut finis medicie ē lucrū. Alius ē q̄ fit ꝭm dictamē recte rōnis Et iſte ē duplex quidā ē vl'is/⁊ q̄daꝫ eſt ꝑticularis. Tūc ponunꝶ aliq̄ ꝓpo ſitōes. Pria nihil dꝫ eē finis ꝑſtitut⁹ fortitudis ꝭm ꝑſtitutōeꝫ nec fit cōfor miter ad dictamē rectū: qꝛ ſi aliter fie ret iā ibi nō eēt fortitudo. Scđa ꝓpō nō quodlꝫ qđ ꝭꝫ rectā rōeꝫ ꝑſtitui pt actui q̄ videꝶ eē fortitudo ē finis vere fortitudis. vt pꝫ de fortitudine politi ca q̄ nō ē vera fortitudo: ⁊ tñ ꝑſtituit ſibi aliq̄d qđ ꝭm rectā rōeꝫ videꝶ ſibi ꝑſtitui. Tertia ꝓpoſitio. ille ē vere fi nis fortitudis capiēdo fortitudinē ꝓ actu gr̄a cuius habitus vere fortitu dinis natus ē inclinare in hmōi actū Et hoc videꝶ hr̄e ariſtoteles in textu Quarta ꝓpoſitio. ille eſt verus finis ꝭm ꝑſtitutionē habitus fortitudinis gratia cuius actus ſunt facti ꝓpriȷ̄ ⁊ per ſe boni. Quinta ꝓpoſitio. nichil niſi bonū eſt finis vere operatōis for titudinis. pꝫ: qꝛ fortitudo ē bona for ti. ꝗ̄ finis operatiōis eſt bonus. Et ꝑ hoc ſufficienter ſoluunꝶ rōes. Ariſto teles eī ibi potius loquiꝶ de fine ope rationis ꝙ̄ de fine habitus.

Sciendū eſt ſecūdo ꝙ

circa textū incidit vna difficultas vtꝝ fortis q̄ ſe pōt ſeruare p fugā magis debeat eligere mori q̄ fugere. Pro ſolutōe notādū eſt ꝙ ſupponēdo fidē nr̄az norā ē ꝙ ꝓ itegritate fidei ⁊ defenſiōe reipublice ſubire mortē nō a ſe illatā: ſꝫ ab alio. vt iaꝫ ſuperius vi ſuꝫ ē. dico ſcðo ꝙ mlta ſūt pctā q̄ magis ſunt fugiēda q̄ mors ita ꝙ potius vir bonꝰ dꝫ ſubire mortē q̄ eā expectare. Dico tertio ꝙ nō q̄tieſcunq̄ fortis certus ē ſe nō poſſe ſeruari ni ſi p fugā fugere dꝫ. pꝫ qꝛ ſi ad eius fugaꝫ ſequat̄ fuga totius exercitꝰ ⁊ deſtructō reipublice notū ē ꝙ tūc potiꝰ dꝫ ſubire mortē q̄ fugere. Dico q̄rto ꝙ aliq̄n cū fortis videt ꝙ p ſolā fugā ſeruari pt fugere tenet̄ ⁊ nō manere in acie. Et hº dꝫ itelligi dūmō ad eiꝰ fugā nō ſequat̄ fuga totiꝰ exercitus neq̄ deſtructio reipublice. Dico quīto ꝙ vir fortis ꝓ defenſiōe patrie dꝫ et tenet̄ ſe nō tm̄ periculis mortis: ſꝫ etiā ipi morti exponere. ꝓbat̄ qꝛ alī fortiter faciēdo pulchꝛū eſt ⁊ honeſtū fidei. ſꝫ nulla cā mortis videt̄ eſſe honeſtioꝛ q̄ illa q̄ ſuſcipit̄ ꝓ defenſione reipublice. igr̄ notū eſt ꝙ vnicuiq̄ recta rō dictat ꝙ magis dꝫ eligere ſolꝰ mori q̄ mori cū ceteris ⁊ cū deſtructione patrie. Sꝫ in aliquo caſu certuꝫ eſt ꝙ p aliquā fugā vir fortis ⁊ ipē ⁊ ceteri omēs ⁊ vniuerſa regio peribit Et ex oibus iſtis ponitur

¶ Cōcluſio reſponſalis

Finis connaturalis ipius fortitudis dr̄ eē actus fortitudinis. q̄ cōcluſio relinquitur ꝓbata in ſecūdo notabili.

¶ Mors eſt vulnera triſtia.

Q Uerit̄ vtrū fortis in oi actu fortitudinis delectet̄. Et argr̄ pꝛio ꝙ ſic. qꝛ virtutis eſt delectabil̄ opari. ḡ fortis i oi ope fortitudis delectatur. ¶ Scðo ſic ar̄. fortis ſp exiſtiat aliquod bonū eē p opa fortitudis. igr̄ ſp delectat̄. ¶ In oppoᵐ videnṫ eſſe morales. Pro cuius declaratione

¶ Sciendū eſt pꝛimo ꝙ

in forti mltiplices ſūt actꝰ q̄ pn̄t ſufficienṫ cognoſci ponēdo aliq̄s ꝓpōes Pꝛia ꝓpō. fortis in appꝛehēſiōe bōi qð exiſtiat eē per opa fortitudis delectat̄. Et hoc tā in appꝛehēſione q̄ in volitōe ipſoꝝ operū qꝛ ois exiſtiatio alicuꝰ bōi mali deſiderati eē de ꝓpe futuri nota ē cauſare delectatiōem. Et ſi dicas delectatio nr̄a eſt cauſari ab obiecto: ſꝫ q̄n tl̄is exiſtiatio ē alī nō ē obiectū neq̄ actus fortitudis. ḡ tūc nō cāt̄ delectatio. Rn̄det̄ ꝙ obiectū appꝛehenſuꝫ nō ē cā īmediata delectationis vel triſtitie: ſꝫ ipa apph̄ēſio vel viſio obiecti. ¶ Scða ꝓpō. fortis i actu ipius fortitudis cū certꝰ ſit de ꝯſecutōe boni delectat̄. Etiā delectat̄ i actu memorādi actus q̄bus cōſecutꝰ ē hmōi bonū. videt̄ eīn ꝙ oēs delectatiōes ſint i ſentiēdo pn̄tia aut in memorādo facta aut i ſperādo futura. ¶ Tertia ꝓpō actꝰ iferēdi ⁊ pcutiēdi i viro forti ē delectabil̄. qꝛ oē cupitū ⁊ deſideratū a viro forti cū eſt pn̄s ⁊ nullā moleſtiā cauſat ē delectabile. Sꝫ vir fortis maxie cupit pcutere ⁊ delere hoſtē. igr̄. Etiā delectat̄ i recordādo actꝰ ſuſtinēdi: tolerādi ictꝰ et vulnera. vt ſatis pꝫ p p̄dicta. Etiā delectat̄ fortis in cogitatōe tolerātie q̄n hꝫ ſpē bn̄ ſe hn̄di i ea: ⁊ hº maxie q̄n ñ exiſtimat̄ eē ꝓpinq̄. hoc pꝫ i nobis ꝙ aliq̄n cogitamꝰ nos multa grauia tolerare ꝓ defenſiōe fidei Et i ſic cogitādo delectamur vehemēter. Et hec ſunt q̄ forti videt̄ eē delectabilia

¶ Sciēduꝫ eſt ſecūdo ꝙ

ꝓ declaratōe illoꝝ q̄ forti nō videnṫ eē delectabilia ponūt̄ aliq̄ ꝓpōnes. Pꝛima ꝓpō. Cogitatio finis in viro forti cū bellū de ꝓpe iminet nō ē delectabilis. ⁊ hoc ſi ſpes cōſequendi fine deſit. ꝓbat̄: qꝛ deſideriū boni non ſufficit ad delectationeꝫ cauſandā: ſꝫ

cū hoc requirit̄ ſpes cōſequēdi ipſuȝ
Etiā viro forti recordatō finis deper
diti ē triſtabilis. Scđa ꝓpō Viro for
ti triſtabilis ē act⁹ tolerādi ⁊ ſuſtinē=
di cū ꝑ illū actū illatū ē magnū dānū
⁊ irreparabile. Pȝ qꝛ ex illo actu ſu=
ſtinēdi relictū ē incōmodū pñs qđ ſꝑ
affligit. Et ſi dicas nōne hmōi opati=
ones ꝓcedunt ex hitu fortitudis qui
agit ꝑ modū nature ⁊ oēs hmōi opa
tiones ſunt delectabiles. igr̄ Dico ꝙ
talis opatio ipedita ē a dolore ſenſus
ne delectatōneȝ cauſet. Tertia ꝓpō.
actus ſuſtinēdi ē viro forti triſtabilis
qꝛ ſuſtinere grauia ⁊ multū moleſtia
ē triſtabile. ſȝ act⁹ ſuſtinēdi ↄſiſtit in
tolerantia grauiū ⁊ difficiliū. igitur.
Quarta ꝓpō. Fortis i actu exteriori
fortitudis magꝭ dicēdus ē triſtari ꝙ̄
delectari. Nā act⁹ pꝛīcipalis fortitu=
dinis ē ſuſtinere ſȝ in ſuſtinēdo terri
bilia triſtat̄ fortis. igr̄ fortꝭ magis di=
cēdus ē triſtari in actu exteriori forti
tudinis ꝙ̄ delectari. nec valet dicē ꝙ
triſticia ipediat̄ ꝓpt̄ finē fortitudis q̄
ē delectabilis. qꝛ delectatio quā deſi=
deriū fortitudis natū eſt cāre euane=
ſcit vel obſcurat̄ a reb⁹ circūſtātibus
ſcȝ triſtibus. Quīta ꝓpō. Secluſa ve
ritate fidei vir fortis ꝙ̄to ē magis vir
tuoſus tāto magis triſtat̄ in actu: qꝛ
triſte ē eū q̄ ē maxīe dignus vita ſciē
ter priuari vita ⁊ maxīs bōis ſcȝ excel
lētiſſimis ꝟtutib⁹. Etiā vir fortis in
apprehenſiōe duraꝝ paſſionū q̄s co
gnoſcit ſe ꝓpe paſſurū triſtat̄. Ultia
ꝓpō. lȝ in paſſiōe graui ipius ſenſus
et ſenſus ⁊ intellectus triſtet̄ delecta
tur tñ in eq̄nimi tolerātia ⁊ ſuſtinen
tia eius. pria pars eſt nota. ⁊ ſcđa pro
bat̄. qꝛ illa eq̄nimis tolerātia ē opus
virtutis qđ lȝ ſit circa malū ⁊ diſcon
ueniēs: nō tñ eſt ipm malū. Et ꝑ iſta
pȝ qđ ſit dicēdū ad rationes. iō ponit̄

¶ Concluſio reſpōſalis
fortis nō delectat̄ i oi actu fortitudis

¶ Poſt hec aūt de tēpe
rātia dicamus. Videnī
ei irrōabiliū parti he eē
virtutes qm̄ quideȝ igit̄
medietatiſ circa delecta
tiones temperātie dictū
eſt nobis ⁊c.

QUerit̄ vtrū tēperātia ſit virtus
moralis? Argr̄ pꝛio ꝙ nō: qꝛ nō
cōſiſtit circa mediū cū dicat ariſtꝭ. ꝙ
ipa minus eſt circa triſticias ꝙ̄ circa
delectatōes. Ar̄ ſcđo ſic. Nulla ꝟtus
moralis dr̄ eē ad aliqua q̄ ſunt ↄ̄ na=
turaleȝ iclinationē ſȝ tēperātia eſt ad
aliq̄ q̄ ſūt ↄ̄ nālem inclinationē. igit̄.
In oppoᵐ eſt Ariſtꝭ. i textu ⁊ oēs mo
rales. Pro cuius declaratione

¶ Sciendū eſt pꝛimo ꝙ
aliq̄ fuerūt mali ⁊ peſſimi ſicut videt̄
fuiſſe ille machometus/et multi aliȷ̄
qui predicauerīt hūanā felicitatē ↄſi
ſtere in voluptatib⁹ ⁊ delectatōes eē
cōſequēdas tm̄ quātū poterant ⁊ iſti
multos hñt ſequaces. Tñ iſtos videt̄
dicere ariſtotꝭ. in textu eē miſeros et
peiores beſtiȷ̄s. Nā iſti ſūt q̄ ſpreta rō
ne q̄ eſt excellētior ꝙ̄ ſenſus dāt ſe to
taliter ſenſualitati ⁊ iſti dicūt̄ cōgrue
peiores beſtia q̄ ñ dr̄ cōpari ſi ſeq̄t̄ ſē=
ſualia. cū ñ hēat rōeȝ. Et dicit Arꝭ. ꝙ
incōmoda mirabilia iſti cōſequūtur
Primo iſti circa opa rōnis ſeu intel
lectus nō pñt intēdere. Videmus eñ
ꝙ cū cibo ⁊ potu ⁊ coitu ſūt pleni pa
rū aut nihil circa lr̄as vacare poſſūt
iſti eñ inſequūt̄ illa q̄bus beſtiȷ̄s ſu
mus ſiēs. dimittūt eñ in q̄ ſiēs effi
cimur cū et intelligentȷ̄s. Et illđ eſt
mirabile. Añ tales ſūt q̄ delectatōes
ſenſuales ꝓſequūt̄. ⁊ dimittūt opus
phie. dicebat ei ſeneca ꝙ phia ſibi ꝓ
miſerat fieri equalē deo. Magnū eſt

detrimētū afferūt nobis tales affectiones. ſubam corpis puta diuicias et poſſeſſiōes cōſumūt ⁊ corpus ↄſumūt ⁊ maxie delectatio i coitu. tles ei delectatōes oē bonū aīe ipediūt ⁊ve phie ⁊ diſcipline ↄ̄dicūt dicēte Arſ. in morte ſua. Phs pur⁹ ⁊ diſciplinat⁹ mortificauit oīa ſua deſideria. purus eni phus ↄtēnit oēs delectatiōes aurū et argentū. Jtē certū eſt ꝙ tales delectatiōes nō ſūt vere delectatiōes q: multas hñt triſticias ānexas. Nā ꝗ ↄcupiſcūt delectatōes triſtāꝛ cū illas cōſeq̄ nō pñt. ⁊ nūꝙ talib⁹ ſaciāꝛ: ſ ſp vltra cōcupiſcūt. lʒ vēter aut mēbra plus ſuſtiere nō poſſint: tollūt itaqꝫ veras delectatiōes: q: tollūt delectatiōes cōſequētes veras cognitiōes in qb⁹ eſt ꝑfecta delectatio. Delectatio eni ſequitur cognitōem. ꝫ ꝑfecte delectatōnes cōſequunꝛ perfectā cognitionem

¶ Sciendum eſt ſcd̄o ꝙ circa textū incidūt aliq̄ difficultates. Pria quō ds pt ↄ̄ tēpantiā cū natura dedit nobis appetitū ad appetēdū cōcupiſcibile. Rñr ꝙ nā dedit nobis appetitū ad cōcupiſcēdū ⁊ delectādū: ſed nō q̄litercūqꝫ: ſ ꝫ regimē rōis. Nā ēt dedit nobis rōem pncipātē appetitui ⁊ ita errat appetit⁹ ↄ̄ vꝛem naturā homis ſi delecteꝛ vltra ꝙ recta rō dictet: imo delectari vltra ꝙ recta rō dictat eſt tollere dr̄iam hoīs a bruto. Et ſi dicas ↄ̄ iſte delectatiōes ſūt bone. Dico ꝙ verū ē ꝫm ſe: ſ delectatio iordinata ꝫm ſe nō ē bona: ſ appet bona hñtib⁹ appetitū viciatū ⁊ deprauatū. Ex ꝗ ſequiꝛ ꝙ natura nō iſtituit nobis delectatōes exceſſiuas cū tales corrūpant nām ſ delectatōnes potētes ſeruare nos. Ex qb⁹ oīb⁹ pt nūc videri quō tēperātia dꝛ eſſe ꝟt⁹: q: ↄtigit plus cōcupiſcere tales delectatiōes in cibo potu ⁊ coitu ꝙ oꝫ ꝫm vitā decentē. Contingit etiā ſe hr̄e min⁹ debite ꝙ recta rō dictat ⁊ vita honeſta reqrat. iō opꝫ hr̄e virtutē q̄ iclinet nos ad tenēdū circa hmōi delectatiōes vt circa eas nō habeamus nos plus vel min⁹. ſ oīno ſicut recta rō dictat ⁊ illa vocaꝛ tēperātia. Et ſi dicas quō pt eſſe q: tēperantia videꝛ eſſe ꝟt⁹ cōis ad oēs ꝟtutes cū q̄lʒ ꝟt⁹ iclinet. ad moderate ſe habēdū circa paſſiōes. Rñr ꝙ tēperātia pt capi dupl̄r. vno mō ꝓ tēperie ⁊ moderatōne opationū ⁊ ſic eſt cōis ad oīs virtutes. alio mō ꝓ tēperie ⁊ moderatiōe triſticiarū ⁊ delectationū circa guſtū ⁊ tactū. ⁊ ſic eſt virt⁹ ab aliis diſtincta. Et p iſta pꝫ q̄d ſit dicendū ad rōes Notū eſt ꝙ mediū virtutis nō attēdiꝛ ꝫm equalē diſtantiā ab extremis ſed ꝫm cōformitatē paſſionis vel opationis ad rectā rōnē. Quodcūqꝫ ei euenerit cōforme recte rōi ſiue fuerit magnū ſiue paruū hoc erit mediū virtutiſ Dico vlteri⁹ ꝓ ſcd̄a rōe ꝙ aliqua virtus pōt eſſe cōtra naturalē inclinatiōnē. i. cōtra illud qd̄ appetitus ſenſitiu⁹ actualiter appetit. Jdeo ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis

Tēpantia ē ꝟt⁹ moraꝛ circa triſticias ⁊ delectatōes q̄ ↄtigūt circa guſtū ⁊ tactū. q̄ ↄ⁹ relinqꝛ ꝓbata i ſcd̄o notabili

¶ Videꝛ vtiqꝫ et guſtu in parū vel nihil vti: guſtus eni eſt iudiciū ſaporū qd̄ faciunt qui vina ꝓbant ⁊ pulmenta cōdunt. ⁊c̄.

Queriꝛ vtrū tēperātia ſit circa delectatiōes aliorū ſenſuū ꝙ ſenſus guſtus / ⁊ tactus. ¶ Argr̄ pmo ꝙ ſic. q: cōtingit errare circa delectatiōnes aliorū ſenſuū. igiꝛ. ¶ Argr̄ ſcd̄o ſic. Aliqua eſt virt⁹ moderatiua paſſionū circa alios ſenſus ⁊ nō niſi temperantia. igiꝛ. ¶ Jn oppoſitū eſt ariſtotiſ in textu. Pro cuius ſolutione

¶ Sciendū eſt primo ꝙ

ꝓ ſolōne ponūt aliq̄ ꝓpoēs. Prima Tempantia nō eſt circa delectatiōes aīales q2 dicit Ariſ. in textu: ꝙ q̄ delectātur circa honores pecunias narrationes fabularū vel amicos nō dicūt neq3 tēperati neq3 ītemperati. Scda ꝓpō. Circa delectatiōes viſus audit⁹ ⁊ olfact⁹ nō ē tēpantia: iō dicit artiſ. ī textu ꝙ q̄ delectāt circa figuras ſonos ⁊ odores nō dn̄r neq3 tēpati neq3 intēpati: niſi referāt ad tactū. Tertia ꝓpō. Circa delectatōes guſt⁹ ⁊ tactus dr̄ eſſe tēperantia: q2 circa tales dicit̄ eſſe intēperantia. ꝯ̄ ⁊ tēperātia: q2 habēt fieri circa idē. p3 etiā: q2 oēs guloſos ⁊ luxurioſos intēperatos dicim⁹ S3 dices. vtrū tēperātia ſit circa oēs delectatōes tact⁹ ⁊ guſt⁹. Rn̄det ꝙ nō q2 ſicut alij ſenſus nō ſolū dati ſūt nobis ad ſalutē vite: ſ3 etiā ꝓpter cognoſcere. ita tact⁹ ⁊ guſt⁹. Et nota ꝙ multe ſūt delectatiōes tact⁹ nobis ꝓpe in q̄b⁹ alia aīalia nō delectant̄. ſicut forte ſūt delectatōes in q̄buſdā ludis liberalib⁹ q̄ ſolū ꝑ tactū exerceri poſſūt Quarta ꝓpō. Circa delectatōes aliorū ſenſuū ꝓut referūt̄ ad delectatōes et cōcupiſcentias tact⁹ eſt tēperantia q2 virtus moderās circa finē d3 moderare circa media ad finē ⁊ moderare illa q̄ dant īpedimentū ad finē. iō ponuntur due pulcherrime regule:

¶ Prima. oīs q̄ inclinat ad cōplacendū ī bono honeſto īclinat etiā ad deteſtandū ⁊ diſplicendū de malo īhoneſto ſibi oppoſito. ¶ Scda regula. q̄cquid pōt eſſe ꝑncipium acceptādi aliquod obiectū pōt eſſe principiū ad acceptandū aliq̄d in ordine ad ipm̄. iō virtus q̄ inclinat ad aliquē finē inclinat etiā ad media ad illū finē. Nam ſi ex caritate amat̄ deus ex caritate pōt acceptari pena īquātū eſt reductiua ad dei amicitiā. Notū eſt enī ꝙ cū virtus ſit eorū q̄ ſunt ad finem ꝙ neceſſe eſt ſ̄m virtutē ſe h̄re bn̄ nō ſolū circa finē: ſ3 etiā circa illa q̄ ſunt ad finem.

¶ Sciendum eſt ſcdo ꝙ circa textū īcidit talis difficultas vtrū in cōcupiſcentijs naturalib⁹ poſſit eē peccatū. ¶ Pro cui⁹ ſolōne eſt aduertendū ꝙ duplices ſūt cōcupiſcentie. ſ. cōes ⁊ ꝓprie. ita. ſ. ꝙ iſta duo mēbra cōtinent̄ ſub cōcupiſcētia naturali quā aliq̄ vocāt irrationalē. Et aduerte ꝙ dicit albertus ꝙ iſti epicuri poſuerūt iſtas eſſe triplices. dixerūt enī ꝙ q̄dā ſūt naturales ⁊ neceſſarie cuiuſmodi eſt ꝯcupiſcentia cibi ⁊ potus. Et dicit̄ naturalis q2 a natura h3 ortū. ⁊ eſt neceſſaria q2 cibus ⁊ potus ſunt neceſſarij ad ſalutē ſeu ad vitā. Alie ſunt naturales ſ3 non neceſſarie cuiuſmodi ſunt cōcupiſcentie veneree. iſte enim habent ortū a natura ſed nō ſunt neceſſarie ad ſuſtētationē corporis. Alie ſuntq̄ nec ſūt neceſſarie nec nat̄ales cuiuſmodi ſunt cōcupiſcentie ſequētes habitū acq̄ſitū vt dr̄ tertio huius ꝙ vniuſcuiuſq3 habit⁹ ſunt ꝓpria bona ⁊ delectabilia. Vn̄ aduerte ꝙ concupiſcētie cōes ſūt cōcupiſcētie cibi ⁊ potus et venereorū. ſ3 ꝓprie ciborum ſpāliū vel mulierū. vtputa. ꝙ aliq̄ cōcupiſcunt pulmēta piſciū: quidā ꝑdices: quidā capones. quidā vinū de tali vel tali loco: quidā claretū. Alij mulieres ſimplices. alij mulieres laſciuas. Ex oībus iſtis pn̄t elici tres mōi ītemperatoꝝ. Aliq̄ ei nitunt̄ ſemp replere ventrē qualitercūq3 repleant et de quo repleant. et illi vocant̄ ſimpl̄r guloſi. et vocat eos Ariſtoteles caſtrimargos. Alij ſunt qui non curant de parua quātitate ciborū: dūmodo illi ſint delicatiſſimi. et illos vocat ariſtoteles leccatores. Alij ſunt peſſimi qui delicatiſſimos querunt et ſemper q̄runt ventrem replere. ⁊ iſti ſunt ſiml̄r guloſi et leccatores. Et etiam eſt aduertendū ꝙ in oībus concupiſcentijs tam cōibus ꝙ̄ ꝓprijs cōtingit errare

t am in ſupabũdando ꝙ in deficiẽdo in ſupabũdãdo ſi quis ſumat vltra ꝙ requirat ad eius ſuſtẽtationẽ nature et decẽtiã ſtatus. in deficiẽdo in minꝰ accipiẽdo ꝙ ſit oportunũ ad ſuſtẽtationẽ nature vel ſtatus. Natura enĩ q̃ nichil facit fruſtra nõ iſtituiſſet cibis ꝛ potibus delectationẽ niſi eẽt cõueniens accipere cũ moderatõe. Cibus enĩ delectabilis melius nutrit corpꝰ id ẽ ꝟtutes corpis et ꝑ ↄ̃ñs vires aĩe cũ aĩe ſequãt corpa: et iſti q̃ ſic deficiunt vocant inſenſibiles. Cõtingit tñ magis peccare circa cõcupiſcẽtias ꝓprias ꝙ cões. qꝛ ꝓꝑe magis trahunt ꝙ cões. Et ex iſtis et aliis q̃ dicta ſũt in prĩo notabili ptꝫ quid ſit dicendũ ad rõnes. Notũ eſt ꝙ ↄ̃tingit errare circa delectationes alioꝝ ſenſuũ: ſed nõ ſequit ꝙ virtus q̃ illa moderat dicat tẽperãtia niſi capiẽdo tẽperãtiaꝫ large. Et ſilr dicat ad ſcðaꝫ. ið ponit

¶ Concluſio reſpõſalis

Temperantia non eſt circa delectatõnes aliorũ ſenſuũ niſi in cõpatiõe ad alios ſenſus: puta guſtus et tactus. Que cõcluſio relinquit ꝓbata in primo notabili.

¶ Deficientes autez circa delectationes et minus ꝙ oportet gaudentes non multũ fiunt non enĩ humana eſt talis inſenſibilitas ꝛc.

Q Ueritur vtꝝ inſenſibilitas ſit viciũ? Et aꝛ prĩo ꝙ ñ. qꝛ viciũ homĩ diu põt ineẽ: ſꝫ inſenſibilitas ſaltẽ guſtus ꝛ tactꝰ nõ põt hoĩ diu ineẽ: qꝛ tactus ꝛ guſtus ſũt neceſſarii ad vitã igr. ¶ Aꝛ ſcðo ſic. illð nõ ẽ viciũ qð ꝓdeſt ad acq̃ſitionẽ ꝟtutis: ſꝫ iſẽſibĩitas q̃ cõſiſtit i totali fuga delectationũ ꝓdeſt ad acquiſitioneꝫ virtutis qꝛ dicit ariſtoteles ꝙ ſi nos velimus acq̃rere virtutẽ opꝫ nos habere ad delectatõnes ſicut ſenes In oppm eſt ariſtoteles in textu. Pro cuius declaratione

¶ Aduertendũ eſt ꝙ per

inſenſibilitatẽ nos ĩtelligimꝰ habitũ moralẽ q̃ q̃s inclinat ad minꝰ cõcupiſcendũ delectabilia guſtꝰ ꝛ tactus ꝙ recta rõ dictet. Ex q̃ ſeq̃tur ꝙ ſi iſenſibilitas ſit poſſibilis: inſenſibilitas ẽ viciũ. qꝛ ẽ ↄ̃ rectã rõeꝫ. ꝛ ad vnũ ibi dico ꝙ eſt poſſibilis qꝛ actus eiꝰ ſũt poſſibiles. Poſſibile ei ẽ ꝙ q̃s minꝰ appetat delectatões ciboꝝ ꝛ potuũ ꝛ etiã venereoruꝫ ꝙ exigat ſanitas ſua aut bõa hitudo corpis. Ex q̃ ſequit ꝙ inſenſibilitas nõ ẽ ipa mala ↄ̃plexio p̃t tñ ex mala cõplexione oriri ꝛ ſic pꝫ ꝙ põt eẽ viciũ. Et ſi q̃s dicat qð viciuꝫ? dico viciũ tẽperantie in minus: qꝛ tenet extremũ ĩ minꝰ: tẽꝑantie. Et ſi q̃ras quõ gñat iſta iſẽſibilitas? Rñdet ꝙ põt oriri prĩo ex mala ↄ̃plexiõe. nã cõplexio p̃t eẽ ita mala ꝙ iclinabit ad actus nõ diſcernẽdi ĩter cibos ꝛ non gaudẽdi in delectatõibus quãtũ opꝫ Põt ẽt oriri ex egritudĩe ꝛ aliis malis q̃litatibus inexiſtẽtibus a natura Notũ ẽ ꝙ infirmi mĩtos cibos reiiciunt q̃ ſũt neceſſarii ad ſanitatẽ. Etiã p̃t oriri ex q̃litatibꝰ ĩductis ex aliq̃bꝰ cibis ꝛ potibꝰ ex q̃bus fit odiũ vt odium potus. ꝛ aliñ deſideriũ ciboꝝ viliũ ꝛ aliñ ciboꝝ ñ hũanoꝝ ſicut ↄ̃tigit frequẽter ĩ mulieribꝰ p̃gnãtibus. Põt etiã ꝓuenire ex errore ĩtellectꝰ vt aliquis cognoſcẽs turpitudĩes ꝛ dãna q̃ comeſtiõibus nimiis ꝛ potatõibus ꝓueniũt. p̃t voluntas illa aſſumere ad quarũ aſſũptões freq̃ẽtes ſequit refutatio illoꝝ q̃ ſũt nobis nccĩa ad ſanitatẽ. imo aliq̃s põt ↄ̃ iudiciũ rõnis actus inſenſibilitatis exercere. Et ſequit ex hoc ꝙ inſenſibilitas ẽ viciuꝫ nociuũ nature ꝛ cõtra rõem rectã. qꝛ ratio recta dictat corpus eſſe ſuſten-

tandū ⁊ ꝙ mediocriter indulgēdū eſt delectatōibus guſtus ⁊ tactus. Et nota ꝙ regula hui⁹ medietat/ ē ꝙ ñ minus ꝙ̄ neceſſitas reqrat nec tm̄ ꝙ ipediat bona hītudo corpis vel aīe vł deſerat honeſtas/vel excedat facultas: ⁊ qꝛ inſenſibilis nō vtit hmōi delectatōibus tm̄ quātū ncc̄itas exigit: iō inſenſibilitas deficit a regula rōis Et nota ꝙ iſtud viciū nō ſolū aggrauat naturā corporis: īmo īpedit actū prudentie et ꝑ ipm̄ ſenſus tā interiores ꝙ̄ exteriores male diſponūt: ⁊ ita minus deſeruiūt rōni. impedit etiaꝫ fortitudinē qꝛ nō eſt bene poſſibile actus bellicoſos gerere a corꝑe ſic macerato: tollit etiaꝫ decentiā corpis qꝛ multū prodeſt in actibus hoīs. tollit etiā iocūditatē cōuiuiorū. iō bene videtur dicere Ariſt/. ꝙ inſenſibilitas ē viciū peius intemperantia.

¶ Sciendū eſt ſecūdo ꝙ circa textum incidit talis difficultas. Utrū tēperantia ſit ſolū circa delectationes guſtus et tactus. ¶ Pro cui⁹ ſolutōne notandū eſt ꝙ duplices ſūt paſſiones. ſ. aīales ⁊ corꝑales. Un̄ aīales ſꝫ Ariſt/. ſūt q̄ fiūt in aīa nihil patiente corꝑe ſicut in triſticia. ſꝫ paſſiones corꝑales ſūt q̄ ſenſui vel appetitui ſenſitio īferunt patiēte corꝑe. vn̄ illa paſſio q̄ vocat corꝑalis dr̄ dolor: ⁊ iſtā nō hn̄t ſpūs ſicut demones ⁊ anime. Sꝫ illa q̄ vocat aīalis dr̄ triſticia vel delectatio ſibi oppoſita ⁊ iſtaꝫ hn̄t aīe dānate ⁊ ſpūs ſeu demones. Sꝫ dices quō cauſant iſte paſſiones in aliq̄. Rn̄r ꝙ ad cauſandū iſtas paſſiones in aliq̄ nō ſufficit īmutatio realis qꝛ tūc lignū pateret cū recipiat īmutatiōnē realē: reqrit ḡ īmutatio intētiōalis. Sꝫ dubiū ē vtrū īmutatō intētiōalis ſine reali ſufficiat. Rn̄r ꝙ ſic. ſꝫ realꝭ ſine intētiōali nō ſufficit vt ꝑꝫ de ligno qd̄ patit paſſiōe reali: ſꝫ intētiōalis ſine reali ſufficit. qꝛ excellēs ſenſibile natū ē īferre dolorē qꝛ ē diſcōueniēſ inq̄tū tale: ⁊ tn̄ inq̄tū excellēs ſenſibile nō īmutat niſi intētōaliter: ſꝫ alia īmutatō realis ꝯcomitet qua diſſoluit organū a medīa ꝓportione in q̄ ꝯſiſtit. Un̄ ē aduertendū ꝙ delectatōes guſtus ⁊ tact⁹ ſūt cōes nobis ⁊ brutis. ſꝫ alie delectatōes ꝓp̄e ñ ꝯueniūt brutis ſꝫ nobis tm̄. Et dr̄ notāter ꝓp̄e qꝛ bruta ꝓp̄e delectant ſm̄ auditū/viſū/⁊olfactū. ꝑ quāto ꝑviſū ⁊ olfactū manifeſtat eis aliqd̄ cōueniēs tactui vel guſtui. iō dicit Ari/. ꝙ in aliis ſenſib⁹ nō ē delectatio niſi ſꝫ accidēs. Un̄ dicit ī libro de ſenſu ꝙ q̄dā ſūt odores q̄ ꝯſequūt ſapores. ⁊ illi ñ ſūt delectabiles ſꝫ ſe ſꝫ ſolū ſꝫ accidēs. i. ſm̄ relatōeꝫ ad guſtū vł tactū vn̄ qꝛ ſūt delectabiles guſtui: iō ſunt delectabiles olfactui. iō dicit ꝙ odores diſtiguunt ſm̄ ſp̄es ſaporis. Alii ſūt odores ſꝫ ſe delectabiles ⁊ ñ ſꝫ relationē ad guſtū. vt odores roſaꝝ/violaꝝ/⁊ multoꝝ iſtoꝝ. Nō eī gaudem⁹ gr̄a cibi ī odorib⁹ roſaꝝ. ⁊ delectatōes ꝓp̄e circa tales odores ſūt nobis ꝓp̄e. Ex oīb⁹ iſtis pꝫ qd̄ ſit dicēdū ad rōes viciū eī inſenſibilitatis nō cōſiſtit ī totali extirpatione ſenſus: ſꝫ appetitus ſenſitiui qꝛ tollit ſtatī vitā. ¶ Ad ſecūdā dr̄ ꝙ inſenſibilitas nō ꝓdeſt ad acq̄ſitionē virtutis. ideo ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis

Temperantia eſt circa delectatiōes guſtus et tactus.

Q Ueritur vtrū virginitas ſit virt⁹ ē ¶ Et ar̄ ꝑmo ꝙ nō. qꝛ vt⁹ nō ineſt nobis a natura: ſꝫ virginitas ineſt nobis a nā. igit. ¶ Argr̄ ſcđo ſic. Uirtus non corrūpit ex opatiōe bona: ſꝫ virginitas corrūpit ex opatione bōa igitur virginitas nō ē virtus. In oppoſitū videntur eē theologi et vulgi vulgus eīm hoīes de ſua virginitate

comendat ⁊ non faceret niſi eſſet virtus. igitur. ¶ Pro ſolutione queſtiõis

¶ Sciendũ eſt primo ꝙ virginitas põt capi tripliciter. Uno mõ pro integritate corporis oppoſita corruptiõni q̃ ſolũ fieri ꝑ opus libidinoſũ. ſcđo mõ capitur ꝓ oppoſito ſeruãde virginitatis ꝑpetue. tertio mõ pro ꝓpoſito nõ deſtruẽdi eã niſi ꝑ opus cõceſſum ⁊ licitũ. Tũc ponunt aliq̃ ꝓpões. Pria virginitas primo mõ nõ eſt virtus neq̃ viciũ. q2 talis integritas ineſt nobis a nã ⁊ nõ ꝑ aſſuefactionẽ. Et nota ꝙ nõ oz ꝙ virginitas ꝑdatur ꝑ quãcũq3 corruptõnẽ illi᷒ integritatis. Nã ſi corrũperetur ꝑ infirmitatẽ vel aliquẽ exceſſum: vel emittẽdo ſperma ꝑ aliquã magnã cõſideratõe3 quã q̃s haberet circa actũ libidinoſũ nõ ꝑ hoc ꝑderet virginitatẽ. Dico ergo ꝙ ſolũ ꝑdit virginitas q̃n corrũpitur integritas carnis ꝑ actũ libidinoſũ. Et hoc maxie in ſexu mulieribus: in maſculis autem eſt ſatis difficile videre i quo cõſiſtat virginitas cũ in maſculo nulla videatur corruptio ſignaculorũ virginaliũ. Et nota ꝙ actus libidinoſus eſt q̃ fit ꝑ agitationẽ mẽbri cu3 mẽbro ſiue talis agitatio fiat a ſe vel ab alio. Scđa ꝓpo. virginitas ſcđo mõ eſt virt᷒. q2 poſſum᷒ deficere ⁊ ſuperabũdare i ſeruãdo integritatẽ corporis in ſuꝑabũdando quidẽ vtputa in illo q̃ vellet eã ſeruare vbi neceſſitas humane multitudinis emineret cõtingit eã deficere. vt in illis in q̃b᷒ actus ſũt in detrimentũ ſanitatis ⁊ bone diſpõnis. Tertia ꝓpõ. virginitas tertio mõ ẽ virt᷒ q2 caſtitas eſt virt᷒: ſ3 talis virginitas ẽ caſtitas cũ ſit abſtinẽtia a delectatõnib᷒ venereis ſm ꝙ recta rõ dictat. ¶ Et aduerte ꝙ ex oĩbus ſupradictis videtur ꝙ virginitas non dicat niſi totalẽ abſtinentiã a venereis: ⁊ tũc videtur eſſe nomẽ tã vicij ꝗ virtutis. Nã ꝓpoſitũ ꝑpetue abſtinẽtie i illo in q̃ recta rõ dictat nõ eẽ obſeruãdũ eſt malũ ſicut dr̃ i ſcriptura: ꝙ quedã ſũt fatue virgines Sed ex illis in q̃b᷒ recta rõ dictaret eſſe obſeruãdũ eẽt virt᷒ tñ ſm vſũ doctorũ accipitur ꝓ virtute. Et ſic põt diffiniri. Uirginitas eſt ꝓpoſitũ ſeruãdi integritatẽ corporis ſm ꝙ recta rõ dictat Ex quo videtur ſeq̃ ꝙ ad virginitatẽ non req̃ritur votũ qđ eſt ꝯ aliquos doctores q̃ dicũt ꝙ illud ꝓpoſitũ ſeruãdi integritatẽ nõ eſt virt᷒ niſi ſit firmatũ voto Nolo tñ dicere ꝙ virginitas firmata voto ſicut in virginẽ maria nõ ſit virtus ſed volo dicere ꝙ ꝓpoſitũ ſimplex ⁊ nõ firmatũ voto de ꝑpetuitate integritatis ſeruanda nõ eſt virtus. Sed diceres rõne cui᷒ d3 fieri illud ꝓpoſitũ ſeu ꝓpter quid. Rñr ꝙ aliq̃n fit ratiõe finis creati: vtputa ꝓpter ꝓlem aut ꝓpter alia bona. Scđo põt fieri vt hõ cõmodius ⁊ liberi᷒ vacet rebus diuinis ⁊ cõtẽplationi veritatis a qua contẽplatõ ne vicia carnalia multum retrahunt Põt etiã fieri ꝓpter amore3 dei ⁊ ſic eſt actus excellentiſſim᷒ virtutis puta ſe abſtinere a delectationibus carnalibus nõ neceſſarijs ꝓpter deum.

¶ Sciendũ eſt ſecũdo ꝙ multi ſaltẽ detẽti pctõ luxurie tenent ꝙ virginitas nõ eſt virt᷒. Et iõ ꝓ declaratiõe falſitatis eoꝝ ſoluẽtur aliq̃ rões q̃s nitũtur ꝓ ipſis accipe. Pria. q̃l3 virt᷒ põt reparari ꝑ penitentiã: ſ3 virginitas nõ põt reparari: q2 poſt corruptionẽ integritatis nõ põt pl᷒ hñri ꝓpoſitũ ſuãdi integritatẽ Rñr ꝙ nõ oz ꝙ q̃l3 virt᷒ poſſit reparari ꝑ pniam q2 ſũt aliq̃ virtutes q̃ nullo° pñt reparari. ſ3 bene ꝑ penitentiã deletur macula. i. ordĩatio ad penã eternã nõ oz eni ꝙ q̃n q̃s detestatur pctã ſua ꝙ ſi pri᷒ amiſerit aliquã virtutẽ ꝙ ꝑ penitentiã eã recuperet. Scđo ſic. virginitas opponitur illi p̃cepto/ Creſcite et multiplicamini. igr̃ nõ eſt virt᷒. Rñr ꝙ illud p̃ceptũ fuit datũ propter neceſſitatem nature: ⁊ ideo deficiente illa neceſſitate hũane nature/ ceſſauit

illud preceptū vel ſaltem ꝑ illo tp̄e in quo nō eſt neceſſitas nos non obligemur lʒ ſp obligemur ad illud p̄ceptū ſed nō ꝑ ſempꝛ:ſʒ ſolū ꝑ tp̄e neceſſitatis nature ꝓcreande. Itē illud qđ recedit a medio virtutis nō eſt virt⁹:ſed v̄ginitas eſt hmōi q2 iubet abſtinere ab oib⁹ delectatōib⁹ venereis. Rñr ꝙ v̄gītas nō recedit a medio v̄tutis lʒ iclinet abſtiere ab oīb⁹ delectatōib⁹ venereis:ſʒ hoc ē ſʒ dictamē recte rōis Et dices da mihi q̄ extrema iſti⁹ virtutis.ſ.virginitatis. Rñr ꝙ abūdātia eſt īdulgere delectatōib⁹ venereis corruptiuis ītegritatis ſine neceſſitate.ſʒ defectus eſt nullis īdulgere cum neceſſitas iubeat.itē nulla v̄tute cōtingit male vti.ſʒ virginitate ɔtingit male vti. Nā ſi p̄mi parētes ea vſi fuiſſēt male vſi fuiſſent.etiā ſi rex vtereť ea male vtereť. Rñr vt iā viſū eſt ꝙ illō ꝓpoſitū dʒ fieri ſm rectā rōem alias eſſet viciū.iō dico ꝙ illud ꝓpoſitū in p̄mis parētib⁹ vel rege puta de ſeruāda ītegritate corporis nō fuiſſet cum recta rōe. Et ex oībus iſtis pʒ q̄d ſit dicēdū ad rōes. ꝓcedūt eī ex equocatōe hui⁹ termi v̄ginitas ꝓbāt eī bñ ꝙ virginitas ꝑ ītegritate corpis corrūpiť. ſed nō ꝓbant de aliȷ̄s medijs.iō pōiť

¶ Concluſio reſpōſalis

Uirginitas eſt v̄t⁹ moralis diſtincta ab aliȷ̄s virtutib⁹.q̄ ɔclō relinquitur ꝓbata ex dictis in primo notabili.

Queriť finaliter circa iſtū tertiū vtrū caſtitas ſit ps tēpantie. Et arguiť primo ꝙ nō:q2 caſtitas videť cōuerti cū tēperantia.igiť. ¶ Arguiť ſcđo ſic.caſtitas ptinet ad corpus.igr nō eſt v̄t⁹ ⁊ ꝑ ɔñs nō eſt pars tēpantie ¶ In oppm̄ ſunt fere oēs theologi Pro cuius declaratione

¶ Sciendū eſt primo ꝙ

caſtitas eſt ꝓpoſitū firmū reȷ̄ciēdi libidines turpes ⁊ iħoneſtas. Ex q̄ ſequr ꝙ.cū illa poſſit fieri ſm rectā rōez ꝙ ip̄a eſt v̄tus cui⁹ extrema ſtant in nimis admittere illas libidines turpes ⁊ iħoneſtas ⁊ in nō admittēdo tales libidīes vel delectatōes venereas Et q̄ ſeqť ꝙ caſtitas eſt cōis ad tēpantiā ī virginib⁹ viduis ⁊ cōiugatis hoc eſt triplex eſt caſtitas.ſ.virginalis: cōiugalis ⁊ vidualis. Sʒ dices vtrū diſtinguať a tēpantia. Rñr ponēdo talē ꝓpōem. Caſtitas diſtinguiť ab abſtinētia.pʒ q2 abſtinētia ē circa vſū ciborū ⁊ nō circa delectatōnes venereas. ¶ Sʒ reſtat dubiū vtrū caſtitas diſtiguať a pudicitia. Rñr ꝙ pudicitia ē ī ſignis actuū maxie pudēdoꝝ ſicut ſūt act⁹ venerei circa q̄s verecūdamur ita ꝙ pudic⁹ ſigt illū q̄ maxie ī ſignis actuū maxie pudēdoꝝ moderatōnez hʒ vt circa tact⁹ oſcula ⁊ v̄ba q̄ tria maxie ſūt pudēda. Sʒ dubiū eſt vtꝝ pudicitia diſtiguať a caſtitate Pro ſolōne dico ꝙ triplex eſt pudicitia ſic triplex eſt caſtitas.ſ.v̄ginalis cōiugalis ⁊ vidualis. Et ſi dicas ī v̄gine nō pōt eſſe moderatio iſtorū pudēdoꝝ ſʒ oīno reȷ̄cio. Dico ꝙ pudicitia in v̄gine ⁊ vidua ē reȷ̄cio iſtoꝝ ſignorū inq̄tū ſunt ſigna pudēdoꝝ.ſʒ nō inq̄tū ſūt ſigna amicitie pacis. Sʒ pudicitia ɔiugalis bñ ē moderatio iſtoꝝ pudēdoꝝ ⁊ nō oīno reȷ̄cio. Sʒ caſt⁹ ſigt illū q̄ circa venerea ſm rōez moderātē ſe hʒ. Et ſic pʒ ꝙ drīa eſt īter caſtitatē ⁊ pudicitiā

¶ Sciendum eſt ſcđo ꝙ

difficultas ē īter doctores q̄d p ſobrietatē poſſum⁹ ītelligere vt ē ſpēs tēpantie. Pro c⁹ declaratōe ē adūtēdū ꝙ ſobrietas p̄t capi tripkr. Uno⁹ ꝑ oī vſu vini vel alteri⁹ pot⁹ regulati ⁊ tēpati Et iſto mō nō opponiť recte ebrietati Et de ip̄a poniť talis ꝓpō. Sobrietas eſt v̄t⁹.pʒ q2 ſicut circa vſū ciboꝝ tēpatorū eſt virtus q̄ vocať abſtinētia. ita circa potus tēperatos eſt virtus q̄ vocatur ſobrietas. ¶ Alio modo capiť

ꝓ vſu vini regulati vel tēpati vel saltē nō taľr cadēs a rła ꝙ reddat hoīez.i-potē mētis ⁊ ſic ſobrietas ꝓ̄pe oppōiť ebrietati.Et iſto mō etiā ſobrietas eſt ꝟtꝰ.lꝫ tñ cū ea ſtet intēpantia circa ali ꝗs potꝰ.Uñ ꝗtocūqꝫ aliq̄ virtꝰ ſecū ꝑ mittit pła vicia tāto ipa eſt ipfectior. ¶ Alioͦ capiť multū large:vt multi auctores videnť capere puta ꝓ oivſu cibi vel potꝰ mēſurato ⁊ regulato.Et ſic nō eſſet ꝓ̄pe virtꝰ diſtincta ab abſtinētia q̄ videť eſſe circa cibos imo eſſꝫ cōe ad ſobrietatē ꝑmo mō et ſcdo mō dictā ⁊ ad abſtinentiā q̄ videť eſſe circa cibos.Et eſt aduertendū ꝙ ꝓ̄pe ſicut ebrietas nō dicit quēcūqꝫ exceſſū vini vt alias iā viſū eſt:ſꝫ ſolū illū q̄ ꝑ turbat ⁊ ipedit vſū rōis. ita ſobrietas nō ſignificat quēcūqꝫ vſū vini etiā re gulati:ſꝫ eū tm̄ q̄ hꝫ tēpamentū excel lens ita ꝙ ſobrietas ſe hꝫ i potu ſicut abſtinētia in cibo.Circa qd mouet ta le dubiū vtrū abſtinētia poſſit differri in caſu extreme neceſſitatis. ¶ Pro ſoľone cꝰ eſt aduertendū ꝙ aliqs dat operam alicui ex multiplici ꝑncipio. Unoͦ ex lege diuina ⁊ de iſta nihil ad pñs.Alioͦ ex lege poſitiua eccleſiaſti ca ⁊ de iſta pōiť talis ꝯcľo.Nō pt rōa-biliter ab ecclia ſiue vl̄i ſiue pticulari ſiue ꝓuinciali lex aliq̄ dari de nō vſu ꝑpetuo alicꝰ cibi:q꞉ talis idicaret laq̄ os dānatōis ꝯ̄ ſalutē hoīm. Et ꝑ hoc ſoluiť dubiū.Alio mō aliqs dat operā alicui rei ex ꝑuato ⁊ ꝓprio ꝓpoſito ⁊ de iſto poniť talis ꝯcľo. Nullus pōt hr̄e ꝓpoſitū rectū de nō ꝑpetuo vſu alicuiꝰ cibi ⁊ hoc ſupple ꝯcludēdo extremā neceſſitatē imo in extrema neceſſitate qua oēs iſtas leges pticula res ⁊ ꝓpoſita priuata lꝫ comedere car nes ⁊ alia cibaria.qd tñ videť ꝯ̄ cartu ſienſes.Et ꝑ iſta ⁊ illa que dicta ſunt in primo notabili patet quid ſit dicen dū ad queſtionem.Ideo ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis

Caſtitas q̄ eſt pars tēpantie ꝯtinens ſub ſe caſtitatē virginalē.caſtitatē cō iugalē ⁊ caſtitatē vidualē eſt vere virtus.q̄ ꝯcluſio relinquiť ꝓbata in primo notabili.Et per iſta pꝫ quid ſit dicendū ad totā materiā tertij ethicorū Et ſic eſt finis huius.

¶ Tractatus ꝑmi capituli q̄rti libri.

¶ Dicamꝰ deīceps de liberalitate Videť aūt eē circa pecunias medietas. laudať eī liberaľ nō i bellicis nec i q̄bꝰ tēpatꝰ.⁊c̄.

Circa quartū librū ethicorū q̄riť ꝑmo vtrū liberalitas ſit ꝟtꝰ moralis.¶ Et argr̄ ꝑmo ꝙ ñ:q꞉ actꝰ viusꝰ virtutis nō ipedit actū alteriꝰ ꝟtutis ſed liberalitas ipedit actū magnificētie.igr̄.¶ Scdo ar̄ ſic.virtus moralis dr̄ eē circa paſſiones:ſꝫ liberalitas nō eſt circa paſſiones: ſꝫ circa pecunias q̄ nō ſunt paſſiones.igiť.¶ In oppm̄ eſt arſ.in textu.Pro cuiꝰ declaratiōe

¶ Sciendū eſt primo ꝙ difficultas eſt apud aliquos doctores de materia liberalitatis.Pro cuiꝰ de claratōe ponunť aliq̄ ꝓpōes.¶ Pria liberalitas ē circa pecunias ⁊ hoc ca-piēdo pecunias large vt ſe extēdit ad ꝓptiā pecuniā ⁊ ad oīe illud cuiꝰ dignitas nūmiſmate mēſurať.Et ſi dicas doctrina pt dari liberalr̄.⁊ tñ non menſurať nūmiſmate.Rñdeo ꝙ doctor doctrinā nō dat ſꝫ labores ſuos. Notū eſt ꝙ aliq̄ labores ſunt alijs la boribꝰ vtiliores dato ꝙ nō ſint ita diffi ciles.iō ꝯgruū eſt imo lꝫ ꝓ aliquibus laboribꝰ magis aſſumere q̄ ꝓ alijs. Itē bonū corporis hūant nō pt menſurari nūmiſmate ⁊ tñ liberalitatis ē ſi qs corpus ſuū exhibeat gratis. Dico ꝙ nullus liberalr̄ dat corpus ſuuꝫ ſꝫ bñ vſū corporis. Uñ dare liberaliť

nõ eſt ꝓpõ niſi qđ ſuũ eſt transferre i
dñium alteri⁹ q̃tũ ad rẽ ipam aut q̄
tũ ad vſũ rei. ¶ Et eſt aduertendũ ꝙ
qñ dr ꝙ liberalitas ẽ circa pecunias
dʒ itelligi tanq̄ circa obm remotũ qꝛ
eſt circa datiões pecuniarũ tanq̄ cir-
ca obm ꝓpinquũ. Sʒ dices q̄d lucrat
hõ dãdo pecunias. Dico ꝙ lucrat ꝑ
bonis tpalib⁹ bona v̄tutũ. Et dices
verũ eſt ſed tñ dʒ ſe magis diligere q̄
aliũ. dico ꝙ verũ eſt. mõ dico ꝙ ꝑ dã
do pecunias vbi oʒ multũ diligit ſe:
qꝛ dimittit bona tpalia ꝑ bonis ſpũa
libus ¶ Scđa ꝓpõ. liberalitas eſt vir
tus moralis. ꝓbat qꝛ ꝑ eã iclinamur
ad bñ vtẽdũ pecuniis. Notũ eſt ꝙ cir
ca vſũ pecuniarũ poſſum⁹ deficere i
ſupabũdando ⁊ i deficiẽdo. iõ neceſſe
eſt circa talẽ vſum hre aliquã virtutẽ
q̃ inclinet nos ad moderate nos hre
circa talẽ vſũ ⁊ hoc nõ eſt niſi liberali-
tas. igr. Et ſi dicas: dico ꝙ liberalitas
nõ diſtiguit a iuſticia. Pro ſolutõne
põit talis ꝓpõ. Liberalitas eſt v̄t⁹ mo
ralis diſticta a iuſticia. ꝓbat: qꝛ paſſi
ones diuerſorũ modorũ ⁊ nõ oppoſi-
torũ ⁊ diſpatorũ ſũt diuerſe v̄tutes. ſʒ
ſic ẽ ꝙ circa pecunias ꝓpas circa q̃s
eſt liberalitas ẽ alia paſſio q̄ circa pe
cunias alienas circa q̃s ẽ iuſticia. igr.

¶ Sciendum eſt ſcđo ꝙ

ipi⁹ liberalitatis q̃ttuor ſũt act⁹. ſ. da-
re ꝯſumere accipe⁊ cuſtodire q̄ꝝ duo
. ſ. dare ⁊ cõſumere ſũt actus p̃ncipali
ores: qꝛ illi ptinẽt ad vſum pecuniarũ
Ex q̃ ſequit ꝙ bñ vti pecuniis eſt da-
re vel ꝯſumere pecunias ſm ꝙ recta
rõ dictat. Et dices quõ fiet iſta recta
rõ. Rñr ponẽdo aliq̃s rlas. Pria. dãs
dr dare ſm ſubam ⁊ facultatẽ. Aliud
ei decet regẽ. aliđ comitẽ. ¶ Scđa rla
reſpiciẽdũ eſt cui dat qꝛ prauis aut vi
lib⁹ nõ oʒ dare. ſʒ idigẽtibus aut ami
cis honeſtis: aliis dare ꝓdigi ẽ. malis
dare ẽ eos ad mala cõmouere. ¶ Ter
tia rla. in datiõe reqrit ꝙ det res bñ
poſſeſſa qꝛ alias eſſʒ dare reſtituendã
⁊ nõ dandũ. Etiã reqrit ꝙ illud quod
dat ſit cõueniens ſtatui recipiẽtis. vt
clerico libros. ruſtico aliud. reqritur
etiã ꝙ illud qđ dat non ſit nociuũ illi
cui dat. vtputa ebrio dare vinũ. Sunt
eni quedã nocitura petẽtib⁹ q̃ non lʒ
dare ſʒ negare bñficiũ eſt. Et nota ꝙ
ad debite dandũ requirit tp̃s ⁊ locus
q̃dã ei palã decʒ dare vt militaria do
na. q̃dã in ſecreto q̃ ĩfirmitati ſuccur-
rũt. reqrit ẽt ꝙ cito det. q eni cito dat
bis dat. Propriũ eſt bñfacientib⁹ ci-
to facere. Debʒ etiã liberalis dare de
lectabiliter dare humiliter dare ſine
formidine amiſſionis. Opʒ etiaʒ libe
ralem dare gratia boni. i. ꝓpter fineʒ
boni alias nõ eſſet actus liberalitatis
Et ex oĩb⁹ iſtis p̃t clare oñdi ꝙ ſicut
dare ⁊ cõſumere cũ debitis circũſtan
tiis ſunt actus liberalitatis. ita etiaʒ
accipere ⁊ cuſtodire/ qꝛ cui⁹ eſt dare ⁊
ꝯſumere cũ debitis circũſtantiis illi⁹
eſt accipere ⁊ cuſtodire. Sʒ dices quõ
itelligis ꝙ dare ⁊ cõſumere ſũt princi
paliores actus q̄ cuſtodire ⁊ accipere
dico ꝙ ſic: qꝛ bonũ rei vtilis magis ẽ
in vſu q̄ in poſſeſſiõe. Etiã magis eſt
virtutis bñfacere q̄ bene pati. ẽ ma-
gis v̄tutis eſt dare q̄ accipere. Et no
ta ꝙ qñ dr ꝙ benefacere eſt meli⁹ q̄
bene pati: debet intelligi quo ad bo-
na exteriora circa q̃ eſt liberalitas et
nõ circa bona aĩe imo meli⁹ eſt bene
pati quo ad bona interiora q̄ benefa
cere. Ex oĩbus iſtis pʒ q̄d ſit dicendũ
ad rõnes. Añ notũ eſt ꝙ dare vbi opʒ
nõ ipedit actũ magnificẽtie. Ad ſecũ
dam viſum eſt quõ ipſa eſt circa pe-
cunias tanq̄ circa obiectũ remotum
Ideo ponitur

¶ Concluſio reſpõſalis

Liberalitas eſt virtus moralis ſpãlis
⁊ a iuſticia diſtincta. Que cõcluſio re
linquit ꝓbata in primo notabili.

¶ Qui autem ſuperabũ

dat prodigus ꝑpter q̄d tirãnos nõ nũc dicimus prodigos. Multitudine enim proceſſiõis non videntur facile eſſe dationibus et expenſis ſuper abundare ⁊c.

Queritur de extremis liberalitatis. Utrũ prodigalitas ſit extremũ liberalitatis. ¶ Argr̃ pͥo ꝙ non qꝛ vel eſſet extremuꝫ in ſupabũdãdo vel in deficiendo. ſed nullũ iſtoꝝ ẽ dicẽdũ igr̃. nõ in dãdo: qꝛ nullus in dãdo opponiṫ liberali: vt videṫ dicere ariſ. ¶ Arguiṫ ſcd̃o ſic. ſicut illiberalitas ẽ viciũ in deficiẽdo ita ⁊ prodigalitas cũ ꝑdigus deficiat in accipiẽdo ⁊ cuſtodiendo. In oppoſitum eſt ariſtoteles. Pro cuius declaratione

¶ **Sciendũ eſt primo ꝙ** prodigalitas ⁊ illiberalitas ſũt extrema ipſius liberalitatis. Unũ ꝑdigalitas ẽ hitus ꝑ quẽ q̄s ↄtra rectã rõeꝫ circa pecunias excedit in dãdo vl̃ cõſumẽdo: vel deficit in acceptione vel cuſtodia. Ex q̊ pꝫ ꝙ ꝑdigalitas dr̃ eẽ viciũ cõtra liberalitatẽ qꝛ dat occaſionẽ peccãdi puta dat occaſionẽ accipiendi. Unũ ñ oꝫ qꝛ q̄ dat vel cõſumit vltra q̄ꝓ oꝫ ſepe cogiṫ accipe vñ nõ opꝫ Itẽ tales rões ſaltẽ qñ ſũt circa illos q̄bus nõ oꝫ vt circa malos ducũt alios ad malefaciẽdũ. Peccaṫ ẽt dãdo nõ gr̃a cui⁹ oꝫ vt dãs ꝑpṫ plus accipere cupidus ẽ. ⁊ ꝑpter mechari mechus ⁊ ſi ꝑpṫ occidere iniuſtus. Peccaṫ etiã dãdo q̄ nõ opꝫ ⁊ ſilr̃ dicaṫ de aliꝭs circũſtãtiꝭs. ¶ Sꝫ circa iſta ẽ paruuꝫ dubiũ vtrũ aliq̄s poſſit licite dare ⁊ dimittere oẽs ſuas pecunias. Et videṫ ꝙ ſic ſicẽ de apl̃is q̄ oĩa dimiſerunt ⁊ chriſtũ ſecuti ſũt. etiã de multis religioſis. pꝫ etiã de ſocrate q̄ cuꝫ magnus eẽt pħs ſuas pecunias ꝓiecit ĩ mare. pꝫ etiã qꝛ ↄtingit pecuniꝭs male vti ⁊ cũ ſollicitudĩe ſeruãṫ. etiã pecunie ſunt multis occaſio delectationũ inordinatarũ. etiã difficillimũ ẽ ſꝑ bñ ſe hr̃e circa pecunias. igr̃ bonũ ẽ pecunias dimittere. In oppoſitũ tñ ar̃. dimittere bona oportuna felicitati nõ eſt conſonũ rõi ſꝫ pecunie ſũt hmõi igr̃. Itẽ ille act⁹ ñ ẽ ↄſonus rõi q̄ tollit opatões multaꝝ v̾tutũ: ſꝫ dimittere oẽs pecunias tollit actũ liberalitatis igr̃ Rñr ponẽdo talẽ ↄcluſionẽ Circũſcripta fide nõ põt rõe humana cõuinci ꝙ dimiſſio totalis pecuniaruꝫ ſit bona. Et ꝑ hoc ſoluiṫ rõ de apoſtolis. vñ nõ ẽ certũ ꝙ apl̃i oĩa ſua dimiſerint niſi ſm affectũ ⁊ ſic dꝫ intelligi qñ dr̃ ꝙ dimiſerũt oĩa ⁊ ſecuti ſunt xp̃ꝫ: dꝫ intelligi quo ad affectũ vel oĩa exceptis q̄ requirebanṫ ad ſuſtentationẽ vite. De ſocrate dr̃ ꝙ nõ legiṫ ꝙ oẽs pecunias ĩ mari ꝓiecerit ſꝫ bene magnã ꝑtẽ. vel vt dicũt aliq̄ ſocrates hoc fecit vt induceret ꝑplm̃ ad bonũ ⁊ tolleret ab eis errorẽ: qꝛ tẽ opinio ꝑpl̃i ponebat felicitatẽ in diuitiꝭs. Et ad rões dr̃ ꝙ dimittere oẽs pecunias ẽ cadere ĩ pl̃a incõuenientia q̄ꝓ hr̃e pecunias puta in ſollicitudines viuẽdi: in triſtitias famẽ ⁊ ſitiꝫ tales eĩ triſtitie plus pñt trahere appetitũ ꝑter rõeꝫ q̄ꝓ delectatões Uñ infirmi anĩ ẽ nõ poſſe ſuſtinere pecunias id eſt nõ poſſe bene vti pecuniꝭs

¶ **Sciẽduꝫ eſt ſecũdo ꝙ** illiberalitas dicitur eſſe extremum liberalitatis et eſt habitus quo quis cõtra rectã rõem deficit circa pecunias in dando et conſumendo et ſuper abundando: in recipiendo et cuſtodiendo. Si quis enim vltra neceſſaria et exigentiaꝫ ſtatus pecunias habuerit et pauperibus non diſtribuerit vel amicis oditur: cum liberalis qui

oppoſitū facit: puta dat paupibus et amicis/amat. Et ē aduertēdū q̄ defi cimus p illiberalitatē i cōſumptione pecuniar̄ ſicut in defectu expēſarū ſi cut q̄ ꝓpt nimiā affectionē pecuniar̄ nō ſūt audaces exponē nec̄ ꝓ ſe nec̄ ꝓ aliis ſeruitorib⁹. Deficim⁹ etiā p illiberalitatē i exceſſu acceptionis: puta qñ accipimus ab illis q̄bus oz dare etiā debita ꝓpria. deficim⁹ etiā in exceſſu cuſtodie ⁊ iſte videt̄ eē pri cipalis defect⁹ ⁊ error q2 ad iſtū vide tur ſeq̄ alii errores: puta nō dare pe cunias q̄bus oz vt parētibus indigē tibus amicis ⁊ magr̄is. Sz q̄reret ali q̄s qd̄ iſtor̄ vicior̄ ſit peius vł ꝓdiga litas vel illiberalitas. ¶ Pro declara tione ſupponit̄ q̄ illiberalitas q̄n̄q̄ cōponit̄ cū ꝓdigalitate. Nā m̄lti ꝓdi gi accipiūt vn̄ nō oz ⁊ hoc vt poſſint ad voluptatē magis ↄſumere. Et di ces quō eſt poſſibile q̄ ꝓdigalitas cō ponat̄ cū illiberalitate cū ſint extrēa v̄tutis. R̄ndet̄ ponēdo talē regulā. i ope v̄tutis ſunt multe circūſtātie ſz quar̄ cuiuſl3 exceſſuz vel defectū at tēdunt̄ extrema vicia. iō ponit̄ t̄lis ꝓ poſitio Si extrēa vicia fuerit ſm̄ ex ceſſuz vł defectū eiuſdē act⁹ ⁊ eiuſdē circūſtātie opponūt̄. ⁊ tūc ſil̄ſtare nō pn̄t. Si aūt ſint ſm̄ aliā ⁊ aliā circun ſtantiā nō opz q̄ cōponant̄: ſz pn̄t ſil̄ ſtare. q2 tūc nō opponūt̄ ſz ſolū v̄tuti Iſtis poſitis ponit̄ tal̄ ꝓpoſitio. Pro digus d̄r eē melior q̄ illiberalis. q2 ſi dās q̄bus oz/ ē peior q̄ dās q̄bus nō opz q2 iſte alicui ꝓdeſt/ nō aūt alter. Et dz hoc ītelligi de ſimplici ꝓdigo q2 ſi intelligat̄ de ꝓdigo mixto q̄ nō ſolū dat q̄bus nō opz ratiōe dationis et honeſtatis ipſius datiōis: ſz rōe a liculus alterius. vt qñ q̄s dat mere tricibus vt fornicet̄: iſte ē ꝓdigus ſz nō ſimplex: ſz mixt⁹ cū alio vitio ⁊ cer te iſte eſt peior q̄ ſimplex illiberalis. Ex q̄bus patz quid ſit dicendum ad rationes. ideo ponitur

¶ Cōcluſio reſponſalis

Illiberalitas eſt viciū pei⁹ ꝓdigalita te. q̄ ↄcluſio relinq̄t̄ ꝓbata ex dictis.

¶ Videbitur autem vti q3 conſequens eſſe: et de magnificentia pertranſi re. Videtur enim et hec ipſa circa pecunias que dam virtus eſſe non quē admodū liberalitas ⁊c.

Q Ueritur vtrū magnificētia ſit v̄t⁹ moralis? ¶ Et arḡr p̄io q̄ nō. q2 q̄l3 vtēs rōne p̄t hr̄e actus v̄tutis ſz paup nō p̄t hr̄e actū magnificētie igr̄. ¶ Ar̄ ſcd̄o ſic. nō eſt in ptāte nr̄a hr̄e actū magnificētie. q2 nō ē in ptā te nr̄a hr̄e pecūias q̄ req̄rūt̄ ad actū magnificētie. igit̄. ¶ In oppoſitū eſt ph̄us in textu. Pro cui⁹ declaratiōe

¶ Sciendū eſt primo q̄ magnificētia: eſt hi⁹ inclinās ad ma gna opa ⁊ magnos ſūptus circa ma gna opa. vt circa cōſtructionē turriū ciuitatū ⁊ eccleſiar̄. Sz dices ſi ↄtigit circa iſta opa errare igr̄ circa ipa nō eſt v̄t⁹ nccia. R̄n̄r q̄ certe imo ↄtigit errare. notū ē eni q̄ circa q̄cūq̄ opa hūana ↄtigit peccare ꝓpt̄ exceſſuz et ꝓpt̄ defectū. Sz opus magnificētie ē opus hūanū. iō circa ip3 ↄtingit er rare. p̄io in ſupabūdādo vt ſi q̄s ma gnū opus icipiat vltra facultatē qd̄ nō p̄t pficere. ſcd̄o i deficiēdo. vt in p uis opibus q̄ ſūt pue vtilitatis aut in honeſtatis aut parue honeſtatis ma gnos ſūptus facere: vt q̄ hyſtriōes ci baret nuptialr̄. Et ſic p3 q̄ peccam⁹ qñ ñ fit qd̄ honeſtū eēt fieri vel q2 ni ni⁹ fit q̄ deceret ſic̄ m̄lti q̄ cū magnū opus ⁊ magnos ſumpt⁹ fecerūt ꝓpt̄

paruũ pcere pecuniis magnuz opus pdunt.¶ Sz dubiũ eſt vtrũ ſit virtꝰ diſtincta a liberalitate. Rñr breuit̃ ꝙ ſicut fortitudo gñaliter et cõiter capta ſe hʒ ad fortitudinez ſpãliter captã et ad magnificẽtiã. Ita liberalitas ſe hʒ ad liberalitatẽ ſpãliter dictã ⁊ ad magnificentiã. vñ ſicut nõ decet quẽlibʒ ire ad bellũ nec quẽlʒ eſſe virginẽ: ita nec decet quẽlʒ eſſe magnificũ. Sʒ ſi ꝗs q̃rat quare ꝑ arſ. deteriat de illis. Dico ꝙ hoc fecit ad doctrinã vulgi. vulgus ei ⁊ quaſi oẽs maxime ſe hñt imoderate ad pecunias ⁊ honores et vltra ꝙ oʒ. ⁊ i illis maxime voluit ciuilis cõicatio. pp qđ voluit oñdere q̃liter ſe hñdũ ſit circa ea: ⁊ ſpãlr circa magna.¶ Et nota ꝓ maiori declaratione ꝙ magnificẽtia pt capi dupliciť. vno mõ ꝓ habitu q̃ iclinat nos ad bñ nos habendũ circa magnos ſumptꝰ gratis faciẽdos ⁊ ſic eſt virtus diſtincta a liberalitate. ſcđo mõ accipit̃ ꝓ habitu q̃ inclinat habentẽ ad debite ſe habendũ circa ardua facta cõcernentia vtilitatẽ reipublice ⁊ iſto mõ xp̃s bñ habuit magnificentiã lʒ forte non ꝑmo mõ: q: nõ legit̃ ꝙ xp̃s vnꝙ fecerit magnos ſupmtus. ⁊ notũ eſt ꝙ habuit excellentiſſimas opatiões portãtes vtilitatẽ ad rẽpublicã. Eſt tñ notãdũ ꝙ nõ q̃libet volitio magni ⁊ difficilis eſt magnificentia: vt pʒ de aliq̃bꝰ iuſtis qui faciunt actus magnos ⁊ heroycos aliarũ virtutũ. dico ꝑ ꝙ ſoluz opa magna ⁊ difficilia q̃ pertinent ad aliquã adminiſtrationẽ grauem publicã ⁊ honorabilẽ pertinent ad magnificẽtiã. Et nota ꝙ ego appello publicas adminiſtratiões pontificatum cardinalatũ/ep̃atum/imperiũ/regnũ ducatũ/comitatũ/prefecturã legationem ⁊ omnia huiuſmodi.

¶ Superabundans autem et vanoſus propter oportet conſumendo ſuperabundat quemadmodum dictum eſt. ⁊c.

¶ Sciendum eſt ſcđo ꝙ ĩpiꝰ magnificẽtie ꝑmo mõ capte duo ſunt extrema vicia. ſ. puſificentia ⁊ vanoſia. Vñ puſificentia eſt habitꝰ inclinans ad nõ faciẽda magna q̃ oʒ facere attẽtis circũſtantiis vel ad ea faciẽda miora vel cũ minoribꝰ expẽſis aut tardiꝰ ꝙ oʒ. Et ſic pʒ ꝙ puſificus dr̃ errare q̃drupl̃r. Primo qñ nõ facit magna q̃ oʒ facere vel q: facit minora ꝙ debeat facere vel q: facit cũ minoribꝰ expẽſis: vel q: nimis expectat ad faciendũ. Sed vanoſia eſt hitus inclinãs ad faciendũ magna q̃ nõ opʒ attẽtis circũſtantiis vel ad facere maiora ꝙ oʒ. Ex quo ſequit̃ ꝙ tã puſificentia ꝙ vanoſia ſũt hitus iclinantes ꝑter vel ꝯ iudiciũ rõis iõ ſunt vicioſi. ¶ Sed dubiũ eſt qđ iſtorũ viciorũ eſt peius. Pro cuius ſolutione ſupponit̃ ꝙ eodẽmodo dicat̃ de vanoſo ⁊ puſifico ſicut de ꝓdigo ⁊ illiberali. dictũ eſt ei ꝙ illiberalis ſimplex eſt peior ꝙ ꝓdigꝰ ſed cõpoſitus prodigus põt eſſe peior ſimplici illiberali. ita dico ꝙ ſimplex puſificus eſt peior ſimplici vanoſo. iõ eſt aduertendũ ꝙ duplex eſt vanoſus ſcʒ ſimplex et cõpoſitus ſeu mixtus. Vñ vanoſia cõponit̃ qñꝗ cũ puſificentia. ⁊ de vanoſo ſic cõpoſito dicit arſ. ꝙ iſte vbi oʒ multa cõſumere pauca cõſumit ⁊ vbi pauca multa. ⁊ iſte eſt ſimpl̃r peior ꝙ ſimplex vanoſus vel ſimplex puſificꝰ niſi ille puſificꝰ eẽt oĩno illiberalis. Vñ vanoſus cõpoſitus nichil boni videt̃ intendere. nõ in expẽſis multis itendit honeſtatẽ opis vel decẽtiã q: tũc plura exponeret. nec intẽdit ad bonũ finẽ ⁊ honeſtũ pcere pecuniis: q: tũc magis pceret ei vbi nõ opʒ multa expendere ꝙ vbi opʒ. Va-

noſus ſimplex pōt intendere ad honeſtatē credēs in oī tp̄e ſuo eſſe magnitudinē opis ꝛ multitudinē pecuniarū decere. Et nota de vanoſo ꝙ aliqs p̄t dupl'r excedere circa materiā magnificētie Uno mō ex ſolo affectu magna faciēdi ꝛ tūc erit ibi ſimplex ꝛ vera vanoſia. Alio mō gr̄a alicui⁹ alterius vt puta lucri luxurie vani honoris aut alicui⁹ turpis dilectōis aut fraudandi gr̄a ꝛ tūc ibi nō eſſet ſimpl'r vanoſia: ſʒ aliō viciū maius ſm exigentiā finis p̄ncipal'r ītenti. lʒ tn̄ poſſʒ dici vanoſia ex ꝯn̄ti ſicut dicit ariſ. ꝙ ſi qs gratia lucri mechat̄ nō dr̄ luxurioſus ſʒ magis auarus vel iiuſtus. Et de iſto vanoſo nulli eſt dubiū qn ſit peior ſimplici ꝑuiſico. Et ſic pōt ſatis patere ꝙ paup nō pōt eſſe paruific⁹: qꝛ ſi parua exponat hoc eſt ſm ei⁹ decentiā. puos enīʒ pua decent. iō diuites ſunt puifici: qđ p̄t cōtingere dupl'r. p̄io qꝛ circa pecunias tantā affectionē habēt ꝙ ſūt illiberales ꝛ ī magnis ꝛ in puis ꝛ iſti ſūt multū mali. ſcđo qꝛ licet ſatis bene ſe habeāt in minorib⁹ ꝛ mediocribus in magnis tn̄ deficiunt. Unde puificus qn̄qꝫ nihil facit eius qđ oportʒ. ſed ab opere toto deſiſtit pp hoc ꝙ abhorret expēſas ꝛ ſi qđ facit ei⁹ qđ oʒ: tn̄ nō fac̄ ſp totū qđ oʒ ſʒ min⁹. Et ſic pʒ quid ſit dicendū ad rationes. Ideo ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis Magnificētia eſt vt⁹ moralis cui⁹ extrema ſunt puificentia ꝛ vanoſia. q̄ ꝯ° relinquit̄ ꝓbata in primo notabili.

¶ Magnanimitas autē circa magna quidez ꝛ ex nomine videtur eſſe. Circa qualia autem eſt primum accipiamus. differt autem nihil habitum vel eū qui ſecundū habitum intendere: videtur autez magnanim⁹ eſſe qui magnis ſeip̄m dignificat dignus exiſtens.

Querit̄ vtrū magnimitas ſit virt⁹ moralis. Et arḡr ꝙ nō. qꝛ diſpō corporalis nō eſt virt⁹. ſʒ magnanimitas eſt vt⁹ corporalis. igr̄. Item null⁹ virtuoſus dʒ habere cōditiones oppoſitas ipſi felici: ſʒ magnanimus habet cōditiōes ei oppoſitas. igit̄. In oppm̄ eſt ariſ. in textu. ꝛ etiā oēs qui de virtutibus locuti ſunt. Pro cui⁹ ſolutōe

¶ Sciendū eſt primo ꝙ ſeneca dicit oēm vtutē q̄ firmat aīm ī ope bono circa difficilia eē magnimitatē. ꝛ capiēdo ſic magnanimitatē nō eſſʒ vt⁹ ſpālis ab aliis. vn̄ capiēdo magnanimitatē iſto mō nō ē aliō q̄ hit⁹ īclinās hn̄tē ad bn̄ ſe hn̄dū circa difficilia q̄cūqꝫ ēt ſint illa difficilia. Sʒ qꝛ ariſ. diſtīguit magnanimitatē ab aliis ꝛ dicit ꝙ eſt vt⁹ ſpālis diſticta ab aliis iō vidēdū ē qđ ſit magnanimitas. Un̄ magnanimitas nō eſt niſi hit⁹ īclinās ad moderādū paſſiōes appetit⁹ circa honores ꝛ honoratiōes. Et dicūt aliq̄ ꝙ ē ſolū circa magnos honores ꝛ magnas honorificatōes. Ex q̄ ſeqt̄ ꝙ magnaītas eſt vt⁹ moralis qꝛ eſt circa honoratiōes ꝛ honores circa q̄ ꝯtigit excedere ꝛ deficere. iō ꝯgruū ē hr̄e hitū īclinātē ad medio mō ſe hn̄dū ꝛ illevocat̄ magnanītas. vn̄ notū eſt ꝙ honores ſūt appetēdi ſm rectā rōem notū eſt ꝙ virt⁹ ē hit⁹ electiu⁹ ī medietate cōſiſtēs ſm ꝙ recta rō dictauit. Eſt tn̄ aduertendū ꝙ qn̄qꝫ honores nocent hoībus ꝛ ſic nō ſūt appetendi. Alteri⁹ eſt aduertendū ꝙ īter bona exteriora honor videt̄ eē maximū bonorū. ideo videt̄ ꝙ defectus appetendi honores

dicat̃ eē malus ⁊ vitupabilis. Ex ꝙ ſe
quit̃ ꝙ ſi ꝗs cognoſcat ſe eē dignū ⁊
idoneū ad aliqđ bonū occupādū in ꝗ
poſſit multas opatiões virtuoſas ex
ercere ⁊ multū ꝓdeſſe pplo vł coïta=
ti alicui qđ ſi nō acceptet deficit et vł
viciose agē. Et ēt notū eſt ꝙ ꝯtigit ex
cedere ī occupādo bñficiū vtputa qñ
nihil vł paꝝ vtilitatꝭ pt ꝯferre pplo.

¶ Sciēduz eſt ſecūdo ꝙ
magnanimi ē dignificare ſe magnis
honoribꝰ exñtis digni eis ꝗbꝰ hono=
ribus nullus dr eē dignꝰ niſi bonꝰ et
ỽtutibus plenus: iō magnanimitas
videt̃ pſupponer̃ alias ỽtutes. iō pt
dici ỽtus cöis pſuppōne qꝛ videt̃ ꝙ
nullꝰ poſſit eē dignꝰ magnis honori
bus niſi ꝓpt̃ ỽtutes. vel pt dici ꝙ eſt
cöis ſicut ſeneca capiebat magnani=
mitatē vt iā viſuz ē. Ex ꝙ ſeꝗt̃ ꝙ ma
gnanimꝰ ñ appetit honores ꝓpt̃ ſe ſʒ
gr̃a ỽtutū vt honorabilꝰ poſſit ī ex=
cellētes opatões ỽtutū. Alterꝰ ſup
ponit̃ ꝙ tres ſūt ꝓpꝛietates ipſius ma
gnani. ſ. motꝰ lētus. vox grauis. locu
tio ſtabilis. Et ſi dicat aliꝗs. iſta ſunt
opatões corpales ꝗ ñ dñt attribui vir
tuti. Rñr ꝙ potētie ſupiores aïe cū fu
erit pfecte p ỽtutes ſibi debitas hñt
rłare potētias iferiores. iō opatōnes
corpales ỽtuti attribuūt̃ qꝛ rłari pñt
p ỽtutes. Aduerte vlterꝰ ꝙ magna
nimꝰ de bōis fortūe gaudet ⁊ de ma
lis triſtat̃: ſʒ ñ intēſe ſʒ remiſſe qꝛ paꝝ
reputat oïa bona exteriora in ordine
ad ỽtutes ꝙ ſibi ſp manēt ſalue. et p
hoc videt̃ magnanimꝰ differre a ſup
bo: qꝛ magnanimꝰ dignificat ſe ex vir
tute eo mō quo recta rō dictat. Sʒ ſu
pbus nō ſe dignificat ⁊ exiſtiat ſe ex
cellere alios ex ỽtute. ⁊ iñ eſt ꝙ tales
ſūt iniuriatores nec pñt moderate fer
re pſperas fortunas ⁊ ꝯtēnūt alios ꝗ
ỽtuoſiores ſunt nec opant̃ ſʒ ỽtutē
Unde magnanimi ſunt deſpectores
bonoꝝ exterioꝝ vbi ſupple rētio ac
ꝗſitio vel affectꝰ oppugnat opibꝰ vir
tutū. ſunt etiā ꝯtētiui adulationū ⁊ ti
moꝝ ⁊ oïʒ ꝙ a ỽitate pñt ſeducere qꝛ
magis volūt eē boni ꝙ̃ videri. digni
honoribus ꝙ̃ honorari: ſʒ nō ſunt tñ
cōtentui hoïʒ niſi maloꝝ. ſupbi econ
tra ad adipiſcendos honores ꝯtēnūt
ỽtutes deū ⁊ hoïes ſpāliter bonos ⁊
āplexant̃ adulatores qꝛ magis volūt
videri eſſe magni ꝙ̃ vere eē magni ⁊
honorari ꝙ̃ eē digni honoribꝰ. Etiaꝫ
magnanī volūt extolli in opibus vir
tuoſis: ⁊ ſupbi in honoribꝰ. Etiā ma
gnanimi volūt excellere ex meritꝭ. et
ſupbi ſine meritis. Et aduerte ꝙ ſi
cut iuuenis nō totaliter depꝛauatꝰ re
trahit ſe a turpitudīe ꝓpt̃ verecūdiā
ita magnanimꝰ reddit ſe tardū ad o=
perationes mīoris honeſtatis vt ope
tur excellētiores. iō cum beneficiare
ſit melius ꝙ̃ bñficiari qñ magnani=
mus bñficiat̃ ſtatī bñficiat vt nō exce
dat̃ in ope ỽtuoſo. Et ex iſtis ⁊ dictis
in pꝛio notabili: pʒ ꝗd ſit dicēdū ad ra
tiones. ¶ Ad ſcđam dico pꝛio ꝙ ma=
gnanimꝰ nō ē ſupbus vt viſuz ē. vñ
ſupbus dignificat ſe ꝓpt̃ fortunā et
magnanimꝰ ꝓpt̃ virtutē. Et ſi dicas
ꝙ arꝭ. dicit ꝙ magnanimi ſunt deſpe
ctores alioꝝ. dico ꝙ nō dicit: ſʒ ꝙ bñ
videt̃ eē deſpectores. dico etiā ꝙ ma
gnanimꝰ iuſte cōtēnit ⁊ illud nō ē cō
tra hūilitatē qꝛ cōtēnit aliū ꝗ magis
ſe dignificat ꝙ̃ oʒ. cōtēnit ꝗdē. i. minꝰ
exiſtimat. ⁊ ſic pʒ ꝙ magnanimitas ñ
eſt ꝯtra hūilitatē nō ē ei hūilitatis ꝙ
hō de ſe minus exiſtimet vel minus
dignificet ꝙ̃ ſit dignus. Sed humili
tatis ē ꝙ hō nō plꝰ dignificet ſe ꝙ̃ ſit
dignus dignificari. dico vlterꝰ ꝙ ma
gnanimꝰ nō verecūdat̃ ex turpi actu
ſʒ qꝛ ipſe ſcit maiorē dignitatē in be=
neficiādo ꝙ̃ in beneficiari. ideo recu
ſat bñficiari ⁊ magis cupit bñficiare
⁊ ideo dico ꝙ magnanimus frequē=
tius memorat̃ de illis ꝗ bōa fecerūt

ꝙ de illis q̄ bona ceperunt. Dico ulterius ꝙ magnimus in rebus arduis ⁊ sibi ꝯmissis ē diligētissimus ſ; in rebus puis q̄s multi miores pn̄t recte facere ē tardus. Dico ulteriꝰ ꝙ q̄nqȝ memorant̄ de malis preteritis vt valeāt cauere futura⁊ nō vt vindicēt. dico etiā ꝙ nō multuȝ curāt laudari ſ; bñ curāt ꝙ ſint digni laudari. dico ulterius ꝙ nō multū loquūt̄ de hoībꝰ in cōi ſermone: l; ſi emineat aliq̄ grauis admiſtratio hoc nō refugiāt. Et illud nō ē ꝯtra entrapeliā cū nullū in cōitate hūana ledāt. Dico etiā ꝙ nō odiūt q̄ amāda ſunt: ſ; q̄ odiēda ſūt vt vicia hoīȝ ⁊ hoīes ſcōm ꝙ vicioſi ſunt ⁊ hoc eſt bonū. Ideo ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis

Magnanimitas eſt virtus ſpē diſtincta ab aliꝭ. que cōcluſio relinquit̄ ꝓbata ex dictis.

¶ Sequit̄ de vanoſia et puſilſcentia.

¶ Deficiens autem puſillanimus: ſuperabundans autē caymotes nō mali quidā igitur videntur eſſe neqȝ iniuſti: non enim malefactores ſunt peccantes autem ⁊c.

Queriť vtruȝ caymotes ſit extremū magnanimitatis. Et arg̃ prīo ꝙ nō qꝛ conuenit cū magnanitate qꝛ caymotes appetit honores magnos ſicut magnimꝰ. igr̃. ¶ Arg̃ ſecūdo. Appetere bonū nō videt̄ eē malū: ſ; caymotes videt̄ appetere bonū qꝛ appetit honores q̄ ſūt maximū bonū inter bona exteriora. ¶ In oppoᵐ eſt ariſtoteles ĩ textu. Pro cꝰ ſolutōe

¶ Sciendū eſt primo ꝙ

caymotes ⁊ puſillanimitas ſūt extrema ĩpius magnimitatis. iō ſūt extrema vicia. Vñ caymotes eſt hītus inclinans ad defectū ipoꝝ honoꝝ. Et ē aduertēdū ꝙ ſub caymote ꝯtinet̄ ambicio ⁊ p̄ſūptio. Vñ ambicioſꝰ ē circa honores ſic vȝ ꝙ ille q̄ appetit honores plꝰ q̄ oȝ vl' alr̄ q̄ oȝ vtputa ſi appetamꝰ honores magis q̄ opa virtutū talis vocat̄ ambicioſꝰ vñ ambicioſus appetit dignificari ñ ꝓpt̄ v̄tutes ſ; ꝓpt̄ honores exťiores. S; p̄ſūptuoſus ē circa actꝰ ⁊ opa ſic vȝ ꝙ ille dr̄ p̄ſūptuoſꝰ q̄ opa vltra ſuā facultatē aſſumit vt ſi medicꝰ nōdū exptus medicinā regi ſine ꝯſilio alioꝝ p̄ſumeret dare. Et poſſent dari mlťa exēpla ita vȝ ꝙ ambicioſus q̄ aſſumit dignitates vl' officia q̄bꝰ ñ ē dignꝰ nō tñ vult dignificari ill' dignitatibꝰ vl' officiꝭ ꝓpt̄ honores exteriores ſimpl'r ſ; ꝓpter excellētiores opatōes. S; dices quō p̄t iſtō fieri ꝙ ſub caymote cōtineant̄ duo vicia ⁊ tñ ſub puſillanimitate ꝯtinet̄ ſolū vnuȝ. dico ꝙ certe ſiē ſub caymote ꝯtinent̄ duo vicia. ita ſb puſillanimitate q̄ꝝ vnū opponit̄ ābicioſitati vtputa defectꝰ ĩ honoribꝰ vt ſi q̄s minꝰ appetat honores q̄ oporteat: ⁊ ſ; q̄ō opponit̄ p̄ſūptuoſitati vt ſi q̄s ad officiū aliq̄ō honorabile exercēdū vbi poſſ; excellētes opatōes virtutū exercere. ⁊ h; ſufficiētiā in ſcia amicis ⁊ pecuniꝭ ad hoc req̄ſit̄ ⁊ habeat aīȝ pigrū ĩ illis dr̄ vicioſus ⁊ opponit̄ p̄ſumptuoſo. Et adūte ꝙ iſte nō ē ita malꝰ ſicut caymotes ſibi oppoſitꝰ qꝛ caymotes ſibi oppoſitꝰ tēdit a ... pbiā iuidiā: diligit adulatores: ſubuertit ordinē moꝝ ⁊ nature p̄ferēs honores v̄tutibꝰ. dicūt tñ aliq̄ ꝙ caymus q̄ ē p̄ſumptuoſus ſimplex. i. q̄ ambitione caret nō eſt ita malus ſicut puſillanimus ſibi oppoſitus qꝛ talis nō ſolū priuat ſe honoribus exterioribus: ſ; etiā illis q̄ poſſet et tenet̄ exercere: p̄ſūptuoſꝰ ſolū peccat qꝛ nitit̄ ad illa q̄ excedūt facultatē ſuaȝ q̄ tñ nō ſunt querēdi niſi ꝓpter v̄tutes

¶ Sciēduz eſt ſecūdo ꝙ difficultas eſt īter doctores vtrū philotimia ſit virtꝰ/⁊ ſi ſit: vtrū ſit virtus diſticta a magnimitate. Pro cuiꝰ ſolutiōe eſt aduertendū ꝙ dr̄ cōiter ꝙ philotimia eſt hītꝰ iclinās ad moderate ⁊ debite ſe hn̄dū circa ꝑuos honores. ⁊ ſic philotimia dr̄ eſſe vtꝰ circa honores ꝑuos: et magnitas circa magnos honores. ⁊ ſic diceret̄ ꝙ magnanimitas ⁊ philotimia nō eſſent ꝓprie diuerſe vtutes ſ; q̄ſi diuerſi modi eiuſdē vtutis. ꝑ quā eī vtutē hō paruī ſtatꝰ opat̄ circa minores honores ſicut oʒ ꝑ eandē vtutē hō cōſtitutꝰ ſuis meritis exigētibꝰ ī maioribꝰ dignitatibꝰ opat̄ circa maiores honores ſicut oʒ. Et eſt aduertēdū ꝙ ſicut ipiꝰ magnanimitatis q̄ eſt circa magnos honores ſunt duo extrema ita ipiꝰ philotimie duo ſūt extrema licʒ noīa nō ſint ipſis īpoſita. tn̄ illud qđ eſt in deficiendo cōiter vocat̄ aphilotimia ab a qđ eſt ſine q̄ſi nō amatiuꝰ honoris. ita ꝙ aphilotimus dr̄ q̄ pret̄ rōem deficit ab appetitu rōis in ꝑuis honoribꝰ. Tn̄ extremū aliud vocamꝰ qn̄qꝫ noīe vtutis. ſ. philotimia. iō dicit Ariſt/ ꝙ philotimū qn̄qꝫ vitupera mus ⁊ hoc ē capiēdo philotimiā pro extremo in abūdando ī appetitu paruorū honoꝝ. Eſt tn̄ aduertēdū ꝙ philotimia nō ſolū eſt circa ꝑuos honores: ſ; etiā circa mediocres. Et ariſt/. nō noiauit eā l; bene fecerit mentionē ꝙ ī talibꝰ honoribꝰ erat ſupabundātia defectꝰ ⁊ medietas. et ſic pʒ q̄d ſit dicendū ad rōes. vn̄ ꝙ caymotes appetat honores hoc nō eſt ꝫm rōem rectā. Vn̄ nota ꝙ appetitꝰ honoris ordinatꝰ p̄t nos icitare ad vtutes: ſ; inordinatꝰ nō icitat nos ad vtutes: ſed magis ad oppoſitū. ideo ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis

Caymotes eſt extremū magnanimitatis: ⁊ puſillaīmitas alterū extremū q̄ ꝯcl'o relinq̄tur ꝓbata in p̄mo notabili. ¶ Sequit̄ de manſuetudine.

¶ Manſuetudo autem eſt quedaz medietas circa iras. innominato aūt exiſtente medio fere aūt et extremis ad medium manſuetudinez ferimus ad effectū declinantē innominatū exiſtentē. ⁊c̄.

Queriť vtrū manſuetudo ſit virtus moralis? Arg̃r p̄io ꝙ non. q: ipa eſſʒ vtꝰ circa iras. ſ; hoc ē f̄ꝫm q: circa iras nō eſt vtus. ¶ Arg̃r ſcđo ſic. Ira īpedit aīm ⁊ rōeʒ. g̃ circa ipaʒ nō eſt virtus. In oppoſitū eſt Ariſto. in textu. Pro cuius ſolutione

¶ Sciendū eſt p̄mo ꝙ drīa eſt īter cōcupiſcibile ⁊ iraſcibile. Vn̄ illud dr̄ cōcupiſcibile qđ ex ſe natū eſt eſſe cōueniēs vel diſcōueniens ita ꝙ nullo alio poſito circa ip̄m natus eſt ſeq actꝰ delectādi vel triſtādi ſeu ꝓſequēdi vel fugiēdi. Et tale nō reſpicit iraſcibilis. Vn̄ actꝰ iraſcibilis eſt iraſci qđ nihil ē aliud q̄ appetere vindictā ꝑ apparentē ꝑuipenſionē ita ꝙ offendēs eſt obm̄ talis actꝰ nō q̄dē offendens qđ ex ſe ſit diſcōueniēs cōcupiſcibili ſed q: īpedit illud qđ eſt p̄mo cōueniens appetitui eiꝰ guſtatiuo ⁊ circa illud iraſcibilis haberet q̄ddā nolle nō quidē ꝓpe refugientis ſicut concupiſcibilis mala refugit: ſ; magſ reſpuētis ſiue repellētis. iō nō ſolū concupiſcit amouere illud īpediens: ſ; etiā punire. Vn̄ qn̄ obiectū nō punitū eſt p̄ſens ſp iraſci eſt cū triſticia. ſ; qn̄ punit̄ eſt cū delectatiōe. ideo dicebat Ariſt/. ꝙ ira virt

eſt quaſi mel. Un̄ irati nō punientes triſtant̄ iō punire eſt ipſis delectabile vn̄ nō ſeq̄t ira niſi vbi ñ eſt ſpes vindicte. Un̄ ſi rex faceret pauperi iiuriā: vir ille bñ triſtaret̄ et odiret regē: ſed nō iraſceret̄: qꝛ nō ſperat vindictā. Et qꝛ circa talia cōtingit excedere ꝛ deficere cōgruū eſt hr̄e v̄tutē q̄ inclinet appetitū ad moderate ꝛ bñ ſe hn̄duꝫ circa iras. ꝛ talis nō ē niſi mā ſuetudo Et tñ dubiū vtrū clemētia diſtinguat̄ a māſuetudine dicunt aliq̄ ꝙ ſic: ꝛ dicūt ꝙ māſuetudo ē moderatiua paſſionis īterioris. clemētia v̄o moderatiua punitiōis. dicūt etiā ꝙ clemētia ē ſolū ſupioris: ꝛ māſuetudo circa iras quaſcūqꝫ ꝛ maxime circa pſonas eq̄les adiuicē cōuenientes. Aliter dicūt aliq̄ ꝛ meli⁹ ꝙ clemētia differt a manſuetudine ī hoc ꝙ clemētia eſt moderatiua ire ꝛ punitiōis ſupioris aduer ſus īferiores. Sed māſuetudo ē moderatiua earūdem vl̄iter apd̄ oēs. Ex q̄ pōt ſeq̄ ꝙ nō ois datio venie qua. ſ. ſupior abſoluit īferiorē a pena debita ſ̄m leges ꝓ delicto eſt clemētia: qꝛ talis datio venie nō eſt cōformis rōni recte. pꝫ qꝛ ille cui fit talis venia iterdū efficit̄ deterior. Etiam reſpublica qn̄qꝫ magna detrimēta patit̄ pp dationē venie. Etiā in datiōe venie remittit̄ qn̄qꝫ ſatiſfactio debita parti qd̄ ad iiuſticiā ptinet. Un̄ ſeneca in iiurijs alienis facile idulgem⁹ in nr̄is ſum⁹ īplicabiles. Sed datio venie ſiue remiſſio pene a ſupiore ptātē hn̄te ſ̄m qd̄ eſt auctor legū ꝯformiter ad dictamē rectū eſt opus clemētie ſtricte capte. Un̄ nota ꝙ ois q̄ cōmittit cām ī ꝑrimū ſ̄m leges eſt puniēdus dupli ci pena. Una q̄dē ad ꝑximū cui ſic nocumētū itulit. Alia eſt ad cuſtodē legis q̄ offenſus ē ꝑ hmōi tranſgreſſionē legi: ꝛ iſta pena a criminoſis ſolet repeti ꝛ ꝑpe ex clemētia ī remiſſione totali vel ꝑtiali dūmō talis remiſſio ſi at ꝯformiter ad dictamen recte rōis.

¶ Sciendū eſt ſecūdo ꝙ extrema māſuetudinis dr̄ eſſe iraſcibilitas ꝛ īraſcibilitas. iraſcibilitas ī ſupabūdando: ꝛ inraſcibilitas ī deficiēdo. Un̄ notū eſt ꝙ ꝯtingit deficere ī nō iraſcēdo. qꝛ iraſci qn̄qꝫ eſt bonū. ꝫ tūc nō iraſci eſt malū. Et nota ꝙ aliq̄ extremū in ſupabūdādo puta iraſcibilitatē vocāt iracūdiā ita ꝙ iracūdia noiat exceſſū ire. ꝛ iſte exceſſus fit ꝑ hoc ꝙ in ira puertit̄ ordo rōis. Un̄ puertit̄ ordo rōis in appetitu vidicte multipl̄r. ꝑmo qn̄ appetit̄ vidicta de re de q̄ nō eſt appetēda ſicut cū appetit̄ vindicta de ope v̄tutis ſicut iudei de opibus v̄tuoſis xp̄i. ſcd̄o appetit̄ vidicta ꝯ ordinē rōis qn̄ appetit̄ a pſona a qua nō dꝫ appeti. lꝫ fctm̄ ſit punibile. vt ſi fili⁹ appeteret vindictam pr̄is. tertio qn̄ appetit̄ pp malū finē. puta ꝑpter vltionē ꝛ nō pp emēdationē. quarto qn̄ q̄s vult vidicare ꝛ tñ ei nō eſt cōmiſſa auctoritas. q̄nto qn̄ excedit̄ in pena. puta qn̄ dat̄ maior pena q̄ vidicta exigat. Pōt etiā fieri exceſſus ſ̄m circūſtantias loci ꝛ tp̄is. Et nota ꝙ vt dicit Ariſt̄. ī textu nullus ē q̄ poſſit diu iraſci ꝛ itēſiſſime: qꝛ ſi q̄s iraſceret̄ itenſiſſime vel cito ceſſabit ira vel deſtruet̄ irat⁹. Un̄ ipſi⁹ ire ſupabūdantis ſunt tres ſpēs. ſ. acutus/ amaritudo/ ꝛ acerbitas. illoꝝ q̄ ſupabūdanter iraſcūt̄ q̄dā ſūt acuti q̄ velociter iraſcūt̄ in q̄b⁹ nō oꝫ et magis q̄ oꝫ ꝛ parū cuſtodiūt irā. i. nō oppꝛimūt neqꝫ occultāt irā. Et iſti vocant̄ acrocoli. i. acuti ꝛ vehemētes ꝛ cōiter tales ꝯplexiōis colerice Alij ſūt amari in quibus ira cū difficultate ſoluit̄ tñ ſoluitur ſine punctione ꝛ iſti occultant irā intra ſe ꝛ ab ea nō diſcedunt donec punierīt et punitione facta q̄etant̄ ꝛ q̄diu punitio nō eſt facta ſunt ſibi graues ꝛ moleſti ꝛ amicis. ꝛ qꝛ occultāt iō nullus mitigat eos. Alij ſūt

excesſiui quorū ira nō ſoluit̃ ſine punitiōe: ⁊ tales dicimus acerbos ſiue difficiles. Sʒ adhuc reſtat vnū dubiū de mãſuetudine vtrū virt⁹ mãſuetudinis ſit melior ĩ colerico q̃ ĩ flegmatico? Rñr breuiter q̃ ip̃a v̾t⁹ ĩ vtroq̃ eſt eque bona ſi ſit in vtroq̃ ad extremū poſſibilis pfecta. pʒ: nã oĩs cōcedunt ⁊ ita eſt q̃ volūtas regi non pōt ad male aut etiã ad min⁹ bñ agendū p quãcūq̃ paſſionē vel inclinationeʒ naturalē corporalē. ⁊ hoc hʒ ex dominio aut q̃ eſt potētia abſoluta ab organis ⁊ diſpoſitionib⁹ corporalibus: aut q̃a eſt gradus ſupioris q̃ ille potētie iferiores. hoc ſuppoſito notū eſt q̃ volūtas tã in colerico q̃ in fleumatico ⁊ in q̃libet potētevti rōe quacūq̃ diſpoſitiōe corporali fuerit diſpoſit⁹ pōt ad extremuʒ bene eligere ⁊ eque bene in vno ſicut ĩ alio. Et ſic ĩ vtroq̃ poterit v̾tus gñari ita pfecta. Concedendū eſt tñ q̃ ante gñationē virtutĩ difficili⁹ eſt eligere ipſi iracūdo q̃ in ipſo appetitus ſenſitiuus magis aduerſat̃ recte rōi. Vñ lʒ volūtas nō neceſſitet̃ neq̃ cogat̃ p appetitū ſenſitiuū tñ pp quãdã affectionē naturaleʒ quã volūtas hʒ ad appetitū ſenſitiuū ſicut dñs ad ſubditū ip̃a allicit̃ ad illud in qō tranſit appetitus ſenſitiu⁹ et tunc dicit̃ duci appetitu ſenſitiuo. Et ſic pʒ q̃d ſit dicendū ad rōes. notū eſt q̃ circa iras poſſumus errare et ĩ deficiendo et in ſupabundando. ideo neceſſe eſt circa ipſas eſſe aliquã v̾tuteʒ q̃ eſt manſuetudo. Ideo ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis

Mãſuetudo eſt v̾tus moralis ſpãlis ab aliis diſtincta. q̃ ꝯcluſio relinquit̃ pbata in primo notabili.

¶ Sequitur de affabilitate

¶ In colloquiis ãt ⁊ cōmunē ex ſmonib⁹ ⁊ reb⁹ cōicera hi q̃dē placidi vident̃ eſſe oĩa ad delectationem laudantes. ⁊c̄.

Q Uerit̃ vtrū affabilitas ſit virt⁹ moral̃? ¶ Et argr̃ pmo q̃ nō. q̃ nō videt̃ q̃liter diſtiguat̃ ab aliis v̾tutib⁹. igit̃. ¶ Argr̃ ſcdo. Affabilitas videt̃ eē circa delectabilia. ſʒ illō videt̃ eſſe cōe oĩ v̾tuti. igit̃. In oppoᵐ ē ariſtotĩ. in textu. Pro cuius ſolutione

¶ Sciendū eſt primo q̃

ad vitã hūanã vtilis ē imo neceſſaria cōicatio: nã ei q̃ nihil facit fruſtra dedit ſolis hoĩb⁹ pter cet̃a aĩalia ſmonē vt p ip̃ʒ ſignificēt aliis nociuū iuſtū ⁊ iiuſtū. Notū ē q̃ hō plurib⁹ indiget ad vitã ſuãdã. adhuc plrib⁹ ad eã bñ ducēdã q̃ nã pficere nō p̃t ſʒ vt pſiciat̃ idigēt artib⁹ hūanis ⁊ diligētia ⁊ vn⁹ oēs hr̃e nō p̃t q̃uis multiplicib⁹ artib⁹ idigeat. Negnū eſt ei hoĩ ſi ſit bon⁹ textor bon⁹ edificator. ⁊ ſic de aliis. ſine quib⁹ idigētia hoĩʒ repelli nō poſſʒ. Oʒ ĝ q̃ ſit tãta hoĩʒ cōicatio q̃ idigentie hoĩm adiuicē ſuppleãt̃. iō dicit ariſtĩ. pmo politice q̃ hō nã aĩal ciuile eſt: ⁊ q̃ eſt iciuilis pp naturã et nō pp fortunã aut prau⁹ eſt aut melior q̃ hō. Ulẽi⁹ ē aduertēdū q̃ ſmōes pñt tripl̃r ꝯſiderari. Uno° ſʒ q̃ deſuiunt ad act⁹ ſerioſos ⁊ ſic circa ip̃os ē affabilitas. vñ illi act⁹ ſūt ſerioſi q̃ nō ordinant̃ ad ſolacia iocoſa nec ad manifeſtationē pp̃e pfectiōis ſʒ ad aliq̃d vtile nobis aut aliis pcurãdū vel pſequēdū vl̃ ꝯtriū fugiēdū. vñ ꝯtigit v̾bis ⁊ geſtu ad aliū. aliq̃ñ decēter ⁊ delectabil̃r ſe hr̃e. aliñ rudit̃ litigioſe ⁊ idelectabilit̃ lʒ nō mutēt̃ ſerioſi act⁹. ſcdo pñt ꝯſiderari ſm q̃ deſuiūt ad manifeſtationē alicui⁹ interioris pfectiōis

noſtre latētis ꝛ ſic circa ipſos eſt ꝟt⁹ q̄ vocaꝶ veritas. tertio ſꝫ ꝙ deſeruiūt ad ludos ꝛ ſolacia. ꝛ ſic circa ipos ē eutrapelia. Et no. ꝙ qñ dr̄ ꝙ affabilitas eſt circa act⁹ curioſos nō dꝫ ītelligi tā ꝙ̄ circa ꝓpriū ei⁹ obm̄ qꝛ illi act⁹ ſūt ēt aliarū ꝟtutū. ſꝫ eſt circa ſmones ꝛ geſta q̄b⁹ vtimur ī hmōi actib⁹ curioſis ad decēter ꝛ delectabiliꝶ coīcandū.

Sciendum eſt ſcdo ꝙ diſcolia ſiue ꝓteruia eſt q̄ cū viuētib⁹ ad oīa vel plurima ꝯ̄triamur ꝛ ꝯtēnimus oēs. vñ diſcolia reddit hoīem litigioſū: tollit pacē ꝛ amicitiā q̄ tenet hoīes ī cōi ꝯgregatiōe. auertit nālēꝫ appetitū hoīs quē hꝫ hō ad coīonēꝫ. Ex q̄ ſequiꝶ ꝙ diſcolia eſt praua et ꝯ̄ bonos mores. ¶ Et aduerte ꝙ placitas videꝶ eſſe ſibi ꝯ̄tria qꝛ placitas eſt qua q̄s ita vult oīb⁹ placere ꝛ nulla cōtriſtare. qꝛ nulla aliorū dicta cōtendit ſꝫ etiā oīa ſi turpia ſint ꝛ falſa ꝯmendat ꝛ approbat. eſt tñ īfectiua cōicatōnis. qđ pꝫ: qꝛ viciū ꝯuiuētiū īde augeꝶ ꝛ etiā malorū ꝑ eam participes videmur eſſe. Ex oīb⁹ pꝫ ꝙ in coīcatione hūana circa ſermones ꝛ geſtus ad ſerioſos act⁹ īdigem⁹ ꝟtute morali dirigēte ſiue īclināte nos ad mediū ſm rectā rōēꝫ. Unde circa tales ſmones ꝛ geſtus cōtingit excedere ꝛ deficere tā in delectando ꝙ̄ triſtando. ideo cōgruū eſt hr̄e ꝟtutē dirigentē ad mediū. ¶ Et aduerte ꝙ iſta virtus multis modis noīaꝶ. Aliq̄ñ noīaꝶ amicitia. nā amici adiuicē delectāt et cōuiuūt. Aliq̄ vocāt eam ſocialitatē. vt homerus q̄ maledictū dixit hoīem inſocialē. i. diſcolū ꝛ ſocietatis turbatorē. Uocata etiā fuit vrbanitas ad or̄iam ruſticitatis. qꝛ viuētes in vrbe magis ſolēt cōuiuere et colloqui gratioſe ꝙ̄ rurales. Et eadē rōne vocata fuit curialitas. nā q̄ in curiis viuūt pre cēteris ſciūt gratioſe cōuiuere. Et antiquit⁹ vocata eſt facetia ꝛ hñtes eam faceti ſūt vocati. Et eſt idē facetia ꝛ eloquētia vel decētia vel ſuauitas ī ꝟbis. Et ex oīb⁹ iſtis pꝫ ꝙ affabilitas eſt ꝟtus moralis circa ſmones ꝛ geſt⁹ ad ſerioſos actus. ꝛ ꝑ iſta ſufficiēter ſoluūtur rōnes. Uñ lꝫ oēs ꝟtutes morales req̄rantꝶ ad ꝑfectā coīcationeꝫ hoc eſt tñ ſm diuerſos actus ꝛ diuerſa obiecta. Et lꝫ iſta ꝟt⁹ locū hēat ī oī coīcatiōe ipa tñ nō reſpicit ad ſubam actuū noſtrorū ſerioſorū neqꝫ ꝑncipales circūſtātias ipoꝝ. ſꝫ ſolū ſmones ꝛ geſtus q̄bus vtimur in exercitio ſingulorꝫ noſtrorū actuū ſerioſorꝫ. iō ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis

Affabilitas q̄ m̄ltꝭ aliis noīb⁹ noīaꝶ eſt ꝟt⁹ moraꝶ ſpālis ab aliis diſtincta. Que ꝯ° r̄linq̄ꝶ ꝓbata ī p̄io notabili.

¶ De veridicis autem ꝛ falſidicis dicamus ſimiliter et in ſermonibus et ī operationibus et fictione videtur vtiqꝫ iactator ſimulatiuus glorioſorꝫ eſſe ꝛ nō exiſtentiū et maiorum ꝙ̄ꝫ exiſtunt. ꝛc̄.

Queritur vtrū veritas ſit virtus moralis. ¶ Argꝶ p̄mo. ꝙ nō. qꝛ virtus moralis non eſt in intellectu ſꝫ ī volūtate: ſꝫ volūtas eſt in ītellectu igitur. ¶ Arguiꝶ ſecūdo ſic. vronia que veritati opponitur non eſt viciū ꝙ̄ veritas nō eſt virtus. añs ꝓbaꝶ per Ariſtotꝭ. in textu. In oppo^m^ eſt Arꝭ. in textu. Pro ſolutione

¶ Sciendū eſt primo ꝙ veritas capitur multipliciter. Uno° vt eſt paſſio entis. vnde veritas vt eſt paſſio entis nō videꝶ dicere niſi verā entitatē rei. Et ſic certe q̄dlibet ens ē veꝝ vt alias viſū eſt. qꝛ oē ens eſt vere

productũ et vere hꝫ ſuã entitatẽ. Se cũdo vt ẽ adequatio ſermõis ad rẽ ſi gnificatã queadmodũ aliq̃ ꝓpõ dr̃ eẽ ṽa et ſic nõ capit̃ hic. Alio mõ capit̃ vt ẽ hitus iclinãs nos ad ſermões ve ros deſignatios nr̃aꝝ dditionuꝫ ꝑut recta rõ dictat ita ꝙ ṽitas nõ ẽ circa quoſcũqꝫ ſermões: ſꝫ circa ſermones ſm ꝙ ſunt deſignatiui nr̃e diſpõnis in hũanis bonis vtputa in nobilitate amicorũ: in abundantia diuitiaꝝ vel ṽtutũ ⁊ ſcientiarũ. Et aduerte ꝙ ei⁹ extrema ſũt duo. ſ. iactãtia ⁊ yronia. Vñ iactãtia cõſiſtit in ſeruãdo nobis gl'oſa q̃ nõ inſunt vel maiora q̃ ſint Sꝫ yronia ꝯſiſtit ĩ deficiẽdo circa p̃di cta ab eo qd̃ recta rõ dictat. Ex q̃ ſeq̃ tur ꝙ iactãtia ẽ viciuꝫ ĩ excedẽdo: et yronia ĩ deficiẽdo circa p̃dicta. Et di ces videt̃ ꝙ iactãtia ⁊ yronia ſint mẽ dacia. Rñr ꝙ verũ ẽ: vñ ſignãdo gl'o ſa de ſe q̃ nõ ſunt: vl' maiora q̃ nõ ſũt eſt mẽdaciũ qd̃ vocat̃ iactãtia: et ſm defectũ negãdo nõ eẽ q̃ inſũt vl' faciẽ do miora q̃ ſint ⁊ tale mẽdaciũ vocat̃ yronia. ¶ Et aduerte ꝙ iactãtia mul tũ diſplicet audiẽtib⁹. iõ ẽ viciũ pei⁹ q̃ ſit yronia. Nota tñ ꝙ dicũt aliq̃ ꝙ yronia non opponit̃ ṽtuti nec ṽitati nec cuicũqꝫ ṽtuti. imo frequẽtiſſime valet ad ṽitatẽ cognoſcẽdã ⁊ mores deprehẽdẽdos. Sꝫ ꝓ cõcordia ẽ notã dũ ꝙ duplex videt̃ eẽ yronia. ſ. ṽboꝝ ⁊ ſniaꝝ. Vñ yronia ṽboꝝ ẽ q̃ lꝫ aliđ di cat q̃ ſentit nõ tñ ſimulat. vt cũ dico yronice tu bñ agis. ego dico te bñ a gere ⁊ aliđ ſentio. ſ. te male agere. ſꝫ nõ aliud ſimulo. qꝛ ꝑp̃ modũ ꝓferẽ di oẽs audiẽtes iudicãt me ſentire ꝙ ille male agit. ⁊ talis yronia ꝓp̃e nõ eſt viciũ ipſius ṽitatis. Sꝫ yronia ſe tentiaꝝ ẽ totius volũtatis fictio q̃ q̃s vnũ ſentit ⁊ aliđ ſimulat. ⁊ iſtius mõ te ſũt ſpẽs. vna dr̃ antifraſis cũ nega mus facere qd̃ maxime fecim⁹. alia eſt qñ ea q̃ volumus videri ĩ nobis ĩ adũſariis eẽ ꝯcedimus. ⁊ multas ali as ſpẽs enũerãt doctores. Sꝫ iſtiſ mo dis ñ capit̃ yronia cũ dr̃ ꝙ ẽ extremũ veritatis: ſꝫ alit̃ vt viſum eſt.

¶ Exiſtente autem reqe et inuita et in hac cõuer ſatione cum ludo vide tur et hic eſſe collocutio quedam conſona ratio ni ⁊c.

¶ Sciẽduꝫ eſt ſecũdo ꝙ circa ludos ⁊ iocos p̃t eẽ defectus et exceſſus. iõ indigemus ṽtute q̃ incli net ad moderate nos hñduꝫ circa lu dos. Vñ q̃lꝫ p̃t experiri ꝙ ꝑ longã et cõtinuã opatiõẽ corpis mẽbra laxã tur. et ſenſus ꝑ longã vigiliã indigẽt ſõno. ita etiã ꝑ longã ⁊ ſtudioſã attẽ tionem interiorẽ virtutes interiores aiales laxant̃ ꝑp̃ qd̃ in eis requies eſt neceſſaria. et iſta quies nõ p̃t fieri niſi ꝑ ludos. nõ eĩ p̃t fieri ꝑ ſõnũ qꝛ ĩ vehemẽter ſtudẽtib⁹ (vt ĩ pl'ib⁹) nõ ĩ uẽniũt ſõnia: imo parũ dormiũt. non p̃t etiã fieri ceſſando ab opibus exte rioribus. qꝛ tunc intellectus magiſ la borat. iõ fit circa ludos. Vñ mens in terior maxime vacat circa ludos ꝓ pter qd̃ ludi ſũt vtiles hoi. Ex q̃ ſeq̃ tur ꝙ aliñ cõtingit praue deficere cir ca ludos ſicut q̃ voluñt eẽ quaſi triſtes ſine ſolatio nõ ẽ facile cũ talib⁹ ꝯuer ſari. Etiã cõtingit exceſſus q̃ malus eſt. Etiã circa ludos q̃ñqꝫ cadit error ꝑp̃ circũſtantias. vt ſi turpia verba ⁊ illicita intermiſceant̃ / cõgruũ eſt ꝙ circa talia eẽ virtutẽ ⁊ illa vocat̃ ẽtra pelia ab en qd̃ eſt bonum ⁊ trepo tre pas qd̃ eſt verto vertis. quaſi ad iocũ ditatẽ cõuiuẽtiũ bñ vertẽs facta ⁊ di cta ipoꝝ. Unde nota ꝙ ludus p̃t fieri de rõe medicine ⁊ ſic p̃t bene fieri: vl' ad recreationẽ vite et requiẽ ⁊ ſic põt

eſſe opus v̄tutis: q2 oē opus volūtariū neceſſariū ad bn̄ eē hūane vite pt eē opus v̄tutis: ſʒ ludus factus illis mōis ē hmōi. igr. Alio° pt fieri rōne cōcupiſcētie ⁊ ppt laſciuiā ⁊ diſſolutionē: ⁊ iſtis mōis nō pt eē op⁹ v̄tutis Sʒ adhuc ē dubiū in q̄ ↄſiſtit iſta v̄t⁹ vtrū in actibus ludi vl in v̄bis circa ludū. dico nihil aſſerendo q in collocutione circa ludū. Vn̄ iſta v̄t⁹ ē circa ludos tanq̄ circa materiā. vn̄ collocutio cōſona rōi in audiēdo dicēdo qualia oʒ ⁊ vt oʒ q̄ ē circa ludos dr̄ eē actus exterior entrapelie. Et nota q extrēa ipſi⁹ ſūt duo boniolochus ⁊ agreſtis. vn̄ boniolochi videt eē illi q̄ ſupabūdāt ī deriſiōe alior q̄ etiā ſūt oneroſi ⁊ nō gracioſi in cōſpectu aſſiſtentiū: ⁊ iſti magis ſtudēt ad puocādū riſuʒ q̄ v̄ba decora q̄ decēt hoīeʒ bonū. Sʒ agreſtes ſeu ſilueſtres hoines ſūt q̄ deficiūt in duobus. ſ. in iudicādo ⁊ audiendo puta q̄ nihil riſu dicūt. ⁊ ēt ſunt moleſti ↄ illos q̄ aliqd tale dicūt. Et ſic pʒ qd ſit dicendū ad rōes. Ad ſcōaʒ tn̄ dicit q yronia qn̄q ↄſiſtit ī minus dicēdo nō excludēdo maius. vt ſi vir hn̄s magnos amicos dicat aliquos habeo amicos: ⁊ ſic nō eſt mendaciū. Et p hoc ſoluūt mlte auctoritates. Ideo ponitur

¶ Cōcluſio reſponſalis

Veritas eſt virtus moralis circa ſermones. Que concluſio relinqtur pbata in primo notabili.

¶ Et ſic ē finis huius quarti ethicor Incipit quintus.

DE iuſtitia aūt ⁊ iniuſticia intēdēdum. Et circa q̄les ſūt exiſtētes opatōes ⁊ qualis medietas ē iuſticia et iuſtū quorū mediū. Intētio aūt nobis ſit circa eādem methodum ⁊c.

Circa iſtū quītū Querit vtrum iuſticia ſit virt⁹ moral. Et p̄io q nō. q2 oīs v̄t⁹ moral ē moderatiua paſſionū: ſʒ iuſticia nō ē hmōi. igitur ¶ Ar ſcdo. Virtus moderatiua paſſionū dʒ poni ī appetitu ſenſitiuo: ſʒ iuſticia nō ſic ponit. igr. In oppoſitū eſt Ari. in textu. Pro cuius ſolutione

¶ Sciendū eſt primo q qlʒ v̄tus moralis p̄us hʒ moderare paſſiones q̄ regulare opatōes: q2 qn̄ paſſiōes nate ſunt obuiare opi alicuius v̄tutis oʒ p̄io vincere paſſiōes q̄ opus poſſit v̄tuoſe. i. delectabilit ⁊ firme exerceri: ſʒ opi iuſticie ſūt alique paſſiones q̄ nate ſūt ſibi obuiare igr oʒ p̄io moderare illas paſſiones q̄ regulare opus. vt p exēplo volo q ſit ſortes indigēs iſte ſʒ rectā rōeʒ iudicat n̄ accipe pecuniā alienā ⁊ reddere iā acceptā ⁊ ppt indigētiā cōcupiſcit accipe pecuniā alienā ⁊ nō reddere iā acceptā. vn̄ nō videt q talis poſſit delectabilr opus illō elicere niſi illa ↄcupiſcētia ſitipus moderata vl expulſa. Vn̄ maxia ps diuerſitatī iuſticie dr̄ eē odium ⁊ amicitia vn̄ videbis iudicē iudicare ſʒ amorē odiū vl ſm q ↄmoda ſūt annexa. Vn̄ tullius nēo ei eē iuſt⁹ pōt q̄ mortē/ q̄ dolorē/ q̄ exiliū/ q̄ egeſtatē timet. Et ex iſti videt p̄io q iuſticia p̄io reſpiciat paſſiones qd pt adhuc probari: q2 ars ⁊ v̄t⁹ ſūt circa difficilia: ſʒ difficili⁹ eſt moderare paſſiones q̄ regulare opationes. ¶ Et aduerte q facilius ē regulare paſſiones q̄ ſūt ad ipm q̄ paſſiones q̄ ſunt ad alterū ſicut eſt iuſticia q̄ iō dr̄ preclariſſima v̄tutū: q2 hʒ moderare paſſiones q̄ ſūt ad alter q̄

difficiles ſūt ad moderādū. Et de hoc magis poſtea videbimus. Vn̄ difficultas ī ope virtutis ē in ſtatuēdo ſibi bonū finē qd̄ aliū īpeditur pp̄ paſſiones ſcd̄o īueniendo modū ⁊ media qbus talis finis poſſit congrue acquiri.

¶ Sciendū eſt ſecūdo ꝙ iuſticia capitur dupl'r. Vno° large et ſic dr̄ ꝙ iuſticia ē rectitudo pp̄ ſe ſeruata. Et ſic dico ꝙ q̄lʒ virtus pōt dici iuſticia. qr̄ q̄lʒ virtus ē rectitudo. ſupple habitualis ꝑpter ſe ſuata ⁊ amata. ⁊ hoc vt ly ꝑpter dicit circūſtantiā cauſe formalis. Alio° capit̄ ſpāliter: ⁊ ſic eſt hītus īclinans hōīem ad bene ſe hn̄dum circa alterū. Et iſta eſt duplex. ſ. legalis ⁊ particularis. Legalis eſt habitus inclinans hōīem ad bene ſe hn̄dū circa cōitatem ad reddendū cōitati illud qd̄ ſuū ē ſm̄ illā legē ſm̄ quā reddens obligatur. Alia ē particularis inclinans hoīem ad reddendum qd̄ ſuum ē. Et eſt duplex. ſ. inclinans vel determinans ad reddendū alteri vel quaſi alteri qd̄ ſuum ē. Et ſic bene ē in deo qr̄ voluntas ſua determinatur ad reddendū vel ad volēdū qd̄ decet ſuam voluntatem. Alia ē ſimpl'r ad alterum et eſt duplex. ſ. cōmutatiua ⁊ diſtributiua. Cōmutatiua ē duplex. ſ. punitiua q̄ reſpicit correſpondentiam pene ad culpā. Alia ē premiatiua que reſpicit correſpondē premiū ad meritū. Sed diſtributiua ē que inclinat ad reddendū vnicuiqʒ ſm̄ gradus ſue perfectōnis. Et per hoc patet quid ſit dicendū ad rationes. Ideo ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis

Iuſticia ē virtus moralis. que ꝯcluſio relinquitur probata ex dictis

¶ Videmus vtiqʒ oīes talem habitū volētes dicere iuſticiam a quo operatiui iuſtorum ſunt. ⁊c̄.

Q Verit̄ vtrū diffinitio iuſticie q̄ cōiter dat̄ iuſticia ē ꝯſtans ⁊ perpetua volūtas ius ſuū vnicuiqʒ tribuens ſit bona. Argr̄ pm̄o ꝙ nō: qr̄ virtutes nō ſūt ꝑpetue. igr̄ iuſticia nō ē cōſtans ⁊ ꝑpetua volūtas. ¶ Scd̄o argr̄ ſic. iuſticia ē habitus voluntatis. ḡ nō eſt ipa voluntas. In oppoſitū eſt cōis opinio. Pro cuius ſolutione

¶ Sciendū eſt pmo ꝙ dr̄ia ē inter ius iuſtū legē iuſticiā: ⁊ iuſtificationē. nā ius ē preceptū dn̄i vel ordinatio circa ſubditos: ⁊ ea q̄ pn̄t cadere ſub ptāte ſbditoꝝ. Et qr̄ ille dn̄s p̄t eſſe triplex. puta de⁹ vt ī iure diuio natura vt ī iure nāli: hō vt ī iure hūano. Sʒ dices īter q̄s dʒ eſſe ius? Rn̄r p̄mo ꝙ īter pares nullū p̄t eſſe ius. ideo par ī parē nullū ius p̄t iſtituere. Et ſi dicas ꝯ. qr̄ dn̄s aliū vt rex ſubditis obligat̄. dico ꝙ hoc ſolū eſt ex ordine dn̄i ſuperioris. ſ. dei vel nature. Sʒ iuſtū eſt qd̄ vnicuiqʒ ſcd̄m preceptū dn̄i vel ordinationē conceſſum ē vt ſi dn̄s ordinauerit aliqua eſſe cōmunia iuſtū eſt illa eſſe cōia. ⁊ iniuſtum ē illa eſſe priuata et ecōuerſo. Et ſcriptura vel mentalis hoc manifeſtans dr̄ eſſe lex. Iuſticia ē duplex. ſ. pertinens ad dn̄m que inclinat dn̄m ad precipiendū ea que prodeſſe poſſunt ſubditis vel īhibendū q̄ obeſſe poſſunt. Sed ꝑtinens ad ſubditū eſt q̄ inclinat ſubditū ad obſeruandū ordinationē dn̄i. Sed iuſtificatio eſt operatio ꝓueniens a iuſticia. Eſt tn̄ aduertenduʒ ꝙ ſepe pro vno alio vtimur vt iuſticia pro iuſto. Notū ē ꝗ ꝙ iuſticia dn̄i p̄cedit ius et iuſtū ⁊ ē cā ipoꝝ. Et ius p̄cedit iuſtū ⁊ eſt cā eius. dn̄s eni p iuſticiā ſuā ordinat ſubditis qd̄ bonum ē: etiā regēs diſcipulis ⁊ diſcipuli ⁊ ſubditi ſm̄ iuſticiam obediunt ⁊ faciunt qn̄ reſpectu ſuorū ſuperioꝝ faciunt q̄ fienda ſunt ⁊ operantur que operanda ſunt.

Sciendum eſt ſcdo q ipſius iuſticie ⁊ cõiter cuiuſꝫ virtut duo ſũt actus.ſ.īterioꝛ q̄ elicit ab ipa virtute⁊ exterioꝛ ad quē ē illa electio Electio ei ſꝫ in aliud opus tēdit. vñ i terioꝛ iuſticie eſt velle iuſtũ. Sꝫ actus exterioꝛ ꝓpe dr iuſtificatio. Sꝫ reſtat vna difficultas vtrũ difficultas elicie dt actũ faciat actũ melioꝛē? Et videt q ſic. qꝛ tũc ille act⁹ magis tendit ad virtutē qꝛ ad magis difficile circa qđ eſt virtus. ¶ Pro ſolutiõe eſt aduer tendũ q ſi difficultas ꝓueniat ex ꝑte ipi⁹ opis tũc illud opus qđ eſt maio ris difficultatis eſt meli⁹. Si āt ꝓue niat aliũde puta ex malo hitu nõ oꝫ. qꝛ tũc ſeq̄ret q incõtinens ỽtuoſius oparet q̄ ꝯtinēs qꝛ ꝓpter malũ hitũ quē hꝫ. difficilioꝛi mõ elicit actũ q̄ cõ tinēs. Vñ act⁹ dr hꝫe difficultatē du pl'r. Uno° rõe opis. ⁊ tũc dicũt docto res q act⁹ cõformis rõi recte eſt diffi ciliox ⁊ virtuoſioꝛ ſaltē melioꝛ. alio mõ hꝫ difficultatē ex aliqua cõditiõe vel circũſtantia ꝑſone. vel ꝓpter aliqđ ſu ꝑueniēs. vt puta ꝓpter hitũ malũ. Et tũc dubitāt doctores an act⁹ difficilioꝛ ſit melioꝛ. dicāt aliq̄ q nõ. alij tenent oppoſitũ. ¶ Aduerte inſuꝑ q ſi hõ q̄ ꝑruā difficultatem hꝫ in actu faciat actũ in loco vñ mai⁹ bonũ īde veniat. vt ſuſtinere mortē ꝓpter deũ corā ma lis vt mali cõuertant: vel penā ſuſci piāt talis magis meret: lꝫ cũ minoꝛi difficultate opet Sequit ꝙ q iſta ꝯña nõ valet. iſte cum maioꝛi difficultate opat. ꝙ virtuoſi⁹ opat. qꝛ oꝫ q illud ꝓ ueniat ex nã act⁹: ⁊ q multe alie circũ ſtantie ſeruent. Et ꝑ hoc pt ſolui alia q̄ſtio vtrũ aliq̄s magis mereat ſi pro alijs ita intenſe oret ſicut ſi ꝓ ſe ſolo. Rñr breuiter q ſic. qꝛ plura bõa facit ſcꝫ ſibi ⁊ alijs qꝛ talis tãto meretur ꝓ ſe ſicut ſi ꝓ ſe ſolo oꝛaret. ⁊ ēt meret ꝓ alijs. Et ex iſtis pꝫ q̄d ſit dicēdũ ad q̄ſtionē. Vñ illa diffinitio iuſticie vi det eſſe diffinitio iuſtie icreate ⁊ non create. iõ aliter videtur dicere Ariſ. in textu q iuſticia eſt hitus opatiu⁹ iu ſtoꝛũ ⁊ a q̄ opantur iuſta. Et illa vide tur eſſe bona cum ibi ponatur genus act⁹ tã interioꝛ exterioꝛ ⁊ obm cuꝫ dr a q̄ ſũt opatiui iuſtoꝝ. ¶ Nota q ipi⁹ iuris tria ſũt p̄cepta. ſ. honeſte viuere alterũ nõ ledere. ius ſuũ cuiqꝫ reddē. hec āt oĩa ſũt iuſta poſt p̄cepta iuris ⁊ ea ſuare eſt iuſticiā facere. iõ ponit

Concluſio reſpõſalis Diffinitio iuſticie que cõiter datur ē ſufficiens. q̄ ꝯclo relinquitur ꝓbata.

Queri mus autem eã que in parte virtutis iu ſticiam. Eſt eniꝫ quedam vt dicimus ſimiliter au tem et de iuſticia que ſe cundum partem. ⁊c.

Queritur vtrũ p̄ter iuſticiā lega lem neceſſe ſit ponere iuſticiam particularē. ¶ Argr p̄mo q nõ. qꝛ iu ſticia legalis videtur eſſe oĩs virtus ⁊ cõtinere oēm virtutē. igr nõ diſtin guitur a iuſticia particulari ¶ Scđo ſic argr. Ariſ. diffiniens iuſticiā nõ vi ponē duas diffinitiões. vnā ꝓ iuſticia gali. ⁊ aliā ꝓ iuſticia ꝑticulari. igr. In oppm eſt ar. ꝑ textu. Pro cui⁹ ſolutõe

Sciendũ eſt pꝛimo q q̄lꝫ virt⁹ pt nomen iuſticie accipere ꝓ quãto ipa eſt ad alterũ ſi quidē ad al terũ qꝛ ad vxorē vel filios vel amicos qꝛ oĩa illa reputāt vt nr̃a. Sꝫ ad alteꝝ qꝛ ad alienos nl'la affinitate ꝯiũctos. Vñ eſt notandũ q aliqua virt⁹ pt eſſe ad alienos dupl'r. ſ. ꝓcuratiue. Alio° vſiue. Procuratiue ſiue finalr qđ idē eſt qꝛ dirigit opus ſuũ ad alienũ bo nũ ꝓcurandũ ſaluandũ ⁊ augendũ ⁊ ſic penes iſtũ modũ ad alienos nõ ſu

mitur aliqua virtus ſpālis.iō non ſumitur iuſticia q̄ ſit aliqua virt⁹ ſpālis qđ ꝓbatur qꝛ a ꝓprietate q̄ cōuenit oī virtuti nō ſumitur aliqua ſpālis virtus:ſꝫ operari ad bonū alteri⁹ augēdū cōſeruandū ⁊ ꝓcurandū cōuenit omī virtuti qꝛ oī virtuti cōuenit operari ad cōmune bonū ſed operādo ad cōmune bonū operaꝛ ad alios inq̄tuꝫ non ſunt ex nobis nec noſtris:ſꝫ etiam ex alienis.Vñ ſm hoc ꝙ ē operari ad cōe bonū augendū cōſeruandū ⁊ ꝓcurādū ſumitur legalis iuſticia q̄ eſt vera virtus.i.nō diſtincta ab aliÿs.ſꝫ dr̄ tota virtus:qꝛ q̄lꝫ virt⁹ pōt dici iuſticia legalis inquantū īclinat ad bonū cōe augendū ꝓcurandū vel ſeruandum. Alio mō virt⁹ dr̄ eſſe circa alterū vſ ue qꝛ opere ſuo vtitur bono alieno ſibi vel aliÿs ꝓcurando ⁊ ſic circa alteꝝ eſt vera virt⁹ ſpālis q̄ inclinat ad vtendū vel non vtendū bonis alienis ſm ꝙ nō oꝫ.Et qꝛ circa talia ꝯtingit eſſe exceſſus ⁊ defect⁹ vituperabiles.ideo cōgruū eſt vt illa ſit virt⁹ que inclinet nos ad mediū ⁊ illa vocatur iuſticia ꝑticularis.Exemplū de exceſſu vt ſi q̄s bona alterius īuito dn̄o velit vſurpare nullā faciens illi de ſuis bonis recōpenſationē.Exemplū de defectu vt vituperiū eſt ⁊ ſeruile pati iniuriā petenti eā bene repellere. Et ꝙ iſta iuſticia particularis ſit virtus diſtincta ab aliÿs patet qꝛ cōtingit peccare ꝯ eā nō peccādo ꝯ alias etiā cōtingit peccare ꝯ alias non peccādo ꝯ ipam igr̄.Exemplū vt ſi q̄s rapuerit alienū īuito dn̄o ⁊ p̄ter legem ipſe vituperaꝛ ⁊ dr̄ iniuſtus ⁊ ꝑ iudicē cogitur ad reſtituendū tanq̄ male acceptū.Et mo tū eſt ꝙ iſtud peccatū non eſt ꝯ fortitudinē q̄ eſt circa pericl̄a bellica: nec ꝯ temꝑantiā.Et ſi dicas quomō diſtī guetur iſta iuſticia ꝑticularis a iuſticia legali.dico ꝙ ſicut alie virtutes ſe hn̄t ad iuſticiā legaleꝫ ita iſta iuſticia ꝑticularis.notū ē ꝙ eſt alia rō ſpālis ipſius iuſticie ꝑticularis ⁊ legalis.nā alia ē rō eſſendi ad alterū ꝓcurando ei bonū ⁊ vtendo bono eius quod inuenitur in iuſticia particulari.

¶ Sciendum eſt ſcđo ꝙ incidit alia difficultas.vtrū iuſticia ſit p̄clariſſima virtutū.Pro cui⁹ ſolōne eſt aduertendū ꝙ vt dicit ariſ.in textu illa virt⁹ dr̄ maxime ꝑfecta qua hn̄s virtuoſe ſe hꝫ ad ſe ⁊ alterū.Vñ difficultas pōt intelligi de iuſticia tam legali q̄ particulari.Et de iuſticia legali ponitur talis ꝓpoſitio.Juſticia legalis ē preclariſſima virtutū.Primo qꝛ videtur ſe habere ad al̄s virtutes ſicut totū ad partes modo totū ē perfectius ſuis partibus.¶ Sed dubiū ē vtrū habens tm̄ vnā virtutē ſpālem dicatur ſimplr̄ virtuoſus.Pro cuius declaratione ſupponitur ꝙ virt⁹ ſpālis p̄t capi dupl̄r.Vno mō ꝓut exiſtit ſine aliÿs ⁊ ſic dico ꝙ non eſt poſſibile vel ſaltem ē multū difficile hoīem bene ſe habere ⁊ firme per vnā virtutē qꝛ nō p̄t paſſiones aliaꝝ virtutū temꝑare.Etiā in ꝓprio actu impeditur paſſionibus aliarū virtutuꝫ.Alio mō ꝓut cōnexa ē cū aliÿs virtutibus.⁊ ſic certe dico ꝙ ipſa ē tunc perfectior:qꝛ tunc magis p̄t in actū ſuū q̄ ante. iō habet actū ſuū magis intenſum cum non īpediatur per paſſiones aliarum virtutū.Dico vlteri⁹ ꝙ iuſticia legal̄ eſt ꝑfectior:qꝛ īclinat hn̄tem ad bene ſe hn̄dum ad ſe ⁊ ad alterū qđ difficile ē.ideo dr̄ preclariſſima.Sed de iuſticia particulari dubium ē.dicunt eī aliqui ꝙ fortitudo ē ꝑfectiſſima : qꝛ ē in actū difficiliorem.Etiā pōt regulare fortiorem īpetū.Aliÿ dicunt oppoſitū ꝓpter conſiderationes quas facit ariſtoteles in tertio thopicoꝝ.nā melius ē qđ eſt bonū in oī tpe q̄ quod ē bonū in aliquo tpe.Pro cōcordia tn̄ eſt aduertendū ꝙ vna virtus pōt dici

melioꝛ alia dupl̃r. vno mõ ſm ſe ſpãȝ
⁊ ſic videtur ꝙ foꝛtitudo dicatur eſſe
melioꝛ ꝙ̃ iuſticia. Alio mõ in oꝛdine
ad alia in quibus ipſa ꝓdeſt nobis et
aliis ⁊ ſic iuſticia dr̃ eſſe ꝑfectioꝛ. Et ꝑ
iſta ⁊ illa q̃ dicta ſunt in pmo notabili
pȝ q̃d ſit dicendũ ad rões. Notum ẽ ꝙ
iuſticia legalis nõ ẽ iuſticia diſtincta
ab aliis. dixerũt tñ aliq̃ ꝙ imo erat. et
dicebant ꝙ illa virt⁹ ꝑ quã q̃s inclina
batur ad bene ſe hñdum circa bonuȝ
cõe ſeu circa bonũ cõitatis erat iuſti
cia legalis quod falſum eſt: qꝛ hoc ꝑ
iuſticiã particulareȝ fit. ideo ponitur

❡ Concluſio reſpõſalis

Lȝ iuſticia legalis vna vt⁹ ſpãlis eſſe
nõ videat̃. iuſticia tñ ꝑticularis vna v-
t⁹ ſpãlis ab aliis diſticta eſſe dr̃. Que
ꝯclõ relinquit̃ pꝛobata in notabilib⁹

❡ Eius autem ſecundũ partem iuſticie et ſecundum ipſam iuſti quidem vna eſt ſpecies que in diſtributionibus honoꝛis vel pecuniarum vel alioꝛum quecunq; partibilia cõmunicantibus vrbanitate in his enĩ et inequale eſt habere et equale tal terum ab altero. ⁊c̃.

Queritur vtrũ iuſticia diſtributi
ua ⁊ cõicatiua ſint diuerſe ſpẽs.
Arg̃r pmo ꝙ nõ: qꝛ nõ videtur differ
re niſi ſicut multũ ⁊ vnũ. ig̃r. ❡ Arg̃r
ſcdõ ſic. iuſticia hȝ ſeruare bona cõia
ꝗ nõ dȝ diſtribuere ⁊ ꝑ ꝯñs nũa videt̃
eſſe iuſticia diſtributiua. In oppm̃ eſt
ariſt. in textu. Pꝛo cui⁹ declaratione

❡ Sciendũ eſt pꝛimo ꝙ

de hac q̃ſtione multe fuer̃t opiniões
ſed oĩbus relictis videt̃ ꝓbabil̃r dici
ꝙ iuſticia diſtributiua et cõmutatiua
nõ ſunt diuerſe ſpẽs iuſticie ꝑticula-
ris qꝛ appetit⁹ ſm eandẽ rõeȝ ⁊ eũdẽ
moꝛem afficitur circa diſtribuibilia ⁊
cõmutatiua. Et ſi dicas ꝯ: qꝛ pnceps i
iuſte diſtribuens magis peccat ꝙ̃ iniu
ſte cõmutans. Rñr ꝙ lȝ magis peccet
qꝛ ifidelis ẽ toti cõitati ⁊ illis in ſpãli
q̃bus diſtribuit nõ tñ ex alio motiuo
peccat plus vn⁹ ꝙ̃ alter ſȝ ãbo peccãt
ex affectiõe applicandi vel retinendi
ſibi: aut ſuis qḋ debitũ ẽ alii vel aliis
Vñ lȝ aliter peccent fur ⁊ raptoꝛ. tñ ꝯ
eandẽ virtutẽ peccant ⁊ nõ oȝ ꝙ ſi pec
cata ſint plura ꝙ virtutes ſint plures
Et ſi iterũ dicas. Diſtribuere ſolũ ꝑti
net ad pꝛincipem. Rñr ꝙ illud eſt fal
ſum imo ſingulares ꝑſone aliqñ intẽ
ſe diſtribuũt ſicut aliq̃ mercatoꝛes q̃
pecuniã ſuã ſimul exponunt ⁊ poſtea
aliqḋ lucrũ diſtribuũt. Et ſi dicas quõ
ꝗ diuidit̃ iuſticia in diſtributiuã ⁊ cõ-
mutatiuã. Rñr ꝙ oĩs ille diuiſiões
iuſticie ſũt ſm diuerſos modos equã
di lucrũ dãno vel dãnũ lucro. Puni-
tiua ei equat dãnum lucro. Pꝛemia
tiua ecõuerſo. Diſtributiua equat ſȝ
ꝓpoꝛtionẽ geometricã: ⁊ cõmutatiua
ſm ariſmeticã. Et aduerte ꝙ iuſticia
nõ ſaluat bona cõia niſi vt eis poſſint
vti illi de cõitate ⁊ diſtribui illis q̃ pꝛo
cõitate laboꝛauerunt. Aliter nulli vel
lent laboꝛare pꝛo communitate.

❡ Sciendum eſt ſcdõ ꝙ

difficultas ẽ ex ꝑte cui⁹ ſumit̃ diſtin-
ctio iuſticie ꝑticularis ab aliis virtu-
tibus. Rñr ꝑ aliq̃s ꝓpões. Pꝛima. di
ſtinctio neq; vnitas virtutuȝ ſumitur
ex vnitate vel diſtinctiõe obiectoꝛum
exterioꝛũ ꝯſideratoꝛũ ſm ſuas ſubas
⁊ rões ꝓpꝛias: q2 tẽꝑantia ẽ circa mu
lieres: circa pulmẽta: circa vina que
ſunt genere diſtincta. ſimiliter iuſti-

cla pticularis circa oues boues et ſic de alijs ⁊ tñ tēpantia ē vna ꝟtus ⁊ ē iuſticia pticularis.¶ Scđa ꝓpō.diſtictio virtutū vel vnitas nō ē ſumēda ex diſtinctōe opationū ſumptarū ſm ſuas ſubas.qꝛ eadē opatio ſꝫ ſubſtātiā pōt eē diuerſaꝝ virtutū. vt ire ad eccleſiaꝫ ad inimicos repellēdos erit fortitudis.⁊ ad fugiēdas carnales delectatōnes erit tēperātie.¶ Tertia ꝓpoſitio: ꝓbabile ē ꝟtutes ſumere ſuā diſtinctōeꝫ vꝉ vnitatē ex vnitate vꝉ diſtinctōe paſſionū.pꝫ qꝛ ꝟtus nō videtur ꝓpter aliud in appetitu ꝙ ꝙ appetitus ſubijciatꝛ rōni.⁊ ꝓ̄pte ⁊ delectabiliter obedit ei. vñ magis trahiꝛ ꝗ magis paſſionatꝛ.iō ꝟtutes nō vidētur poni cōiter ī appetitu niſi ad moderādū paſſiōes: vt fortitudo ad moderandū tīores:⁊ iuſticia ad moderādum affectiōes.Et ſi dicas ſequereꝛ ꝙ iuſticia pticularis ñ eēt vna ꝟtus qꝛ ē circa multas paſſiōes puta amorē/odiū.vñ amor ⁊ odiū ꝑuertūt iudiciū. ſiꝉr ira ⁊ tīor delectabile:triſte affectio lucri.Rñr ꝙ iuſticia ñ reſpicit ꝑ̄ncipaliꝛ ⁊ directe niſi vnā paſſionē.ſ. affectionē quā habemꝰ ad noſipſos ⁊ ad affines noſtros in hītudīe ad extraneos.ꝑ hāc ei incliāmur ad applicandū nobis.⁊ noſtris bona aliena. ⁊ hāc moderat iuſticia ꝗ nō ꝑmittit accipere rē alienā niſi ſicut de iure ē accipiēda.verū ē tñ ꝙ alie paſſiōes pñt nos diſponere ad hoc ꝙ illa paſſio inſurgat.Et ꝑ hoc pꝫ ꝗd ſit dicendū ad rōes.dictū ē eni quō virtutes nō diſtiguuntꝛ ꝑ̄ncipalꝛ niſi ex pte paſſionū. Multi tñ dicūt ꝙ ex pte obiectoꝝ qđ videtur eſſe multum probabile.ideo ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis

Juſticia pticularis ⁊ etiā legalis ē preclariſſima ꝟtutū.⁊ iuſticia diſtributiua ⁊ ꝯmutatiā due ſpēs iuſticie nō videnꝛ eē:vt ꝓbatuꝫ ē in prīo notabili.

Queritur vtrū mechans ꝓpꝛ lucrū ſit auarus vel luxurioſus. Arguiꝛ prīo ꝙ ſit luxurioſus: qꝛ luxuria ē illud quod prīo ibi cōmittitur ꝗ talis ē luxurioſꝰ. ¶ Aꝛ ſcđo ſic.Talis prīo vult luxuriari igiꝛ. In oppoſitum videnꝛ eſſe morales.

¶ Sciendū eſt primo ꝙ

aliqs pōt dupꝉr luxuriari.ſ.ꝓpꝛ delectationē tactus ⁊ talis dꝛ luxurioſus Alio mō ꝓpꝛ lucrū ⁊ nō ꝓpꝛ delectationē tactus ⁊ ſic ille dꝛ auarus. lꝫ tñ ille acceſſorie peccet.ſm luxuriam.
¶ Supponiꝛ vlterius ꝙ cuiuſlibet ꝟtutis duplices ſunt opatōes.ſ.interiores ꝗ dicūꝛ opatōes ꝑ̄ncipaliores ⁊ exteriores ꝗ ſūt minus ꝑ̄ncipales. Tūc pōiꝛ ꝉis ꝯcluſio.ille ſic mechās preciſe ꝓpꝛ lucrū dꝛ eē auarus.pꝫ qꝛ ille ē ꝑ̄ncipalꝛ auarus cuiꝰ electiōes finales ſpectāt ꝑ ſe ad auariciā ⁊ non luxuriā ſꝫ tales opatōes ſunt hmōi: qꝛ poſitū ē ꝙ iſte mechaꝛ ꝓpꝛ lucruꝫ Vñ ſi velimꝰ cognoſcere qualꝛ opationes ſint vicioſe videamꝰ ad ꝗd ſunt affectōes nr̄e. ſi ad delectatiōes tactꝰ ſūt opatōes luxurioſe. ſi ad lucrū ſūt opatōes auaricie.Vñ ꝟtutes iclināt ad opatōes ꝯſonas recte rōi.vitia ad vitia ⁊ ad paſſiōes ſuas ſꝫ appetitū ſēſitiuū.iō nos indigemꝰ ꝟtutibꝰ ꝓpꝛ duo.ſ.ad moderādū paſſiōes ⁊ ad preſeruāduꝫ appetitū ab īpetu paſſionū Et nota ꝙ iſte modus videꝛ eē modus buridani ⁊ aliquoꝝ alioꝝ ꝗ dicūt ꝙ actus ⁊ hītus ſpecificāꝛ fine.dicūt tñ aliq aliꝛ puta illi ꝗ dicūt ꝙ circunſtātie ſūt ptes obiectoꝝ.dicūt eī ꝙ hitus ⁊ actus ſpecificātur fine inadeqtē lꝫ nō adeqte.Et iſti dicūt duo.prīo ꝙ nō oꝫ ꝙ vbicūqꝫ ē idē finis ꝙ ibi ſit idē hītus ſꝫ bñ vbicūqꝫ eſt alius ⁊ alius finis ibi eſt alius ⁊ alius habitus ſecunduꝫ ſpeciē maxime de actibus vel habitibus per ſe bonis vel per ſe malis: cuiuſmodi ſunt actus vo-

luntatis ꝛ ſic diceret ꝙ ille ꝙ vult fornicari ꝓpter lucrū nō eſt ſimplr auarus nec luxurioſus ſed mixtus. Et ſimiliter dicat̄ de aliīs ꝛ hoc magis aliās videbit̄. Aduerte vlteri⁹ ꝙ virt⁹ nō ſolū tollit vel reprimit inclinationē vitioſaʒ ſed ponit habitū poſitiuū ꝯtrariū iclinationi ideo ꝑ tēperantiā nō ſolū nō volumus mechari ſʒ etiā volumus nō mechari. ideo q̄litercūꝙ hō mechet̄ ſp peccat ꝯtra tēperantiā: ideo in illo caſu ē cōtra tēpantiā

¶ Sciendū eſt ſecūdo ꝙ talis inſurgit difficultas. vtrū cū iuſticia poſſit eē lucrū. Et videt̄ ꝙ ſic qꝛ iuſta ꝯmutatio aliā eſt cū lucro. Pro ſolutōne ē aduertēdū ꝙ lucrū .i. vtrū quis poſſit iuſte agere deportādo lucrū dr oē illō ꝙ aliqs ꝑ aliquā opationē hʒ plus in bono vl̄ min⁹ i malo ꝙ añ haberet. Sʒ dānū dr̄ ꝙ aliqs ꝑ aliquā actōeʒ min⁹ hʒ i bono ꝛ plus in malo. Et aduerte ꝙ aliā malū i cōparatōe dr̄ bonū puta min⁹ malū in ꝯpatione ad mai⁹ malū. Aduerte ēt ꝙ dānū ꝛ lucrū ſm ꝙ ptinēt ad iuſticiā nō ſolū accipiunt̄ ſm rei ꝟitateʒ ſʒ ēt ſʒ exiſtimatōeʒ. Vñ lʒ ille ꝙ aliū interficit nō acqſiuerit ſibi veꝝ bonū tñ bñ ſm exiſtiationē. ¶ Alteri⁹ ē aduertēdū ꝙ diſtributōes ꝛ ꝯmutatōes ſunt duplices. ſ. volūtarie ꝛ inuolūtarie. volūtarie qñ vtriꝙ pti placʒ fieri cōmutatio ꝛ ēt modus ꝯmutādi cuʒ aliīs circūſtātiīs ꝛ nō fraude occulta. inuolūtarie dicūt̄ ꝑ ꝯriū. Et aduertē ꝙ i volūtariīs cōmutatiōibus aut diſtributōnibus nullū accidit lucrū aut dānū ꝯ iuſticiā. dūmō nullus ponat in p̄ciuʒ cui⁹ nō ē dñs qd dr̄ ꝓpt vſuras ꝛ ꝙ illarū lex ꝑmittat fieri ꝑmutatōeʒ: qꝛ nō lʒ viros ꝯmutare ſuas vxores. Et iſtis obſeruat̄ ſi lucrū ꝛ dānū accidāt nō ē ꝯ iuſticiā imo. tūc ēſt ꝟa mercatura ſm ꝙ vtraꝙ ps accipit qd magis ē vtile ſibi. Aduerte vltra ꝙ ꝯmutatōes ꝓpc nō pñt fieri cū pueris aut fatuis. qꝛ circūſtātie requiſite nō pñt ipſis euidēter oñdi. ideo cū ipſis nō pñt fieri ꝯmutatōes volūtarie niſi vocato tutore ſi habuerīt ꝙ ſit tāꝙ poſſeſſor eoꝝ ꝛ ꝑ eis volēs. Et ſi dicas aliā cognoſcūt̄ ille circūſtātie ꝛ ꝯmutatōes ſūt volūtarie ꝛ tñ accidit dānū ꝯtra iuſtitiā. vt ſi tu dares ꝓcuratori meo vnū par caligaꝝ ꝛ ipſe notis oībus circūſtātiīs ꝓpt̄ q̄s dabit tibi ꝑ decē. de ꝙ poſſet hr̄e viginti videt̄ ibi eē iiuſta ꝯmutatio. Rñr ꝙ ꝓcurator meus ē iiuſtus: qꝛ capit lucrū de meo me iuito alter. ēt fraudulēter agit ꝛ iiuſte ꝑ quāto ꝓcurat iiuſtū michi fieri. Et ꝑ iſta ꝛ ea q̄ dicta ſunt in p̄io notabili pʒ qd ſit dicēdū ad rōes

¶ Vñ nota ꝙ licʒ actus ꝑ ſe boni vel mali ſpecificēt̄ fine ſiue adeq̄te ſiue inadeq̄te vt viſū ē. tñ actus ꝙ nō ſūt ꝑ ſe bōi vel mali ſicut actus exteriores nō ſpecificāt̄ fine. nec totalr̄ nec ptialit̄. nā ambulatio ad eccl̄iaʒ ꝓpt̄ deū eſt eiuſdē ſpēi cū ambulatōe ad eccleſiā ꝓpt̄ vanā gl̄iaʒ. pʒ qꝛ eadē ābulatio ꝯtinuatia p̄t p̄io fieri ꝓpt̄ deū et poſtea ꝓpt̄ vanā gl̄iaʒ. vñ finis bon⁹ de malo actu aliqñ facit bonuʒ ꝛ aliā nō. Exēplū p̄imi. vt ſi in p̄īcipio ambulatōis vadā ꝓpt̄ vanā gl̄iaʒ ꝛ poſt mutē illā circūſtātiā puta ꝙ vadā ꝓpter deū illa circūſtātia facit de actu malo bonū. Exēplū ſcōi vt ſi vadā ad eccl̄iaʒ loco tp̄e ꝛ aliqbus finibus indebitis ꝓpt̄ ſolā mutatōeʒ finis act⁹ nō erit bon⁹. Etiā finis malus facit malū actū de bono ꝛ aliā nō. vt ſi ego vadā ad eccl̄iaʒ ꝓpter vanā gl̄iam ꝛ mutē in aliam circūſtantiā malā puta ꝓpter auaritiā ꝓpter hoc ñ mutabit̄ act⁹ bonus in malū. ꝛ hoc ē qd dr̄ cōiter ꝙ idē actus exterior p̄t eſſe bonus ꝛ malus ſucceſſiue. ideo ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis ꝙ mechans propter lucrū dicit̄ eſſe

vſurarius licet etiam dicatur luxuri
oſus vt patet in primo notabili.

QUerit ſine argumẽtis.qd dicẽ-
dũ eſt de cõmutatiõib⁹ ⁊ diſtri-
butõib⁹ ĩuolũtariis.Pro cui⁹ ſolõne

¶ Sciendũ eſt primo q
plus debito ⁊ min⁹ debito in cõmuta
tiõibus ĩuolũtariis ſũt lucrũ ⁊ dãnuz
ĩiuſta.Et ſi dicas ſi ſit aliqs qui diſtri
buat pecuniã platoni debitã et ſorti:
tñ ſm min⁹ debito ⁊ tñ ide nullũ lu-
crũ accipiat qd iuris.Rñr q ſi diſtri-
buẽs hoc faciat ⁊ nõ p ignorãtiã hoc
erit pp eſſe affinẽ magis vni q̃ alteri
qd ãt affini noſtro acqrimus ĩ ordine
ad extraneos tanq̃ nobiſipſis acqſi-
uiſſe reputam⁹.vñ oẽs illũ accuſant
de ĩiuſto q̃ in bonis cõmutãdis vel di
ſtribuẽdis capit plus debito vl affini
⁊ min⁹ debito relinqt alteri ip̃o ĩuito
Ex quo ſequit q plus debito ⁊ min⁹
debito ſũt ĩiuſta ⁊ hoc ex pte faciẽtis
⁊ paciẽtis.i.recipientis ⁊ ita in opera
tione iuſta ſunt duo iuſta:vnũ ex pte
facientis alterũ ex pte pacientis quo
rũ nullũ eſt plus debito neq min⁹ de
bito.Et aduerte q qñq qlibet cõmu
tantiũ pt eſſe faciẽs ⁊ ẽt qñq paciens
vt ſi aliqs tribuat alteri donũ ⁊ alius
tribuat iſti ſotulares tunc vterq eſt
faciẽs ⁊ paciens.Ex q̃ ſequit q illud
qd neq plus eſt neq min⁹ eſt mediũ
pluris ⁊ minoris in his in quib⁹ na-
tũ eſt eſſe plus ⁊ minus.⁊ ſic patet q
vtrũq iſtorũ puta facientis et recipi
entis ẽ mediũ duorũ iniuſtorũ.ſ.plus
debito et min⁹. Et ſi quis inſtet quõ
eſt q duorũ extremorũ ſũt plura me-
dia. Rñr q nõ eſt incõueniens ĩ duo-
bus ſubiectis ĩuenire duo iuſta quo
rũ quodlz eſt mediũ albi et nigri.ſilr
reſpectu diſtribuẽtis pñt eſſe duo ex
trema ⁊ etiã reſpectu recipientis.

¶ Sciendum eſt ſcdo q
circa textum incidit talis difficultas.
vtrũ iuſticia diſtributiua ⁊ cõmutati
ua habeãt idẽ mediũ Pro cui⁹ decla
ratiõe eſt aduertẽdũ q illorũ q̃ diſtri
buũt qdã ſolũ diſtribuũt p modũ pu
ri ⁊ liberalis doni q̃.ſ.diſtributor poſ-
ſet ſibi iuſte retinere ⁊ circa iſtũ mo-
dũ iuſticia nõ hz locũ neq iniuſticia
ſz liberalitas.Alia ſũt q̃ ſũt digna di
ſtribui ſz nõ oib⁹ ſz certis pſonis: vt
bñficia.et de iſtis dr q diſtributor iu
ſte diſtribuit ſi iuſtis ⁊ dignis ſiue y-
doneis.ĩiuſte ſi indignis ſiue illi ſint
de affinitate ſiue nõ.vñ in diſtributõe
bñficiorũ nõ dz reſpici gen⁹ vel ordo
affinitatis ⁊ nature ſz gen⁹ ydoneita
tis.Et ſi dicas cõtra:qꝛ ſi det bñficiũ
indigno nulli fit ĩiuria.igit.Rñr q lz
talis nulli pſone ſpãli faciat ĩiuriam
tñ coĩtati facit ĩiuriã ⁊ ideo de ĩiuria
põt ꝯ eũ agere coĩtas.Alia ſũt q̃ ſunt
etiã debita diſtribui certis pſonis vt
bona coĩa alicui⁹ coĩtatis ⁊ iſta ppꝛie
ptinẽt ad iuſticiã ⁊ ĩiuſticiã. ¶ Et ad
uerte q diſtributor fit ĩiuſtus tribus
modis.Pmo ſi retineat ſibi illud qd
diſtribuere tenet. Scdo ſi tñ diſtri-
buit nõ tñ qb⁹ debitũ eſt diſtribuere
Tertio ſi totũ diſtribuat qb⁹ debitũ
eſt diſtribuere tñ vni plus debito ⁊ al
teri min⁹ debito.vñ ſicut ſe hñt illi q̃
bus dz fieri diſtributio in q̃titate me
ritorũ:ita ſe dz habere diſtributor illꝭ
qbus diſtribuunt ĩ quãtitate precii ⁊
hoc ſm actũ ſz quẽ ſunt meliores vt
militi nõ ſm bonitatẽ moris: ſed ſm
bonitatez militie.i.ſi militib⁹ debeat
fieri diſtributio rõe militie nõ debet
aſpici bonitas moris ſz bonitas mi-
litie.Et ſi ita nõ fiant diſtributiones
erunt pugne et accuſationes ppter
iniuſticiaz puta ſi equales inequalia
vel ineqles equalia habeãt. Ex quo
ſeqtur q dña ẽ inter medium iuſticie
diſtributiue ⁊ cõmutatiue. Nam me
diũ iuſticie diſtributiue attendit pe-
nes merita perſonarũ.Sed medium

iuſticie cõmutatiue penes equalitatẽ rerũ. differt etiã: qꝛ mediũ iuſticie cõmutatiue attendit̃ ſm ꝓportionẽ ariſmeticã ⁊ mediũ iuſticie diſtributiue ſm ꝓportionẽ geometricã. vñ i ꝓportione ariſmetica ſeruat̃ equalitas exceſſus. ſed in ꝓportione geometrica ſeruatur equalitas proportionis. Ex omnibus iſtis ſequitur

¶ Concluſio reſpõſalis Cõmutatiões volũtarie ⁊ iuolũtarie dr̃nt in pl̃ib⁹ vt viſũ ẽ i prio notabili

¶ Determiatis aũt his manifeſtũ qm̃ iuſta opatio mediũ eſt ei⁹ qð eſt iniuſtũ facere et iniuſtũ pati aut q̃dẽ ei pl⁹ hr̃e hoc ãt min⁹ ẽ iuſticia aũt medietas nõ ſm eũdem modũ p̃dictis virtutibus. ⁊c̃.

Querit̃ vtrũ iuſticia ſit medium duarũ militiaꝝ Et arguit̃ ꝙ ſic qꝛ ỽt⁹ ſtat in medio duarũ militiarũ. igit̃ ¶ Arg̃ ſcðo ſic. iuſticia videt̃ eſſe mediũ inter magis debitũ ⁊ min⁹ debitũ. ꝗ. In oppm̃ videntur eſſe multi morales. Pro cuius ſolutione

¶ Sciendũ eſt primo ꝙ ꝓ declaratiõe ponunt̃ alique ꝓpões Prima. iuſticia eſt mediũ inter hit⁹ ꝯrios. pꝫ qꝛ ex opationib⁹ gñatur habit⁹ ⁊ ex talib⁹ opationib⁹ generatur talis hit⁹ iõ ex opationib⁹ extremis gñant̃ hitus extremi ⁊ ex mediis medius. modo iuſticia eſt hitus ex opationib⁹ mediis iter opationes oppoſitas. igit̃. vñ ex iuſtis opationib⁹ gñat̃ iuſticia ⁊ ex iiuſtis q̃ ſunt due. ſ. plus accipere de debito ⁊ minus dare de debito gñatur hitus iiuſt⁹. modo notũ eſt ꝙ ex talib⁹ vel talib⁹ opationibus gñant̃: tales vel tales hitus iclinantes ad cõſimiles opationes igit̃ Vñ ex hoc qð eſt plus accipere ſibi ⁊ min⁹ alteri tribuere generat̃ vn⁹ hit⁹ q̃ iclinat ad magis ſibi accipiendũ ⁊ min⁹ alteri dandũ. Et ex hoc qð eſt min⁹ dare ſibi ⁊ plus alteri dc debito gñat̃ vnus hitus inclinans ad min⁹ ſibi accipiẽdũ ⁊ alteri plus tribuẽdũ Et notũ eſt ꝙ ille hit⁹ opponit̃ extreme ipſi iuſticie. ⁊ inter iſtos habitus dicitur eſſe iuſticia que inclinat ad opationes medias iter opatões ad quas iclinãt illi hitus. Sꝫ equaliter de debito affinib⁹ ꝙ extraneis dr̃ eſſe iuſtus. ¶ Scða ꝓpõ. ambo illi hitus ſunt q̃dã vicia ſeu malicie: qð p̃t oſtẽdi ꝑ paſſiones. Nã p̃t eſſe nimia affectio ad bona aliena. Etiã ꝯtingit hr̃e min⁹ remiſſã affectionẽ ad illa bona extranea. Vñ multa icõueniẽtia p̃nt ex hoc accidere puta defect⁹ ſube et etiã dare occaſionẽ iiuſtificãdi. notuꝫ eſt ei ꝙ circa affectionẽ bonorũ alioꝝ poſſum⁹ deficere ⁊ i ſupabũdando ⁊ i deficiẽdo. Et nota ꝙ dicũt aliq̃ ꝙ extremũ iuſticie i ſupabũdãdo vocat̃ iiuſticia. Sꝫ in deficiẽdo nõ hꝫ nomẽ impoſitũ eo ꝙ in pauciſſimis iuenitur ¶ Tertia ꝓpõ. mediũ iuſticie ſumendũ eſt ſm rõem ⁊ nõ quo ad nos: qð ꝓbat̃ ꝑ cõem diffinitionẽ ỽtutis. pꝫ etiã qꝛ aliqñ ꝓ vno ſextario frumẽti habebis decẽ calceos ⁊ aliqñ nõ: igit̃ nõ ſumit̃ mediũ q̃ ad rẽ qꝛ ſemꝑ ideꝫ maneret. Itẽ notũ eſt ꝙ in iuſticia oꝫ p̃mo exiſtimare valorẽ rerũ cõmutãdarũ ⁊ rerũ diſtribuẽdaꝝ ⁊ meritoruꝫ ꝓ q̃b⁹ diſtributio ẽ faciẽda. Sed iſta exiſtimatio nõ fit ſm naturã reꝝ ſed q̃ ad nos ⁊ idigentiã hũanã. Et nota ꝙ mediũ iuſticie attendit̃ ſm ꝙ ipſa eſt ad alterũ diſtributiua vel cõmutatiua bonorũ qð mediũ attẽdit̃ ſm eq̃litatẽ valoris reꝝ vel ſm ꝓportionem valoris rerũ ad valorẽ meritorum.

¶ Sciendum eſt ſcđo ꝙ difficultas eſt vtrū iuſtum ⁊ equale ꝯpaſſū ſint idē. Pro cui⁹ declaratione ſupponit̄ ꝙ in ꝓpoſito per pati nihil aliud itelligim⁹ ꝙ̄ recipe dānū vel lucrū. Et ꝑ facere itelligim⁹ iferre dānū vel lucrū. Tūc dr̄ ꝙ equale ꝯpaſſum ṗt intelligi dupl̄r. vno° cōparando paſſionē ad paſſionē vt quātū aliq̄s recipiat lucri vel dāni tm̄ alter recipiat. Alio mō cōparādo paſſionem vni⁹ in lucro ad paſſionē ei⁹ in dāno vt ꝙ quātū dānū recepit tm̄ lucrū recipiet. vn̄ in diſtributionibus duplex hitudo eſt cōſiderāda. ſ. cōitatis ad illos q̄bus dꝫ fieri diſtributio ⁊ ſm iſtā ꝓprie eſt cōmutatio q: cōitas nō tribuit niſi q: ab hijs accepit. Alia ē eorū ī quos dꝫ fieri diſtributio adiuicē ⁊ ibi ꝓpe eſt diſtributio. ſꝫ ſm iſtā cōtra paſſū non hꝫ locū: q: ꝯpaſſū ſuppoṅit añ factū vel ante paſſū mō nullus ī alterū añ egit vel ab alio paſſus eſt. iō tūc ponit̄ talis ꝓpō. Cōtrapaſſū nō hꝫ locū in iuſticia diſtributiua. Pro iuſticia cōmutatiua ponūt̄ aliq̄ ꝯclōnes. Prima. iuſtū nō ſꝑ fit eq̄le ꝯpaſſū adequalitate quātitatis rerū pꝫ in volūtarijs. q: ꝑcutiēs ṗncipem vel ṗmo alterū ꝑcutiēs nō dꝫ ſolū ꝑcuti eq̄li ꝑcuſſione neq; equalr̄ puniri: nec furtiue rē tuā accipiēs dꝫ eam reſtituere ſolū ſꝫ vltra puniri. pꝫ etiā q: equalitas quātitatis nō pōt obſeruari iter ea q̄ nō ſūt ſm quātitatē cōmēſurabilia. Sꝫ iuſtū īuenit̄ vbi cōmutabilia nō ſūt cōmenſurabilia ſꝫ quātitatē vt ſi grāꝝ actiōes dent̄ pro pecunia data. ¶ Alia ꝯclō. iuſtū aliq̄ñ fit ꝑ eq̄le ꝯpaſſū ſꝫ raro eſt. iſta ꝯclō ṗt euidēter ꝓbari ſi cōſiderem⁹ ſingulas ſpēs ꝯmutationū. Añ ariſ. enumerat multas ſpēs ꝯmutatōis volūtarie ſcꝫ vēditionē/emptionē/ mutuationē fideiuſſionē/vſū/depoſitionē cōductionē ⁊c. Tertia ꝯclō. iuſtū fit ꝑ equale ꝯpaſſū eq̄litate ꝓportiōis ad aliquaꝫ menſurā ſꝫ ꝙ eſtimari ṗt valor rerū ꝯmutabiliū. pꝫ q: in talib⁹ nō oꝫ vnū doliū vini dare ꝓ vno pare ſotulariū. oꝫ ꝗ exiſtimare quātū doliū vini valꝫ ⁊ calciamēta ⁊ tūc cōmutare ꝓportionabiliter adiuicē ⁊ hec vocat̄ equalitas ꝓportionis ad menſuraꝫ valoris. Eſt aduertendū ꝙ valor rerū attēdit̄ ſm indigentiā humanā vt poſſibile eſt ꝙ dās decē libras eſt multū diues ⁊ indiget honore iō vn⁹ honor eſt ſibi melior ꝙ̄ ſint decē libre. Et ex iſtis et dictis in ṗmo notabili pꝫ q̄d dicendū ad rationes. Sed pro cōmutationib⁹ inuoluntarijs eſt notandū ꝙ qui alterū preter eius voluntatem dānificat ipſe dupliciter iniuſtificat ſcꝫ in illū et in cōitatem. primo quia ille eſt pars cōmunitatis. ſecūdo quia cōtra legem cōmunitatis facit. tertio quia dat malū exemplū quantū ad pmā iniuſtificationem oportet exiſtimare nocumentū quod ille paſſus eſt ⁊ lucrū tanti valoris reſtituere. Non enī ſufficit ꝙ tantū dānum paciatur. vn̄ ſi quis combuſſerit domū meā non eſſet michi facta ſufficiens recōpenſatio ꝙ ſua domus combureret̄: q̄a nihil lucri inde haberem. Et ſic pꝫ ꝙ equale cōtrapaſſum debet attendi comparando paſſionem in lucro ad paſſionē in dāno et non comparādo paſſionē ad paſſionē. Sed etiā quantū ad ſecundā iniuſtificationē oportꝫ etiā nocumētum exiſtimare. magis enī nocuit ſi principem percuſſit ꝙ̄ ſi aliū: et ſi liberū ꝙ̄ ſeruum. ⁊ ſi publice magis ꝙ̄ occulte. quāto ei. iꝫ ledit maiorē vel nobiliorē partē cōmunitatis tanto maius nocumentū intulit cōmunitati. ideo ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis

Juſticia eſt hitus moralis inter duo extrema vicioſa. q̄ ꝯcluſio relinquit̄ probata in primo notabili.

¶ Oportet omĩa igitur vno cõmenſurari ꝙ quẽadmodũ dictum eſt prius: hoc autẽ ſecundũ veritatẽ quedam indigẽtia quod cõtinet omnia. ꝛc̃.

Queritur vtrũ oĩa cõmenſurabilia ſint eadẽ mẽſura cõmenſurabilia. Et videt̃ ꝙ nõ: q2 nõ oĩa cõmenſurabilia ſunt eiuſdẽ gn̄is igit̃. ¶ Argr̃ ſcd̃o ſic. Cõmenſurabilia ſm legem ꝓhiberi nõ poſſunt igit̃. In oppm eſt Ariſ. in textu. Pro cuiꝰ declaratione

¶ Sciendũ eſt primo ꝙ cõmenſurabilia pn̄t cõſiderari dupl̃r Unoº ſm ſuas ſubãs ꝛ ſic nõ ſunt cõmẽſurabilia: q2 oĩa cõmutabilia ꝑ reduplicationẽ alteriꝰ vel remotionez pn̄t adeq̃ri: ſ3 ſic ẽ ꝙ ſm ſubãm adeq̃ri nõ pn̄t igit̃. ↄn̄a p3 de boue ꝛ aſino Et ſi dicas deꝰ ẽ mẽſura oĩ3 ig̃. dico ꝙ p̄t ĩtelligi dupl̃r. Unoº ꝙ hẽant tã tũ de entitate ꝙtũ deꝰ dat eis. ꝛ ſic ↄcedo. Alioº p̄t ĩtelligi ꝙ deus ſit mẽſura ſm quã cõmenſurabilia pn̄t adeq̃ri adiuicẽ ꝛ ſic dico ꝙ nõ. ¶ Alteriꝰ ẽ aduertendu3 ꝙ cõmenſurabilia ſm ꝙ veniũt in vſũ hũanũ ſunt duplicia. Aliqua ſũt q̃ iuſte ↄmutari nõ pn̄t eo ꝙ eorũ cõmutatio eſſet contra leges aut ꝯ bonos mores vt ſi q̃s cõmutaret alteri vxorẽ ſuã. Uñ aliqua dicũt nõ cõmutari dupl̃r Unoº q2 ſunt ſm legẽ ꝓhibita. Scd̃o q2 ſ3 ↄditionẽ nature ſue cõmutari nõ pn̄t vt bouẽ ꝓ vita corporali. nullus eĩ eſt q̃ ꝓ bobꝰ vel ouibꝰ vitã corporalẽ amittere vellit vel bona corporalia ꝓ bonis anĩe q̃ nõ pn̄t ſe attingere ĩ bonitate. Alia ſunt que iuſte cõmutari poſſũt ꝛ oĩm iſtorũ eſt vna menſura. Notũ eſt enĩ ꝙ ſi cõmutatõnes fieri nõ poſſent ꝙ natura nõ poſſet bene ſaluari. Pat3 q2 in vna patria eſt tantũ bladũ ĩ alia tantũ vinũ ſine q̃bꝰ natura nõ poſſet bene eſſe. ĩõ ↄgruũ eſt tales cõmutatões fieri. S3 dubiũ eſt vtrũ ſi ſortes daret ſuã vxorẽ ipſa volente ꝓ decem libris ad mechandũ q̃s dãnificat̃: aut lucrat̃. Reſpõdet̃ ꝙ q̃libet dãnificat̃ ſm aĩam: q2 q̃libet peccat. ſ3 quantu3 ad bona exteriora quilibet lucratur. q2 plus debito habet: q2 quilibet habet quod habere nõ debet. ideo hab3 plus debito. dico etiã ꝙ dãnificant rẽ publicã ꝓ quãto dãt aliĳs occaſionez malefaciẽdi. Nota etiã ꝙ aliquo mõ dãnum vnius poteſt equari dãno alterius: l3 dãnũ nõ poſſit lucro equari Nota vlterius ꝙ q̃n dicit̃ ꝙ lucrũ dãno nõ poteſt equari: d3 intelligi maxime de dãno cõitatis: q2 de dãno facto ꝑſone particulari vel ſingulari p̄t vt ſi pauꝑ homo ꝑcutiat̃ modicũ ꝛ det̃ ſibi in reſtitutionem pecunia aliqua forte lucrũ poterit eſſe equatum dãno vel forte poterit excedere. Et ſi dicas quid faciendum eſt vbi lucrum non poteſt equari dãno. dico ꝙ pena erit apponenda ſm ꝙ erit poſſibile ſm exigentiam nocumenti

¶ Agricola autem a. in quo cibus g. coriarius b. opus ipſi equatũ d. ſi ãt ſic nõ erat cõtrapati. ꝛc̃.

¶ Sciendũ eſt ſecũdo ꝙ reſtat alia difficultas. vtrũ indigẽtia humane nature ſit menſura cõmutabiliũ. Pro cuius declaratione eſt aduertendũ ꝙ ĩdigentia hũana eſt mẽſura rerũ cõmutabiliũ. p3 q2 cõmutationes nõ fiunt niſi ꝓpter ſupplemẽtum indigentie humane vt põt poni exemplũ de illo qui indiget blado et de illo q̃ indiget vino. p3 etiã q2 ↄmutatões nõ eſtimãt̃ ſm valorẽ rerũ ſ3 ĩdigẽtiã hoĩm: q2 alias muſca magis

valeret q̄ modū vni. vidēm⁹ etiā q̄ illo tp̄e q̄ vina deficiūt q2 magis idigem⁹ ip̄is: iō ip̄a fiūt cariora. Et ſi dicas ſi hoc eēt verū ſequeret̄ q̄ paup̱ hō magis deberet emere bladū q̄ diues. ptz: q2 paupes magis indigēt q̄ diuites. R̄ñr q̄ idigētia iſti⁹ vł iſtius hoīs nō mēſurat valorē cōmutabiliū ſ3 indigētia cōis eoꝝ q̄ inter ſe cōmutare p̄nt. Et ſi dicas mł̄ta ſunt nobis circa q̄bus parū indigemus q̄bus diuites vtunt̄: nō in eoꝝ indigētijs/ſed ſupabūdātijs voluptatū. ¶ Pro ſolutione ē aduertēdū q̄ diuites ꝛ paupe res dupl̄r accipiūt̄. Uno mō ſ̄m hr̄e multū de bōis fortune aut modicū. ꝛ ſic eos accipit vulgus. Alio mō ſcd̄3 ſufficiētiā ꝛ nō ſufficientiā. ꝛ ſic capiūtur vere diuitie/ et vere pauptates. Unde vtriq3 primi ſunt idigētes pauperes eñ cōcupiſcūt ꝓpt̄ indigētiā3 ſecundi ꝓpt̄ delectatōes. in ſcd̄is vero inuenit̄ vera pauptas. Nā diuites nō indigēt: ſ3 paupes: diuites ꝯcupiſcūt ꝓpt̄ delectatōes nō neceſſarias. paupes ꝓpt̄ indigētiā. Et iō nota q̄ nō ſolū indigētia neceſſariū mēſurat apud egenos cōmutabilia: ſ3 et indigētia exceſſus apud diuites. Ex q̄ ſequit̄ q̄ indigentia hūana menſurat cōmutabilia nō ſ̄m equationē quantitatis: ſ3 ſ̄m ſil̄itudinē ꝓportiōis. nā ſ̄m q̄ plus vel minus indigemus ſ̄3 hoc res ē pluris vel mioris valoris. Uñ mēſura ſ̄m eq̄tionē quātitatis ē quō mēſura pōt equari mēſurato p̱ ſui replicationē. ꝛ ſic vnitas ē mēſura numeri. Ex oīb⁹ iſtis p3 q̄d ſit dicēdū ad rōes. Uñ l3 ꝯmutabilia ſcd̄3 ſuas ꝓpas rōnes non ſint eiuſdē generis tñ ſcd̄m q̄ cadūt in vſum humanu3 ipſa ꝯueniūt in eadē rōne. ſ. q̄ vtilia vel q2 ſatiſfaciētia indigentie humane. Ideo ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis

Oīa ꝯmutabilia ſunt commutabilia eadē menſura. q̄ ꝯcluſio relinq̄t̄ ꝓbata in primo notabili.

¶ Secundū veritatē q̄dē igitur impoſſibile tātu3 differentia cōmenſurata fieri: ad opus aute3 cōtingit ſufficienter vnū vtiq3 aliud oportet eſſe: hoc autem ex ſuppoſitione propter quod et nūmiſma vocatur hoc eni3 oīa alia facit commenſurata cōmenſurantur eñ nummiſmate ꝛc.

Q Ueritur vtrū cōmutabilia poſſint nūmiſmate menſurari? Et arg̃ p̄ꝰo q̄ nō: q2 indigentia cōmutabiliū dr̄ eē mēſura. g̃ nō nūmiſma. ¶ Scd̄o arg̃ ſic. illud qd̄ ē menſura cōmutabiliū videt̄ eē inſtitutū ſ̄3 naturā: ſ3 nūmiſma nō eſt hmōi. igitur In oppo^m^ ē p̄hus in textu. ¶ Pro cuius ſolutione

¶ Sciendū eſt primo q̄ nūmiſma dr̄ eſſe neceſſariū ad cōmunicationē ꝛ ſuſtētationē hoī3. p3 multis mōis. P̄rio ex p̄te loci. Uñ difficile eēt ſp̄ portare ꝛ ducere bladū ꝓ vino q2 ſumptus nimis magni eēnt. iō o3 portare aliqd̄ portabile et magni valoris ſicut ſunt nūmiſmata. Scd̄o ex p̄te tp̄is. nā ī iſto āno habeo ſatis vini ꝛ nō poſſu3 ſeruare. iō o3 q̄ commutē cōtra aliq̄d qd̄ ſit multū ſeruabile. tertio p3 ex mł̄tiplici idigētia nā ſi paup̱ laborauerit o3 aliq̄d tp̄3 hr̄e ꝛ idiget pane/carne/ſale/ꝛ ſic de alijs ꝛ diues nō habet. iō neceſſe eſt q̄ habeat aliq̄d qd̄ ſit diuiſibile in illa par

ua vt ē nūmiſma.¶ Et aduerte ꝙ va lor pecunie attendit ſeu mēſurat in digentia hūana. dicūt tū aliq̄ ꝙ principes imponūt nūmiſmati valorē et ſecundum valorē ſibi impoſitū commutabilia menſurātur. Tū iſtud nō videtur verū: qr poſito ꝙ nulla eſſent nummiſmata ⁊ rex faceret obulum nō poſſet facere ꝙ cōmutaretur contra pintam vini. poteſt tamē bene nominare: ſed nō ſic valorē imponere. Eſt tamen aduertendū ꝙ iaʒ aliqua currēte moneta ſi rex aliā fabricaret poſſet in ordine ad precedentē preciū īponere. Et dico ꝙ ſi ſecūdū relationem ad humanā indigentiaʒ nō tm̄ valeat peccabit rex et iniuſte ſup cōmunē populū lucraretur. Unde notū eſt ꝙ nūmiſma nō eſt certa menſura venaliū niſi ſcðʒ relationē ipſius ⁊ illorū ad humanā īdigētiā. Et īō ſi rex faceret nūmiſma valere vltra indigētiā humanā peccaret niſi forte ꝓpter cōe bellū vel aliquā aliā neceſſitateʒ cōmunē excuſaret a pctō. Opʒ enim ꝙ valor pecunie indigentia humana menſuretur. Et licet forte nos nō indigeamus ad noſtras neceſſitates auro vel argento. tamē diuites indigēt ad exceſſus ſuos ⁊ ad appat⁹ ſuos exteriores. Uñ cum valor pecunie menſuratus fuerit ſecūdū proportionem ad humanā indigentiam oīa cōmutabilia poterunt appreciari ſecundū ꝓportionem ad pecuniam. Et ſic pʒ ꝙ licet ſit vna pñcipalis menſura cōmutabiliū ſcilʒ humana indigentia tamen nō eſt inconueniens eſſe mediā q̄ mēſurata per primā poterit reliqua menſurare.

¶ Doīatiuū autē iuſtuʒ et paternuʒ nō idem his ſed ſimile. nō enim eſt in iuſticia ad ea que ipſius ſimpliciter poſſeſſio autem et filius.

¶ Sciēduʒ eſt ſecūdo ꝙ reſtat vna difficultas vtrum ius politicum differat a iure dñatiuo paterno et vxorio. ¶ Pro cui⁹ ſolutōe eſt aduertēdū ꝙ ius politicū eſt ius ſeruandi debitū ordinē inter ciues. Uñ ciues ſunt q̄ ſub eodē pñcipatu ſunt cōmorantes. vtputa in viuēdo/acquirendo/⁊ poſſidēdo. Sʒ ius dñatiuū ē ius ſeruādi debitū ordinē inter dñʒ ⁊ ſeruū: ita ꝙ ſicut ſeruus reqrit bonū dño ⁊ ꝓcurat. ita ecōuerſo oʒ ꝙ dñs ſeruū cuſtodiat. ⁊ defendat. ius vero paternū ē ius ſeruādi debitū ordinē inter parentē ⁊ ꝓlē. Uñ ius eſt ꝙ pater prebeat nutrimentū ⁊ doctrinā filio ⁊ ecōtra filius patri reddat honorē reuerētiā ⁊ obedientiā. Sʒ ius vxoriū eſt ius ſeruādi debitū ordinē īter virum ⁊ vxoreʒ. Unde ius eſt ꝙ ſicut vir prebet honorē vxori: qr vxor ꝓpē virum honoratur: ſic mulier reddat viro debitū famulatum. Et ſic patet differentia inter ius politicū ſeu ciuile et alia. qr ius politicū eſt inter partes ciuitatis ⁊ inter ciues. Alia ſunt inter partes domus. Unde proprie ꝑtes domus ſunt ſeruus: marit⁹: vxor pater: filius ⁊c. Etiam ius politicuʒ eſt inter perſonas diuiſas improprie et vſu bonoꝝ: ſed alia ſunt inter ꝑſonas cōiunctas. in vtroruꝙ̄ iſtorū ſeruus eſt tanq̄ poſſeſſio dñi. fili⁹ ſicut pars patris. vxor vero eſt viro coniūcta. ¶ Itē iuſtū politicū ē inter eq̄les perſonas quo ad dñari: ſed non alia iuſta. Unde paterfamilias naturalr̄ pñcipatur ſeruo vxori et liberiſ. Etiā iuſtum politicū ordinatur ad ſufficientiam vite. alia ad ſuſtentationeʒ ⁊ conuerſationeʒ vite humane. Eſt tm̄ aduertenduʒ ꝙ quantū ad oīa bona

diuiſa q̄ hn̄t pater: filius: vxor: ſuus: eſt ius politicū ꝛ pn̄t adiuicē hr̄e legitimas actões ꝛ recurrere adinuicem politice. qꝛ vt ſic nō ſe habēt ſicut dn̄s ꝛ ſeruus vel pater ꝛ fili⁹: ſꝫ ꝑ modū ciuiū. Sed q̄tū ad bona q̄ habent vt cōiuncta nō eſt inter eos iuſtū politicū. Et iſtud ꝓbat ariſt. qꝛ nō eſt iuſtū politicū ad qd̄ nō ē iniuſtū: ſꝫ īter iſta nō eſt iiuſtū. qꝛ oīa ſunt tanq̄ partes poſſeſſionis patris. Etiā ad illos non eſt iuſtū vel iniuſtū ſimpl'r ad q̄s nō fert lex: ſꝫ ad iſta nō fert lex. Vn̄ ꝑ nullaꝫ legem pater punit a principibus vel legib⁹ ſi percuſſerit filiū ſaltē anteq̄ ſit adultus. Et ita de dn̄o et ſeruo. Et ex oībus iſtis ptꝫ quid ſit dicendū ad rationes. Ideo ponitur

¶ **Concluſio reſpōſalis**

Nūmiſma eſt menſura ſaltē min⁹ pn̄cipalis rex ↄmutabiliū. Que ↄcluſio relinquit ꝓbata in primo articulo.

¶ **Politici autem iuſti hoc quidem naturale eſt hoc autē legale. Naturale quidez quod vbiqꝫ habet eandem potentiaꝫ et non in videri vel non. ꝛc̄.**

Q Uerit vtrū ſit aliquod iuſtū naturale? ¶ Arguit p̄mo q̄ nō. qꝛ nulla eſt iuſticia naturalis cū oīs iuſticia ſit virtus moralis q̄ per cōſuetudinē acquirit. ¶ Argr̄ ſcd̄o ſic. Cōicationes hoīm nō ſunt naturales. ḡ iura nō ſunt naturalia. ¶ In oppm̄ eſt ariſt. in textu. Pro cuius ſolutione

¶ **Sciendū eſt primo q̄** hoīes poſſunt triplices habere dn̄os puta deū: naturā. ꝛ principē. reſpectu dei hoīes dicunt habere iura diuina Vn̄ oīa q̄ cōtinent in ſacra ſcriptura q̄ nō cognoſcunt cognitis terīs vel q̄ nō deducūt ex illis p̄ncipijs vel q̄ nō ſunt ſtati cōſona illis p̄ncipijs dicunt eſſe de iure diuino. Sꝫ iura nālia ſūt ipſa p̄ncipia practica quib⁹ aſſentim⁹ cognitis termīs ex nāli inclinatione ītellect⁹ vel ↄcl'ones deducte ex ipīs Et aduerte q̄ p̄ma p̄ncipia ꝓp̄ie dicunt iura nature. ꝛ ſcd̄a. i. ↄcl'ones dicunt iura gentiū. ita q̄ iura gentium vel ius gentiū non eſt niſi ↄcl'o deducta ex p̄ncipijs practicis. Et ābo pn̄t dici iura nature: ꝛ dicitur iura nature. qꝛ aīa rōnalis ex vi nature ſue determiat ad ea. lꝫ diūter a p̄ma ſine rōcinatōe: a ſcd̄a ꝑ rōcinationē. Aliter tn̄ aliq̄ vocant ius nāle ꝛ dicunt q̄ ordinationes ꝛ p̄cepta īſtituta circa vitaꝫ hūanam: cōſona tn̄ rōni vocant iura nate ſicut ↄiūctio maris ꝛ feie: ꝓcreatio liberorū. vis illate repulſio. dicūt vlteri⁹ q̄ ſup iſta rō apponit nobiliores ordinatiōes ꝑ rōcinationē ꝛ tales vocāt iuſgentiū: qꝛ rōcinatio ꝓp̄a eſt hoīb⁹. Alr̄ adhuc dicūt aliq̄. ꝛ dicunt q̄ q̄dā expediūt oī ciuitati bn̄ ſe hn̄ti ꝛ obſeruationes vocant iura nature q̄ cōgruūt ciuitati defectuoſe q̄ alias ſibi nō cōuenirent ꝛ in obſeruatione ipoꝛuꝫ inuenitur iuſtū legale. q̄dam ſunt q̄ indr̄nter ↄueniunt ciuitati. ꝛ ſi ad alterā partem ꝑ p̄ncipem vel ↄſuetudinem determinent tūc etiā vocat iuſtū legale vl' ciuile. alia tn̄ ꝛ alia rōe vt alias viſū eſt. Alia ſūt iura legalia vel ciuilia. ꝛ alia rōne dicunt legalia ꝛ alia rōne ciuilia. legalia qꝛ a lege poſita ſūt ꝛ nō hn̄t vim a nā. Sꝫ dn̄r ciuilia qꝛ ſūt alia ꝛ alia in alia ꝛ alia ciuitate. ¶ Et aduerte vlteri⁹ q̄ accipiendo naturale large omīa iura pn̄t dici nālia. p̄mo aliqua ſunt nālia: qꝛ itellectus aſſentit eis cognitis termīs ex nāli inclinatōe. ſcd̄o qꝛ deducūtur ex ipſis ſicut ↄcluſiones. tertio qꝛ oriunt ex eis nō tn̄ tanq̄ ↄcluſiones. ſed tanq̄ determinatōes voluntarie ↄcluſionū

¶ Sciendum eſt ſcdo ꝙ cidit alia difficultas vtrum iuſtū politicū bene diuidat̄ in iuſtū naturale ⁊ iuſtū legale. Pro cuiꝰ ſolōne ſupponitur ꝙ ſm cōem īpoſitionē vocū ciuile ⁊ politicū idem īportant. ideo quicquid dicet̄ de vno dicēdum ē de alio. ¶ Et aduerte ꝙ iuſtū ciuile capitur tripl'r. ſ. ꝓprie/cōiter/⁊ cōiſſime. Cōiſſime eſt om̄e illud qd̄ legiſlatores cōe bonū reſpicientes ꝑcipiunt vel exhortātur. ⁊ ſic om̄e iuſtū quod ē opus voluntatis diceretur iuſtuȝ politicū vel iuſtuȝ ciuile. Sȝ iuſtū politicū cōiter captū ē qd̄ reſpicit bonuȝ ciuitatis. iō diſtinguit̄ ꝯ ius paternū vxoriū dn̄atiuū. Sȝ ꝓprie ē qd̄ attendit̄ penes ꝓcepta ſeu ſtatuta vel conſuetudines alicuius ſpālis policie vel ciuitatis: vtputa ꝙ fur ſic vel ſic puniat̄. dicunt etiaȝ ꝙ ius naturale tripl'r accipitur ſcȝ ꝓprie/cōiter/⁊ cōiſſime. Cōiter eſt om̄e ius qd̄ ex ſe vim hȝ ante oēm legis pōnem qd̄ ſcȝ ex vi nature vel morū. Et de iſto dicit tulliꝰ ꝙ iſtud ius ē qd̄ opinio genuit: ſȝ quedā vis in natura īgererit. Sȝ ꝓprie eſt inſtinctus quidā nālis q̄ ſine vſu rōnis hoīes dirigunt̄ in fineȝ ſuū. vel om̄e illud cui intellectus practicus ſine rōcinatōne apꝑhenſis terminis aſſentit. Et legiſte ꝯ iſtud ius naturale diſtinguunt ius poſitiuū: ⁊ vocant ius poſitiuum om̄e illud qd̄ ē ꝯ inſtinctū aut principia practica nāliter cōceſſa: aut qd̄ cōcludi ex dictis principiis ꝑ inq̄ſitionē rōcinatiuā vel ꝙ tāꝙ eis preconſonū precipitur. ⁊ hoc ē melius ꝙ̄ illud qd̄ ex talibus principiis concluditur: qꝛ illud vocatur etiam ius naturale vel ius gentiū vt iam viſum ē. Et iſtud puta poſitiuū aliq̄ legiſte diuiduntin ius gentiū ⁊ ciuile. Gentiū om̄e quod recta rō iubet qd̄ dicunt idē apud oēs Ciuile qd̄ ſpālibus cōſuetudinibus/neceſſitatibus/vtilitatibꝰ introducit̄. Sed cōiſſime eſt om̄e ius recte poſitū ſiue ſit innatū ſiue innatis conſonum Et per iſta pȝ quid ſit dicendū ad difficultatē. Unde ſi iuſtū politicū acciperetur cōiſſime mēbra diuiſiōis coīciderent cū diuiſo. ſȝ ſi capiatur ꝓprie vel cōmuniter notum ē ꝙ illa diuiſio eſt bona ⁊ quid ſit dicenduȝ pōt ſatis videri in primo notabili. Unde iuſticia pōt dici naturalis: qꝛ conuenientens humane nature: ſȝ nō qꝛ ſit generata in nobis per naturam. ¶ Ad ſcdam dicitur ꝙ humane cōicationes ſunt naturales quo ad inclinationeȝ: ſȝ ꝑficiuntur per voluntatem et aſſuefactionem. Ideo ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis

Ponendū ē ius naturale diſtinctū a iure diuino ⁊ politico. Que cōcluſio relinquit̄ ꝓbata in primo articulo.

¶ Exiſtentibꝰ aūt iuſtis et iniuſtis dictis iniuſtuȝ facit quidē ⁊ iuſtū operatur quoniō volens quis ipſa operatur. Quomodo autem nolens neq̄ȝ iniuſtū facit neq̄ȝ operatur iuſtum. ⁊c̄.

Queritur vtrū om̄is īiuſtificans ſit iniuſtus? Arguitur primo ꝙ ſic. qꝛ om̄is iuſtificans ē iuſtus. ergo. ¶ Arguitur ſecundo ſic. quicunq̄ȝ facit iniuſtū volens eſt iniuſtus: ſed oīs iniuſtificans ē huiuſmodi. ꝗ. ¶ In oppoſitū eſt ariſtoteles in textu. Pro cuius ſolutione

¶ Sciendū eſt primo ꝙ omne iniuſtū ē alteri nocumentum inferre. Et nocumentū poteſt inferri vel ex ignorantia vel paſſione vel electōne. Et ſi ex ignorantia hoc ē du

pliciter vel ex ignorãtia vĩcibili vel inuincibili. Si vincibili vel hoc ẽ ex ignorantia craſſa vel affectata. Et ſecundũ hoc ſatis patet quid dicẽduz. Vñ ſi nocumentũ ex ignorantia affectata inferatur iam reducit̃ ad nocumentum ex paſſione vel electõne. et iſtud ẽ peius ꝙ̃ nocumentũ qđ infertur ex ignorãtia craſſa. Si ex paſſiõe hoc eſt dupliciter. aut ex paſſione naturali vel hũana ſeu neceſſaria. ſcđo ex paſſione habituali. Et dicit̃ paſſio habitualis q̃ ab habitu prauo inaſcitur ſecunduz quã homo ſtatim obiecto preſente propter habituz inclinãtem paſſionatur repentiue diuturne vehementer aut breuiter extra modum et exigentiam obiecti et nature. Et tale nocumentũ reducitur ad nocumentum ex electiõe et habitu. Sz paſſio naturalis dr̃ q̃cunqȝ nõ ꝓpter habitum: ſed ex ſenſibilibus naturaliter infertur. vt timor/ſpes/gaudiũ. ⁊ ſic de aliis. humana ſiue neceſſaria dicitur que in ipſa natura homĩs neceſſario habet originem. vt ſitis/fames/infirmitas aut huiuſmõi. ¶ Et eſt aduertenduz ꝙ iſtas paſſiões humanas diſtinguimus contra naturales: non ꝙ non ſint naturales: ſed q2 ſic loqui videtur ariſtoteles. ¶ Et aduerte ꝙ iſtaruz paſſionũ quedã ſunt ita vehemẽtes ꝙ nate ſunt mouere conſtantem virũ: vt timor mortis. extrema fames. Alie ſunt debiles que non mouent conſtantẽ virum ad peccandum. Similiter electio eſt quandoqȝ ex habitu firmato: et quandoqȝ ex diſpoſitione ad habitum. Et ex ipſis poſſunt haberi ſex gradus nocumenti. primus ex ignorantia inuincibili. ſecundus ex ignorantia craſſa. tertius ex humana vl̃ naturali paſſione cadente in cõſtantem virũ. quartus ex debili paſſione naturali vl̃ humana. quintus ex electione ſcđm diſpoſitionẽ. Sextus ex electione ſcđz habitum. de nocumẽto illato ꝑ ignorantiam affectatam dictum eſt quomodo reducitur ad nocumẽtum illatum ex paſſione vel electione.

¶ Sciendũ eſt ſecũdo ꝙ reſtat alia difficultas vtrum inferre nocumentũ et iniuſtificare cõuertant̃ adinuicẽ. Reſpõdetur breuiter ꝙ licz iſta ſint idem: non tñ conuertibiliter. nam licet omne iniuſtificare ſit nocumentũ inferre nõ tñ econtra. Vñ latroni qui ſuſpendit̃ infert̃ nocumentum nõ tñ ſibi infert̃ iniuſtũ. Similiter licet mare mercatoribus nocumẽtum inferat nõ tñ iniuſtificat neqȝ tale nocumẽtum dicit̃ eſſe iniuſtũ: ſed infortuniũ. ideo mercator ſolũ de ſola fortuna cõqueri debet. Agit eñ ibi mare tanꝙ̃ res inaĩata ſicut agens ꝑ ignorantiam inuincibilẽ qui non dicitur neqȝ bene neqȝ male agere. Itẽ ſi miles iniuſte obſideretur in caſtro ſuo operaretur enĩ ſecundũ iuſticiaz ſi ad defenſionem caſtri emitteret ſagittã in medio inimicorum vbi forte pater ſuus captiuatus interficeretur illi portat nocumentũ ⁊ tamen nõ iniuſte. Ex quo ſequitur ꝙ iniuſtificare non eſt nocumentum inferre: ſed eſt contra rõnem nocumentuz inferre. Sed dices vtrum ille qui ꝑ ignorantiam craſſam infert nocumentũ dicatur iniuſtificare. dico ꝙ dicitur iniuſtificare priuatiue q2 nullum actũ poſitiuũ habet ſupra nocumentum. ideo dicitur iniuſtificare priuatiue ⁊ tale peccatum dicitur eſſe dignuz venia: non autem illud quod fit ꝓpter debilem paſſionem. Et ſic patet ꝙ iniuſtificãs ex electione vel leui paſſione dicitur eſſe iniuſtus. ſz ille q̃ opat̃ ex graui paſſiõe nõ dr̃ eſſe iniuſtus. Et ꝑ iſta ptz q̃d ſit dicendũ ad rõnes. vñ iniuſtificans peccat cõtra iuſticiã

ſed non tñ ꝓpter hoc ſequitur ꝙ hoc fiat per iniuſticiã. notũ eſt eñ ꝙ aliquis põt nõ eſſe iuſtus ꝗ tñ nõ ẽ iniuſtus. vñ ſicut iuſticia ẽ habitus ita iniuſticia. Uñ hĩtus ẽ ꝓpinqua diſpoſitio ad actũ. iõ põt dici ꝙ iniuſtificare nõ ẽ ꝓprius actus iniuſticie: ſʒ iniuſtificare ex electiõe. Jdeo ponitur

¶ Concluſio reſpõſalis

Jniuſtificans ex electõe vel leui paſſione dicitur nocumentum inferre ⁊ iniuſtus.

¶ Neutrum enim vere ẽ volentem iniuſtum pati, vel non ſed inuoluntarium omne quemadmodum et iniuſtũ facere oẽ voluntarium ⁊c.

Queritur vtrũ aliquis volẽs patiat̃ iiuſtũ ſeu vtrũ volẽs iuſte patiatur. i. volẽs ſibi euenire vtrũ iniuſte p illud patiat̃. ¶ Ar̃ pͥo ꝙ ſic qꝛ volens aſs vult ꝯñs. Sed per ꝯñs iniuſte patit̃ vt pʒ de volente potare exceſſiue ad qđ ſequitur ebrietas p quam iniuſte patitur. igitur ⁊c. ¶ Secundo. Contractus vſurarius ẽ iniuſtus ⁊ vnus iniuſte patitur: et tamẽ eſt voluntarius. igitur. ¶ Jn oppoſitum eſt ariſtoteles in textu. qꝛ voluntarium ⁊ inuoluntariũ ſunt oppoſita ſimiliter iniuſtũ facere ⁊ iniuſtũ pati ſed iniuſtum facere eſt volũtariũ. ergo iniuſtũ pati eſt inuoluntariũ p illaʒ regulam topicam. ſi oppoſitũ in oppoſito ⁊ ꝓpoſitũ in propoſito. Pro declaratione

¶ Sciendũ eſt primo ꝙ quattuor modis aliquis dicit̃ iniuſte pati volens. Pͥmo qñ voluntate tacita vult illud euenire, vtputa ſi petrus vellet ꝙ ſuus vicinus furaret̃ ſibi equũ. vt poſtea faceret ipm capi ſi vicinus caperet equũ ſorti ſortes iniuſte pateretur volẽs: ⁊ ꝙ iniuſte pʒ qꝛ ille a iuſticia poſſet iuſte capi ⁊ puniri. qꝛ volũtas tacita nõ dat licentiã accipiẽdi illud. Secũdus caſus. ſi voluntas nõ ſit ĩtegra. i. nõ cadẽs ſupra totã actionem. exemplum de martiribus. ꝗ volebãt pati ꝓ chꝛiſto: nolebãt tñ pati ab illo ne ille dãnaret̃ finaliter. ⁊ ſic q̃uis volebãt pati: tñ iniuſte patiebant̃. Tertio qñ voluntati abſolute ꝑmixta ẽ volitio cõditionata. vt ꝗ mutuat nollet ſoluere extra ſortẽ ſi poſſet. ſed qꝛ indiget plus vult incurrere illud damnũ q̃ ꝙ nõ habeat. licet iſte velit dare: tamẽ iniuſte ab eo accipitur. Quarto quando voluntas eſt ligata ſicut eſt ĩ pueris. ſi eniʒ puer vellet vendere totum ſuũ: et alter acciperet: iſte puer iiuſte damnatur ⁊ tamẽ volens. ſimiliter diceretur de infirmis qui petunt ſemper nociua eorũʒ ſi ille qui debet gubernare det ſibi quod petit iſte ĩfirmus iiuſte patitur: et volens quia ipſe vult illõ accipere ⁊ cetera. Et ſi dicas ergo ſequit̃ ꝙ exiſtens in paſſione. ergo exiſtens in paſſione temperantie dans alicui amaſie ſue qđ iniuſte pateretur dico ꝙ non eſt ſimile: quia iſte peteret nõ ligari. Nam peteret impetui paſſionis reſiſtere. Et ſi diceretur de male habituato qui patitur: quia iſte peteret nõ habituari. ideo proprie iſte q̃rtus caſus debet intelligi de illis in ꝗbus voluntas eſt ligata nõ ex culpa.

¶ Sciẽduʒ eſt ſecũdo ꝙ aliter loquitur ariſtoteles hic de voluntario et in tertio. Nam ĩ tertio vocat illud eſſe voluntarium cuius voluntas eſt aliquo modo cauſa. Sed hic vocat voluntariuʒ illud quod voluntate expreſſa integra ſimplici et li

bera eſt volitũ:et eꝫ loquitur de inuo= luntario qꝛ hic vocat inuoluntarium quod lꝫ voluntas velit:tñ illa volun= tas nõ eſt exp̃ſſa integra vel ſimplex vel libera:ſꝫ in tertio vocat inuolun= tariũ qꝺ nullo mõ eſt volitũ. ſicut eſt purũ violentũ vel illud quod eſt igno rantia inuincibili ignoratũ ¶ Sed du biũ eſt vtrũ ꝓdigus poſſit repetẽ rem ſuam male expoſitam? Dico ꝙ non: qꝛ quilꝫ põt dare rem ſuam ꝓ nihilo ſi velit. Unde qui patitur damnũ vel voluntate expreſſa non ligata vel ite= gra vel ſimplici voluntarie vult ⁊ tũc non patitur iniuſtũ volens. ¶ Item nullus patitur iniuſtũ qui non habet minus debito:ſed iſte non habet mi= nus debito:quia licꝫ iſte voluerit ſm primũ iudiciũ:tñ eſt compos mentis et nõ habet voluntatem ligatam. Si militer nullus vult ſe alienare a re= ſue niſi propter habere quod ſibi pla cat aut honoris:aut delectationis. et ſic ſecundum ſuam extimationẽ non damnificatur ſed lucratur. igitur iſte non patitur iniuſtũ. Cõmutabilia em̃ ſunt appreciandа ſecunduꝫ exiſtima tionem cõmutantiũ iuxta eorum in= digentias non ſolum indigentias ne ceſſariorum:ſed etiam ſuperfluorum ¶ Nota tamen ꝙ aliqua ſunt hoi q̄ hõ non poteſt cõmutare. puta vitam vxorem:filios. qꝛ iſto modo iniuſtum faceret legibus et cõmunitati:ideo ĩ iſtis non poteſt alteri auctoritatẽ da= re damnificandi ip̃m in talibus. et ſic patet quid ſit dicendũ ad queſtionem et ad rationes. Ideo ponitur

¶ Concluſio reſpõſalis

Nullus volens voluntate expreſſa in tegra ſimplici libera patitur iniuſtuꝫ et hoc volebat habere ariſtoteles

Queritur vtrum iudex debeat iu dicare ſecundum allegata et ꝓ bata vbi ſcit oppoſitum? ¶ Et argui tur primo ꝙ ſic. qꝛ iudex dꝫ iudicare ſm illam noticiam quam hꝫ vt iudex ſed vt iudex non hꝫ noticiam niſi ſm allegata et ꝓbata. igitur. ¶ Scđo ſic qꝛ iudex dꝫ facere quod eſt cognituꝫ lege ſed cognitũ eſt lege cõdemnare ad mortem virum innocentem ſi fue rit conuictus. igitur. ¶ In oppoſituꝫ arguitur. quia melius eſt ſcãdalum naſci q̃ ꝙ veritas relinquatur. igitur ¶ Pro declaratione

¶ Sciendũ eſt primo ꝙ

iudex põt ſcire oppoſitũ illius quod per teſtes ꝓbatur dupliciter. Primo modo quadam ſuſpitione et preſum ptione:⁊ tunc dic ꝙ iſta nõ ſufficit ad iudicandum contra teſtes neqꝫ ad nõ iudicandum. patet:qꝛ noticia non ſuf ficit in iudice que non ſufficit in teſte ſed in teſte non ſufficit ꝙ ſciat quadã preſumptione vel ſuſpitione vel opi nione. igiꝭ nec illud ſufficit in iudice. ¶ Scđo modo põt ſcire noticia certi tudinali puta qꝛ vidit vel audiuit. ⁊c. Et tunc dico ꝙ cõtra illã nunq̃ iudi= care debꝫ q̃uis oppoſitum per teſtes probetur. dicit enim ſaluator non ſe= queris turbam ad faciendum maluꝫ nec plurimorũ acquieſcas ſententie in iudicio. ¶ Item melius eſt hoi pro veritate ſuppliciũ pati q̃ pro adulati one beneficiũ accipere. Et ſi petas q̄d iudex in hoc caſu facere debet. Dico p̃mo ꝙ nõ dꝫ committere alteri illaꝫ cauſam:qꝛ ita bene peccaret/ac ſi iudi caret. oĩs ei actus ſiue bonus ſiue ma lus magis imputaꝭ precipiẽti q̃ obe dienti. ſed iudici eſt illicitũ ꝯdẽnare ĩ nocentem. igiꝭ. Scđo dico ꝙ ſi iſte iu dex habeat ſuperiorẽ bonũ eſt ꝙ cãm remittat ſuperiori cũ tñ tali ſcĩa quaꝫ hꝫ de illa cã et ſi cogaꝭ a ſuperiore iu dicet ſm veritatem. ſi aũt non habeat ſuperiorem iudicet ſm veritatem et grauiter puniat teſtes tales.

¶ Sciendum eſt ſcdo ꝙ circa iſtam materiam icidit vna difficultas cõmunis vtrum iudex corruptus ferens ſententiam magis peccet ꝙ̄ pars corrumpens. ¶ Pro declaratione eſt aduertendum ꝙ iudicium humanum cõmuniter quattuor modis ſubuertitur ſcilicet timore/ cupiditate/odio/et amore. In duob⁹ primis iudex dicitur corrumpi ꝑ partem:in aliis duobus iudex non dicitur corrumpi per partem.ſed per ſeipſum.ideo queſtio proprie debet accipi in duobus primis modis. ¶ Et aduerte tamẽ ꝙ iudex cupiditate corruptus magis peccat ꝙ̄ corruptus timore.patet:quia duorum peccatorū eiuſdem generis illud quod eſt magis voluntarium eſt peius: ſed illud quod fit per cupiditatem eſt magis voluntarium.igitur etiam peccatū ex induſtria eſt maius ꝙ̄ peccatum ex paſſione.tunc poteſt reſpõderi ad rationem ꝙ pars corrumpens incutiendo timorem magis peccat ꝙ̄ iudex corruptus. patet: quia quando ſunt duo concurrentia ad vnum malum ille magis peccat cui⁹ voluntas preualet ⁊ cuius voluntatem alter ſequitur:ſed ſic eſt in caſu.igitur.¶ Secũdo dico ꝙ iudex corruptus ꝑ cupiditatem magis peccat ꝙ̄ pars corrũpẽs probatur:q꞉ qñ ſunt duo concurrentes ad vnũ peccatum ille magis peccat qui ſua mala volũtate poteſt ſubuertere leges ⁊ iura ꝙ̄ ille qui nõ poteſt ſubuertere:ſed iudex qui habet auctoritatem poteſt hoc facere alter non.igitur. ¶ Item In genere peccati maius eſt peccatũ vendere rem non ſuam ꝙ̄ emere rem non ſuam. Nam vendere rem non ſuam eſt totaliter contra naturam venditionis: ſed emere non ſuum non eſt ſic contra naturam emptionis: q꞉ ſemper emim⁹ que noſtra nõ ſunt.ſed iudex corruptus per cupiditatem vendit rẽ non ſuam q꞉ partem alterius partis. Ex quo ſequitur ꝙ maius peccatum eſt giezia.i.venditio ſpiritualiũ ꝙ̄ ſciracum.i.emptio carum:q꞉ giezia vendit non ſua:et ſciracus emit non ſua Ex iſtis ſequitur ꝙ qñ duo cõcurrũt ad vnum peccatum ille magis peccat cuius opus eſt magis voluntarium.Et ſic patet quid ſit dicendum ad iſtam queſtionem et ad rationes queſtionis. Ideo ponitur

¶ Concluſio reſpõſalis

Iudex certitudinaliter ſciens oppo^m illorum q̄ teſtes adducunt non debet iudicare ſm allegata ⁊ probata. Que concluſio relinquitur probata in primo notabili.

¶ De epyikeia vero et epyike qualiter gec habẽt epyikeia quidem ad iuſticiam epykes. Epykes autem adiunctum proximum eſt dicere neqꝫ enim vt idem neqꝫ vt alterum henere videtur intẽdentibus.⁊c̃.

Queritur vtrum epyikeia ſit virtus. Et arguitur primo ꝙ non q꞉ omẽꝫ virtutem quilꝫ volens operari poteſt habere:ſꝫ ſoli iudices pñt habere epyikeiam:q꞉ ſolũ illi habent interpretari leges.igitur. ¶ Secũdo arguitur.nulla virtus opponit̃ alteri virtuti.ſed epyikeis opponitur iuſticie q꞉ videtur facere aliquid cõtra iuſticiam. In oppm̃ eſt Ariſtoteles in hoc quinto. Pro declaratione

¶ Sciendũ eſt primo ꝙ

qꝛ circunſtantie ſingulares cadentes circa actus humanos ſunt quaſi infinite. ideo legiſlatores non tenentur neqꝫ poſſunt condendo leges reſpicere ad omnes iſtas circunſtantias. ſed ferunt leges cõmuniter aſpiciendo ad aliquas circunſtantias cõmuniores. Eſt tamen aduertendum ꝙ dato ꝙ leges ſint vniuerſaliter late. tamen vniuerſaliter non ſunt tenende: nec etiam ferens leges intendit ꝙ vniuerſaliter teneantur. ſed ſolum quandocūqꝫ non emergit caſus exigẽs exceptionem legis qñqꝫ imo vt in plurimū iuſtum eſt operari ſm legem ſcriptam et aliqñ licet raro eſſet iuſtum imo quandoqꝫ oportet operari ꝓter legem et aliquando contra legẽ ſcriptam. Et ad videndum quid ſit epykeia eſt notãdum ꝙ duplicia ſunt iuſta. quedam ſunt ſcripta que ſcriptura ſunt determiata. quedam ſunt nõ ſcripta. Et iſta ſunt duplicia. quedam ſunt cõia que quaſi omnibus ſunt nota vt ꝙ oꝫ benefacere benefacientibꝰ Alia ſũt particularia q̃ ſunt ꝓtermiſſiones ſeu exceptiões iuſtorũ ꝯmuniũ et circa iſta iuſta eſt epykeia. ita ꝙ epykeia eſt habitus inclinans hoiem ad recte ſe habendũ circa exceptiões iuſtarũ cauſaruꝫ. Et dico ꝙ eſt virtꝰ qꝛ ois habitus electiuus dirigens habentem circa illa quibus contingit bene et male vti eſt habitus virtuoſus ſed epykeia eſt hmõi. igitur. Unde epykeia inclinat circa directioneꝫ legis ſcripte qua contingit bene ⁊ male vti tam ſm exceſſum minus inſiſtẽdo legi ſcripte q̃ circa defectum puta nimis recedendo a lege ſcripta. bene ergo vti circa determinationem legis ſcripte indiget virtute et illa vocatur epykeia.

¶ Sciendũ eſt ſecũdo ꝙ epykeia non eſt ſolum interpretari legem ſed ſolum in legiſlatore ad quẽ hoc ſpectat. vnde lex dꝫ interpretari qñ ꝓpter duplicitatem verborum eſt dubia ſententia et determiare in qua ſententia dꝫ intelligi ſpectat ad legiſlatorem. ⁊ hoc ſolum ſpectat ad legiſlatorem. Sed ſi lex indeterſiata ſentẽtia fuerit intellecta tunc quis ꝑt iudicare ꝙ talis caſus ſub tali lege non ꝯprehendiꝩ ⁊ ꝙ intentio legiſlatoris nõ erat talẽ caſũ ꝑ tal ẽ legẽ terſiare. etiã põt fieri iudiciũ de augmento et diminutione delicti et ita põnẽ legis diminuere vel augmẽtare. ⁊ iſtud nõ eſt interpretari legem ſed eſt vti lege ſm intentionẽ legiſlatoris. Et aduerte ꝙ ſi aliquis caſus acciderit ſm legem bonũ eſt ꝙ ſi ſit inferior iudex ꝙ habeat recurſum ad conditorem legi. ſed ſi cõditor legis non ſit tunc iudex inferior ꝑt interpretari legem dubiã ⁊ illum ſenſum accipere qui videtur ſibi magis rationabilis. nõ tamen ꝙ interpretatio legis a iudice inferiori multum diſtet ab interpretatione legis a iudice ſuperiori. qꝛ interpretatõ a iudice ſuperiori dat vigorem illi ſen ſui. ſed nõ a iudice inferiori. ſed ſoluꝫ ſue ſententie ⁊c. ¶ Ex quo ſequiꝩ ꝙ ſi ſm epykeiam iudicetur dari minor pena q̃ lex dictet. hoc tamen nõ eſt cõtra legem quia hoc fit ſm rectam rationem. ¶ Eſt tamen aduertendum ꝙ differentia eſt inter iuſtum legale ſcriptum/et iuſtum ſimpliciter: quia iuſtum legale ſcriptum non eſt iuſtũ formaliter ſed ſolum materialiter et per accidens. immo contingit ipſum eſſe iuſtum ⁊ aliquando non. Sed iuſtum ſimpliciter ſtat in opere interiori. Ex quo ſequitur ꝙ iuſtũ epykeies eſt melius iuſto legali ꝑdicto modo. Et ſic patet quid ſit dicendum ad rationes. Ideo ponitur

¶ Concluſio reſpõſalis

epykeia eſt virtus moralis. que concluſio relinquitur probata in primo notabili

Queritur vtrum epykeia poſſit eſſe habitus dirigens ius naturale ſicut ius legale. Et argr̃ ꝙ ſic:qꝛ ius nãle indiget directione.qꝛ alias omnes eſſem⁹ equalis libertatis qđ non bonũ eſſꝫ.Scđo argr̃ ſic.videm⁹ monſtra accidere.ergo in natura ſunt defectus et per cõſequens indiget directione.¶ In oppoſitum videtur eſſe cõmunis opinio doctorum.

¶ Sciendũ eſt primo ꝙ natura proprie nõ dicitur peccare in ſuis operationibus:qꝛ ſi monſtra euenirent hoc non ꝓuenit a natura ſed ab ĩpedimentis contingentibus. Notum eſt ei ꝙ natura facit de poſſibilibus quod melius eſt igitur non dicitur peccare:qꝛ ſemper operatur ſm ꝙ melius põt operari.Eſt tñ aduertẽdum ꝙ ius naturale põt accipi dupliciter.vno modo ꝓut conſonat operi nature ſm om̃em caſum contingentem ꝛ ſic non põt determinari lege qꝛ infiniti caſus propter diuerſa impedimenta contingere poſſunt. in quibus etiaꝫ natura operatur ſm ꝙ melius eſt.ideo ibi non poteſt eſſe determinatio.Alio modo accipitur iuſtuꝫ naturale prout conſonat operi communi nãe.Unde opus cõmune nature eſt opus in quo natura non eſt impedita.et tale iuſtum poteſt bene comprehendi lege. et tale iuſtum ſic acceptum nõ eſt ſemper iuſtum neqꝫ tenendum. Natura enim non ſemper obſeruat in opere ſuo regulam cõmunem immo illam modificat ſi impedimenta contingant vt ſemper faciat de poſſibilibus quod meli⁹ eſt. Unde natura ſm regulam cõmuneꝫ facit quinqꝫ digitos in vna manu:tñ ſm impedimenta prouenientia qñqꝫ facit quattuor.qñqꝫ ſex ſm ꝙ melius eſt.vnde licet ſm regulam cõem iuſti reddendũ eſt vnicuiqꝫ quod ſuũ eſt.tñ ſm caſum contingentem quandoqꝫ non eſt reddendũ:vt furioſo non reddendus gladius.et ſic patet ꝙ ſi capiatur iuſtum materiale primo modo eſt ſemper iuſtum et omne ſibi contrarium iniuſtuꝫ propter quod ĩ ipſo nulla eſt directio.Sed capiendo ſecũdo modo indiget quandoqꝫ correctione propter caſus repugnantes regule communi.ꝛc̃.

¶ Sciendum eſt ſcđo ꝙ circa dicta incidunt alique difficultates.¶ Prima vtrũ ſm ius naturale omnes homines debeant eſſe equalis libertatis.Pro ſolutiõe eſt aduertendum ꝙ ſi omnes homines ſm virtutem viuere vellent certe nõ video quin non eſſent equalis libertatis. ſꝫ propter peccata multorum oportuit illud ius moderare conſtituendo aliquos ſuperiores vt defectus haberẽt corrigere et regi conceſſa eſt ſuperioritas ſibi a cõmuni auctoritate ciuiũ Et ſibi non licet ledere quemquã niſi delinquentem ꝛ ſic omnes ſunt eque liberi ſicut rex:niſi per peccatũ libertatem eorum perdant.vnde dato etiã ꝙ omnes eſſent equalis virtutis et ſimiles in anima adhuc non eſſet om̃ibus conceſſa equalis libertas:qꝛ non eſſent ſimiles in corpore.ideo ad hoc ꝙ ſint equalis libertatis oportet ꝙ ſint equales et in corpore et in anima qđ tamen natura nõ facit.ꝛc̃.Et ideo dicit ariſtoteles ꝙ aliqui ſunt naturaliter ſerui aliqui liberi ſm dr̃ias in corpore ꝛ dr̃ias in anima.¶ Secũda difficultas vtrum de iure naturali omnia debeant eſſe cõmunia.Dico ꝙ multi diuerſimode exponunt iſtud. tamen pro nunc dico terra aĩalia ꝛc̃.eſſent communia ante eorum appropriatio

nem. ſʒ poſtꝙ ſunt appropriata de iure naturali eſt ꝙ oia maneant appropriata. vel pōt dici ꝙ omia ſunt communia iure naturali ſi quilibet vellʒ viuere ſcđm ꝙ oʒ. ideo qñ dicitur ꝙ omnia ſunt cōmunia de iure naturali debet intelligi conditionalr̄ puta ſi oms virtuoſe viuere vellent. ❡ Tertia difficultas. vtrū in legiſlatore poſſit eſſe defectus. Dico ꝓprie ꝙ nō qꝛ facit de poſſibilibus quod meli⁹ eſt. nec intēdit ponēdo legē ꝙ ipſa ſemꝑ obſeruer̄ ſcđm ſententiam verborū id eſt ſecundū ꝙ verba ſonant ſed ꝙ caſu exigente modificetur vel nō teneatur. Et per hoc patet ꝙ etiā in lege non eſt defectus ſi intelligar̄ ſcđʒ intentionē legiſlatoris ⁊ ſecunduʒ ꝙ verba ſonant. et ſic pʒ qđ ſit dicendū ad rōnes. ideo ponitur

❡ Concluſio reſpōſalis

Epykeia non poteſt eſſe habitus dirigens ius naturale ſicut ius legale. que cōcluſio relinquitur probata in primo notabili.

❡ Utrum autem contingat ſibiipſi iniuſtuʒ facere vel non. manifeſtum eſt ex his que dicta ſunt quedam quideʒ em̄ ſunt iniuſtorum ſecundū omnem virtutem a lege ordinata puta non iubet ſe ipſuʒ interficere lex. que autem non iubet prohibet ⁊c.

Queritur vtrum aliquis poſſit ſibi iniuſtuʒ facere. Et arguitur ꝙ ſic. qꝛ aliqs pōt facere ſibi ꝯtra ꝓhibitiōeʒ legis vt puta interficiēdo ſe igir̄. ❡ Scđo ille iniuſtificat ſibi q̄ volens infert ſibi nocumentū. ſʒ multi ſunt tales vt pʒ de illis q̄ deſperāt ⁊c. In oppoſituʒ eſt ariſtoteles in textu Pro declaratione

❡ Sciendū eſt primo ꝙ

mens ariſtotelis eſt ꝙ nullus pōt ſibiipſi iniuſtū facere. patet qꝛ nullus patir̄ iniuſtū volēs. ſʒ q̄ ſeipm̄ dānificat vult illud dānū recipe. ḡ nō patir̄ iniuſtū ⁊ ꝑ cōſequēs nō facit ſibiipſi iniuſtū. Itē iniuſtū facere ē plus ſibi accipe de lucro vel minus de dāno. ⁊ iniuſtū pati ē minus habere in lucro vel plus in dāno. ſi ḡ aliqs faceret ſibiipſi iniuſtū plus acciperet de lucro ⁊ minus de dāno qđ falſum ē. Exemplū pōt dari vt ſi inuaſus ab alio tm̄ noceat inuaſori ꝗtū inuaſor ſibi nocet nō iuſtificat ſed inuaſor iniuſtificat inꝗtuʒ primo aggreſſus eſt iiuriam. ſʒ ſi vterqꝫ ſimul aggreſſi ſūt tūc neuter iniuſtificat aliū ſʒ ambo. iniuſtum tn̄ fecerūt ciuitati vel pꝛīcipi ⁊ cōpellunr̄ ad emēdā. Itē nō vider̄ ſʒ quā ſpeciē iiuſtificatōis aliqs dānū faciat ſibiipi. Cōtra aliqs ſue mulieri iniuſtū pōt facere ḡ ſibiipſi. aſis pʒ qꝛ ſi qs crederet de muliere ꝓpria aliam habere: iā mecarer̄ igr̄. dico pꝛīo ꝙ ille iniuſtificat qꝛ eligit alteri nocere lʒ nō mecer̄. mores ei magis inducuntur electōe ꝙ opatōibus imo dato ꝙ nullum opus exeat electio erit pctm̄. Et ſi arguas nō vider̄ cui iniuſtuʒ fecerit. dico ꝙ vel ciuitati cuius legem frangere voluit vel illi cuius thorū credidit violare ſibi aūt nō iniuſtū fecit. Et ſi dicas nullus dānuʒ ex hoc recepit igr̄. Dico ꝙ lʒ aliqueʒ iniuſtū alteri facere ⁊ tn̄ alter iniuſtū nō recipiet pōt enīʒ eſſe iniuſta actio ſine iniuſta paſſione: igitur.

¶ Manifeſtuz autē quoniam et ambo quidem praua et iniuſtum pati et iniuſtuz facere. ſed tamē deterius facere iniuſtuz ſcđm ipſum quidem igitur iniuſtum pati minus prauum etc.

¶ Sciēduz eſt ſecūdo q̄ adhuc incidit vna difficultas. vtrum iniuſtum facere ſit peius q̄ iniuſtū pati. vñ primo ē difficultas vtrū iniuſtum pati ſit malū. Ad quod dico q̄ et iniuſtū facere et iniuſtū pati ſunt duo mala. pz qr ambo recedunt a medio iuſticie. Mediū eniz iuſticie ē nō habere plus de debito neq̄ minus. Sz iniuſtū pati ē minus habere de debito. igr̄ recedit a medio iuſticie. et p̄ cōſequens eſt malum. nō tamē q̄ cōparamus iniuſtum facere facienti et iniuſtum pati pacīēti. ita q̄ queſtio eſt iſta. vtrū iniuſtū facere ſit peius pacienti q̄ iniuſtū pati paciēti. Jō videndum eſt qđ illoꝝ eſt maius malū. Et breuiter dico q̄ iniuſtuz facere ē peius patz qr quando aliqua duo ſic ſe habent q̄ vnum fit cū malicia: et aliud non: qđ fit cū malicia peius eſt. ſz iniuſtum facere eſt huiuſmodi. Jtez illud dicitur eſſe maius maluz quod opponitur maiori bono. ſed iniuſtuz facere opponitur maiori bono puta bono honeſto. qr eſt vituperabile. ſz iniuſtum pati opponitur bono delectabili et vtili vt notum eſt. Et ſi inferas omne delectabile eſt bonum. ſed iniuſtum facere ē delectabile facienti ergo eſt bonū. negatur conſequentia. ſed opz inferre ergo eſt bonum vel apparens bonum. Jtem illud dicitur eſſe peius homini quod reddit ipſum ſimpliciter peiorem. ſed malū facere id ē iniuſte agere ē huiuſmodi igitur. Jniuſtum autem pati non reddit hominem ſimpliciter malum quia nō eſt voluntariū. notum eſt q̄ iniuſtum facere aggrauat totaliter partem ſuperiorem et infetidat. ſed iniuſtum pati ſolum infetidat partē inferiorem. modo notum eſt q̄ infici ſecundū partē ſuperiorē eſt peius q̄ infici ſcđm partē inferiorem et ſenſitiuam. aggrauat etiaz q̄n̄q̄z partē ſuperiorem ſz leuiter. vir em̄ iuſtus habz diſplicētiaz de iniuſta paſſione. Primo ꝓpter pctm̄ facientis quē vellet eſſe bonum. Secundo quia per illud quandoq̄z īpeditur a bonis operationibus. in ſuſtinendo tamen decenter iniuriā v̄tuoſe operatur in quo multum delectatur et magis q̄ in alijs triſtetur ſaltez ſecundum partem ſuperiorem. Et ſic patet quid ſit dicendum ad ratiōes. Unde licet aliq̄s interficiat ſe vel deſperet nullū tñ illorum eſt iniuſtuz facere: qr quodlibet illorū vult ſibi ineſſe. dico etiaz vt viſum eſt q̄ q̄ ſeipz interficit dānificat cōmunitatem inquantū eſt pars cōmunitatis qr violat leges cōmunitatis et vſurpat iuriſdictōez principis. iō licet non iniuſtificet ſibi tamen bene iniuſtificat ciuitati et principi. ideo ponitur

¶ Cōcluſio reſponſalis nullus poteſt ſibiipſi iniuſtum facere. que cōcluſio relinquitur probata in primo notabili.

Et ſic eſt finis quinti ethicorum.

¶ Jncipit ſextus.

¶ Anime autem virtutes diuiſimus et has quidem eſſe mori dicimus has autez intellectus. de moralibus quidē igr̄ per tranſiuimus: de reliquis autē et de aīa primū dicētes dicimus ſic. ⁊c.

Circa ſextū ethicoruz q̄rit̄ primo virū oīs virt⁹ ſit moralis vel itellectualis. ¶ Argr̄ primo ꝙ nō: qꝛ aliq̄ ſunt virtutes nāles vt hr̄ in ſexto h⁹ ⁊ in fine. ¶ Scd̄o ſic. virt⁹ itellectualis ita bn̄ acquirit̄ ex conſuetudine ſicut moralis. igr̄. In oppm̄ eſt arſ. in p̄mo ſcd̄o et in ſexto. Pro cuius ſolutione

¶ Sciendū eſt primo ꝙ

i hoc ꝯuenerūt oīs doctores ꝙ oīs ꝟtutes morales dr̄ morales a more ſꝫ diuerſificati ſunt in ſigtione huius termini mos moris. dixerūt aliqui ꝙ mos ē idē ꝙ cōſuetudo. vn̄ ꝯſuetudo non ē niſi reiteratio actuū ſimiliū ita ꝙ ē ſenſus. ꝟt⁹ moralis acq̄rit̄ ex more. i. ex ꝯſuetudine qđ idem ē ꝙ ex frequentatōe actuū. Alij dixerūt ꝙ mos idem eſt ꝙ inclinatio nālis vel quaſi nālis ad aliq̄d operandū. ⁊ iſti dicunt ꝙ virt⁹ moralis dr̄ a more. a nāli inclinatiōe ad aliq̄d operandū. Et qꝛ talis inclinatio ꝓpꝛe cōuenit volūtati. ideo virtutes q̄ ſunt in volūtate dr̄ morales ⁊ nō ille q̄ ſunt in itellectu. qꝛ itellectui ꝓprie ꝯuenit iudiciū de operationib⁹ ⁊ nō iclinatio ad operandū: ſꝫ iſte modus nō videt̄ eſſe de mente arſ nā dicit in ſcd̄o hui⁹ ꝙ ꝟtutes acq̄runt̄ in nobis ꝑ aſſuetudinē. g̃ videt̄ dicere ꝙ mos ſit idē ꝙ aſſuetudo. Et ſi dicas g̃ virtutes itellectuales dicentur ita bene morales ſicut ille q̄ ſunt in volūtate. pꝫ qꝛ ita bene acquirunt̄ ex more. i. ex reiteratione actuū ſicut ille q̄ ſunt in voluntate. Dico ad iſtđ ꝙ verum ē: ſꝫ qꝛ priores vſi erāt iſtis noībus. iō placuit ariſtoteli ſic vti: vl̄ qꝛ volūtas ad acq̄rendū virtutē eget maiori exercitatōe ꝙ intellectus. ideo oīs virt⁹ humana dr̄ eſſe itellectualis vel moralis. virtutes eī naturales nō ſunt ꝓpꝛie humane: qꝛ ſolum conueniunt pueris et beſtijs.

¶ Sciendum eſt ſcd̄o ꝙ

act⁹ ꝑ q̄s acq̄runt̄ virtutes itellectuales multū differūt ab actib⁹ ꝑ q̄s acq̄runt̄ virtutes morales. nā oīs tales act⁹ ꝑ q̄s acq̄runt̄ virtutes itellectuales dr̄ eſſe aſſenſus vt ex aſſenſibus maioris ⁊ minoris gn̄at̄ itellectus. ex aſſenſibus ꝯclonis ſcīa ⁊ ſic de alijs vt alias viſuꝫ ē. Et aduerte ꝙ aſſenſus aliq̄n gn̄ant̄ in nobis ex noticijs ſimplicibus termīoꝝ ſicut aſſenſus p̄ncipioꝝ. aliq̄n ex aſſenſibus p̄miſſarum vt ſcīa actualis. vel aliq̄n mediantib⁹ experientijs ſicut videt̄ acquiri prudentia. vn̄ dicit Ariſt. ꝙ iuuenes bn̄ fiunt geometrici ſed non prudentes: qꝛ prudētia ē ſingulariū q̄ fiūt cognita ex exꝑientia. modo iuuenis caret experientia. et ideo non p̄t eſſe aliq̄s medicus bonus aut nauigator bon⁹ ſine multis oꝑationibus ex q̄bus accipit̄ exꝑientia. Vn̄ dicit arſ. i ſcd̄o metaphiſice ſicut cōſueuim⁹ ita dignamur dici. ideo dicit cōmentator in ꝓlogo tertij phiſicoꝝ. cōſuetudo ē maxima cauſa īpediens a rebus manifeſtis. vn̄ qn̄ aliq̄s fuerat aſſuet⁹ ad aliquas actiones licet noceāt ſibi erunt ſibi faciles ⁊ credꝫ ꝙ ſint vtiles. ¶ Aduerte tn̄ ꝙ habitus q̄ recipiunt̄ in intellectu multis alijs modis poſſunt acquiri: iſta tn̄ pro nūc ſufficiant. Et nota ꝙ licet prudentia nō ꝓpꝛie ſit virtus moralis qꝛ tn̄ eſt directiua virtutum moraliū ideo inter virtutes morales determinatur. Et ꝑ iſta pꝫ quid

ſit dicendū ad rōnes. vñ ille virtutes naturales non ſunt morales nec ſunt ītellectuales nec ēt debēt dici humane ꝓprie. qꝛ pueris ꝯueniūt ⁊ beſtijs ſicut dictū eſt. Ad ſcd̄am pꝫ qd̄ ſit dicēdū in primo notabili. Ideo ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis

Diuiſio qua virtutes humane diuidunt in morales et intellectuales eſt ſufficienter poſita vt pꝫ ex dictis.

¶ Contingentis autem aliter habere eſt aliquid et factibile et agibile alterū aūt eſt factio ⁊ actio credimus aūt de ipſis et exterioribus rōibus quare ⁊ cū rōne habitus actiuus alterum eſt. ⁊c̄.

Queritur ſcd̄o vtrum actio ⁊ factio diſtinguant. Arḡ pmo ꝙ nō: qꝛ idē eſt agens ⁊ faciēs. igr̄. ¶ Scd̄o argr̄ ſic Agibile ⁊ factibile nō diſtiguunt. pꝫ qꝛ eligibile ⁊ agibile idē ſunt. ⁊ tñ eligibile eſt factibile ſicut lect⁹ ē factibile ⁊ eligibile. In oppm̄ eſt Ariſtotel' in textu. Pro ſolutione

¶ Sciendū eſt primo ꝙ actio ⁊ factio qñꝫ capiunt cōiter pro oī opatione. ⁊ ſic nō diſtinguunt immo actio dr̄ factio ⁊ eꝯ. Alio mō capiunt ſpecialiter ⁊ ſic dicitur ꝙ actio eſt operatio immanens ſeu quia manet in agēte vt ītellectio volitio. Sed factio que tranſit in materiam extrinſecam vt eſt domificatio. Et ſi dicas ergo ſequit ꝙ alique operationes virtutum eſſent factiones. vt pꝫ de fortitudine q̄ operat circa īimicos. tēperantia circa cibos. Et tñ oppoſitū vident dicere fere om̄s morales. ¶ Pro ſolutione oīm iſtoꝝ difficultatū eſt aduertendū ꝙ actio ꝑncipaliter dr̄ eſſe electio ſeu actus volūtatis ſic vꝫ ꝙ oīs operatio etiā q̄ ab electōne ꝓcedit dr̄ eſſe actio ⁊ ſic operationes exteriores inquātū dependent ab electione dñr actiones ſed factio dr̄ ꝑncipalr̄ operatio exterior q̄ aliqd̄ facit extra mentē: ⁊ ſecūdario oīs opatio ad hmōi opationeꝫ exteriorē ordinata dr̄ eſſe factio et ſm hoc ars ⁊ prudentia diſtinguunt. Nā ars videt attendi penes opationē ſm quā attendit bonitas artis. ſꝫ bonitas artis attendit penes operationē exteriorē. Et bonitas prudentie attendit penes electionē ⁊ opationē interiorē Et ſi dicas ꝙ om̄s opationes ptinentes ad artē debet dici factiones ⁊ exteriores qd̄ falſum ē qꝛ etiā multe opationes īteriores vt volitio p quā vult ſic diſponere ⁊ fruere dānū videt ptinere ad artem. igr̄. Rñr ꝙ non ē incōueniens eandē opationem eſſe actionem ⁊ factionē/ vt domificatio inquātū ordinat ad reꝫ ad extra. i. ad domū faciendā dr̄ factio. ſꝫ inꝙtū ordinat ad felicitatem humanā dr̄ eſſe actio. Et pro maiori declaratione iſtius

¶ Sciendum eſt ſcd̄o ꝙ opatio ītellect⁹ ordiata finalit ad dirigendū opationem exteriorē vt ipſa vl' res opata ſit in ſe bona dr̄ ptinere ad artē ⁊ dr̄ factio vel opatio factiua: ſed oīs opatio ītellect⁹ finaliter ordinata ad dirigendū electionē vel volitioneꝫ vt electio ſit bona ⁊ honeſta dicit eſſe actio. Et aduerte ꝙ electio ꝓprie eſt eorū q̄ ſunt ad finē. ſꝫ ipi⁹ finis eſt volūtas. ita ꝙ finis inꝙtū hꝫ rōem finis dr̄ volibiliū. Et ordiata in finē dicunt eligibiliū. Et nota ꝙ ipoꝝ opabiliū duplex eſt finis. ſ. cōis vt ē ipſa felicitas hūana. Et ſic oīa ordinata ad illū finē dñr eſſe eligibilia. prudentia em̄ cōſtituit ſibi finē illū cōem. Ars vero finē pticularē ſicut lectū domū. ⁊ ſic dico ꝙ illa q̄ ordinant ad illū finē pticu

larē dicunt factibilia vł eligibilia ſʒ quid. vt illa q̄ ordinant ad hoc vt do=m⁹ ſit firma dicunt factibilia vł eligibilia ſm q̄d. Et aduerte q̄ ars ⁊ prudentia hn̄t hītus ſibi oppoſitos. vn̄ ſi cut prudētia ē hītus inclinās intellectū ad dictādū de medijs ordiatis ad rectuʒ finē. ita hītus ei⁹ oppoſitus q̄ dr̄ beſtialitas vel iprudētia ſicut dicit ſcotus i tertio diſtictōe. xxxvi. vł ſcðʒ alios dr̄ aſtucia ⁊ iclinat itellectū ad dictandū de medijs ordiatis ad malū finē vel de medijs iordinatis ⁊ ma lis ad bonū finē. ſʒ hītus oppoſit⁹ arti dr̄ athecuya. Et ē hītus inclinans intellectū ad dictādū de medijs ordinatis ad malū finē pticulareʒ. vel de medijs iordiatis ad bonū finē vt hit⁹ q̄ iclinaret intellectū ad iudicādū do mū fieri ex cinerib⁹ palea ⁊c. Et per hoc pʒ q̄d ſit dicēdū ad rōes. Ad p̄ n̄ eſt incōueniēs q̄ idē ſit agēs ⁊ faciēs nō tn̄ ppł h⁹ ſeqt̄ q̄ actio ⁊ factō ſint idē ¶ Ad ſcðaʒ dr̄ q̄ agibile ⁊ factibile n̄ ſūt idē. nā agibile ē iudiciū p qð iudicamus aliq̄d eē faciendū vel fugiendū q̄ ad opatōnes volūtatis vel q̄ depēdēt ex imperio volūtatis: ſʒ factibile eſt aſſenſus vł iudiciū p qð iudicamus de opatōibus trāſeūtib⁹ in materiā extrinſecā. ideo ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis

Actio ⁊ factio diſtinguūtur abiuicē que cōcluſio relinqt̄ pbata ex dictis

¶ De prudētia auteʒ ſic vtiqʒ aſſumamus ſeculātis quos vtiqʒ dicimus prudētes. videt aūt ipꝛudentis eſſe poſſe bn̄ conſiliari circa ipſi bōa et cōferentia nō ſm ptem ⁊c.

Queritur tertio vtruʒ prudētia ſit virtus. Ar̄ p̄o q̄ nō: q̄ virtus ſit ↄformiter ad dictamē rectū: ſʒ prudētia nō eſt hmōi: pʒ q̄ ē ipſmmet dictamē rectū. Scðo illa q̄ ē rl̄a virtutis nō ē ppē v̄tus. ſʒ prudētia ē hmōi igit̄. In oppoſitū videt̄ eſſe ariſt. in hoc ſexto. Pro ſolutione

¶ Sciendū eſt primo q̄ duplex eſt prudētia. ſ. actualis ⁊ habitual. actual ē dictamē ſeu opatio itellect⁹ p quā itellect⁹ iudicat aliq̄d eē ſic agēdū ſicut oʒ et ex talib⁹ actibus frequēter reiteratiſ gn̄at hītus q̄ vocat̄ prudētia hītualis. Et aduerte q̄ prudētia ppē nō ē v̄tus moral: ſʒ eſt rl̄a v̄tutū moraliū. nō q̄ oīm v̄tutū ſit vna prudētia ſeu vna rl̄a ſicut dixerūt aliq̄. q̄ q̄libet v̄tus hʒ ſuā propriā prudētiā. ⁊ iō ſi in aliq̄ doctore inueniat̄ q̄ prudentia ē v̄tus moralis dʒ gloſari. i. ē rl̄a v̄tutis moralis. Sʒ dubiū ē vtrū v̄tus nccio reqrat prudentiā actualē ad hoc q̄ dicat̄ v̄tus. dicūt aliq̄ q̄ ſic. ſic vʒ q̄ niſi actualit ↄformet̄ prudētie nō dicet̄ v̄tus. alij dicūt q̄ ſufficit q̄ ille act⁹ nat⁹ ſit elici ↄformit̄ ad rectā rōeʒ. Et iſtō videt̄ hr̄i i diffinitōe praxis in q̄ dr̄ praxis ē opatio alteri⁹ potētie q̄ itellect⁹ nata ↄformiter elici rōi recte vt recta ſit dr̄ ibi nata ad denotādū q̄ ſufficit q̄ ſit i potētia ppiqua ad hoc q̄ eliciat̄ ↄformiter rōi recte. Ex q̄ ſeqt̄ etiā q̄ ſi q̄s hr̄et iſtō dictam̄ q̄ caſte viuēdū ē dato q̄ nō hr̄et volitōeʒ ↄformē illi nā prudētia dr̄ recta rō ↄformatis bone opatōis vł rl̄atia bone opatōis ⁊ nō q̄ ſit actualr̄ regulās ⁊ ↄformās.

¶ Sciendū eſt ſecūdo q̄ circa p̄dicta occurrūt aliq̄ difficultates. pria vtrū artes dicant̄ eſſe virtutes. Et vr̄ q̄ ſic: q̄ virtus ē q̄ hn̄tē pficit ⁊ ei⁹ op⁹ bonū reddit. ſʒ artes ſūt hmōi. igr̄. vn̄ ipſius artiſ duplex ē op⁹ ſcʒ interi⁹ ⁊ exteri⁹ qð natū ē rl̄ari ab ope i̇ꝛiori. iō ars ſʒ actū iteriorē reddit opus v̄e exteri⁹ bonū. vn̄ ē aduer

tendū ꝙ differentia eſt inter virtutē
hoīs ſcdꝫ ꝙ hō. ⁊ virtutē intellectus
nā virtus hoīs ſm ꝙ hō eſt q̄ reddit
hoīeꝫ bonū ſimpl'r ⁊ ſic iſte artes nō
ſunt ꝟtutes hoīs ſꝫ ꝙ hō. Notū ē eī
ꝙ ꝑ artē domificatiuā hō n̄ dr̄ ſimpli
citer bonus: q̄ꝛ mlti ſūt boni domifi-
catores ⁊ boni artifices q̄ dicunꝰ ma
li hoīes. ſꝫ ꝟtus intellectus ē q̄ deter
minat intellectū ad melius opus in
qd̄ pōt. ⁊ ſic certe dico ꝙ artes bn̄ di-
cunꝰ ꝟtutes intellectus ſꝫ non hoīs
ſꝫ ꝙ hō: q̄ꝛ nō faciūt hoīeꝫ bonū ſim
plicit'. ¶ Scd̄a dubitatio. vtrū prudē
tia ſit hitus veridicus. ⁊ videꝰ ꝙ nō:
q̄ꝛ ꝑ prudētiā ꝯtingit falſuꝫ dicere ꝓ
pter ignorātiā inuīcibilē alicuius cir
cunſtātie. etiā ꝯtingit falſuꝫ dicere ꝑ
hitū iudicantē de his q̄ latent. ſꝫ pru
dētia qn̄qꝫ iudicat de his q̄ latēt. pꝫ q̄ꝛ
ipſa ē circa ſingularia q̄ nos qn̄qꝫ la-
tēt. ¶ Pro ſolutiōe ē aduertēdū ꝙ diffi
cultas ē magna. Ad quā dicūt aliqui
ꝙ qn̄cūqꝫ falſe iudicamꝰ ꝑ itellectuꝫ
ꝙ illud iudiciuꝫ nō ē ipſius prudētie
lꝫ tn̄ ꝓpꝰ ignorātiā inuīcibilē excuſe
tur a culpa. Aliter dicūt aliꝗ ꝙ lꝫ iu-
diciū prudētiale qn̄qꝫ decedat a vero
ꝓpter ignorātiā inuincibilē aliquoꝝ
conſiſtētiū in facto hoc nō obſtat qn̄
prudētia ſit hitus actiuus ipſius ītel
lectus. vn̄ ſicut virtꝰ nature nō atten
ditur ad ꝓducendū pctm̄ ſꝫ in facien
do de poſſibilibus qd̄ melius ē atten
tis circūſtātiꝗs ꝯtingētibus. Silr̄ vir
tus noſtri intellectus nō attēdiꝰ in ſꝑ
iudicādo vere qd̄ ē ſimplicit' melius
aut peius. ſꝫ in iudicādo vere quod
ē melius aut peius ſm quod ē poſſi
bile ſm naturā ſubiectā ſꝫ ꝙ cogno
ſcere poſſumus. Et ꝑ iſta ⁊ alia dicta
in alto notabili pꝫ q̄d ſit dicenduꝫ ad
rationes. ideo ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis

prudētia eſt regula virtutū moraliuꝫ
et non proprie dicitur virtus. que cō
cluſio, relinquitur probata ex dictis.

Queritur vtrū prudētia monoſti
ca economica ⁊ prudētia ciuilis
ſint vnus hitus vel diuerſi. Et aꝛ̄ ꝙ
nō ſunt diuerſi: q̄ꝛ ꝟtus q̄ ē circa bo-
nū ꝓpriū ⁊ cōe nō dr̄. igr̄ nec prudētia
¶ Scd̄o illa q̄ dicunꝰ vl' ordinanꝰ ad
bonū cōe videnꝰ eſſe idē: ſꝫ iſte prudē
tie ſūt ad bonū cōe igiꝰ. In oppoſitū
arguiꝰ q̄ꝛ ſicut ē de ꝟtute viri boni ⁊
ciuis ſtudioſi ita ē de prudentia viri
boni ⁊ ciuis ſtudioſi: ſꝫ eadē eſt ꝟtus
viri boni ⁊ ciuis ſtudioſi vt ꝓbaꝰ ter
tio politice. ergo ⁊ prudētia eoꝝ ē ea
dem. et pro ſolutione

¶ Sciendū eſt primo ꝙ

prudentia monoſtica ē dictamē ꝑ qd̄
intellectꝰ dictat recte aliquod bonuꝫ
hoī cōuenire vel ſeruari vt dictamen
ꝑ quod q̄s dictat ꝙ bonū ē ſibi ſtude
re: ſed prudētia economica ē dictamē
per quod q̄s recte dictat de bono do
mus. Sed ciuilis eſt ꝑ quaꝫ q̄s recte
dictat de bono ciuitatiſ ⁊ cōitatis. mō
notū eſt ꝙ iſte diuerſe prudentie hn̄t
alia ⁊ alia obiecta. ideo iſta diſtinguū
tur adinuicē. ſꝫ bōa hoīs ſunt tripli-
cia. ſ. aīe vt ꝟtutes ⁊ ſcīe corporis: vt
delectatō pulchritudo ſanitas. Et ex
teriora vt diuitie. Et inter iſta ſolum
bona aīe ſunt bona ſm ſe ⁊ alia non
ſimpliciter bona niſi inq̄ntuꝫ referun
tur ad bona aīe ⁊ bonū virtutis. Jō
prudētia monoſtica cōſiſtit in hoc qd̄
eſt bn̄ cōſiliari ⁊ diſcernere ad acqui-
rendū ſibi ꝟtutes ⁊ recte ordīare bo-
na corꝑis. Et exteriora ad opus ꝟtu
tis ſeu ad operandū bonū ꝟtutis. iō
dicit ariſt'. in nono huius ꝙ in oppro
briū vocamꝰ illos amatores ſui q̄ ſi-
biꝗpſis plus tribuūt. et ſi recte tribu-
at nullus vocabit eū philacē amato
rē ſui. Ex iſtis pōt ꝯcludi ꝙ prudētia
monoſtica conſiſtit in poſſe bene con
ſiliari ⁊ diſcernere ad acquirendum
ſibi virtutes et oꝑa virtutū ⁊ in ſcire

ordinare oīa que ſunt corpis ⁊ exteri
ora ad operandū ſm virtutes. hītus
autē quo quis ſcit bene conſiliari ad
acquirendū ſibi bona corporis vl' bo
na exteriora abſq; reductione ipſorū
in virtutes aie nō eſt ꝓpe prudentia
ſed aſtutia q̄ eſt praua ⁊ vituꝑabilis.

¶ Sciēduz eſt ſecūdo ꝙ
virtus q̄ ad actū exterius maxie con
ſiſtit in benefaciēdo vicinis: amicis:
et toti patrie. vndē bñ cōſiliari ad pro
curandū bona amicis ⁊ patrie dicit'
eē prudētia politica. Et q2 qñ aliīs ꝓ
curam⁹ bona meli⁹ ꝓcuramus actū
ỽtutis. iō dixerūt aliq̄ ꝙ iſte prudētie
ſūt vn⁹ hītus qđ tñ nō videt' veruz.
Qñ q2 bona corpis ⁊ exteriora ſūt ma
nifeſtiora bonis aīe. iō multi in illis
ſtatuerūt eoꝝ finez: ⁊ tales vocant' a
matores ſui. ¶ Et nota vlteri⁹ ꝙ q2
prudēs oīa q̄ ſub eius cōſideratōe ca
dunt ſiue ꝓpria ſiue ꝯmunia ordinat
ad bonū ſibi ꝓpriū vz ad felicitatez.
Prudēs eñ ad vtilitatē ꝯmunē ope
ratur ⁊ q̄cunq; alia ipſe agat ē vt oc-
currat bonū ỽtutis. Jō etiā dixerūt
aliqui ꝙ prudētia ciuilis ⁊ economi-
ca reducunt' ad prudētiā monoſticaz
Et licet prudens ad diuerſos ⁊ mul-
tos fines operetur hoc tñ eſt ꝫ redu-
ctionem ad vnū vltimatū finez. ideo
dixerūt aliqui ꝙ prudētia ad bonuz
cōe; domus vel ciuitatis ⁊ ad bonum
ꝓpriū dirigens eſt vna ⁊ eadē nichi-
lominus tamen dicitur ſicut prius ꝙ
ſūt diuerſe ꝓpter hoc ꝙ ſunt diuerſi
actus q2 ad diuerſa obiecta. Et ſic pꝫ
qđ ſit dicendū ad rōes. iō ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis

Jlle tres prudētie ſūt diuerſe ſibi iui
cē ⁊c. Et nota ꝙ adhuc eſt alia prudē
tia q̄ vocat' legiſpoſitiua ⁊ eſt pruden
tia p̄ncipis vl' legiſlatoris. Et politi-
ca eſt prudētia ſubditi q̄ ſubditus di-
ctat ſic eē oꝑandū: ⁊ legiſpoſitiā qua
p̄nceps vel legiſlator dictat ſubditos
hoc facere et hoc fugere.

¶ Neqz eſt prudētia vni
uerſaliū ſoluz ſz oportet
⁊ ſingularia cognoſcere.
actiua eñ actio autē cir-
ca ſingularia propter qđ
et quidā non ſcientes q̄-
bus dant ſcientibus ma
gis actiui ⁊c.

Q Ueritur vtrū prudētia ſit circa
ſingularia? ¶ Et arg' ꝙ nō. q2
ita bñ pōt intellect⁹ hr̄e iudicium de
vl'ibus ſicut de ſingl'arib⁹. igr̄. ¶ Jtē
ſicut ſcia eſt hītus cōcluſionis demō
ſtrate ita prudētia ē hītus cōcluſiōis
ꝑ rōcinatōez prudētialē cōcluſe. Sed
ꝯcluſio aliqñ ē vl'is. igr̄. ¶ Jn oppoᵐ
videt' eē Ariſt'. Dicit eī ꝙ actio ē ſin
gulariū: ſz prudētia ē hītus actiuus
igr̄. Et adducit ariſt'. vnū ſignū q2 iu
uenes pñt bñ eē geometri: ſz nō pru-
dentes ꝓpt' defectū experiētie q̄ ē cir
ca ſingularia ſicut prudētia Jtē de eo
dem iudicat prudētia ad qđ inclinat
moralis virtus. Sz moralis virtus in
clinat ad ſingularia. igit'.

¶ Sciendū eſt primo ꝙ
tota difficultas huius queſtionis eſt
intelligere qđ eſt potētiā vl' hītū vel
opationē eē circa ſingularia. Dico ꝙ
nichil aliud ē q̄ ꝙ potētia vel hītus
vel opatio reſpiciat deteriatū ſingl'a
re ⁊ diuiſum ab aliīs ſingularib⁹ vel
pl'a ſingularia deteriata ⁊ diuiſa ab
aliīs q̄tūcūq; etiā fuerit eiuſdē rōis
vt actus vidēdi q̄ video ſortez eſt cir
ca ſingulare q2 deteriate ſit ad ſortez
ſic ꝙ nō ad aliū hoiez: ſz potētiaz vel
hītum vel opationē eē circa vl'e vel
vl'is nō eſt aliud q̄ ꝙ potētia vel ha

bitus vel opatio reſpiciat non aliqđ ſingulare diuiſim: ſʒ idꝛñter pła. vt illud iudiciū ꝙ itellect⁹ iudicat hoiem bñ facere vbi oʒ ꝛc. Illđ iudiciū ñ magis deteriat e reſpicit ſoꝛtē ꝙ platonē ſʒ quełʒ hoieʒ indꝛñter. Et ſi dicas potētia ꝛ hītus nō magis iclināt ad aliꝗs act⁹ ꝙ ad ſuos cōſiłes. igr̄ ꝗlʒ potētia ꝛ hītus erūt vłiū ꝛ ñ ſingulariū ¶ Pro ſolutōe ē aduertēdū ꝙ potentia ꝛ hītus pñt capi dupłr. Uno° ſm ſe: ꝛ ſic dico ꝙ potētia ꝛ hītus ſʒ ſe cōſiderata certe ſunt vłiuʒ. i. nō magis ſunt ad vnū actū ſeu nō magis inclinant ad vnū actū ꝙ ad ſuū conſimilē Alio° pñt cōſiderari ſm ſuos actus vñ potētiā vel hītū ꝯſiderari ſʒ ſuos act⁹ nichil aliud eſt dicere niſi vtruʒ actus eoꝝ ſint circa ſingularia vł circa vłia ꝛ de hoc eſt dubium. Ideo

¶ Sciendū eſt ſecūdo ꝙ

ꝗ difficultas ē vtrū actus potētiarū ꝛ hītus ſint circa ſingularia vel vłia. ¶ Pro cui⁹ declaratiōe ē aduertēdū ꝙ potētie appetitiue ſicut ē ipius volūtatis duplex ē act⁹ ꝗdā ē imanēs quē cōiter vocam⁹ elicitus. Ali⁹ ē impatus ꝗ ē cōiter alteri⁹ potētie puta potētie exterioꝛis. lʒ tñ aliꝗs actus volūtatis poſſʒ eē iperatus. ꝛ de iſtis actibus exterioꝛibuđ impatis dico ꝙ ſūt circa ſingulare. nullus eniʒ comedit actu niſi hoc pomū vel videt hūc lapidē. ꝛ ſic ꝓpe de iſtis itelligiꝛ qđ dr̄ ꝙ act⁹ ꝛ opatōes ſūt ſingulariū. ſʒ de actib⁹ imanētib⁹ ꝗ vocāꝛ act⁹ eliciti dico ꝙ iſequūꝛ act⁹ potētie cognitiue iō ſi act⁹ potētie cognitiue ñ fuerit deteriatus ad ſingulare neqꝫ act⁹ potētie appetitiue. Ex ꝗ ſeꝗꝛ ꝙ cū cognitio nr̄a de agibilib⁹ qñqꝫ nō deſcēdit ad ſingłare. iō poſſibłe ē ꝙ volitio ſit vłe. Nota tñ ꝙ ſi iſta volitio ñ deſcēdit ad ſingłare ſeu nō deteriꝛ ad ſingłare: certe nō ſeꝗꝛ aliꝗs act⁹ extꝛioꝛ. Dr̄ ei t̄tio de aīa. ꝙ extiātio vłis nō manet. Ex ꝗ ſeꝗꝛ ꝙ potētia ꝛ hītus ꝗ ad act⁹ iterioꝛes qñqꝫ ſūt vłiuʒ: qñqꝫ ſingulariū. Iuſt⁹ ei ꝑ iuſticiā nō ſolū vult iuſtū huic vł huic: ſʒ oīb⁹. Siłr legiſlatoꝛ ꝑ iuſticiā legalē iclinaꝛ ad ponēdū leges vłiter circa maꝛias oīʒ ꝟtutū. vt inde oēs boni fiāt. Ex quo ſequiꝛ ꝙ prudētia aliqñ eſt circa vłia aliqñ circa ſingularia magis tamen eſt circa ſingularia. Prima pars pʒ quia legiſpoſitia ē vna pars prudentie ꝛ notū eſt ꝙ ipſa eſt circa vłia. leges eñ nō ſolū aſpiciūt ſoꝛtē vel platonē: ſed oēs indꝛñter. Scđa pars pʒ qꝛ qñqꝫ iudicamus ꝙ nocere huic ē malū. Tertia pars pʒ: qꝛ ꝟtus ē circa difficilia: ſʒ difficilius eſt bene iudicare i ꝑticulari ꝙ in vłi. iō ꝟtus ē magis circa ꝑticłaria ꝙ circa vłia ꝗ ſiłr ꝛ prudētia ꝛc. Et ꝑ iſta pʒ ꝗd ſit dicendū ad queſtionē ꝛ ad rōes. Nō poniꝛ

¶ Concluſio reſpōſalis

Prudentia dr̄ eē circa ſingulare nō ſic p̄ciſe qui ſit circa vłe vt pʒ ex dictꝭ

¶ Propter autem aſſumere ꝺ eubulia ꝗđ ē vtꝝ ſciētia quedā vel opinio vel euſtochia vel aliud quoddam genus ꝛc.

Queriꝛ vtꝝ eubulia syneſis gnome ſint ꝟtutes a prudētia diſticte? ¶ Argr̄ pꝛio ꝙ nō ſūt ꝟtutes. nā eubulia ñ ē niſi opa° ꝯſiliatia. igr̄ ꝛc. ¶ Scđo ꝙ nō diſtinguātur a prudentia: qꝛ hītus itellectuales ꝗ diſtiguūtur a prudētia nō ſūt niſi quattuoꝛ. ſ. itellect⁹/ſcia/ſapiētia/ꝛ ars. igr̄. ¶ In oppo^m ar̄: qꝛ hñtē ꝑficiūt ꝛc. ꝛ nō ſunt prudētie vt notū eſt. igr̄ diſtinguūꝛ a prudētia. ¶ Pro cui⁹ declaratione

¶ Sciendū eſt pꝛimo ꝙ

eubulia ē ꝟt⁹ itellectualis. ꝛ dꝛ ab eu qđ ē bonū ꝛ boleſis qđ ē ꝯſiliū quaſi

virt⁹ ɔſiliatiua.vñ aduerte ꝙ eubulia eſt hītus ītellectualis īclinans ad recte cōſiliandū ad optimū finē attingēdū ꝑ optīa media qñ ⁊ vbi.⁊c.Et nota ꝙ ī cōſilijs ɔtingit qñq3 ad malū finē dare bonū cōſiliū ⁊ illud nō ꝑtinet ad eubuliā.Et nota ꝙ ſicut in ſpeculatiuis ex falſis ſeqꝛ verū:ita ī practicis ꝑ mala media cōtingit ſortiri bonus finis.Vñ ad bonū cōſiliū due cōditiones reqruntꝛ.ṗmo ꝙ finis ſtatut⁹ ſit bonus.ſcðo reqritꝛ īuentio mediorū3 honeſtorū·Et aduerte ꝙ qñq3 oꝫ longo tp̄e cōſiliari ne interueniat ignorātia.aliqñ parū ne idoneitas attingēdi finē tranſeat.ideo prudentia iubet qñq3 nō vti eubulia ſ3 euſtochia. Vñ nota ꝙ euſtochia ⁊ ſolertia ſe habent ſicut ſuperius ⁊ īferi⁹.Vñ ſolertia eſt prōptitudo īueniendi mediū ī non ꝑſpecto tp̄e ſiue ſit in ſpeculatiuis ſiue in practicis.ſ3 euſtochia eſt prōptitudo inueniendi medium in agibilib⁹ et practicis tantum. et iſta debent intelligi cum debitis circunſtantijs vt puta quanto tempore ſit conſiliandū vbi: quibus:⁊ ſic de alijs circūſtātijs Et aduerte ꝙ eubulia habet habitū ſibi contrariū ſc3 kacobulia.qui ē habitus inclinans ad praue conſiliādū

¶ Sciendū eſt ſecūdo ꝙ ſyneſis preſupponit eubuliam. Naꝫ ſyneſis ē habitus inclinans ad recte iudicādum de medijs per eubuliam inuentis.Et aduerte ꝙ qñq3 capim⁹ pro eodem enſyneſis et ſyneſis licet differāt. S3 aſyneſis eſt habitus proprie contrarius ſyneſi. Sed gnome eſt habitus inclinās ad recte iudicādum de medijs inuētis per eubuliaꝫ ꝑtinentibus ad iuſtū epikeies. vnde gnome ſe habet ad ſyneſim ſicut iuſtum epikeies ad iuſtuꝫ ſimpliciter et vt epykeia ad iuſticiam.Et aduerte ꝙ quandoq3 gnoma ſygnoma eugnoma accipiuntꝛ ꝑ eodē. Et nota ꝙ prudētia totalis ꝓp̄e nō eſt vn⁹ habit⁹ ſ3 aggregatū ex trib⁹ hītib⁹ hñtibus ordinē adinuicē.ſ.ex eubulia ſyneſi ⁊ p̄ceptiua vel dictatiua magis vt ṗmo eſt eubulia q̄ inclinat ad cōſiliandū et ad īueniendū media ⁊ poſtea ſyneſis iudicat qð illorū eſt honeſti⁹:⁊ eſt alia pars q̄ dicit hoc eſſe ſic faciēdū.⁊ aliq iſtā vocant prudentiā p̄ceptiuā.Sed ꝓp̄e nō dꝫ dici p̄ceptiua:qꝛ iſtū p̄cipe vel īperare ꝓp̄e cōuenit volūtati que poſtꝙ media ſunt īuenta ⁊ iudicatū ē qð honeſti⁹ prudentia dicit eſſe faciēdū ⁊ volūtas īperat.i.vult efficaciter illud qð prudentia dicit eſſe faciēduꝫ vñ dato ꝙ media ſint īuēta ⁊ ſic dicta qð iſtorū eſt honeſti⁹ ad hoc nō eſt dictatū ꝙ hoc ſit faciendū.iō oꝫ habere vnā partem prudentie ad dictādum illud.⁊ ſic pꝫ ꝙ prudentia hꝫ tres habitus.ſ.conſiliatiuū iudicatiuū et dictatiuū ſeu executiuū.⁊ iſte non pōt ita bene exprimi ſicut alij.⁊c. Notum eſt eni ꝙ conſiliū parū valet ſine iudicio:et iudiciū parū ſine executione vꝉ p̄ceptis.Et per iſta pꝫ quid ſit dicendū ad rationes.ideo ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis
eubulia ſyneſis gnome ſunt virtutes diſtincte a prudentia

Queritur vtrū prudentia diſtinguatur a ſcia morali:Argꝛ ꝙ ñ qꝛ ſicut ſcia moralis habeꝛ de ɔcłone practica ita ⁊ prudentia.igꝛ. Vꝛ ſcðo ſic.qꝛ vel differūt ex eo ꝙ prudentia ē ſingulariū.⁊ ſcia moralis eſt vłium:ſ3 hoc nō qꝛ vt iā viſū eſt prudētia ē et eſt vłium ſicut ſingulariū¶ In oppm̄ aꝛ per Ariſt.qui diſtinguit ſciam a prudentia dicens ꝙ ſunt duo habitus intellectuales.Pro cuius declaratōne

¶ Sciendū eſt primo ꝙ difficultas huius queſtionis ꝓuenit ex diſtictōe ſcie/artꝭ/ ⁊ prudētie.dicūt aliq ꝙ ſcia vt diſtinguitꝛ ꝯ prudentiā

et artem eſt vniuerſaliū ⁊ prudentia ⁊ ars ſingulariū. ⁊ dicūt iſti ꝙ ſi aliq̄ ꝓpōnes vniuerſales ptineāt ad artē vel prudētiā hoc nō ē ꝑ modū cōcluſionū ſ3 pricipiorū puta maioris vel mi noris ad ↄcludendū ↄcluſionē ſingu larē: ⁊ dicūt ꝙ illa pricipia vlia ſunt ꝑ ſe nota vel ſunt ꝓbata ꝑ hītū ſciēti ficū. notū eſt ei ꝙ ad ↄcludēdū ſingu larē bñ indigem⁹ vli ſub q̄ ſumit mi nor. iō dicūt ꝙ vles nō ꝑtinēt ad ar tem vel prudētiā cōcluſiue ſ3 ſolū pre ſuppoſitiue: et ſi ſit dubia dꝫ ꝓbari ꝑ hītū ſciētificū. iō dicūt ꝙ ars ⁊ prudē tia ſubalternant hītui ſciētifico ⁊ ſic dicet ꝙ prudētia ſubalternat ſciētie morali: ⁊ ſic dicerēt ꝙ hītus in nobis acqſitus ex doctrina librorū moraliū nō eſt prudētia: ſ3 moralis ſcīa que ē hītus circa vlia demōſtratiue acqſi tus. Et dr moral qꝛ docet naturā ⁊ cō ditiones operū moraliū. Dicūt ḡ re ſolutorie ꝙ prudentia ē ſingulariū: ⁊ dicūt ꝙ illa q̄ ſ3 rōes ſingulares ſūt variabilia ſ3 rōes vniūſales nō ſunt variabilia. Et iō dicūt ꝙ nō ē incōue niēs de eodē eē ſciaꝫ ⁊ prudētiā ſ3 tñ aliā ⁊ aliā rōem. Dicūt etiā ꝙ ſufficit cognoſcere illa q̄ nō cadunt ſub ope nr̄o ſm rōes vles: ſ3 illa q̄ ſubſūt opi nr̄o nō ſufficit cog̃ſcere ſecūdū rōes vles. ſed oꝫ deſcēdere ad rōeꝫ ſingu larē eorū. Et iſta opinio videt mltas difficultates icludere. iō aliter dicūt aliqui. Pro cuius declaratione

¶ Sciendū eſt ſecūdo ꝙ alij dicunt ꝙ prudentia ⁊ ſcia non di ſtinguunt penes hoc ꝙ prudētia eſt ſingulariū: et ſcientia eſt vniuerſaliū quia notū eſt ꝙ conſiliū ē prudentie Et tamē qñqꝫ conſiliamur de vniuer ſali vt querens in tali caſu quid debꝫ facere homo. ideo etiā videtur ꝙ ex iudicio ſingulari ſtati tāꝙ ex medio et rōcinatione conſimilis poteſt ha beri iudiciū vniuerſale ſi per pruden tiā iudices me nūc hoc dbere fac. ⁊ iudicabis ſtatim quēlꝫ debere hoc fa cere poſitis eiſd circūſtantijs. Ex quo ſequit ꝙ omis lex ſiue decretalis q̄tū cunqꝫ ponat in caſu ſingulari hꝫ vim vniuerſalis p̄cepti ⁊ documenti. Et ꝑ maiori declaratiōe dicūt iſti ꝙ eorū q̄ ſūt qdā ſūt in ptāte nr̄a fieri vel nō fie ri ſic vel ſic fieri. ⁊ illa dñr factibilia vl agibilia ⁊ iudicium de illis dr pruden tia vel ars. Alia ſūt q̄ nō ſunt in ptāte nr̄a fieri vel nō fieri ſic vel ſic fieri. Et iudiciū de illis dr ſpeculatio. Et dicūt ꝙ de iſtis agibilibus vel factibilibus formant duplices ꝓpōnes. Quedam ſic ſe habēt ꝙ ad eorū ↄceſſionē ↄcedēs nō ꝑꝑ hoc mouet ad operādū ⁊ tales ꝑtinēt ad ſpeculatiuā. vt ſi cōcedat ꝙ figura diſtinguit a re figurata nō ꝑꝑ hoc cōcedens mouebit ad aliqd ope randū. Alie ſunt q̄ ſi cōcedunt ↄcedēs mouebit ad aliqd opādū ⁊ iſte ꝑtinēt ad artē vel prudentiā q̄ ſi ſint ꝑ ſe note ꝑtinebūt ad artem vel prudentiā non tanꝙ cōcluſiones: ſ3 ꝑ modū principi orū. vel cōcludunt ex alijs ꝓpōnibus ⁊ hoc dupl̄r. vel ex ꝓpōnibus nō ꝑti nētibus ad arteꝫ neqꝫ ad prudentiā: ſ3 mere ſpeculabilib⁹ ⁊ ſic erūt ↄclōnes mere ſpeculatiue. ⁊ habitus eorū erit ſcīa vel ſapientia. vel cōcludunt ex ꝓ pōnibus ꝑtinentibus ad artem vel ad prudentiā tūc ꝑtinebunt ad artem vel ad prudentiā ꝑ modū ↄcluſionū. ⁊ ha bitus eorū erit ars vel prudentia ſiue ſint ſingulares ſiue vniuerſales. ¶ Et per iſta patet quid ſit dicendū ad rati ones. Ideo ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis

Prudentia eſt habitus diſtinctus a ſcientia morali.

¶ De eo autem quod eſt nichil eſſe magis opera tiuos propter prudenti

am bonorum τ iuſtorum raro ſuperi⁹ incipienduʒ ſumentes principiuʒ.ꝛc.

Q Uerit̄ vtrū q̄s poſſit h̄re v̄tutē ſine prudētia? Arḡr ꝙ ſic: q2 volūtas p̄t velle aliq̄d dato ꝙ itellectus nō dictauerit illō eē volēdū vt pꝫ de lucifero q̄voluit eq̄litatē dei dato ꝙ intellect⁹ ei⁹ nō dictaſſet.igit̄. ¶ Scđo argr̄ ſic.multi ſūt v̄tuoſi q̄ nō h̄nt prudentiā.igr̄. ¶ In oppm̄ eſt arſ.q̄ dicit ꝙ virt⁹prudētialis.i. moralis nō pōt h̄ri ſine prudētia. Pro c⁹ declaratiōe

¶ Sciendū eſt primo ꝙ cuiuſlʒ potētie pōt eſſe duplex virt⁹.ſ. nālis τ acq̄ſita. Naturalis nō eſt niſi nālis iclinatio inexīs nobis a nā τ inſequēs nālem cōplexionē n̄ram τ iſta p̄t eſſe bona τ q̄dā mala puta iclinās ad malos mores.multi em̄ a natiuitate iclinant̄ ad luxuriā:q̄dā ad latrociniū.Et aduerte ꝙ arſ.bonā iclinationē potētie cognitiue vocat demoticā .i.induſtriā nāleʒ τ mala p̄t vocari ebetudo.Et nota ꝙ hō in organo potētie hꝫ ſpūs mobiles τ fluxibiles ad qđ diſponit caliditas τ humiditas dr̄ inuētiu⁹ modorū multitudis ad quēcūq3 finē voluerit.Et ſi organū fuerit bene receptiuū ad qđ diſponit frigiditas τ ſiccitas organi tūc erit bene iudicatiuus:τ ſic erit bene diſpoſitus ad prudentiā ſi ſit ad bonū.Et ſi ſit ad malū erit diſpoſit⁹ ad aſtuciā.Et ſi ꝯrie fuerit diſpoſit⁹ vocat̄ ebes.Et p̄t vocari aſinetus vel aſinus ꝑꝑ defectū iudicij Et aduerte ꝙ contingit aliq̄s eſſe rudes in cōſilio ꝓfundos iudicio vel eꝯ ꝼm diuerſitatē diſpōnis nālis in organis.Et de iſtis virtutib⁹ nō q̄rit liber noſter.q2 iſte p̄nt eſſe ſine prudentia τ ſꝑ ad vnū opus iclinant .iō vidēdū eſt de virtutib⁹ acq̄ſitis ꝑ freq̄ntationeꝫ actuū que dicūtur virtutes morales.

¶ Pro cuius declaratione

¶ Sciendum eſt ſcđo ꝙ virtutes morales ſꝑ ad optimū opus iclinant. Et de iſtis breuiter dr̄ ꝙ nō p̄nt acq̄ri ꝑfecte ſine prudētia Acq̄rūt̄ ei iſte v̄tutes ex ꝯſuetudine ſeu ex freq̄ntatiōe actuū τ opationū.¶ Pro c⁹ declaratiōe eſt aduertendū ꝙ opationes dupl̄r p̄nt eſſe ſil̄es. vno mō ꝼm ſubām ip̄ax vt dare dare. Alio mō ꝼꝫ ſilitudinariā ꝓportionē ad aliquā regulā.τ ſic opationes ex q̄bus ḡnat̄ habitus p̄nt dici ſint ſil̄es ſed non oꝫ ꝙ ſint ſimiles ꝼm ſubām:q2 tūc inclinarent in tales actus τ talis regula ē recta rō de agibilib⁹ diſtribuēs ꝼꝫ exigentiā circūſtantiax.talis āt rō recta prudētia ē vel op⁹ prudentie τ ſine tali nō p̄nt ḡnari iſte v̄tutes morales. igr̄.Uirt⁹ei videt̄ ſꝑ ad opatiōes iclinare ꝯformes recte rōi.¶ Et aduerte ꝙ aliq̄s dupl̄r pōt aſſueſieri in opationib⁹ bonis τ conformib⁹ rōni recte. Uno mō ꝙ nō ſibi ſed alteri prudēti credat:τ ſic habit⁹ q̄ ſic ḡnabit̄ in appetitu erit bonus:ſꝫ nō ꝑfect⁹ſimpl̄r q2 cū deficeret doctor exteri⁹ nō haberet quō poſſet bn̄ opari.¶ Scđo dicūtur cōformes rōni recte.q2 in ipomet eſt/τ tūc ex talib⁹ ḡnat̄ habitus ꝑfectus.Et qn̄ dr̄ ꝙ nullus p̄t aſſentire principijs practicis pertinentibus ad prudentiā niſi per virtutes morales et ꝑ ꝯn̄s virtus moralis precedit prudentiā. Dico ꝙ hō pōt aſſentire illis ſine virtute morali ſaltem ꝑfecta puta ꝑ bonā naturalem inclinationem ꝑ aſſuefactionē doctrinalem a parentibus.Et ſic patet quid ſit dicendum ad rōnes.Ideo ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis ad q̄ſitum. Non eſt incōueniens volūtatē h̄re actū rectū ſine prudētia actuali τ forte ēt ſine h̄ituali.q̄ ꝯcluſio pōt ſufficienter videri ex dictis.

¶ Sed et ratio ſic diſſol=
uetur vtiq̧ qua diſputat
quis qm̄ ſeparantur adi=
uicem virtutes: non enim
idem optime natus ad
omnes quare hanc qui=
dem ſciuit: hanc autē ne=
quaq̄ʒ aſſumens erit. ⁊c̄.

Querit̄ vtrū v̄tutes morales ſint
ɔnexe adīuicē. i. vtrū ſic ſe hēant
ꝙ vna nō pſſit eſſe ſine alia. ¶ Et argr̄
ꝙ ſic. p̄mo qꝛ hoc videt̄ dicere ariſ. i hoc
ſexto. ⁊ ēt auguſtin⁹. ¶ Scd̄o argr̄ ſic.
act⁹ vni⁹ v̄tutis nō p̄t fieri nec pfecte
fieri niſi mediāte alia v̄tute coadiuuā
te. igr̄. pʒ ei ꝙ ſi materia tēperantie oc
currat nō poterit hō circa illā hr̄e ac=
tū prōpte niſi mediante alia virtute vt
mediante fortitudine vel aliqua alia.
igr̄. ¶ In oppm̄ argr̄. aliq̄s pōt eſſe nā
liter iclinatus ad actus vni⁹ v̄tutis et
non ad aliū alterius virtutis. igitur.

¶ Pro declaratione queſtionis

¶ Sciendū eſt primo ꝙ
relictis multis opinionibus rn̄det̄ cū
Scoto ꝙ v̄tutes morales nō ſūt cōne
xe neq̧ q̄ ad ſua gn̄a q̄ ſūt iuſticia/for
titudo/⁊ tempantia. i. ꝙ nō opʒ ꝙ illa
gn̄a ſeu ille v̄tutes ſint ɔnexe adīuicē
pʒ: qꝛ notū eſt ꝙ vna virt⁹ nō ē pfectio
totalis homīs ſʒ ſolū partialis: alias
ſufficeret habere tm̄ vnā virtutē ad p
fectā pfectionē hoīs. Modo ſic argr̄
qn̄cūq̧ eiuſdē pfectibilis ſunt plures
pfectiones partiales pōt illud pfecti=
bile habere vnā illaruʒ in ſūmo dato
ꝙ aliā habeat in eſſe remiſſo. ſʒ virtu=
tes morales ſūt hmōi. igr̄. Et ſi dicas
ꝗ ſequit̄ ꝙ q̄ haberet vnā v̄tutē in ſū=
mo eſſet ſimplr̄ moralis. Dico ꝙ non
ſequit̄: ſʒ bn̄ eſſet ſimpliciter tempat⁹
vel fortis vel aliq̄ genere vel ſpē v̄tu
tis bon⁹ moraliter ſed nō eſſet ſimplr̄
bonus moralit̄. Nullus ei p̄t dici ſim
pliciter moralis niſi habeat oīs vir=
tutes. Et ſi dicas ſi virtutes nō eſſent
cōnexe ſeq̄ret̄ ꝙ v̄tuoſus poſſet obli
quari. i. deficere circa materiā alteri⁹
virtutis. Dico ꝙ habens tempantiā
ꝑpter defectū fortitudinis pōt defice
re circa materiā fortitudinis: ſʒ ꝑpt̄
hoc tempantia non erit minus perfe
cta. qꝛ ipſa non hʒ dirigere hoīem cir
ca oīem materiā. Et ſi dicas ſequit̄
ꝙ habens vnā virtutē non opatur de
lectabiliter circa materiā illius virtu
tis. Dico ꝙ habens vnā virtutem vt
puta tempantiā delectabiliter opera
tur circa materiā tempantie niſi de p
accidens īpediat̄ p materiā alterius
virtutis: qꝛ non eſt habituat⁹: iō quis
hn̄s tempantiā delectabit̄ circa mate
riā tempantie: tn̄ poterit triſtari circa
materiā fortitudinis ꝑpter defectuʒ
ei⁹ ⁊c̄. Et qn̄ dr̄ ꝙ ſunt ſorores. dico ꝙ
verū eſt: qꝛ poſſunt ſe iuuare adinui=
cem. ſʒ vna nō eſt alia: neq̧ vna eſſen=
tialiter pficit alteram. Notū eſt enim
ꝙ vna v̄t⁹ iuuat aliā. Vn̄ ſi multe ma
terie virtutū ſimt̄ concurrerent ⁊ hō
ſolū vnā haberet certe nō ita bn̄ opa
ret̄ p illā ſicut ſi haberet alias v̄tutes
circa illas mat̄ias. Et forte p hoc ſol=
uūt̄ oēs auctes ſonantes ꝙ ſunt ɔne
xe: dʒ ſic intelligi ꝙ iuuāt ſe adīuiceʒ:
⁊ ꝙ vna ſine alia non poteſt ita bene
habere actuʒ ſuum ſicut cum alia. ⁊c̄.

¶ Intendendum vtiq̧
rurſus et de virtute ete=
nim virtus ſimiliter ha=
bet vt prudentia ad de/
moticam non idem qui=
dem ſimile. ⁊c̄

¶ Sciendum eſt ſcd̄o ꝙ
alie icidūt difficultates. p̄ma vtrū pru

dentia ⁊ ꝟtus moralis ſint cõnexe ad
inuicē. Pro cuius declaratõne dicūt
aliq̄ ꝙ prudētia ſic ē connexa cū ꝟtu
te ꝙ ſi iudiciū ꝑcedit electionē ꝙ tūc
nõ erit prudētia. ſ; oppoſitū dicit ſco
tus. dicit eni ꝙ prudētia põt eſſe ſine
ꝟtute ⁊ electione ⁊ ꝙ aliq̄s põt dicta
re de medijs ad finē ⁊ etiā de ipſo fi=
ne dato ꝙ ñ habeat actū ꝟtutis mo=
ralis. Et dicit ꝙ prudētia nõ ſolum ē
medioꝝ ad finē ſ; etiā ipſius finis. ſic
ꝙ ille hītus generatus ex dictamini
bus ſiue ſit circa finē ſiue medioꝝ ad
finē dicitur eſſe prudētia. ¶ Alia diffi
cultas. vtrū omniū virtutū moraliu;
ſit vna prudētia. Rñdetur breuiter ꝙ
tot ſunt prudētie ſpecie differētes q̄t
ſunt ꝟtutes morales ſpecie differen
tes. Quelibet eni ꝟtus moralis ha=
bet ſuam propriā prudētiā. Non ē ei
veriſil'e ꝙ oīa agibilia ab vno hītu
reſpiciant ſicut nec oīa factibilia ab
vna arte. Notū ē enim ꝙ aliquis põt
eſſe bene affectatꝰ circa aliqua agibi=
lia et nõ circa alia quo facto notu; ē
ꝙ poterit dictare de aliquibus agibi
libus et nõ de alijs ⁊ habere pruden
tiam circa aliqua non habēdo circa
alia: ergo nõ oīm agibiliu; ē vna pru
dentia. Et ſi quis dicat. dicit ariſt. ꝙ
oīm agibiliū et oīm virtutū morali=
um ē vna prudentia. Reſpondet ꝙ il
la auctoritas querit difficultate; vni
tatis habitus. Sicut queritur quo
modo philoſophia vel logica ē vnus
habitus. ita etiam quomodo prudē=
tia dicitur eſſe vnus habitus. et quia
iſta materia alias fuit tractata in pri
cipio phīe ⁊ in pñcipio logice. tõ vide
quõ logica dr vna ⁊ phīa: ita etiā pru
dētia. Et ſic p; q̄d ſit dicēdū ad rõnes

¶ Concluſio reſpõſalis

ad queſitum ⁊c. Virtutes morales di
cuntur eſſe ꝯnexe adinuicē. i. dicunt
ſe iuuare adinuicem ⁊ non ꝙ vna nõ
poſſit eſſe ſine alia. que concluſio re=
linq̄tur probata in primo notabili.

Queritur vtrum ſapientia ſit no
bilior q̄ prudētia. Argr primo
ꝙ nõ: q2 ſm prudētiā hõ dr eſſe magi
felix. vñ dicit ariſ. in ſeptimo politice.
ꝙ homo eſt tam felix q̄tum eſt in eo
virtus ⁊ prudentia. igr. ¶ Scdo argr
ſic. illa eſt melior ſine qua nullu; opꝰ
dr eſſe bonū. Sed ſine prudentia nul=
lum opus nec ciuitatis: nec domus
dr eſſe bonū. igit. In oppm eſt ariſt.
in iſto ſexto. Pro cuius declaratione

¶ Sciendū eſt primo ꝙ

cõiter dicitur ꝙ ſapiētia ē intellectꝰ
⁊ ſcientia ⁊ iſtud videtur dicere ariſ. in
textu. Sed qualiter d; intelligi multū
diuerſificantur doctores. dicunt ei ali
qui ꝙ ſapientia ē illa cognitio p quā
cognoſcit ita eſſe ſicut p concluſionē
ſignificatur ꝓpter ita eſſe ſicut p pre=
miſſas ſignificat. vñ aſſenſus pmiſſa
rum demonſtrationis dr intellectus
et aſſenſus concluſionis dicitur ſcien
tia. ⁊ aſſenſus per quem cognoſcitur
ꝙ ita eſſe per concluſionem ē propter
ita eſſe ſicut ſignificatur p premiſſas
vocatur ſapientia. et ſic ſapientia eſt
intellectus ⁊ ſciētia nõ quide; forma
liter ſed materialiter et quaſi preſup=
poſitiue. Et iſti habent dicere ꝙ ſapi
entia in omni proceſſu demonſtrati=
ue ſaltem ſpeculatiuo ſiue phiſico ſi=
ue mathematico dicit inueniri ſapi=
entia. Aliter dicunt alij ꝙ ipſa metha
phiſica dr eſſe ſapientia. et iſtud vide
tur habere ariſ. in primo methaphiſi=
ce. dicitur eni cõiter ꝙ ſapientia ē ſpe
culatio altiſſimarū cauſarum ſcilicet
dei ⁊ ipſarum intelligentiarū. in qua
ſpeculatione videtur eſſe felicitas no
ſtra. ſed dubiu; ē quomodo erit intel
lectus et ſcientia. Dicunt ꝙ erit intel
lectus inquantum ipſe concedit prin
cipia ſua ſine probatione. Et dicitur
ſcientia inquātum habet viam ad ar
guendum de ipſis elenchis cõtra ne=

gantes ea. Elēchus em̄ ē ſillogiſm⁹ contradictorius id eſt ducens ad methaȝ redargutionis. Et iſti fundāt ſe etiā in hoc quod dicit ariſt. ꝙ ſapiētia eſt intellectus et ſcientia honorabiliſſimoꝝ in natura. videtur ergo dicere ꝙ ſapientia dicitur eſſe de honorabilibus in natura ⁊c. Alij dicūt ꝙ ſapiētia eſt aſſenſus per quē aliquis aſſentit toti ſillogiſmo demonſtratio qui eſt vna rationalis vel conditionalis ita videlicet ꝙ ille aſſenſus per queȝ aſſentit toti illi propoſitioni cōditionali dicitur eſſe ſapientia ⁊ tunc ſapientia eſt intellectus ⁊ ſciētia ſupple obiectiue id ē habetur de illis de quibus habetur intellectus ⁊ ſciētia quia de premiſſis et concluſione. Sȝ pro maiori declaratione queſtionis

¶ Sciendū eſt ſecūdo ꝙ difficultas eſt inter doctores vtrū prudentia ſit nobilior virtus ꝙ̄ ſapientia Poteſt tamen dici breuiter ꝙ ſi capiatur ꝓ ſpeculatōe ipſius dei et intelligentiarū videt̄ ꝙ ſapiētia ſit nobilior q2 illā ſpeculationē dixiſſet ariſt. eſſe noſtrā felicitatē ⁊ ꝓpter eaȝ alie ꝟtutes querunt̄. Notū ē em̄ ꝙ ſapiētia nō ordinat̄ ad prudentiā neqȝ ad ꝟtutes morales cū finis eius ꝓprie ſit ſcire ⁊ ſpeculari: oȝ ergo ꝙ alie virtutes ordinent̄ ad ipſaȝ. Notū eſt eni ꝙ ſpeculatio qua deū ſpeculamur ē nobilior ꝙ̄ illa qua intellectus aliqͣ operat̄ eoꝝ q̄ ſubſunt ſibi. Et nota ꝙ ariſt. poſuiſſet duplicē felicitatē. ſcȝ politicā q̄ conſiſtit in operibus prudētie. Aliā poſuiſſet felicitatē ſimpliciter que cōſiſtit in ſpeculatōe ⁊ cōtemplatione dei ⁊ iſte eſt opus ſapiētie ⁊ illa eſt nobilior prudētia. Et aduerte ꝙ lȝ prudentia ſit magis nccīa ad bñ opandū ꝙ̄ ſapiētia: q2 nō pōt eſſe virtus ſine prudentia. vñ nō ꝓpter hoc ſequit̄ ꝙ ſit nobilior. Et ſi dicas multi ſunt q̄ dicunt delectatōnes ſenſuales ⁊ pecunias eſſe meliores ſapientia. dico ꝙ hoc dicūt vl̄ credūt ꝓpter imprudētiā ⁊ maliciā moralē ⁊ iſti ſūt q̄ credūt deū nihil eē ꝙ̄ ventrē ſuū vl̄ diuitias vel honores vel credūt bonitatē eius ⁊ excellētiā in hoc ꝯſiſtere ꝙ vtat̄ nectare ⁊ māna ⁊ cibis delicatiſſimis. vl̄ in hoc ꝙ hn̄t indefectibiles theſauros vel ꝙ plurios hn̄t ſeruitores et certe ſi talia nō dicerent ore tñ talia dicunt habere in mente ꝓpter quod videmus multos magis velle viuere in hac vita iuuenes ꝙ̄ in aliā vitā trāſire. Et per iſta patet qd ſit dicendum ad rationes. ideo ponitur

¶ Concluſio reſpōſalis ſi ſapientia accipiatur ꝓ ſcientia que eſt de honorabiliſſimis rebus quēadmodum capit ariſt. in prīo methaphiſice ipſa eſt nobilior prudētia. que cōcluſio relinqͣt̄ ꝓbata tn̄ prīo notabili

QUerit̄ vtrū mediū ꝟtutis ſit illud ſignū ad qd intellectus operantis vniuerſalr̄ reſpicit. ¶ Ar̄ prīo ꝙ ſic: q2 ois ſciēs opus bñ ꝑficit qñ reſpicit ad mediū igr̄. Scđo ſic q2 boni artifices dicūt̄ opari cū ad mediū dicunt̄ reſpicē. ¶ In oppm ar̄: q2 mediū ꝟtutis nō eſt terin⁹ medietatū ⁊c. qd eē dicim⁹ int̄ mediū ſupabūdātie ⁊ defect⁹. ſȝ ſignū de q̄ loquit̄ hic ariſt. ē talis terinus igitur ⁊c. Pro ſolutione

¶ Sciendū eſt primo ꝙ in iſta queſtiōe nos loqͣmur de ſigno directio opanti ⁊ iſtō pt̄ eē qͣdruplex ſcȝ ſignū p̄cognitū ⁊ ſignū qd ē ipſa p̄cognitō. ſignū inqͥſitū ⁊ ipſa iqͥſitio. ſignū p̄cognitum eſt duplex. ſ. pͥncipale ſeu vl̄e ⁊ vltimatū ⁊ eſt illud ꝓpt̄ qd recte opans opat̄. ⁊ iſtud ē ipſe deus ꝓpt̄ qd opans dȝ opari ⁊ vocat̄ vltimus finis. Aliud ē ſpāle alicui vl̄ aliquibus. Precognitū ē lex vel cōſuetudo ſm̄ quam quis operatur. iſtud eſt notum aliquibus puta q̄ non hn̄t

iudicare de lege ſʒ ſm legē ⁊ ad legeʒ
reſpicientes iudicant ſignū qđ eſt co-
gnitio finis ⁊ vocat᷑ principiū practicū
ſaltē virtualiter. Signū aūt inquiſitū
eſt mediū virtutis. Et dant᷑ quattuor
documenta. In ſcđo ad inueniendū ta
le mediū iſtud eſt difficile: rarū lauda
bile ꝓpter dignitatem: ⁊ bonū ꝓpter
honeſtatē. Primū ſignū eſt ꝙ fugiat
extremū virtuti magis oppoſitū. vir-
tus enī magis diſtat ab vno extremo
q̄ ab alio. Secundū eſt ꝙ qui vult in-
uenire mediū virtutis fugiat illud vi
ciū ad qđ eſt magis ꝓnus. Et dico ꝙ
eſt magis pronus ad illud ad qđ ope-
randū maxime delectatur. Tertiū do
cumentū eſt ꝙ qui vult mediū inue-
nire dʒ delectationē fugere. Quartuʒ
documentū eſt qꝛ qn̄ quis parū rece-
dit non vituperatur. ſed qui multum
recedit vituperatur. ⁊ ideo volens in-
uenire mediū oʒ qn̄qꝫ excedere quan
doqꝫ deficere ꝓpter que mediū facili-
ter iueniatur. Sed ſignū quod eſt ipā
inquiſitio eſt ipſa cōſiliatio vel noticia
inuentiua medij inquiſiti. Ex omib⁹
iſtis dicitur ꝙ ſignū ad quod preaſpi-
cit vniuerſaliter omnis operans dici-
tur eſſe finale bonū. Et per cōſequēs
nō eſt mediū virtutis qꝛ illud eſt diffi-
cile inueniri. Notū eſt enī ꝙ ſm exigē
tiā illius ſigni vniuerſa opa habēt vł
plus q̄ oʒ vel minus q̄ opʒ vel tantū
quantū opʒ. ⁊ dn̄r habere plus qn̄ ha-
bent vltra q̄ ſit neceſſarium ad conſe
quendū illū finem. Et dicunt᷑ habere
minus quando nō haberent neceſſa-
riū ad conſequendū finem. Et habet
tantū quantū qn̄ hʒ oīa reqſita ad cō-
ſequendū finem. ⁊ non plura nec pau
ciora. ita ꝙ medium eſt inuentū quan
do non eſt addere nec minuere

¶ Sciendum eſt ſcđo ꝙ
mediū virtutis eſt mediū quod eſt vir
tus. ſic videlicet ꝙ operatio q̄ manet
mouendo defectū ⁊ ſuperabundantiā
dicitur operatio virtuoſa. Et ideo ꝓ
prie quando dicitur ꝙ virtus eſt ī me
dio debec ſic intelligi ꝙ illa operatio
que manet ſi remoueatur ſuperabū-
dantia ⁊ defectus dicitur virtuoſa. Et
eſt aduertēdū ꝙ aliter ſumit᷑ mediuʒ
in virtutibus que ſunt ad ſe q̄ in vir
tutibus que ſunt ad alterū ſicut ē iu-
ſticia. Nam in virtutibus que ſunt ad
ſe ſumitur mediū ratōnis. ⁊ dicit᷑ me
diū rōnis nō ꝙ ſit eius rationis ſʒ qꝛ
dictatū a ratione recta ſic ꝙ non opʒ
ꝙ equaliter diſtet ab extremis ſicut
eſt mediū rei. Iſtud medium ſemper
magis accedit ad vnū extremū q̄ ad
aliud ⁊ debʒ iſte acceſſus ſemper eſſe
ſm rationem rectā vt fortitudo ad au
daciam. ⁊ temperantia ad defectum.
magis ad ſuperabundantiā. Ratio eī
recta dictat ꝙ fortis magis debet elō
gari a timiditate q̄ ab audacia. ⁊ tem
peratus a ſuperabundantia q̄ a defe
ctu. ſed iuſticia eſt mediū rei non qn
ſit dictatum a ratione recta: ſed qꝛ ta
le mediū diſtat equaliter ab extremis
Et eſt notandū ꝙ mediū iuſticie vel
ſit ſm proportionē ariſmeticā ſicut in
cōmutatiua. vel ſm proportionē geo-
metricā ſicut in iuſticia diſtributiua.

¶ Et pro declaratōne eſt notandum
ꝙ differentia eſt inter proportionem
et proportionabilitatem. qꝛ proportio
eſt habitudo vnius ad alterū. ſed pro
portionabilitas eſt habitudo duaruʒ
proportionū. Et dico ꝙ iuſticia diſtri-
butiua accipitur proprie ſm proporti
onabilitatem geometricam. puta qn̄
ꝓportiones ſunt equales. Sed illud
in quo extremū vnius proportionis
diſtat ab extremo alterius proportio-
nis non eſt equale: vt duo ad vnū eſt
ꝓportio dupla. etiā quattuor ad duo
eſt ꝓportio dupla. ſed illud per quod
illud extremū duo excedit vnū nō eſt
equale ad quattuor. ideo eſt ibi ꝓpor
tionabilitas geometrica ⁊ ſm iſtā ſit

iuſticia diſtributiua. Unde p̄ iuſticiā diſtributiuā bona cōītatis ſic debent diſtribui ꝙ ſit equalis diſtributio pecunie ad pecuniā: equalis pſone ad pſonā. ⁊ ſi pſona iſta ſit vtilioꝛ in duplo habeat in duplo de pecunia. ⁊c. Non tn̄ oꝫ ꝙ differentia extremoꝝ ſit equalis vt notū eſt: qꝛ plus datur vni ꝙ̄ alteri. Sed in proportionabilitate ariſmetica proportiones ſunt inequales. Sed differentie termīoꝝ ſeu exceſſus ſunt equales vt eſt ꝓportionabilitas inter tria ad duo et quattuoꝛ ad tria. Notū eſt ꝙ ille ꝓportiones ſunt inequales. Quedam vocat ſexquialtera et alia ſexquiquarta et tn̄ exceſſus eſt equalis puta vnū. Et ſm iſtam ſit iuſticia cōmutatiua q̄ reſpicit equalitatem dati et accepti ſm valorem et ita licet inter perſonas ſit inequalitas ꝓportionis: non tn̄ debet eſſe inter terminos ꝓportionū. ſꝫ debet eſſe equalitas ſimpl'r dati ⁊ accepti quaſi inter differentias terminorū. Et ſic pꝫ quid ſit dicendū ad rōes qōnis. ideo ponit

¶ Concluſio reſpōſalis

Mediū virtutis nō eſt illud ſignū ad quod intellectus operantis vniuerſaliter reſpicit. que concluſio relinquit probata in primo notabili.

¶ Et hec ſunt que ſuper ſexto ethicorum videntur eſſe neceſſaria.

¶ Hic deſinunt ethicorum q̄ſtiones breues ac ꝑlucide ſup ſex libris artis ethice: ex officina magiſtri Petri tatereti excellentis doctrina viri ſacre theologie ꝓfeſſoris acutiſſimi ꝑfecte quiquidē textū ariſtotelis ſingulis in locis ꝓut decens erat īterſeruit. Impreſſoꝛ vero noīe Andreas: cognomine aūt bocard ſtudioſam dedit opam vt codices fideliſſime ſcriptis mandarentur. Idq3 pariſiꝰs actū eſt. Anno dn̄i. M. xcviij. Ex die. xij. maij.

BIBLIOTECA NACIONAL DE LISBOA
Inc 439